

Mary Purcell

MATT TALBOT
ÉS KORA

PRUGG VERLAG

Eisenstadt 1978

Mary Purcell

MATT TALBOT ÉS KORA

PRUGG VERLAG

EISENSTADT 1978

**Az angol eredeti címe és kiadója:
Matt Talbot and His Times.
C. Goodliffe Neale, Alcester and Dublin, 1976
Fordította Sántha Máté**

**Egyházi engedéllyel. – Druck und Verlag: Prugg Verlag -
Eisenstädter Graphische GesmbH, Eisenstadt, Österreich**

ELŐSZÓ

Senki sem próféta a maga hazájában. Matt Talbotra is állnak-e ezek a szavak? Tiszteljük Porres Mártont, a színes szentet; tiszteljük Szent Júdás Tádét adományaiért, Xavéri Szent Ferencet kegyelmi csodáiért. Sorra részesítjük tiszteletben a lélek egész világának szentjeit. De itt, Dublinnak egykor büszke, György-korabeli házai közt, ott élt közöttünk egy ember, akiből Krisztus világossága fénylett, – rakta az árut a Liffey folyót végigszántó teherhajókra, ott térdelt a mindennapi misén, mint nem egy dublini teszi ma is.

Sokan csak annyit tudnak róla, hogy megtért iszákos volt, aki túlzott vezeklésében láncokat viselt. Fura ember, – mondanák. De Isten kegyelmével és népünk imádságaira ez a sajátságos ember egy szép napon – ha Isten is úgy akarja – elfoglalja majd helyét az Egyház szentjeinek társaságában. És ez az ír népnek és minden ország munkásainak lelkes tisztelete következtében fog megtörténni. Meg kell ismernünk Matt Talbotot. Szükségünk van tiszteletére. Szükségünk van utánzására. Mary Purcell könyve segít nekünk mindebben.

Miss Purcell életrajzírói munkássága során végigjárta fél Európa országait. Egyaránt megvan a képessége, hogy visszaadja a 16. századi Spanyolország vagy a 17. századi Franciaország légkörét. Teljesen és könnyedén beleéli magát a századforduló Dublinjába, életre kelti előttünk túlzófelt bérlakásait, az 1913-as munkáselbocsátások alatti éhséget, a Merrion és Mountjoy utca fényes házaiba zárkózott arisztokratákat. De különös tehetséggel kelti életre egy ír munkás meghitt és megindító történetét, akinek megtérése beleillett az ír lelkiség nagy hagyományának vonalába; darabos modorú, szigorú életű ember, de nemeslelkű és odaadó, a szerelmes odaadás minden túlzásával.

Matt Talbot tanít bennünket. Üzenete van számunkra, amelyet mindannyiunknak meg kell tanulnunk. Ideje, hogy elkezdjük.

A gyerek számára, aki elpazarolja a drága időt és gyakran hiányzik az iskolából, Matt üzenete egy régi iskolai névsornak ez az egyetlen rövid megjegyzése: „isko-

lakerülő”. Később sok kínos órát töltött azzal, hogy próbálta behozni írás-olvasás terén az elemi iskolában elvesztegetett időt. Végül is soha nem sikerült igazán. Olvasmányai ugyan széles területre terjedtek ki, de ez a hátrány határt szabott eljük. Még jelentősebb, hogy mivel az írás nehezebbre esett, imaéletének belső mélységei rejtve maradnak előlünk. Ez nagyon szomorú.

Matt Talbotnak üzenete van az alkoholista számára, akit lelki furdalás gyötör és undorodik önmagától. Azt mondta, hogy az első három „száraz” hónap volt a legnehezebb egész életében. Semmi sem volt ennél nehezebb, – még a megtérését követő negyven esztendő szigorú böjtjei és átiimádkozott éjszakái sem. Az imádság, különösen a Miasszonyunkhoz intézett imádság adott neki erőt, határozottságot és kitartó akaratot.

A világiakat ma arra biztatja az Egyház, hogy olvassák a Bibliát. Mattnak számukra is van üzenete. Döbbenetes hódítás volt, hogy egy szinte analfabéta ember sikeresen és gyümölcsözően végigrágja magát a Másodtörvénykönyvön, Szent János evangéliumán és Szent Pál levelein. Matt Talbot tapasztalata megmutatja, hogy a Biblia igazán „mindenki könyve”, akit egyszer a Szentlélek kegyelme megérintett.

Van üzenete Mattnak olyan emberek számára is, akik magányosan, elszigetelten élnek, akár néptelen vidéken, akár a városaink, nagyvárosaink körül szaporodó új lakótelepeken. Az, hogy udvarias, figyelmes jószomszéd volt. Családja tagjait szerette, gondoskodott róluk, pedig hát egyesek néha bizony aligha voltak túlságosan szeretetreméltók.

Ma el akarjuk mélyíteni a bűnbánat szentségével való kapcsolatunkat. Annál szembetűnőbb Matt Talbot meleg viszonya a gyónáshoz. Azok az őszinte, egyszerű beszélgetések, amelyeket lelkivezetőjével folytatott és amelyek olyan jót tettek neki, mintái a pap és gyónó kapcsolatának. Az új bűnbánati szertartás ezt szeretné kialakítani.

A gazdasági válság korában, amikor az ember értékét már-már csak a fizetésképpen kapott bankjegycsomó szerint mérjük, nagyon bevilágít Mattnak a munkához való viszonya. Több volt, mint lelkiismeretes munkás: körültekintő munkatárs volt. Boldogan töltött hosszú órákat

imádságban és olvasásban, de nehezen viselte a rákényszerített tétlenséget lábadozása idején. Semmi áron nem akart terhére lenni másoknak, még az államnak sem, annál kevésbé munkástársainak. Amikor az általános sztrájk idején családok éheztek, Matt mint egyedülálló ember sztrájksegélyét nős, családos társainak adta.

Ma, amikor az emberi jogok kérdésekké váltak, amikor magának az élethez való jognak is olyan kevés az értéke, példaadó Matt Talbot rendíthetetlen azonosulása nélkülözhető társaival szakszervezetében. Múlt évben a legnagyobb ír szakszervezet jegyzőkönyvben örökítette meg, milyen büszke Mattra és mennyire értékeli őt mint „alapító tagját”. Sohasem okozott meghasonlást. Tisztelte munkaadóit. Szeretete áttörte a társadalom elválasztó korlátait, átfogta a különböző osztályokat.

Amikor nagyobb odaadásra törekszünk az Eucharisztia iránt, lelkesíthet Matt Talbot hűsége a napi miséhez és szentáldozáshoz. Tiszteletteljes viselkedése kifejezte Jézus valóságos szentségi jelenlétébe vetett hitét; térdeplő, meghajlott alakja, lassú térdhajtásai, odaadó elmélyedése megmutatta, milyen szilárdan hitte, hogy az Eucharisztia az emberré lett Istenfiának teste.

Manapság az Egyházban tanúi vagyunk, mennyire törekszenek az emberek a személyes jellegű imádságra. Ebben is tanítónk lehet a mi dublini szegényemberünk. Mikor a kórházban nem találták, a kápolnában akadtak rá. A Martin-telepen két munka között elbújt a farakások mögé imádkozni. És – milyen furcsa! – azok a nagyívó, durva beszédű emberek, akik vele együtt dolgoztak, nem vették rossz néven ettől a pajtásuktól, hogy annyira más, mint ők. Valamelyik régi pusztai atyára emlékeztet bennünket, aki a magányban keresi Istent, de mikor megtalálja, valami kényszeríti, hogy másokban keresse és találja meg. Biztosan sok dublini kikötőmunkás van ma a mennyben ennek a közülük való embernek a példája nyomán.

Miss Purcell idézi az egyik előmunkás leírását Mattról a T.–C. Martin-telepen:

Sohasem beszélt jócselekedetéről. Saját magához szigorú volt, de másokkal szemben nyugodt, nyájas és kedves. Mindenki szerette, nem voltak ellenségei, mindenki tisztelte. Sosem ugratta az embereket, hanem kereken kimondta, amit gondolt. Nem volt forrófejű, hanem szolid és belátó; szorgalmas munkás, aki hű-

ségesen dolgozott, és nem lopta az időt. Sohasem találtam semmi hibát a munkájában, és nincs tudomásom róla, hogy valamilyen nem teljesített valami parancsot. Ahol tudott, szolgálatot tett másnak. Rendkívüli befolyása volt civakodásra hajló emberekre, és remekül tudott velük bánni.

Ez jó keresztény jellemnek látszik. Talán azzal sem mondunk túl sokat, ha az életszentség alapszabályának tartjuk. Matt Talbot élete igazán prófétai volt. Bárcsak befogadnák őt és üzenetét a saját országában – és mindenütt.

1976. november 19-én

Dermot dublini érsek

I. FEJEZET

1853 őszeinek elején esküvő folyt le Clontarf falujában, a tengerparton, két mérföldnyire Dublin északkeleti végétől. Az eskető pap beírta a plébánia anyakönyvébe a szokásos adatokat: házaspár Charles Talbot és Elizabeth Bagnall; tanúk Thomas Mills és Anne Kelly. Azután aláírta: Edward Kennedy C. C., és odatette a dátumot: 1853 szeptember 9.

Feltehetően nagyon mindennapi házasságkötés volt, csak persze a két érdekelt számára nem. Egy kikötőmunkás megházasodása és felesége aligha keltett nagy feltűnést, bár a menyasszony meg a vőlegény a legjobb ruhát viselte, amit erre az alkalomra megvehetett vagy kikölcsönözhetett. Mindenesetre a száz évvel ezelőtti clontarfi lakóknak aligha volt idejük, hogy szeptemberben, a főszezonban ölbe tegyék a kezüket és megbámuljanak valamit. A tengervíz ilyenkor a legkellemesebb, és fürdőzőket kellett a dublini öbölbe vagy onnét kifelé szállítani, megfelelő ellenszolgáltatásért. Azonkívül osztrigaszezon volt, és az első „ember” hónapban gőzerővel folyt a munka az osztrigatelepeken. Clontarf falujában, amelyet a vidám kilencvenes évek egyik írója úgy ír le, mint „álmos, elmaradott helyet, a rothadó tengeri növényzet elviselhetetlen bűzével és a szájalmas kerekcsészes fürdőkabinok elviselhetetlen látványával”, nem sok embernek lehetett ideje nézőnek szegődni a szerény Talbot–Bagnall esküvőre, még ha szívesen el is mentek volna.

Charles Talbot harminc éves volt akkor. Egy évszázaddal később valaki, aki negyvenes éveiben ismerte, szokatlanul alacsony természetűnek és meglehetősen erőszakos viselkedésűnek írta le, – utóbbi nem ritkaság Zakeus fajtájánál. Menyasszonya, Elizabeth akkor még nem töltötte be a húsz évet, és inkább csúnyácska volt. Házassága előtti életéről semmit sem tudunk. Neve nem található a clontarfi keresztségi anyakönyvekben, amelyek 1853 előtt még néhány évtizedre visszanyúlnak, sem a kor más plébániai anyakönyveiben a város északi részén. Lehet, hogy ennek a plébániának a területén dolgozott, és munkaadója házából vezették oltárhoz. Mert a házasságokat – mint ma is – rendszerint azon a plébánián kötötték, ahol a menyasszony élt esküvője előtt.

1853-ban Charles Talbot rendes, jó munkaviszonyban állt. Az ún. „előnyben részesítendő munkások” csoportjához tartozott: ezeknek elsőbbségi joguk volt, ha a cég, amelynek a listáján szerepeltek, rendkívüli munkásokat vett fel. Robert Talbot, Charles apja állandó alkalmazottja volt „A Dublini Kikötő Megőrző és Javító Társaságának” (ennek helyébe később a Dublini Kikötőtársaság lépett). Az állandó alkalmazottak fölvetethették közvetlen rokonaikat cégük listájára az előnyben részesítendőkhöz. Így hát Charles Talbot ennek köszönhette a helyét. A dublini kikötő igen forgalmas volt; 1836 és 56 között a hajózás megkétszereződött, 1836 és 1866 között pedig több mint háromszorosára emelkedett. Tehát az újházas Charles Talbot, bár nem volt állandó alkalmazott, nem igen maradt munka nélkül.

A Talbot-házaspár először a Lower Rutland Street egy helyiségében lakott. Olyan utca volt ez, mint sok más az akkori város északi központi részén. Néhány lakosa még mindig kétségbeesetten ragaszkodott szép emlékeihez abból az időből, amikor előkelő, hatalmas emberek éltek tözsomszédságukban az utcában. Az 1853-as háztulajdonosok nevei: Rintoul, Pasley, Hales, Acheson, Stubbs, Eykelbosch, Babington, d'Aubertin és Crabbe, – az ilyen idegen nevek a szomszédságnak valamelyest megkülönböztetett légkört jelentettek. A 26-os számú házban bizonyos Miss Connors tanított lányokat. A 7-16. és 35-46. szám „Kiadó telek” feliratot viselt, és ugyanez a lehangoló hirdetés még sokfelé díszelgett az Upper és Lower Rutland Street hosszán. Mert a divatos dubliniak több mint ötven éve Kildare gróf példáját követve a Liffey északi oldaláról a délre költöztek. Így a 19. század közepére a Rutland utca is azok közé a régebben sűrűn lakott területek közé tartozott, ahol olcsón lehetett telekhez jutni. Ebben az eddig előkelőnek számító utcában 1853-ban a postaigazgatóság összesen hét lakott házat tartott számon.

Házasságakor Charles Talbot kb. 15 shillinget keresett hetenként. Egy-egy hely vagy időszak munkabéreit nem nézhetjük a megélhetési költségektől függetlenül. 1853-ban a tojás darabja egy penny volt, a termelőtől vett vaj fontja 1 shilling 3 penny; a marhahús fontja 5 penny, a juhhúsé 6 és fél; egy disznófej 9 pennybe került, egy nagy cipő háromba. Egy tucat elsőrendű clontarfi osztriga ára szezon idején 1 shilling 5 penny volt, egy pohár sör két

penny, ugyanannyi a barna Imperial sör pintje, hangsúlyval az „Imperial” szón. Felöltöket, férfi szövetöltönyöket, divatos női ruhákat húsz shillingért árultak a Sackville Street boltjaiban. A szabónál egy guinea-ért lehetett nadrágot csináltatni, és fél koronáért volt kapható az olyan elegáns szalmakalap, amelyet a királyné viselt írországi látogatásakor.*

A *Dublini Orvostudományi Újság* egy 1845 májusi cikke, a korabeli Dublin, főleg a külvárosok lakásviszonyaival foglalkozva, ilyen leírást adott a St. Michan plébánia lakásairól:

A házak nagyrésztében nincs mellékhelyiség, ha pedig van, a legritkább esetben áll kapcsolatban a szennyvízcsatornával, úgy-hogy tartalmát a házban át kell kihordani. Folyóvízes klozetek leg-főljebb a középületekben találhatók, alig egy tucat az egész ke-rületben . . . A hetibérlőknek kiadott házak közül minden tizedik-ben sincs bevezetve az utcáról a folyóvíz. Ilyen esetben a bérl-ők szükségletüket az utcai kútról kénytelenek kielégíteni . . . Ezekben a kutakban nincs mindig víz. A nyomorult embereknek nincsenek edényeik, hogy tárolhatnák; a nyomortanyákon csak üstöt és törött korsót látunk. Semmi sem jellemzőbb szegény-ségükre, mint amikor összesereglenek a közkút körül, s ott ve-rekszenek a kis utánpótlásért. Sok mellékutca és udvar van, ahol egy pohár ivóvizet sem lehetne kapni . . .
. . . Ilyen körülmények között ezekben a helyiségekben nem ritkán több mint egy tucatnyi emberi lény van összezsúfolva, nem egészen 15 négyzetlábnyi területen.** Ekkora helyen kell elkészí-teni szegényes ételüket, ekkora helyen kell enniük és inniük, itt vetkőznek, öltöznek, alszanak férfiak, nők, gyermekek egyaránt.

Abbé Perraud francia pap és író 1862-ben közzétett *Études sur l'Irlande Contemporaine* (Tanulmányok korunk Írországáról) c. művében sötét képet festett a dublini sze-gények szállásáról. Azt mondja: a város határterületein nyomorúságos helyiségeket talált, zsúfolva szegény csa-ládokkal, a mezőgazdasági forradalom áldozataival, amely erőszakosan kiszakította őket mezei munkájukból. Vagy 8000 házat, a város összes házának kb. egyharmadát adták ki helyiségenként a szegényeknek és a legala-csonyabb fizetésű munkásoknak. Dublin 250 000 főnyi la-kosságából mintegy 64 000 ezeket a házakat lakta, több-

* Az angol pénzrendszer: 1 guinea = 21 shilling, 1 font = 20 shilling, 1 korona = 5 shilling, fél korona = 2 s 6 penny, 1 shilling = 12 penny. — Mint súlymérték 1 font megfelel 45.36 dekáának. 1 pint = 0.568 liter. (Ford.)

** 1 négyzetláb = 929.01 cm². (Ford.)

nyire sötét átjárókban és nyirkos udvarokban. Őt, hat, hét személy élt ott, ahol csak kettő-három lehetett volna meg nyugodtan. Perraud becslése szerint Dublinban akkor 8 shilling 6 penny volt a férfiak átlagos hetibére, 4 shilling 11 penny a nőké és 3 shilling 9 penny a kiskorúaké. A kegyetlen szegénységnek és rossz lakásviszonyoknak ezek az adatai magyarázzák az elképesztő halálozási arányszámot, amikor 1832-ben, 1867-ben és a század során még többször is kolerajárvány tört ki. Dr. John Fleetwood *Irország orvosi története* c. könyvében megállapítja, hogy egyetlen év alatt Dublin területén 5600 ember halt meg kolerában; továbbá hogy a század első felében a szülő anyák 20%-a fizetett életével. Sok a negyvenes évek éhínségét túlélő ember koldulva igyekezett Dublinba. 1861-ben – Matt Talbot ekkor öt éves volt – a dublini érsek, Dr. Cullen tanúként jelent meg a szegények törvényszéke előtt. Miután szívszaggató vallomást tett a dél-dublini szegényház állapotairól, ahol négyezer nyomorult teremést zsúfoltak jól-rosszul össze, így folytatta:

Hogyan fest a helyzet ebben az Intézményben? Szegény gyerekek idő előtti halálukat lelik . . . A lealjasulás és ártatlanság keveredése előmozdítja a korrupciót és kicsapongást. A családi kötelékek szétszakadnak. Az öregek és betegek nyomorban és szenvedésben, keserűségben és bánatban emésztődnek el. Vallás és szeretet száműzve van. A szegénységen nem könnyítenek, hanem pusztítják és erkölcsileg tönkreteszik a szegényeket . . . És szeretném, ha bármelyik itteni úr kipróbálná a kosztjukat — két étkezés napjában, reggel egy kevés zabkenyér tejjel, ebédre leves és kenyér, mindennap, egész éven át, kivéve húsvétvasárnapot és karácsony napját, amikor a hölgyek és urak elmennek a szegényházakba, hogy élvezzék a látványt, mintha csak vadállatok etetésére mennének.

Elképzelhető, hogy sok szegény inkább az utcákon csavargott, koldult és lopott, mint hogy szegényházba költözzék. A városban betű szerint nyűzsögtek a koldusok, egyrésztük hivatásos, mások valaha jobb napokat láttak, de a nagy éhínség vagy a fosztogató csapatok nyomorba döntötték őket. Mint mindig, a szegények voltak a szegények legjobb barátai: Dublin szegényebb részein — ilyen volt a Rutland utca északi fele is, ahol Talboték éltek — a lakók, bár maguk is igen szűkös viszonyok között éltek, próbáltak félretenni valamit a teljesen elhagyottaknak.

Elizabeth Talbot aligha gondolta, mikor 1853-ban megtelepedtek a Rutland Street 2 alatt, hogy a következő húsz

évben nem kevesebb mint tizenegy ízben változtat lakást. Férjhezmenetelétől hatvan évvel később bekövetkezett haláláig tizennyolc különböző otthont kellett megismernie. Házasesetének első húsz esztendejében szinte minden második évben máshová költözött. Ha 1853-nak azon a szeptemberi napján előre láthatta volna ezt a tizennyolc hurcolkodást, bizony összeszorult volna a szíve.

Az újházasoknak bőséges szórakozási lehetőség állt rendelkezésére, hogy megünnepeljék egyetlen hétvégére kiterjedő „mézesheteiket”. Signora Pauline Violante, költőnő és hegymászó, tömegeket vonzott a Portobello színházba. A Royalban „A bérfizetési nap” c. szívhezszóló darabot adták, a Rotunda színházon pedig a következő plakát ékeskedett:

Az emberi teremtés csodái

AZ AZTÉK LILIPUTOK

Új népfaj, amelyről eddig azt hitték,
hogy csak a mesében van, vagy kipusztult
Egyedülálló, különös, szépséges teremtések
Zene: *Azték polka*. Belépti díj: 1 shilling.

Talán a legnagyobb, és még hozzá díjtalan attrakció Kirwan vagyonának és ingóságainak elárverezése volt, akit néhány hónappal azelőtt helyeztek vád alá a Howth-féle gyilkosság miatt. Az árverezés több napig tartott, s buzgón folyt a licitálás annak az embernek a holmijára, akiről városában ebben az évtizedben a legtöbbet beszéltek. Az izgatott vándorlás a sziklához, ahol a testet megtalálták, már megszűnt. Ugyanis nem maradt ott szikla: az angol látogatók szívesen vitték magukkal valami hátborzongató emléket írországi nyaralásukról, és így szilánkként, darabonként elhordták a csipkézett szélű mészpátot, a szerencsétlen Kirwanné végső nyughelyét.

Talboték elmehettek a Phoenix parkba is, ahol Franconi Imperial cirkusza – igazi indusokkal – a gujrati csatát hozta színre. A nagyobb valóságosság kedvéért az előadást úgy osztották be, hogy összeessék őfelsége haderejének hadgyakorlatával a különböző dublini kaszárnyákból. De Elizabeth barátai alighanem intették volna a fiatalasszonyt, hogy nem jó egy férjet a parkba vinni: még föl sem ocsúdik, máris ott teremnek a sorozó őrmesterek, és rábírják, hogy csapjon föl katonának. Míg az oroszok Szebasztopolban gyülekeznek – akárhol is van

ez a furcsa nevű hely – és a nyavalyás Louis Napoleon a terveit főzi – akármilyen keveset is tudtak arról, hogy ki az –, a fiatal férjeket legjobb távol tartani a parktól és a hadgyakorlattól.

Más látnivalók is kínálkoztak. A repülő hölgy, Mrs. Graham, fölrepült indiai nádból készült léghajójában a Liffey torkolatának egyik oldalán, és épségben leszállt Clontarfban. Mágneses táviróvonalat fektettek le a város fő közlekedési útvonalán, a Sackville Street-en. Ennek közelében, a Carlisle hídon színpompás dáliakiállítás pompázott. A nagy ipari kiállítás a Merrion Square-en még mindig nyitva volt. Még Viktória királyné is ámulatba esett csodáin, mikor egy hónappal ezelőtt meglátogatta. A bejáratí pénztáráblaknál a látogatókat óvták a zsebtolvajoktól. A megrögzött Bill Coffey és cilinderes társai, nevükhöz méltóan, elegánsan fölkeresték a kiállítást, és gazdagabban tértek vissza, mint ahogy odamentek, egy-egy gyémánt mellű és miegyebek birtokában. Hat cseréppipa is eltűnt, de ezért a plebejus lopásért nem Coffeyt és cinkosait hibáztatták.

Abban az időben, amikor Charles Talbot és felesége, Elizabeth először alapítottak közös otthont szülővárosukban, Dublinnak negyedmilliónyi népessége volt. A tulajdonképpeni város kb. 3500 acre területen feküdt*, és az északi és déli körút kilenc mérföldnyi kört formáló vonala zárta magába. Brayt és a közbenső falvakat a Kingstown és Dalkey vasút kötötte össze a várossal.

Talboték első négy gyermekét a dublini főegyház-megye főtemplomában, a prokatedrálisban keresztelték meg.** John Joseph, a legidősebb, 1854-ben született. 1855-ben a szülők a Rutland Streetről átköltöztek Aldborough Court 13 alá***, és itt Írország egyik legnagyobb és legélénkebb kaszárnnyája közelében éltek. Abban az évben Aldborough csak úgy pezsgett a tevékenységtől, hiszen folyt a krími háború.

Charles Talbot felesége nem volt jelen az 1856 májusának első péntekén folyó ünnepségeken. Nem tolongott

* 1 acre = 0.46 hektár. 1 mérföld = 1609.33 méter. (Ford.)

** Székesegyház helyettesítő templom. (Ford.)

*** Ma Aldborough Court-nak már csak a nyoma van meg: a területet lényegében szétrombolta egy bomba, amely véletlenül esett oda egy német repülőről 1941-ben.

ott a tömeg között a béke kihirdetését ünneplő felvonulás útvonalán. Nem látta a főparancsnokot kedves paripáján, fényes skarlát és ezüst egyenruhájában. Nem hallotta, amint kihirdeti a királynő öfelsége és a minden oroszok magas cárja között megkötött békét, sem az erre következő mennydörgő tetszésnyilvánítást. Távol maradt aznap este, míg utcabeli szomszédai a North Strand Road mentén kimentek megnézni a tűzijátékot és éljenezni az aldborough-i kaszárnyába visszatérő Cheshire grófságbeli milíciát. Elizabeth Talbotnak éppen akkor sürgősebb, személyesebb ügyei voltak. Azon a napon, 1856. május 2-án született meg második fia, akinek a Matthew (Máté) nevet adta.

Vége volt a krími háborúnak, ennek a kisméretű, sikertelen, tökéletes ügyetlenséggel vezetett hadjáratnak. A megmaradtak még nem tértek vissza. Egyesek sohasem látták meg Dublint többé. Csontjaik ott fehérltek Balac-lava magaslatain, minthogy olyan balszerencsésük volt, hogy a két egyformán ügyetlen vetélytárs, Lord Lucan és Lord Cardigan parancsnoksága alá kerültek: kettejük közösen viselte a felelősséget a „könnyű brigád” szerencsétlen irányításáért. Az éhínség utáni és a Fenian szövetség, az ír forradalmi mozgalom előtti évtizedben vagyunk. Csekély volt a hazafiság keletje, a nemzeti szellem haladoklott, a faji büszkeség mintha már kihalt volna. A májusi estében a rakpartokon ögyelgő, az ünnepi díszben pompázó Liffey-hidakat csodáló dubliniak már elfelejtették, hogy apáik ugyanezek a hidakon emberi testek füzérét látták csüngeni, mikor a 98-as lázadás után kivégezték őket. Rákövetkező hétfő reggel öfelsége tanfelügyelői ír gyermekeket kerestek, akik „megfelelő hangszúllyal” verseket szavaljanak el az Írország használatára jóváhagyott iskolakönyvekből. A versek például arról szóltak, hogy az illető hálát ad az isteni jósnak, mert rámosolygott születésére, és „ezekben a keresztény időkben boldog angol gyermekké tette”.

Ebbe a mindenképpen leigázott Írországba született bele Matt Talbot.

A prokatedrálisban keresztelte meg James Mulligan atya, egy alig öt éve szentelt fiatal pap. Az anyakönyvi bejegyzésbe hiba csúszott: Elizabeth Talbot lánynevet Mullocknak adták meg Bagnall helyett. Sir Joseph Glynn,

Matt Talbot élete c. művében, megmagyarázza ezt a tévedést:

A plébániai papság szerint igen közönséges hiba, hogy mikor a csecsemőt a templomba hozó nőtől megkérdezik az anya nevét, ehelyett a sajátját adja meg. Ebben az esetben is így kellett történnie. Ugyanis egyes Talbot-unokatestvéreket Mullocknak hívnak, és nagyon is valószínű, hogy egy unokanővérük vitte a templomba a gyermeket.

Matthew születése után Talboték rövidesen tovább költöztek Aldborough Court-ból Summerhill 16. sz. alá. Itt született 1858-ban Róbert. Azután ugyanitt a 3. sz. házba mentek, itt született első lányuk, Mária 1860-ban. 1862-ben ikreik jöttek világra: Edward és Charles. A család ekkor ismét hurcolkodott, ezúttal Newcomen Court-ba, a északi parton túl. Most a Szent Ágota plébánia területén voltak, úgyhogy az ikreket már ott keresztelték. Charlest apja után nevezték el, de úgy látszik, kiskorában meghalt, mert később egy másik kicsit kereszteltek Charlesnak. A másik iker, Edward, valószínűleg szintén fiatalon került föld alá, mert egy kilencven éves ember, aki 1953-ban halt meg, sohasem hallott róla, bár a többi Talbot-fiúra még emlékezett, és mesélt róluk.

Charles és Elizabeth gyorsan gyarapodó nyájának hetedik báránycájja, Philip, 1864-ben született a Newcomen Court-on. Ő lett a család vadóca, a „Talbot-legény”-nek csúfolták. Valamikor 1864 és 1867 között megint tovább hurcolkodtak. Több öregember emlékezete szerint József nevű fiuk, akinek keresztelési bejegyzését nem sikerült megtalálni, korban Philip után következett. Philip még kicsike volt, amikor szülei ismét visszatértek a prokatedrális plébániájára. Ezúttal alighanem már egy kicsit nehéz volt helyet találni saját maguk és a gondjaikra bízottak számára. 1867 elején született meg Elizabeth a Montgomery Street 47-ben. Néhány hónappal később a család újból a Newcomen Court-on lakott, de 1868-ban ismét költözködésre került a sor, ezúttal a Byrne's Lane-ra: egy azóta rég lebontott, hat kunyhóból álló összevissza átjáró a Potters' Alley-n túl, a Lower Abbey Street és Marlborough Lane közt. A következő év ismét Summerhillben találták őket, ezúttal a 10. szám alatt; itt született Patrick. Az 1871-es esztendőben a szegény Mrs. Talbot ismét költözködni kényszerült: visszamentek a Szent Ágota plébániára, Love Lane, Ballybough. Itt született meg Susan, és 1874-

ben itt látta meg a napot a legutolsó is Charles Talbotnak és feleségének tizenkét gyermeke közül.

Amikor ez az utolsó kisbaba, a második Charles megszületett, az idősebbek már dolgoztak. John húsz éves volt, Matt tizennyolc, Bob tizenhat, Mary pedig tizennégy. Abban az időben a gyerekek tizenkét éves fejjel vagy még korábban is dolgozni mentek. A Talbot-fiúk mint kisegítők, kifutók és küldöncök kaptak itt-ott munkát. De ha már betöltötték a tizenhat évet, akkor – hála apjuknak és nagyapjuknak – a kikötőtársaság vette föl őket, heti hat shilling fiatalkorú bérrel – és a szép jövő reményével.

Ez alatt a huszonegy év alatt Charles Talbot fizetése is emelkedett egy kicsit. Házassága idején heti tizenöt shillinget keresett, most tizennyolcat. A kikötői vámhivatal egyik whiskyraktárát gondozta. Mai mértékünkkel Charlesnak és fiainak bére reménytelenül alacsonynak számít. De a kor más szakmunkásaiéval összehasonlítva a kikötőtársaság tarifái és munkaideje elég jók voltak. A selyemszövők, ennek a halálra ítélt iparnak a kiszolgáltatóitjai, gyakran csak heti 8, sőt 4 shillingig vitték, mikor gépek kezdték helyettesíteni a kézi szövőszékeket. A csónakon a matrózok heti 10 shillinget kaptak, a kapitányok 12-t; kőművesek és ácsok átlagos heti keresete 16–18 shilling volt, szobafestőké 18 shillingtől 1 fontig. Hajóácsok és nyomdászok 1 fonttól 24 shillingig terjedő keresettel rendelkeztek.

A Talbot-fiúk hetibére jóval fölötte lehetett a 3 shilling 9 penny átlagnak, és munkaidejük is jó volt a pékségekben és hasonló üzemekben dolgozó fiatalokéhoz képest, akik heti hét napon át reggel 5-től este 9-ig dolgoztak. Azonkívül valószínűleg örültek, hogy egyáltalán alkalmazást kaptak, hiszen az ipari válság korában járunk. Charles Booth egy tanulmányában (Coyne „Írország ipara és mezőgazdasága” c. gyűjteményében jelent meg) található néhány alapvető statisztikai adat. Az éhínség előtt Írországban 969 000, Angliában pedig 604 000 munkás dolgozott a textil- és szövőiparban. 1881-ben Írország csak 130 000 munkást foglalkoztatott ugyanezekben az iparágakban Anglia 962 000-éhez képest. Ugyanebben az időszakban az építő és kézműipari vállalatok 626 000 munkást vesztek el. Ezzel szemben a szakképzetlen munkások száma 31 000-ről 144 000-re növekedett, és az ingké-

szítés, „az elhagyott nők végső menedéke“, közel még-egyszer annyi munkást alkalmazott. A háztartási alkalmazottak száma is erősen nőtt, – az embernek ennie kell, hogy élhessen, és az olyan állás, amely rendszeres étkezéssel kecsegtetett, igen népszerű volt ebben a még mindig a nagy éhínség árnyékában élő országban.

Az 1853 és 1874 közti címtárak egy kis tanulmányozása közelebbi fogalmat ad Talboték odüsszeijáról. Első otthonukat, bár „bérlakás“-nak szerepel, a szegényügyi törvény 16 fontra értékelte, és az a tény, hogy Miss Stanley nemesi lányok számára magániskolát állított fel itt néhány év múlva, mutatja, hogy jó állapotban kellett lennie. Az Aldborough Court házai, közvetlenül az északi part mögött, „harminchét kis ház“ néven voltak listába véve, 1 font 10 shillingtől 10 fontig terjedő értékben. Itt született Matthew a 13. sz. alatt. Néhány évvel később a címtárak az Aldborough Court összes házát bérlakásnak minősítették, kivéve a 18-ast, bizonyos James Larkin fuvaros házát. Summerhill 16 olyan bérlakások közé esett, amelyek becserkéje 3–17 fontig terjedt. Summerhill 3, ahová 1860-ban költöztek, egy bolt fölötti lakás volt: „Hughes, élelmiszerkereskedő, becserkéje 13 font“. Érdekes, hogy a Summerhill házak tulajdonosainak a neve inkább volt ír eredetű, mint Talboték korábbi szomszédai a Rutland Street-en; Mr Hughes mellett voltak Walsh, Murray, Ryan, Powell és Pollard-családok. (Mikor James Stephens 1865. nov. 25-én megszökött a richmondi börtönből, egy Butlerné nevű szegény asszony rejtette el summerhilli házában. Bár ezer fontot tűztek ki a fejére, és nem egy embernek tudnia kellett Summerhillben, hol rejtőzködik a függetlenségi vezető, az ezer fontért senki sem jelentkezett, és Stephens néhány hónap múlva elvitorlázott Franciaországba.)

Az ikrek 1862-es születése után a család Newcomen Court-ba költözött; ez „tizenkilenc bérlakásból“ állt, „becserkéje 3–6 font“. Nagyon nyomorúságos házak lehettek, mert 1865 után a címtárak már nem is tartották érdemesnek megemlíteni őket. Pedig hát Talboték 1867 májusában ismét ott laktak, hiszen ezen a címen írják be először John-t és Matthew-t az O'Connell iskola anyakönyvébe. A Montgomery Street-re való hurcolkodás kétségtelen föllendülés jele, talán mert John is dolgozni kezdett. Élénk üzleti élet folyt itt, kevés volt a bérlakás; egymást érték a nagy pala- és fatelepek, szünet nélkül zúgtak a fűrész-

és gabonamalmok; volt egy sereg borkereskedő, néhány fűszeres, tejszarnok, egy cipész és csizmadia, egy bognár, legalább öt „telep” és egy vagy két vendégfogadó. Föltétlenül előmozdította a kereskedelmet, hogy az utca közel esett az 1843-ban épített Amiens Street-i vasútállomáshoz.

1868-ban már Matt is dolgozott, legalábbis az év végén. Kifutófiú volt Burkesnál a North Lotts-ban. Ugyanabban az évben mondhattak Talboték először magukénak egy házat; nem valami remek ház volt, de mégis csak ház, – a Byrne's Lane egyik kunyhója. Ezek az akkori év címtárában úgy szerepelnek, mint „hat kunyhó, becsérték 1 font 5 shilling”. Néhány év múlva a Byrne's Lane házait lerombolták. 1869-ben Talboték újból átmentek Summerhill 10 alá. Együtt laktak a házban egy Ryan nevű áccsal. Közel három éven át maradtak itt. 1874-ig ez a leghosszabb idő, amit egy helyen töltöttek. 1871-ben Ballybough, Love Lane 5-ben találjuk őket. Ez volt sok lakásuk között a legrosszabb: „Tizenhét bérlakás, becsérték 1 fonttól 5 font 10 shillingig” a címtár leírása ezekről a házakról; pár év múlva lebontották őket. Erre az időre legkevesebb tizenegy tagú családdá növekedtek. Love Lane-i tartózkodásuk alatt három fiú és talán a legidősebb lány is dolgozott, és az apa bére egyötödével emelkedett. Mégis igen szegényes körülmények között éltek 1874 és 1884 között. Ennek okát később fogjuk látni. Valamikor az 1870-es évek végén átköltöztek a Newcomen Avenue-ra az északi parton túl. Az utca harminc kis kunyhóból állott, ezek egyikét foglalták el.

Elizabeth Talbot huszonöt éve volt asszony. Ezalatt tizenkét – vagy talán még több – gyermeket szült, és ezek közül legalább kilencet föl is nevelt, tizenegy különböző lakásban. Egy öregember, Pat Doyle, aki 1953 decemberében halt meg, több mint kilencven éves korában, fiatalságában testi-lelki jópajtása volt Bob, Phil és Joe Talbotnak. A következőképpen emlékezett a családra:

Talbotné igen keményen dolgozott. Mit is tehetett volna ekkora család mellett. Volt úgy, hogy napszámba járt takarítani. Persze elég dolga akadt a házanépével is. Különösen sokat bajlódott Phillel, a „Talbot-legénnyel”, aki korombeli vagy valamivel fiatalabb volt, és már fiatal fickónak is rettenetesen vad.

A 81 éves Thomas Ward, a Szent Ágota-templom sekrestyése, aki a Newcomen Avenue-e nőtt föl, többet is tud Phil Talbotról:

Szombatonként ott dülöngélt fölfelé Summerhillre, azt üvöltözve: „Én vagyok a legény — Talbot.” Így jutott a „legény” csúfnévhez. Részegségében réme volt a környéknek; a többi is mind, de ő volt a legrosszabb, és nagyon erőszakos, ha jól beszélt.

Mind a ketten úgy emlékeztek a családapára, Charles Talbotra, mint igen alacsony emberre, „nagyságához képest igen erős hanggal”. Ha csak kicsit is ivott, hajlott a garázdaságra, és „nehezen lehetett bánni vele”. Pat Doyle elmondta (és a kikötőtársaság iratai megerősítik ezt), hogy John Talbot, a legidősebb fiú jutott felelős állásba ennél a vállalatnál, nem pedig apja, Charles, mint általában hiszik. Néhány hónappal 1877-ben bekövetkezett nyugdíjazása előtt Charles Talbotot helyettes elönmunkássá tették 21 shillinges hetibérrel. Nyugalomba vonulásakor 6 shilling 8 penny nyugdíjat kapott, ami 1884-ben heti 10 shillingre emelkedett. 1889-ig élt.

Pat Doyle még ezt tette hozzá:

Minden Talbot ivott, apa és fiúk egyformán; mindegyik, kivéve a legöregebbet, Johnt. Ő volt az egyetlen megbízható fickó köztük fiatal korukban. Az öreg Charlie meg a fiúk állandóan veszekedtek; híresek voltak az állandó veszekedésükről — folyvást tépték egymást. Szombatonként, mikor mind jól beszívtak — mind, kivéve Johnt —, egymás hajában lógtak. Mrs. Talbotnak ugyancsak volt velük baja, míg próbálta helyreállítani a békeséget; de tudott bánni velük. És John megbízható, jó gyerek volt. Olyan, mint az anyja.

Ilyen volt a család és az északi partvidéknek ezek a különböző lakásai voltak az otthonok, ahol az 1856 májusában született Matt Talbot fiúvá, majd férfivá serdült.

II. FEJEZET

1867. május 6-án John és Matthew Talbotot beírták a keresztény iskolatestvérek O'Connell iskolájának anyakönyvébe a North Richmond Street-en. Íme a bejegyzés:

Főlvétel napja: 1867. május 6.

Anyakönyvi szám: 1402.

Tanuló neve: John Talbot.

Lakása: Newcomen Court.

Kora: 12.

Melyik osztályba: Olvasás 3, számtan 1, nyelvtan 1, földrajz 1.

Szülők foglalkozása: munkás.

Megjegyzések: —

Főlvétel napja: 1867. május 6.
Anyakönyvi szám: 1403.
Tanuló neve: Matthew Talbot.
Lakása: Newcomen Court.
Kora: 9.
Melyik osztályba: olvasás 2.
Szülők foglalkozása: munkás.
Megjegyzések: —

Hozzá kell tennünk, hogy Matthew korát nem helyesen írták be: akkor éppen tizenegy esztendő volt. Eredetileg nyilvánvalóan ez is állt ott; a baloldali számjegyet utána áthúzták, a jobboldalit pedig 9-re javították. Matt Talbot több későbbi ismerőse mondta, hogy nagyon alacsony férfi volt; minden valószínűség szerint mint gyereket fiatalabbnak gondolták a valóságnál. Anyakönyvezésének reggelén bizonyára megkérdezték, hány éves. Matt, John vagy édesanyjuk megmondta, hogy tizenegy. De elképzelhető, hogy tanítója, Ryan testvér először beírta ezt, később azonban azt gondolta: a kisebbik Talbot-fiú nem lehet még tizenegy éves, mint ahogy mondja.

Matt Talbot elég „különleges” osztályba került. Ebben a korban, amikor a tankötelezettség még álmukban sem jutott az emberek eszébe, amikor sok szegény szülő ott-hon tartotta a gyerekét (hacsak nem „térítették meg”, hogy bekapcsolódjék az akkori úgynevezett „nemzeti” nevelésbe), a keresztény iskolatestvérek segítségére siettek az iskoláik szomszédságában élő elhanyagolt fiúknak. Külön osztályokat tartottak fenn azoknak a legénykékeknek, akiknek nevelését elhanyagolták, és tanulmányi idejük szükségképpen csak kurta lehetett. Azok a fiúk, akik ezt igénybe vették, megtanultak írni-olvasni, elsajátították az imádkat, a lényeges hitigazságokat és a hitélet gyakorlatait, előkészültek a gyónásra, szentáldozásra és bérmálásra.

A keresztény iskolatestvérek ún. „Második Könyve” a kis Mattnak nyolc pennyjébe került. Hangnemében katolikus volt, és igen sokféle tárgyat ölelt fel. A bibliai történeteket a Szentírásból nem kisebb ember, mint Gerald Griffin tolla írta át. Szent Patrik, Páli Szent Vince, Istenes Szent János és más szentek kétszáz szavas életrajzai váltakoztak természettudományos és természetrajzi leckékkel. Voltak buzdítások az egészséges életre és testápolásra. A korabeli olvasmányok magyarázó címeikkel – A gondatlan fiú, A becsületes kéményseprő, Hogyan legyünk

elégedettek, Nemeslelkűség, A tisztesség jutalma, A törvény nehézségei – igazi viktoriánus színezetet adtak a könyvnek. Ami a történelmet és földrajzot illeti: Írország, Anglia és Skócia fejenként két-két lapot kapott, és közvetve egy kis világföldrajz is akadt a narancsról, teáról, cukorról és egyéb árucikkekről szóló leckékben. Matt Talbot első leckéjének ez volt a címe: *Isten jelenléte*. Miután fejébe gyömoszolta az ábécét és a főnevek, igék és melléknevek hármastíóját, amely e fölött az olvasmány fölötte őt állt, együtt kántálhatta osztályával:

Sejtelmünk sem lehet azokról a gyönyörűségekről, amelyeket Isten készít az őt szeretőknak. Szem nem látta, fül nem hallotta, ember szíve fel nem foghatja . . .

Sohase felejtjük el Istent. Ha egy gyermek megszokja, hogy napközben időről időre imádkozik, hamarosan szokásává válik, hogy Istenre gondoljon.

Ezek az imák egész rövidék is lehetnek, pl.: „Istenem, szeretlek”, „Csak neked akarok tetszeni”, „A te tiszteletedre és dicsőségedre akarom tenni ezt” . . .

. . . Ha egy gyermek hűségesen kintart egy darabig ebben a szent gyakorlatban, érezni fogja, milyen gyönyörűséges Isten jelenlétének örülni . . . Isten jelenlétének emlékezete fogja irányítani egész viselkedését.

Ezután következett egy rövid, de annál ádagabb olvasmány a szénről, majd pedig egy kertről. Az utóbbi alkalmasint éppen annyira kívül esett a Talbot-gyerekek tapasztalatán, mint egy szénbánya. Ezt a három leckét kedves változatosságképp egy vers követte, – az első, amelyet Matt Talbot életében olvasott. A Szűzanyáról szólt. A „Mother of Mercy” mindig kedvelt éneke volt a régi dublini testvérületeknek, s az O’Connell iskolába járó fiúk szülei bizonyára jól ismerték. Amikor a fiúk annak a májusnak minden napján délidőben összegyülekeztek, hogy énekeljenek a Szűzanya tiszteletére és elmondják litániáját, a kis Matt talán kitűnt a hangjával. Boldogult William Larkin és Paddy Laird emlékezett Mattra a Szeplőtelen Fogantatás férfikongregációjából a Gardiner Street-en, a Xavéri Szent Ferenc-templom mellett. Mind a ketten állították, hogy kellemes énekhangja volt. Larkin hozzátette: „Ugyancsak nagy hangja a természetéhez képest; nem értette az ember, hogyan fér ekkora emberbe ilyen hatalmas hang.” Az öreg Pat Doyle részben megmagyarázta ezt: „Mattnak igen erős hangja volt, pedig ő maga aprócska; de olyan volt az apja is, – ha valamelyik kölyök kihozta a sodrából, egy mérföldről hallani lehetett az öreg Char-

lie-t." A fiatal Ryan testvér, ezeknek a későn jött, korán elmenendő tanítványoknak a pátrónusa (aki olyan hitetlen volt, hogy kilenc esztendőt írt be, mikor Matt hangosan kiáltotta a „tizenegyet”), maga is jó énekes, bizonyára érdeklődve nézte ezt az alacsony termetű legénykét, akinek olyan szokatlanul erős a hangja.

1868. jan. 24-én, tehát a következő évben, Matthew Talbot ismét feltűnik az O'Connell iskola anyakönyvében, ezúttal Byrne's Lane-i lakcímmel. Tizenhat más fiúval együtt iskolázták be ugyanazon a napon. Most tíz esztendősen szerepel, apja foglalkozása pedig „kádár”. Ismét úgy merül föl, mint „kezdő a 2. könyvvel”. Az év májusáig járt is, és az „Előhaladás” rovatban néhány jegyet is kapott, mielőtt elhagyta az iskolát. Tudta olvasni a Második Könyvet; számtanban elsajátította az „általános elveket, a jelöléseket, a számlálást, összeadást, kivonást és egyszerű szorzást”. Túlesett „a nyelvtan és helyesírás általános szabályain”, és megismerkedett olyan földrajzi fogalmakkal, mint óceánok, világrészek és „azok fölbecsült népessége”. Ráadásul előkészítették a szentségek vételére, és kapott némi alapot a vallás igazságaiban és gyakorlataiban. Mindez nem csekély teljesítmény volt tanítója részéről. Persze semmi kétség, Ryan testvér még sokkal többet is el tudott volna érni, ha nincs egy bökkenő: Matthew Talbot rossz iskolalátogató volt. Mindenki olvashatja a testvér kézírásával a nevével szemközti oldalon a lakonikus megjegyzést: „Iskolakerülő”.

Nem érdektelen, hogy az O'Connell iskola körüli szegényebb területeken tizenhét fiút iskoláznak be a második héten az iskola januári újrakezdése után. Nem egészen egy hónappal előbb Cullen bíboros, a „térítő” ellen vezetett ellentámadás feje, arra kérte papjait: tegyenek még nagyobb erőfeszítéseket, örködjenek még kitartóbban nyájunkon, hogy megóvják attól, amit a legtöbb ír katolikus rosszabbnak tartott a századok során eltűrt minden ki-sajátításnál, gyarmati sornál, igazságtalanságnál, elnyomásnál, rossz kormányzásnál és kegyetlenségénél.

Az iskolakötelezettség törvénybe iktatása még csak a jövő zenéje volt. De hogy teljesen megértsük: miért nem jártak a Talbot-féle gyerekek iskolába 13 vagy 11 éves korig, föl kell idéznünk az 1850-es és 60-es évek egynéhány dublini eseményét.

A krími háború befejezése után Dublin – éppúgy, mint más városok, ahol a brit hadseregnek erős állomásai voltak – rövidesen kezdte megszenvedni a háború kikerülhetetlen utóhatását. Csonka katonák és a seregből elbocsátott férfiak töltöttek meg minden csapathajót, amely befutott a dublini kikötőbe. A harcosok nyomában ott nyüzsgött az aljanépség, amely a hadjárat alatt különböző seregek uszálya volt, és bizonyosra vette, hogy győztesek kíséretében tér haza. Amikor az angol hatóságok látták, hogy Londont elárasztja ez a nem kívánatos népség, a fölösleget átirányították Írországba. Dublin melékutcaín és sikátoraiban hamarosan Európa selejtje hemzsegett.

Az új jövevények különféle nemzetiségekhez tartoztak, de semmiféle nemzethez sem. Nem annyira illojálisak voltak, inkább nem ismerték a lojalitást; nem törődtek sem Angliával, sem Írországgal, még szülőhazájukkal sem. Nem ragaszkodtak semmiféle vezetőhöz, nem voltak hívei semmiféle ügynek, nem ismertek el semmiféle tekintélyt. A férfiak törvényen kívüliek, furfangosok – igazi csöcselék –, a nők teljesen romlottak. Minthogy egy vasuk sem volt, legtöbbjük Írország fővárosának szegénynegyedeibe tódult. A nagy kaszárnyák közelébe eső utcák még több ilyen idegent vonzottak, mint a város egyéb hasonló részei. Sokan próbáltak valahogy helyet találni a máris túlszűfolt északi parti körzetben, hogy az Aldborough kaszárnya közelében legyenek. Itt volt elszállásolva a biztonsági hadtest, itt volt annak a 137 000 főnyi seregnek főraktára, amelyet szükségesnek tekintettek Írországban az angol törvény és rend fenntartására.

A következő vallomást az azóta elhunyt William J. Larkin tette a Matt Talbot ügyében lefolytatott első tanúkihallgatások során*:

Az a rész, ahol Matt lakott (az északi part vidéke) az ő gyermekége és ifjúsága idején igen rossz állapotban volt. Sok kocma volt a környéken, és ezeket a brit hadsereg sok tagja látogatta. Gombamódra szaporodtak az italmérések, engedéllyel vagy engedély nélkül, ahol pálinkát árusítottak. Ennélfogva egy fiatalember sok kísértésnek volt kitéve. Matt belesett a részegség bűnébe, de sohasem hallottam, hogy erkölcstelenné lett volna.

* Matt Talbot életére és erényeire vonatkozólag először egy egyházmegyei bíróság tartott kutatást; ez a rendes vagy tájékoztató eljárás. Olései 1931-ben kezdődtek és 1937-ig tartottak. Ezután következett 1948-tól 1952-ig az ún. apostoll eljárás.

A krími háború utáni beözönlés nagy baj volt. De még csak utána jött a java. Zelóták áradata tódult Írországba. Egymásután alapították a társulatokat, hogy állítólagos „világosságot” terjesszenek el a – szerintük – sötétségbe és tévedésbe süllyedt országban. Rangos személyiségek – néhány nemzedékkel azelőtt még zsoldos katonasorban levő emberek, vagy furfangos kocsmárosok, akik a kellő pillanatban kiaknázták a lehetőséget, vagyont és birtokot szereztek, és egyszeriben átlendültek a közrendből az „új földesurak” közé – nevüket, befolyásukat, idejüket és pénzüket arra szentelték, hogy kihalásszák az íreket macskul vallott „pápista babonáságaikból”. Röplapokat csúsztattak az ajtókbá; a sikátorban játszó gyerekeket rávették, vigyenek haza magukkal röpiratokat; támadó, nem egyszer gyalázkodó plakátok verték mellbe az embereket minden kerítésről. Az utcasarkokon fizetett prédikátorok léptek föl, többnyire tudatlan emberek, akik örültek a jó keresetnek, s ennek fejében tagadták és kinevették a legszentebb katolikus meggyőződéseket és vallásgyakorlatokat. Néhány társulat listáját megtaláljuk az 1850-es és 1860-as évek postai címtárában: Reformáló, Nevelő, Javító, Rossz szokásokat irtó, Szabadító, Tökéletesítő, Támogató, Evangelizáló Társaság – mindez Dublin polgárainak és Írország népének érdekében.

Eddig is Dublin polgárai kerültek először szembe „a vizen túlról” a támadók, gyarmatosítók és kalandorok egymást követő hullámaival. Ezt a népet hajtották igába és félemlítették meg oly sokáig a brit korona csapatai és a palotarendőrség. Most ezektől a térítő hordáktól kicsordult a pohár. Ha Cromwell feltámad, az sem igen lehetett volna elviselhetlenebb. De a legszegényebbek, akik a támadás oroszlánrészét viselték, igazi lelki nemességgel szegültek ellen. Csak a dublini balladaénekesek erőfeszítéseit kell felidézelnünk, hogyan tették nevetségessé a „levesosztóknak”* „az igazságról szóló himnuszait és énekeit”, és megtanuljuk, milyen fából vagy inkább ércből faragott a dublini jellem. Matt Talbot és fivérei meg nővérei hallhatták az utcai énekeseket, amint az északi partérszen tömegeket vonzottak maguk köré a „Madárfészek Balladájával” (így csúfolták a prozelita tevékenységükről ismert árvaházakat) és hasonlókkal. Talán ott voltak a

* A prozeliták csúfneve, mert a gyerekeknek ellátást biztosítottak.

gyerekek között, amikor nagy hévvel, de nem túl illedelmesen, biztos távolságból körülfogtak egy-egy röpcédula-osztogatót vagy utcai evangelizátort, és éles hangon visították:

Híg a leves, nagy az ára,
Bácsi, menjen a pokolba!

Édesanyjuk újra meg újra óvta őket, mi történhetik olyan gyerekekkel, akik az ilyen emberekre hallgatnak. Ha nem vigyáznak, a végén bezárják őket Mrs. Smyly valamelyik otthonába, és ott aztán majd más nóta járja.

Margaret Aylward, a „Szent Hit nővéreinek” későbbi alapítója, pihenést nem ismerve fáradozott, hogy megóvja a szegények gyermekeit hitük elorzásától. 1857-ben felelősségre vonták, mert megmentett negyven gyermeket, akiket mindenestül át akartak adni a szektásoknak. 1860-ban az akkor ötven éves Miss Aylward hat hónapot töltött le a Grangegorman női büntetőintézetben, mert nem akarta kiadni a négy éves Mary Matthews-t, akit haldokló katolikus apjának kívánsága szerint az ő hitében kellett volna fölnevelni. 1864-től Dublin hozzászokott Miss Aylward nővéreinek látásához, amint „fekete ruhájukban és gallérjukban, bársony főkötőikben, fekete csipkefátyolukkal és gombos fekete kásmir köpenyükben” első négy „rongyosiskolájukba” tartottak. Ahol csak a prozeliták buzgólkodtak, mindenütt keletkezett – néha szinte egyik napról a másikra – egy-egy iskola Margaret Aylward nővéreinek vagy az iskolatestvéreknek a vezetésével, hogy ellensúlyozza az ingyenes, de sokszor katolikusellenes nevelés lehetőségét. A prozeliták kihívására a katolikus iskolákkal feleltek, amilyenekben az ír katolikusok gyermekei hosszú ideig nem részesülhettek.

De Miss Aylward és az iskolatestvérek mögött Cullen bíboros hajthatatlan, gránitból faragott, magányos alakja állott. Isten az ő vállára helyezte a nagy főegyházmegye gondját. Mint sok más erős jellem, ő sem menekült meg ellenségei rágalmaitól és saját népének félreismerésétől. De mint szervező, mint újtó, mint a világi és egyházi nevelés úttörője az volt Írországnak, ami Olier és Páli Vince Franciaországnak.

48 éves korában szentelték Armagh érsekévé. Előtte 28 évet töltött Rómában mint tanuló, tanár s később mint az ír kollégium rektora. Munkája érintkezésbe hozta a

föld minden országából való katolikusokkal, és megismertette az egész Egyház problémáival mindenfelé. Messze tekintő, okos, bátor és tudós ember volt. Két évi armaghi tartózkodás után a dublini főegyházmegye élére rendelték, ahol a problémák és nehézségek egész sora várta.

Látta, hogy a „levesosztók” hadjárata, akármilyen pusztító is, kérészéletű, virágzása után rövidesen kipusztul. De Dr. Cullen jellemző módon hozzálátott annak vizsgálatához, miért tett akkora kárt. És úgy találta: azért, mert a szegények, akiknek elcsábítására igyekezett, nem részesültek tanításban, nem ismerték vallásukat. A boldogult E. J. Quigley kanonok „Írország egyházi élete” c. könyvében így ír: „Ezer meg ezer tizenéves dublini gyerek nem ismerte a katolikus hit leglényegesebb elemeit; aki tudott keresztet vetni, az már tudósnak és gyakorló kereszténynek számított; és ezernyi felnőtt, aki az egy igaz nyájhöz tartozónak vallotta magát, még azokat az imákat sem ismerte, amelyekre Krisztus és Egyháza tanított, a Miatyánkot meg az Üdvözlégyet.” A bíboros látta, hogyan torzítják a nemzeti nevelésrendszert fokozatosan a prozelitizmus eszközévé. Bizonyítékokat gyűjtött; tanulmányozta a nemzeti rendszert, hol kínál számára egy kibúvót, ahol „fair play”-t igényelhet. Ráakadt Stanley mondatára: „A nemzeti rendszerből a prozelitizmusnak még a gyanúját is száműzni kell”, és erre alapozta álláspontját. Csak ennyit kívánt; látta, hogy ezen belül a rendszer nagy jó eszközévé válhat.

Írország tartozása Cullen bíboros iránt mérhetetlen. Huszonkét éven át ő képviselte a hajtóerőt a katolicizmus haladása mögött. Népe és papjai annyi ideig szenvedtek az iga alatt, hogy állandó irányításra, sürgetésre, rendelkezésre volt szükség, mielőtt lerázhatták volna az 1829-es katolikus emancipáció által meglazított bilincseket. Emlékét nem vívmányai őrizték meg, ezek nagyságát sem a saját nemzedéke, sem az utána következők nem ismerték fel, hanem az a két dolog, ami népszerűtlenné tette. A hazafiak semmi mást nem láttak benne, mint a forradalmi mozgalom határozott ellenzőjét, mások pedig azért az egyenlenségért és feszült viszonyért hibáztatták, amely közte és a hasonlóan emelkedett gondolkodású Newman bíboros között fennállt.

Dr. Cullen célratörő ember lehetett. Olyan időben érkezett a fővárosba, amikor a hitet a leghatározottabban

támadták és aláaknázták. Ezért erejét arra összpontosította, hogy megvédje nyáját a prozelitizmus fenyegetésétől. Ha nincs az ő bátorsága, előrelátása és lankadatlan erőfeszítései, a dublini és írországi katolikusok könnyen elveszthették volna iskoláikat és hitüket. Reformokra volt szükség. A vallásüldözés korából csak néhány évtizede kiszabadult nemzedék szörnyű lelki inségben sinylődött.

Paul Cullen erőltetett menetben vezette őket biztosabb talajra, ha tiltakoztak is, mikor a haladás fárasztó lett. Gyógyítania kellett és azután edzeni; mindenkinek mindene lenni nyájában, de ugyanakkor önálló erőfeszítésre serkentenie őket; nem mindig ízletes orvosságokkal és erősítőszerekkel szolgálnia; védenie a fenyegetetteket, miközben ő maga szembeállt a támadókkal és megküzdött velük. Egyszóval nagy reformer volt, Borromeo Szent Károly hagyományának vonalában álló ember. A reformerek azonban ritkán népszerűek. A kései nemzedékek talán majd igazságot szolgáltatnak a főpap emlékezetének, aki lehetővé tette a szegény katolikusoknak, hogy katolikus nevelést kapjanak az akkori Dublinban. Cullen bíboros nélkül Matt Talbot aligha kapja meg még azt a néhány leckét is.

Abban a híres pásztorlevélben, amelyet Dublin érseke 1856 júniusában adott ki, felsorolta a Lurgan Street-et, a Coombe, Townsend és Rutland Street-et mint a prozeliták kedvelt vadászterületeit. A Talbot-család ugyan állandóan lakást változtatott, de ritkán lakott néhány percnél messzebb a Rutland Street-től. És ott volt egy iskola, amely nem csupán nevelést nyújtott, hanem különböző ösztönzéseket a környék legfiatalabb és legszegényebb katolikusainak a fejlődésre.

Röviddel azután, hogy az 1867. április 30-áról keltezett körlevelet Dublin minden katolikus szószékéről felolvasták, John és Matthew Talbot az O'Connell iskolába került. Osztálytársaik, éppen úgy, mint ők, ritkán jártak iskolába, és csak rövid ideig maradhettek ott. Ennél jelentősebb az, amikor 1868 januárjában ismét beiskolázták Mattot és tizenhat más fiút. Néhány héttel azelőtt a bíboros beszédet tartott a katolikus nevelésről az egyházmegye összegyűlt papsága és szerzetesei előtt. Bírálta az iskolákban használatos tankönyveket, a hivatalos kiadványokat, amelyekből hiányzik minden katolikus jelleg, és „teljesen raciona-

lista szellemet sugároznak". Ajánlotta a keresztény iskolatestvérek iskoláit, „ahol jó nevelési rendszer uralkodik, a szülők kezdte nevelői munkát folytatják az iskolában, és a gyermekeket nem csupán a világi tudományok elemeire tanítják meg, hanem katolikus kötelességeikre is . . . A keresztény iskolatestvérek arra tanítják tanítványaikát, hogy jó keresztények és igaz katolikusok legyenek. Az így kiképzett gyermekek hasznos tagjai lesznek a társadalomnak, és ugyanakkor el tudják érni teremtésük célját, lelkük üdvösségét. De a nevelési biztosok olyan szabályt hoztak, hogy keresztény iskolatestvérek, sőt általában szerzetesi fogadalmakkal kötött férfiak nem taníthatnak a nemzeti iskolákban.”

Ha a mai dublini katolikus ebben a nagyon más korban olvassa ezt a beszédet, úgy találja, az igazságtalanságok higgadt felsorolása megkapóbb minden szenvedélyes tiltakozásnál. Mennyire felzaklathatta hallgatóit annak a sivár esztendőnek, 1867-nek a vége felé, amelynek hetei annyi kudarctól és szerencsétlenségtől voltak súlyosak! Véletlen-e, hogy mindjárt újév után összetoboroztak egymár szegény fickót, és ezt az osztályt a testvérek olyan fontosnak tartották, hogy az 1. sz. termet tartották fönn nekik?

Otteran Ryan testvér, Matt Talbot tanítója az O'Connell iskolában, akkor még húsz éves sem volt. Egy kortársa így írja le a keresztény iskolatestvérek följegyzéseiben:

Emlékszem rá mint tizenhét éves fiatalemberre: szépmetszésű vonások, könnyed, fürge alak és mozgás, lelke külsejéhez illő, tüzesen buzgó, amit azonban nagy szelídsége mérsékelt. Látom magam előtt, amint ott járkal kedvesen, de energikusan a gondjaira bízott becses teher, százhusz kis tanítványa között . . . Egész életében ilyen készséges és lekötelező magatartású volt. Meg kell mondanom, sokan túlságosan kihasználták ezt, mert akinek csak szüksége volt valamire, főleg a rajz terén, bizonyosan Otteran testvérhez fordult. Rászoruló testvér kérését nem volt képes visszautasítani.

A halotti megemlékezés elmondja, hogy a testvér főleg iniciáléfestésben tűnt ki, mert sokat másolt 13. századi iniciálékat. Nagytehetségű zenész és kórusvezető is volt. Tanítványa volt a boldogult Dr. Vincent O'Brien, korának egyik legnépszerűbb dublini embere, a neves zenész és tanító, akinek a világ egyebek között John McCormackot köszönheti. A jó testvér 86 évet ért meg. Halála 1937-ben

következett be. A megemlékezés ezzel az idézettel végződik: „Boldogok a tisztaszívűek, mert ők meglátják az Istent.” Ő adta az iskolát olyan gyéren látogató Matt Talbotnak az egyedüli kifejezett nevelést.*

III. FEJEZET

Amikor Matt Talbot 1868 nyarán, tizenkét éves korában elhagyta az iskolát, állásba került. Küldöncgyerek volt az E. és J. Burke cégnél North Lotts-ban. Borkereskedés volt ez, a Guinness sörfőzdének is végeztek palackozást, és ügynökösködtek az ifjabb Williams és Társa edinburgh-i cégnek. Két boltjuk volt a Bachelor's Walk (Agglegények Sétánya) 16 és az Abbey Street 59 alatt, a két főútvonalat összekötő átjáróban, a North Lotts-ban pedig raktáraik a 15. és 43-46. sz. házban. Egy néhány évvel ezelőtt meghalt öreg alkalmazott még emlékezett a fiatal Talbotra, „és nem valami sok jót mondhatott róla a North Lotts palackozó raktárakban eltöltött idejéből”.

1872. szeptember 1-én a kikötőtársasághoz ment dolgozni mint kifutófiú. Egy héttel utóbb a könyvelés szerint 6 shilling fiatalkorú bért kap. Eszerint kb. négy évig kellett Burke-éknál dolgoznia. A kikötőtársaságnál 1874. április 24-ig maradt, ez az utolsó bejegyzés: Matt Talbotnak „6 shilling fiatalkorú bért” fizettek ki.

Az 1931-es eljárás egyházi bírósága előtt Matt nővére, Mary (Andrewsné) a következőket vallotta:

Mattnak már megtérése előtt is voltak jó oldalai: nagyon egyenes és tisztességes volt, semmiben sem hamis, tisztán gondolkodott. Igaz, átkozódott és hiába vette Isten Nevét, de észrevet-

* A könyv korábbi kiadásai óta további részletek kerültek napfényre a Talbot-fiúk beliskolázásáról. Matt Talbotot először 1864. júl. 8-án jegyezték be a St. Laurence O'Toole iskolában, amelyet szintén a keresztény iskolatestvérek vezettek. Lakásául Newcomen Court szerepel, apja foglalkozásául kádár. 1865 júniusában hagyta el az iskolát. A távozás dátumával szemben ez a megjegyzés áll az anyakönyvben: „Otthon maradt, mert szükség volt rá”. John Talbot 1863 augusztusától 1866 januárjáig járt ebbe az iskolába. Távozásával szemközt ezt a bejegyzést találjuk: „Otthon maradt apja betegsége miatt”. Később ezt kijavították: „Átküldve a 2. terembe.” (A 2. sz. terem a haladottabb tanulóké volt.) Robert Talbot is járt a St. Laurence-be körülbelül két hónapig 1866 végén.

tük, hogy nem használt piszkos szavakat, és nem akarta, hogy valami köze legyen nőkkel. Akkoriban sem mulasztotta el soha a vasárnapi misét, még ha ittasan ment is ágyba szombat éjjel. A vallásról sem beszélt soha tiszteletlenül, és mindig nagy tisztelője volt Miasszonyunknak. Ha reggeli imáját el is hanyagolta, de sosem hagyta el a keresztvetést, mikor elment hazulról. Már akkor is megvolt benne a vágy, hogy jó ember legyen, de nem tudott szabadulni társai hatásától. Nem gondolom, hogy a szentségekhez járult, bár nagybőjtben elment a misszióra. Minden bére a kocsmába vándorolt. Megtérése előtt csak néhány alkalommal és rövid időre volt távol hazulról; a leghosszabb öt vagy hat hónap volt, mikor egy építkezésnél dolgozott.

Matt körülbelül tizenkét éves korában kezdett dolgozni, és az első állásában, egy palackozó raktárban hozzászokott a mértéktelen iváshoz. Az apám látta ezt, alaposan elverte, és új helyet talált neki mint kifutófiúnak a kikötőtársaságnál. De ő csak tovább ivott, hiába próbált vele akármit apám, hogy kigyógyítsa. Három év múlva otthagyta az állását, hogy ne hozzon bajt apámra, aki ugyanott volt alkalmazásban. Akkor téglavető munkás lett, de az ivásról nem szokott le. Hiába dolgozott mindig keményen, minden keresete az italra ment, — még a csizmáját is zálogba tette, hogy italt vásároljon. Ezekben az években gyakran elmulasztotta a húsvéti kötelességét, de mindig törődött a vasárnapi misével. Keveset imádkozott. A cimborái mind férfiak voltak, nem volt asszony- vagy lánybarátja, és az erkölcsi magatartása ellen sohasem volt kifogás.

Mrs. Susan Fylan, Matt Talbot másik nővére, megerősítette Mrs. Andrews vallomását, és további részleteket tett hozzá:

Ő maga mondta nekem, hogy eladta a csizmáját meg az ingét, csak hogy Italhoz jusson, meg hogy hitelbe szokott inni, mert sokszor már előre elköltötte a bérét. Részegen is nyugodt volt, csak káromkodott és esküdözött. Rendszerint hazajött és lefeküdt. A részegesség volt az egyedüli bűne. Indulatos volt, és ha ivott, veszekedett és verekedett is; de rendes állapotban nyugodt, és velünk otthon nem ellenkezett. Szigorúan becsületes is volt. (Megtérése után) hallottam tőle, hogy mikor még ivott, akkor is tisztelte lelkében a Boldogságos Szűzet, és hébe-korba elmondott egy-egy Odvözlégyet; ennek tulajdonította a megtérését.

Amikor 1952 végén beszéltem Pat Doyle-al, a már említett igen öreg emberrel és Thomas Warddal, a Szent Ágota-templom sekrestyésével, mindkettejük állításai ellenkeztek egy bizonyos ponton Mrs. Andrews vallomásával. Pat Doyle ezt mondta: „Matt és testvérei az apjuktól örökölték az ital szeretetét. John volt a legjobb köztük, az iskola esze.” (Akármilyen rövid ideig is járt az O’Connell iskolába, úgy látszik, gyors előmenetelt tanúsított és hamarosan felsőbb osztályba mehetett.) „Ha beszívtak, mind pimaszok voltak; már pedig könnyű volt nekik ital-

hoz jutni, mert a kikötői vámhivatal raktárában dolgoztak. Néha szatyorban vittek el egy-egy kannával. Az öreg Talbotnak (Charles, Matt apja) igen erős hangja volt, lehetett hallani, mikor az emberek nevét kiabálta. Egyideig libériát és magas kalapot hordott, de utána az Johné lett.” A kikötőtársaság bejegyzéseiből kiderül, hogy John 1870-től hivatalos küldönc volt és egyenruhában járt. Mr. Ward azt vallotta, hogy Matt apja „sokszor volt részeg szombaton és olyankor nagyon kötekedő.”

Pat Doyle emlékei Talbotéknak, barátaiknak és szomszédaiknak életéről az északi part körül a hetvenes évek végén és a nyolcvanasok elején megérdemlik a szözszerinti idézést. (Pat egyik eljárásán sem tanúskodott. Állításai tehát nem eskü alatti vallomások: a szerző jegyezte le őket 1953-ban.)

Egyszer (Talboték) egy kertés házban laktak; látni lehetett a csatornáról. Az északi parton a Repkény templommal szemben egy kőbánya volt, rendszerint tele szeméttel. Őreg anyókák és gyerekek mindig salakot szedegettek ott. A gyerekek szedték a legtöbbet. Az anyókák üres üvegeket kerestek. Azokat el lehetett adni, és az árán italt venni. Az ital olcsó volt akkoriban — két penny egy pint portersör, három és fél penny egy pohár whisky. Az üres üvegeket Fletchernél lehetett eladni a North William Street-i ital- és élelmiszerboltban. Ha egy szatyor üres üveget vittél, adtak fél gallon (2.27 liter) portert egy kannában — a kannát kölcsönbe egy tucat pohárral. A mai fogadósok nem bíznak így meg az emberben.

Volt egy zugkocsmá, Maggie Kavanaghé a Great Britain Street-en (most Parnell Street), nagy találkozóhelye a salakgyűjtésből jövknek. Maggie maga is nagyon bírta az italt. Disznófejeket tartott pácolóhordókban. Matt Talbot meg „a legény” (Phil Talbot) meg jómagam sokszor jártunk Maggie kocsmájába. Ha nem volt szerencsénk az üvegekkel, vagy másképpen nem tudtunk pénzt szerezni itálra, akkor elloptunk egy disznófejet, és elmentünk eladni — Isten bocsásson meg nekünk —, utána visszajöttünk és megvettük az italt Maggie-tól — azon a pénzen, amit az ő disznófejeért kaptunk. Ha meg akartuk dézsmálni a hordót, akkor néhány fickó szóval tartotta Maggie-t, a többi falazott annak, aki hátrament a hordóhoz, az illető a kabátja alá dugta a disznófejet és kismofordált. Furcsa, de Matt sose lopott volna el egy disznófejet. Mindig kibújt alóla, mikor rajta lett volna a sor. De azt nem utasította vissza, hogy igyék annak a jóvoltából, aki lopott és eladta és visszajött a pénzzel. Ilyen gyáva volt Matt ebben, és más dolgokban is. Például sohasem úszott az Annesley híd körül forró napokon, mikor mi mind elmentünk, túl félénk volt; mi gyávának hívtuk. Lehet, hogy nem volt az, de mi annak mondtuk. Én gyakran loptam disznófejet Maggie Kavanaghtól, Isten bocsássa meg! Emlékszem, volt egy tengerészkek kabátom, és mert annyiszor szorítottam a mellemhez a páclétől csöpögő disznófejet, tudja, mikor kiemeltem a hordóból, az egész szín kiment

a kabátomból. Anyám azt mondta: „Fura dolog ez, Pat, hát ezért fizettem négy shillinget a kabátért a virágpiacon?”

Ott szoktuk venni a ruháinkat: a virágpiacon. A nemesurak abban a pillanatban eladták a régi egyenruhájukat, mikor egy kicsit vi-seltes lett; volt, aki egyetlen ráncot sem tűrt meg rajta.

Emlékszem, egyik szombat este kaptam egy nadrágot egy shilling nyolc pennyért, egy kabátot tíz pennyért — ez volt aztán az üzlet! — és egy barna kalapot négy pennyért. Akkoriban egy Poole nevű embernél dolgoztam. Matt is dolgozott nála egy kis ideig. Ez a Poole úr egy Bryans nevű másikkal együtt tekepályát épített kint Clontarfban. De mikor az apácák odajöttek, kitették onnan a tekézőket; túl közel volt a zárdához. Mr. Poole kicsit sántított, de jó családból való ember volt. Mikor azon a hétfő reggelen elmentem dolgozni az új ruhámban — amit olyan jól vásároltam, vagy inkább az anyám vásárolt, mert az nagyon ér-tett az ilyesmihez —, Mr. Poole végigmért a szemével, és aszo-nya: „Bálba megy maga, Pat Doyle, vagy építeni?” És abba-helybe kladta az utamat. Hát igaz ami igaz, kicsit jampecos lehettem a fecskefarkú kabátommal meg a barna derbykalappal. De akkor még nem voltak szakszervezetek. Minden semmiséggért elcsap-hatták az embert.

Dehát én Matrról beszélék magának, meg arról, hogy loptuk el a disznófejeket italra. John Talbot soha nem jött velünk, de Bob ott volt. Utóbb megházasodott, és a Little Britain Street-en la-kott. Remek ember volt, de vad; mind vad volt, csak John nem. Phil, a „legény” a legvadabb. Joe volt a családban az egyetlen nagyranőtt ember, a többi mind irtó kicsi, Joe-t kivéve, és az apjuk is nagyon kicsi volt.

Néha Rosie Plunkettékhez mentünk. Rosie mosónő volt, és örült, ha valaki segített neki a mángorlót forgatni. Nem győzött mosni az Aldborough kaszárnyabeli katonákra. Az rogyásig tele volt, mert a szálláscsinálók mind oda voltak bekvártélyozva. Sokszor adtak csak úgy disznófejeket: nem jószívűségből, hanem mert túl sokat rendeltek, és nem akarták, hogy ott heverjen, mikor a ma-gas tisztek körüljárnak inspekciózni. Oreg anyókák, akiknek a fiuk ott katonáskodott, oda szoktak járni ingyen disznófejért. De Rosie Plunkett, merthogy mosott rájuk, annyi disznófejet kapott, a-mennyit csak haza bírt hordani — persze a kis fizetséggel együtt a mosásért, tudja ugye. A disznófejeket aztán eladta, kicsit ke-veesebbért, mint a bolti ár. Üzletben kilenc-tíz pennybe kerültek, de Rosie hét-nyolcért adta. (Ma más idők vannak: a Talbot Street-en láttam egyet egy kirakatban a múlt évben tíz shillingért!) A Talbot „legény” (Phil), én meg Matt — de Matt öregebb volt nálunk — sokszor forgattuk a mángorlót Rosie-nak, ő meg cseré-be egy disznófejet adott. Az rendes nő volt, a Rosie. Akkor aztán eladtuk, és az árát megittuk.

Sokat változtak az idők. Akkoriban birkózómecsek voltak a Fren-kertekben, a Ballybough Road közelében. Nyári estéken meg vasárnapokon pedig a fiatal legények „common”-t játszottak, — ma hokinak mondják. A kabátunk volt a kapu; letettük a földre és köveket raktunk rá. Néha a papok körbejárták a házakat, és egy darabig hetenkint egyszer vagy kétszer mind elmentünk a Willam Street-i zárdába, ott az apácák imákra meg katekizmusra tanították azokat a fiatalokat, akik nem sok iskolát végeztek. Kis-

gyerekeknek édességet meg játékot adtak jutalmul, de a nagy fickók, ha boldogultak egy kicsit a leckével, úgynevezett prémiumokat kaptak: bekeretezett szentképet, rózsafüzért meg ilyet. És Young atya, az a szent ember, föl vadászta a gyerekeket és fiatalembereket, hogy menjenek katekizmust tanulni.

Matt apja, Charlie, ijesztő tudott lenni, ha beszívott; egyszerűen sípcsonton rúgta az embert, és rettentő dolgokat üvöltözött. Az egyik fiút is Charlie-nak hívták, de az nem soká élt. Volt egy standja az Amiens Street-i állomás közelében, és ott utcai cipőtisztító volt. Phil nagyon kicsi volt, ő volt a pimasz fickó! Bob Talbot nem sokkal a nősülése után halt meg; a „legény” — Phil — meg jómagam mentünk virrasztani egy vasárnap este, jól emlékszem rá, a Little Britain Street-en (most Parnell Street).

Hanem ami Mattot illeti, az jó téglahordó volt, mindegyiknél különb. Mikor Pembertonéknál, az építőknél dolgozott, egy félóra alatt többet megcsinált, mint a többi egy órában. Az építőmester vagy a brigádvezető őt szokta az élre tenni, hogy a többi vele tartson lépést. A legidősebb lány, Mary egy Courtney nevű emberhez ment, de már nem volt éppen fiatal, mikor férjhez ment. — Egy másik helyre is sokszor jártunk inni: Hunterék, egy kis szatócsbolt a Love Lane-n túl, engedélyük nem volt. De azt meg akarom mondani Mattról: akárhogy is szeretett inni, átkozódni vagy esküdni sose hallottam. Misére eljárt, de egyáltalán nem volt akkoriban vallásos. Csak egyvalamit kívánt: az italt. Sose törődött összejövetelekkel vagy tánccal vagy kártyával; még ha mi többiek mentünk is, ő nem tartott velünk. A Clonliffe Road-i kollégium előtt szép nyári estéken mérkőzések voltak, de ő sose jött el, még nézni se. Egypár fiú — rendes fiatal legények, nem huligánok — kötelet feszített ki a lányoknak, hogy átugrálják. A tisztelendő urak a kollégiumban kicsit ki voltak árgva erre, és mondhatom magának, ha valamelyikük kijött, szaladtunk, ki merre látott. Matt az ugrálásban se vett részt, pedig ártatlan tréfa volt. Hanem az italért képes volt mindenre. Semmibe se vette, hogy kimenjen Baldoyle-ba és ott egy estén át a lovakra vigyázzon, meg a Carolan kocsmá előtt is a Howth Road-on sokszor órák hosszat őrizte a lovakat. Ezt csinálta, míg mi a blattot vertük. Bizony, akkoriban kicsit olyan volt, mint egy anyóka. Szoktuk is mondani neki. Mikor aztán egy estén át a lovakat fogta, visszajött egy fél gallon sörrel, és mi mind segítettünk meginni. Akkoriban mindenki ivott, még a gyerekek is; mikor körbe adták a portert, ők is mind megkapták a hétdecijüket. Ma bizony más világ van!

Thomas Ward a Szent Ágota-templomból tíz évvel fiatalabb Pat Doyle-nál, tehát nem emlékszik olyan esetekre, amelyekben Matt szerepelt ezekben az években. Az ő emlékei mind a fiatalabb Talbotokra vonatkoznak, a 7-8 évesekre, mikor az azidőbeli dublini kisfiúk kedves játékát, a „Hol a sapká”-t játszották. De élenken emlékezetében van a „legény” Talbot, Phil, aki ritkán volt józan, és sokszor ordítózással és „mennydörgő kántálással” adta tudtul közeledését.

Emlékezzünk rá, hogy 1874-ben Talboték a Ballybough, Love Lane 5, alá költöztek, sok lakásváltoztatásuk közt is a legrosszabb helyre. John ekkor húsz éves volt, Matt tizenhét, Bob pedig tizenhat. Ők, esetleg József és a legidősebb lány, az akkor tizennégy éves Mary is mind dolgozhattak. A család növekvő szegénységének természetes magyarázata az, hogy a kereset java italra ment.

Mathew atya halála óta még húsz év sem telt el. Ott kísértett még az emlékezete annak az időnek, amikor 1840-ben Sandyfordban prédikált, és 20 000 emberrel tette le az absztinencia fogadalmát. Aztán ugyanabban az évben egy szabadtéri dobogón a vámház előtt, – itt 25 000 ember jött össze ötezres csoportokban fogadalomtételre. Egyetlen évben, 1840-ben csak magában Dublinban 170 000 ember tett fogadalmat a nagy kapucinus előtt, aki az év során háromszor látogatta meg a fővárost. Murray érsek egy 1840 novemberében Mathew atyához intézett levelében megállapítja, hogy

a fogadalom nagy jótéteményeket eredményezett, a kocsmárosoknak viszont nem történt különösebb bajuk. Most ruhákat, ír kézműipari tárgyakat és hasonló cikkeket adnak el boltjaikban, s egyik üzlet pótolja a másikat. Dublin legnagyobb börtönét foglyok hiányában becsukták.

1841-ben Szent Patrik ünnepén nagy absztinens felvonulást tartottak a Fifteen Acres, Phoenix parkban. A résztvevők számát negyedmillióra becsülték. A Mértékletesség Szent Pál Társaságának tagjai az Arran Quay-ról hatlovas szekéren ültek, míg Mathew atya kék-arany egyenruhás csapata négyes sorokban a Mária-apátságtól a jelenlegi Mellows-hídig ért. Ettől kezdve a krími háború végéig a mértékletességi mozgalom Dublinban igen erős volt.

De amikor Mathew atya meghalt, úgy tűnik, nagy keresztshadjáratából is kihalt az élet. Az ő szónoki tehetsége személyiségének mágneses ereje roppant lelkesedést keltett hallgatóiban. Buzgósa, önmegtagadása nem maradhettek rejtve szemük előtt. A mértékletesség nagy apostolából sugárzó mozgalom életereje nagy mértékben tőle magától függött. „Az alapító halálától eltelt tíz éven belül – írja Dr. Rodgers ‚Theobald Mathew atya‘ c. művében – a mozgalom már haldoklott.” És: „Az öt millió ír emberből, aki letette a fogadalmat, csak néhány százezer maradt hűséges.”

A krími háború utáni korszakban a részegesség mindenütt növekedőben volt Írország területén. Amikor az angol hatóságok látták, milyen értéktelen népség a háború végeztével Londonba érkező idegenek első csapata, gyorsan elintézték, hogy minden további ilyen nemkívánatos „szállítmányt” Dublinba irányítsanak. Az ír főváros eddig is alaposan meg volt tömve kaszárnyákkal, s mindegyikben a királynő katonáinak létszámfölötti tömege tartózkodott. Most Európa csőcselékének lerakódótelepe lett. Ezek bizony nem jó ügyvédjei voltak a mértékletességnek, ugyanúgy a kaszárnyák lakói sem. Az 1860-as évek elején a 250 000 lakosú Dublinban több mint 1500 engedélyes és föltehetően csaknem ugyanennyi zug-italbolt csinált jó üzleteket a dublini emberekkel. 1865-ben 16 192 személyt tartóztattak le a városban ittasságért, ennek egyharmada nő volt. A alkoholmérgezés következtében beálló halálos esetek száma növekedett: 1862-ben négy, 1863-ban hat, 1864-ben tizennégy, 1865-ben tizenkettő, 1866-ban pedig tizenkilenc.

Többen, ki-ki a maga módján, lelkes és eredményes hadjáratot vezettek az alkoholizmus terjedése ellen. A szentéletű Henry Young atya prédikált és röpiratokat írt, hogy előmozdítsa a mértékletességet és megbélyegezze a sok visszaélést. Elfogadott rend volt például, hogy a munkásokat szombatonként a kocsmában fizették, akár készpénzben, akár csekkkel vagy pénzesutalvánnyal, amelyet a kocsmárosnál kellett beváltani. Az pedig természetesnek vette, hogy ha megengedi, hogy fogadójában ilyen pénzügyek bonyolódjanak le, és erre időt és fáradságot áldoz, akkor e szolgálata viszonzásaképpen a lekötelezett munkás keresete jórésztét el is költi, mielőtt elhagyja a kocsmát.

Young atya ezt írta: „Kívánatos lenne, ha a munkásokat kötelességük tudatára lehetne ébreszteni és kötelezni, hogy munkásaikat saját házukban vagy a műhelyben fizessék ki, vagy más meghatározott, rendes és megfelelő helyen, ahol tilos az ital.”

De nem a munkások voltak Dublin egyedüli részeges polgárai. A nagy satirikus regényíró, Thackeray „Ír vázlatkönyvében” elbeszéli, hogyan itatták és ebédeltették meg Dublinban. Mr. Lovegrove-éknél a főfogás tengeri rák volt, páncéljából kivéve, mustár, ecet, paradicsom és erős cayenne-i bors keverékéből készült mártással körítve,

és egy „dispatcher” nevű edényben megfőzve whisky fölött. A serpenyőbe másfél pohár sherryt öntöttek; a rákot forrón szolgálták fel, és azonnal ették. Általában portersört ittak hozzá, utána pedig whiskypuncsot. A fogás így igazán császárhoz méltó.

Azután más italok következtek, míg csak „a bordóinak nem kezdett émelyítő íze lenni, ekkor whiskyt és vizet rendeltek . . .” De az éjszakának nem volt még vége . . .

A Kildare Street-en nyakba kötött fehér kendőkben, néger pincérekben, viaszgyertyákban és Európa legjobb borában volt részünk; . . . kocsmájában viaszgyertyákban és Európa legjobb borában; Leveréknél viaszgyertyákban és Európa legjobb borában; a Szentháromság-kollégiumban . . . azt hiszem, teljesen fölösleges elmondani, mi volt a Szentháromság-kollégiumban. Bizonyos vagyok benne, ha a kollégium diákjai csak sört ittak volna az ebédhez, ezt senkisé is hitte volna el . . .

Az ír püspökök több pásztorlevelet bocsátottak ki az absztinenciáról. Vita folyt az absztinencia fogadalmának természetéről Frederick Lucas, a kiváló konvertita, a londoni „Tablet” c. lap kiadója és Mathew atya között. Hozzájárult ehhez az, hogy Lucas utóbb a forradalmi mozgalom lelkes híve lett. Ez arra az irányzatra vezetett, hogy az absztinenciát azonosítsák a rossz hazafisággal, vagy legalábbis nem valami túlságosan katolikus dolognak tartásák. Maynooth és több püspök ugyanis Lucas oiaaiára állt Mathew atyával való véleménykülönbségében.

Mrs. Annie Johnson (született Andrews), Christopher Andrews-nak és Mary Talbotnak, Matt legidősebb nővérének a lánya, ezt a vallomást tette az 1948-as eljárásakor Matt Talbot részességéről:

Édesanyámtól (Mary Talbot), nagyanyámtól (Matt anyja) és Mrs. Fylantól (Matt Susan nevű nővére) hallottam, hogy Matt korábban ivott. Elmondták nekem, hogyan szokott hazajönni szombat este, odaadott az anyjának egy shillinget (csak ennyije maradt a heti keresetből), és azt mondta: „Itt van, anyám, mit tudsz ezzel kezdeni?” Édesanyja erre: „Isten bocsásson meg neked, Matt. Hát így bánsz az anyáddal?”

Maga Matt a későbbi években alig beszélt erről az életszakaszáról. Egy tanú, Francis Donnellan, aki Matt halála előtt tizenhat évig egy házban lakott vele, ezt vallotta az egyházi bíróság előtt:

Azt mondta nekem, hogy nem tanult ember . . . Matt elismerte nekem, hogy fiatalabb korában hajlott az ivásra; azt mondta, „elhanyagolta a vallását”. Valamivel az első világháború után, 1919 vagy 1920 körül, amikor sztrájkoltam, egy nap meglátogattam. Kicsit elbeszélgettünk a vallásról, és megkérdezte tőlem, olvastam-e valaha vallásos könyveket. Azt mondta nekem: „Én vagyok

az utolsó, aki a vallás dolgában tanácsot adhat valakinek, mert fiatal koromban nagyon elhanyagoltam a vallást az ivás miatt, és összetörtem az édesanyám szívét" . . . Minden keresetét itálra költötte, és volt úgy, hogy szombat éjjel mezítláb jött haza . . .

Tízegynéhány éves korától huszas éveinek végéig Matt Talbot élete az iszákos élete volt. Elvesztette önbecsülését, süket fültre vette édesanyja könyörgését, az alkoholvágy rabszolgája volt, olyan munkás, aki szabad óráiban nemcsak a keresetét itta el, hanem minden más pénzt is, amit ő vagy ivócimborái becsületes vagy kevésbé becsületes úton meg tudtak szerezni.

IV. FEJEZET

Boldogult Mrs. Susan Purcell vendégkönyvében a Granby Lane-en lévő „vallási múzeumában” * a következő megjegyzést találjuk:

En, Catherine Carrick adtam Matt Talbotnak utolsó pint porterét, mielőtt letette az életre szóló fogadalmat. Akkor Catherine Kellynek hívtak és a North Strand, Strandville Avenue 30 alatt laktam. Visszajött hozzám a boltba, és azt mondta, ebben az életben sose nyúl itálhoz többet.

Mrs. Carrick nem adta meg ennek a Matt számára oly jelentős alkalomnak megközelítő dátumát sem. Mások tanúvallomása sem ad biztos eredményt. Mrs. Johnston, Matt unohahúga így tanúskodott:

Matt néhány napig nem dolgozott, és nem maradt semmi pénze. Szombaton a testvéreivel, Phillippel és Joseph-fel lement, és ott várt a North Strandon a kocsmánál — gondolom, O'Meara-é volt —, mikor az emberek hazafelé jöttek a munkából. Barátal elmentek mellette, és nem hívták, hogy igyék egyet velük. Matt akkor azt mondta Joe fivérének: „Hazamegyek.” Mikor hazaért, édesanyja ajtót nyitott és azt mondta: „Korán megjöttél, Matt”. Akkor ő így szólt: „Fölmegyek a Szent Kereszt kollégiumba és fogadalmat teszek.” Édesanyja erre: „Ha nincs szándékodban megtartani, ne tedd le.” Ő elment a kollégiumba és fogadalmat tett hat hónapra; később megújította egész életére. Amikor letette a fogadalmat, kezdett imádkozni, és esténként titokban templomba járt. Először szégyellte, hogy lássák, hogy templomba megy. Különböző templomokat látogatott este, közte a Szent Józsefet is a Berkeley Road-on. Megtérése édesanyám házassága körül történt, 1882-ben.

* „Vallási múzeum” (Religious Repository) a 19. században a kis kegytárgykereskedések hangzatos neve volt. Mrs. Purcellé Matt halála helyének közelében állt, a tulajdonosnő ismerte is őt. Vendégkönyvébe Matt ismerősei érdekes dolgokat jegyeztek föl róla. (A szerző felvilágosítása a fordító részére.)

Mrs. Johnson vallomása lényegében megegyezik azzal, amit édesanyja, Mrs. Andrews tett az első eljárásán, húsz évvel korábban. Mrs. Andrews akkor azt vallotta, hogy Matt azért nem dolgozott egy ideig, mert ivott. Azt is mondta, hogy a William Street és a North Strand sarkán állt. Majd így folytatta:

Anyám azt mondta: „Korán megjöttél, Matt, és józanul!” Ő így felelt: „Igen, anyám.” Vacsora után otthon maradt, ami nála szokatlan volt, és végül megjegyezte édesanyjának: „Elmegyek és fogadalmat teszek.” Édesanyám mosolygott, és azt mondta: „Eredj Isten nevében, de csak akkor tedd le, ha meg is tartod.” Erre ő: „Elmegyek, Isten nevében.” Amint kifelé ment, édesanyám utána szólott: „Isten adjon erőt neked, hogy megtartsd.” Matt elment Clonliffe-be, meggyónt és fogadalmat tett három hónapra. Akkor már Jónéhány éve nem járult a szentségekhez. Másnap reggel — vasárnap volt — megáldozott. Hétfőn a hajnali ötös misére ment a Gardiner Street-en; hatkor, mint rendesen, a munkahelyén volt. Ettől kezdve ez lett a rendes szokása. De munka után nem tartott a társaival, hanem el szokott menni egy távoli templomba, vagy a Szent Józsefba a Berkeley Road-on, vagy a Szent Péterbe Phibsboroban, és ott maradt lefekvés idejéig. Egyszer vagy kétszer, valószínűleg szombati napon, elment az emberekkel a kocsmába, de csak ásványvizet ivott. És szombat délután rendesen távol maradt olyan helyektől, ahol régi cimboráival találkozhatott. Leginkább templomban töltötte ezt az időt. Először nagyon nehezére esett a dolog, és néha azt mondta anyámnak, hogy ha a három hónap letelik, megint inni fog.

Mrs. Fylan elbeszélése a Matt megtéréséhez vezető eseményekről megegyezett az előzőkkel, de még hozzátette:

Mihelyt letette a fogadalmat, más ember lett. Sose hallottuk káromkodni többet. Két tűt tűzött a kabátja hajtókájába (ti. keresztalakban), hogy ellenálljon minden kísértésnek a káromkodásra . . . A cimborái elképedtek, mikor meghallották, hogy Matt letette a fogadalmat, és még annál is jobban, mikor meg is tartotta.

Sir Joseph Glynn *Matt Talbot élete* c. művében Matt megtérésének idejét megközelítőleg 1884-re teszi. Mrs. Andrews azt mondta neki, hogy az ő házassága, vagyis 1882 előtt két évvel tett fogadalmat. Sir Joseph még a következő részleteket teszi hozzá:

Matt mindig azt mondta, hogy a Clonliffe kollégiumban tett absztinens fogadalmat Dr. Keane tisztelendő előtt. Ezt az állítást nem könnyű összeegyeztetni a dátumokkal. Dr. Keane 1879-ig volt tanár a Clonliffe kollégiumban. Ekkor saját kérelmére áthelyezték a St. Michan plébániára. Ott maradt, amíg az 1883-as év folyamán be nem lépett a domonkosok rendjébe. Matt 1884-ben tette le a fogadalmat, nem tudjuk közelebbről, mikor . . . Dr. Keane a St. Michan-ban töltött plébánosi éve alatt állandóan látogatta a Clonliffe kollégiumot. Lehet, hogy találkozott Matt Talbottal a szóbanforgó szombat délutánon, és kivette tőle a

fogadalmat. Persze az is lehetséges, hogy Matt tévedett a pap személyében, aki meghallgatta gyónását és kivette fogadalmát. Ezt azonban nehéz elgondolni, mert Dr. Keane igen jól ismert ember volt ezekben az években az ország közéletében, és neve ott forgott minden dublini munkásember száján.

Clonliffe-ben és a tallaghti domonkos noviciátusban folytatott kutatásaim azt mutatják, hogy Dr. Keane ugyan 1883 karácsonyával befejezte plébánosi működését St. Michan-ban, de Tallaghtba csak 1884 júniusában lépett be. Minthogy előzőleg a Clonliffe személyzetéhez tartozott, nagyon is lehetséges, hogy ott időzött hat hónapig, mielőtt az egyházmegyei papságot a szerzetességgel cserélte föl.

Pat Doyle-nak itt is van néhány hasznos és élvezetes kiegészítő emléke. A vele való beszélgetésben ezeket mondotta:

A parkbeli gyilkosság utáni reggelen, 1882 májusában*, rettentő fölfordulás volt a városban. A rendőrség meg a katonák kutattak mindenütt, de különösen a mi városrészünkben. Apám, én meg mások, sokan mások nem kívántuk, hogy a hekusok kérdezzeszenek. Nem azt akarom ezzel mondani, hogy valamiképpen is benne lett volna a kezünk abban, ami történt, még azt se, hogy tudtunk róla valamit. Csak éppen megvoltak a magunk okai, hogy aznap reggel kiránduljunk, jó messzire Dublintól. Hát el is mentünk egy csomóan, le Mayóba, és ott munkát kaptunk az Egyesített Körzeti Hivataltól a Cleggan rakpart építésénél. Még sose jártam azelőtt az országnak abban a részében, és először nagyon furcsának találtam.

Amíg el nem mentem Dublinból Mayóba, Matt mindig inni járt, hacsak volt rá pénze, Phillel meg Joe-val és jómagammal. „A szélhámos” — ez volt köztünk Matt csúfneve széltében-hosszában a Newcomen Avenue-n — kemény ivó volt. Hát szóval én lent maradtam nyugaton sokáig, mindenesetre néhány évig. Ez a vidéken töltött idő kicsit magányossá tehetett, mert mikor visszajöttem, körbejártam és kerestem a régi haverokat, vagy lestem, kivel köthetek ki — mindig szerettem dulakodni. „Hol van a szélhámos?” — kérdeztem a fiúkat, már mint Matt Talbot. „Ó, a szélhámos egész más lett” — felelték, és ennyibe hagyták. De én nem hittem nekik. Aztán egyik este igen magas kedvemben voltam, mert a kikötőnél birkóztam előző este, és megvertem egy nagydarab matrózt, kétszer akkorát, mint jómagam. Éppen fölfele jöttem a North Circular-on, mikor valaki azt mondja: „No, itt van a szélhámos, Doyle. Ugye felőle kérdezősködtél?” Bizony az Matt volt. És ő nem keresett engem. Együtt mentünk tovább.

* Lord Frederick Cavendish miniszterelnökségi államtitkárt és Thomas Burke helyettes államtitkárt leszúrták, amikor 1882. május 6-án a Phoenix parkban sétáltak.

„Szóval megint folytatod?” — mondta nekem. Így köszöntött két év vagy még több után!

„Mit?” mondom én, tudatva vele, hogy gőzöm sincs, hová akar kilyukadni.

„A verekedést” — mondja Matt.

„És ugyan miért ne?” — kérdem.

„Hagyd abba, Pat, hagyd abba” — mondja ő. Ekkora odaértünk Fallon kocsmájához, a North Circular Road és a Margaret Place sarkán.

„Gyere be velem” — mondom.

„Nem — feleli ő. — Menj csak te, ilyál meg egy pohár whiskyt, és aztán gyere velem.”

„Menjek — hová?” — kérdeztem.

„Idd meg a whiskydet és gyere” — rendelkezett, mert így szokott beszélni, kevés szóval, sose volt sokbeszédű. Azt gondoltam, azért nem akar bejönni Fallonhoz, mert tartozik neki vagy ilyesmi. Hát bementem, Ittam egyet, megint kijöttem, Matt ott várt. De elfelejtettem megkérdezni, hová akar vinni, mert hát elkezdtünk beszélgetni a régi időkről, és hogy mi minden változott azokban az években, mikor lenn voltam nyugaton, én meg kezdtem mesélni neki, hogy milyen volt a rakpartépítésnél, és így tovább. Rá se hederítettem, merre járunk, míg el nem ért velem a Szent Kereszt kollégiumhoz. Ott volt egy tisztelendő úr, fel-alá járt és olvasott a könyvében. Úgy látszott, jól ismeri Mattot, és Matt is ismerte őt.

„Itt van ez az ember, Atya — mondta. — Idehoztam, hogy letegye a fogadalmat.” És mielőtt kinyithattam volna a számat, már ott is térdeltem és fogadalmat tettem. De még ez se volt minden. Mert mielőtt fölkelhettem volna, vagy fölvehettem volna a kalapomat, amit a fűre löktem, Matt azt mondja:

„Ha már egyszer itt van, Atya, végeztesse el vele a kötelességét” (ti. gyóntassa meg).

Hát ez aztán már több volt a soknál. Megpróbáltam elcsípní a kalapomat, de nem sikerült. Akkor, mielőtt még akármelyikük is egy szót szólhatna, fölugrottam és elpuoltam, ahogy csak a lábamtól tellett — otthagya a kalapomat a Clonliffe kollégium telkén a fűvön. Matt nagyon mérges volt rám, azért így elszelleltem. Utána soká nem találkoztam vele, de mondhatom magának, nem is kívántam. Csak hallottam, hogy nem szerette, ahogy elrohantam tőle meg a Clonliffe kollégiumbeli tisztelendő úrtól.

Pat Doyle története mutatja, hogy Matt állandó látogatója volt a papnak, akihez barátját vitte. Az anekdota azt is tanúsítja, hogy akkor még megtérésének első szakaszában volt. Buzgó erőlködése, hogy részeges napjainak egyik ivócimboráját megnyerje nemcsak az absztinenciának, hanem a javulásnak is, inkább a frissen megtért emberre jellemző. Nem arra a lélekre, amelyek már megszilárdult az erényben, és megtanulta, hogyan párosítsa a buzgóságot okossággal és türelemmel.

Matt Talbot megtérése valahol a North Strand Road és otthona között kezdődött, azon a délutánon, mikor zo-

kon vette azok bánásmódját, akiket barátainak gondolt, és hirtelen eltökélte, hogy Ahhoz fordul, akiben nem lehet csalódni.

Minden megtérés — írta P. Faber — (és naponta ezer meg ezer meg végbe) Isteni műremek, mindegyik a maga módján, egyedülállóan égi mestermű . . . Egy ember jár az utcán a halálos bűn állapotában . . . Talán egy gyászmenettel találkozik, egy pappal, vagy olyan pap jön szembe, akinek viselkedéséből megérti, hogy az Oltáriszentséget viszi magával. Gondolatok tolnak az agyába. A hit fölbred, készenlétben áll. A kegyelem előkészíti a következő kegyelem útját. Lehull a fátyol a bűnről, és ő szégyennel, elszőrnyedéssel, alázattal fordul el az utálatos látványtól. Lelkének szeme megfeszített Megváltójára nyílik. A félelem egyengette benne a remény útját, a remény elhatározásra buzdul, a hit pedig azt mondja neki, hogy elhatározását elfogadja az Isten. És akkor szeretni kezd — hogyan szeretné Azt, akl nyomorúságos elhatározását el akarja fogadni? Valami elevenén találta. Még annyira sem érzi, mint egy méh fullánkját, ha ugyan egyáltalán érzi. És mégis a mindenható, végtelen, háromszoros-szent, felfoghatatlan Teremtő sürgető érintése az a lelken. Lát-hatatlan kezét rátette egy pillanatra. Még nem haladt el egy fél-tucat kirakat előtt, máris végbement az egész. Bánatot érez. A menny legyőzte a poklot. Isten szeretettel és kimondhatatlan vágygal hajlik lelke fölé . . .

Ez a bekezdés akár Matt Talbot szívének átalakulásáról is szólhatna azon a számára oly csodálatos szombaton, valamikor az 1884-es év első hónapjaiban. Kifelé talán keveset változott: alacsony, vékony, izmos emberke, ugyanazzal a lobbanékony vérmérséklettel, ugyanazzal az öröklött hajlammal, hogy kiabáljon és dühöngjön, mint az apja, hogy keményen dolgozzék, mint édesanyja; műveltsége most is ugyanolyan alacsony és hézagos, — a jó Kelly testvér tanítása csak halvány emlékként ködlött benne. Megőrizte kötekedő természetét mint Talbot-sajátságot. Most is építőmunkás volt. De most már több is volt. Megkezdte a munkát egy másik Építésszel is, segített lelkének újonnan elegyengetett telkén egy épületet emelni, amelynek hossza és szélessége, magassága és mélysége nem az ő felmérőképességéhez igazodott, talán föl sem emelte a fejét, hogy merészen fölfelé törő vonalait megcsodálja. Lelki élete éppen úgy, mint mindennapi élete, a szakképzetlen munkásé, a téglahordóé volt. De mindig jó munkásnak számított. Ebben sem változott. Megtérése előtt „Dublin legjobb téglahordójának” hívták, a brigádfőnök az élre állította, hogy a többiek vele tartsanak lépést. Az angyalok is így beszélhettek, mikor hozzáfogott dolgozni ezen a nem emberkéz építette tabernákulumon:

„Dublin legjobb munkása; tegyék az élre, hadd diktálja a lépést.”

Matt Talbot ekkor a harminchoz közeledett. Még negyven esztendő állt előtte. Mielőtt megnéznénk, hogyan töltötte az 1885 és 1925 közötti éveket, ideje, hogy újból szemügyre vegyük környezetét, városát, korát.

Cullen bíboros 1878-ban meghalt; utóda, McCabe, 1885-ben. A következő érsek Dr. Walsh lett, a Maynooth kolégium elnöke. A prokatedrális és a Szent Ágota-plébánián még elevenen élt a szentéletű Henry Young atya emléke, aki 1867-ben halt meg, alig kőhajtásra az északi part vidékétől. Más nagy papi egyéniségek jöttek és tűntek el. Meghalt a jóindulatú Dr. Yore az Arran Quay-ról, az absztinencia nagy ügyvédje, az az ember, aki saját könyvtárát adta el, hogy megalapítsa a Süketnémák Katolikus Intézetét és a Katolikus Vakok Menhelyét. A tiszteletreméltó Haly jezsuita atya 1882-ben hunyt el, 87. életévében. „Father Haly egyetlen fejcsoválása több jót tett, mint három-négy prédikáció” – mondták hívei. A Gardiner Street szószéke nem látta már többé. A tehetséges ír dommonkos, Tom Burke is eltávozott 1883-ban az élők sorából. Beszédei Rómában, Angliában és Amerikában éppúgy roppant tömegeket vonzottak a társadalom minden rétegéből, mint saját hazájában, katolikusokat, nemkatolikusokat egyaránt. Ékesszólásával, éles eszével és magneses személyiségével szívesen állt rendelkezésre minden jó ügyben. Óriási népszerűsége kisebb embernek veszélyes lett volna; az ő számára csak egy újabb talentum volt, amellyel jól elszámolhat Isten szolgálatában. Hallgatóira gyakorolt lebilincselő ereje éppen annyira származott egyéniségéből, mint mondanivalójából. Jellemző volt rá, hogy nyolc nappal halála előtt fölkel a betegágyból és elment egy jótékony célú beszédet elmondani a jezsuita Xavéri Szent Ferenc-templomban. Valósággal úgy kellett felvonzolnia magát a szószékre, mégis roppant szenvedéllyel emelt szót ötezer éhségtől sújtott donegali gyermek nevében. A jelen levő O’Hagen bíró így írt erről: „ami élet és tűz még maradt benne, mind összegyűjtötte, hogy véghezvigye a szeretetnek és a szánalomnak ezt a utolsó cselekedetét.” Vajon hallotta-e valaha Matt Talbot a nagy dommonkóst az absztinenciáról prédikálni? Erre a kedves témájára ismételtlen visszatért.

Amikor 1882 májusában a Phoenix parkban meggyilkolták Lord Cavendishet és Mr. Burke-et, az udvar vezérletével nagy felzúdulás tört ki a „Győzhetetlenek” ellen. De ha egy évvel előbb ugyanígy felzúdultak volna a polgárok elleni rendőrtámadások miatt, nem kapott volna talán egyik napról a másikra így lábra ez a mozgalom. A népet megvadították a mindenfajta nyilvános találkozó ellen intézett brutális rendőrtámadások. A helytartói palota ugyanakkor tovább élte „királyi életét”, ragyogó távolságban és tökéletes közönnyel azok iránt a polgártársaik iránt, akiket az „embervadász” Forster rendőrkapóci lelőttek.

Fingall grófnő emlékirataiban („Seventy Years Young”, „Még csak hetven éves”) fölidézi a nyolcvanas évek elejét, mikor ő mint bájos elsőbálozó látogatta az udvari bálót, szalonokat és fogadásokat. Leírja, hogyan mutatták be ökegyelmességeiknek:

A királyi vár kapuinál tömeg tolongott. A dublini szegények mindig összecsendültek minden látvány megbámulására. Ott dideregtek a kövezeten vékony, rongyos ruhájukban, néha órák hosszat várakozva, csakhogy láthassák a selyembe-bárszonyba és szőrmébe öltözött hölgyeket, amint kilépnek kocsijukból, és bevonulnak azt őket váró melegbe, fénybe és vidámságba. A szegények elképzelhetetlenül türelmesek voltak. Már akkor is ködösen megsejtettem a kiáltó ellentétet az ő életük és a miénk között, és találgattam, meddig maradnak türelmesek . . .

A lovas küldöncök végigszárguldottak Dublin utcáin az udvari bálókra és estélyekre szóló meghívásokkal. Milyen sóváran várták ezeket a meghívókat! Abban az időben még kicsi volt a forgalom, a (Merrion) sugárút túlsó végéről lehetett hallani egy ló közeledését . . . A vendégszobák ablakai elképesztő nyomortanyára nyílnak . . . De az ablakokat függöny fedli, a függönyöket nem szükséges fölemelni, és egy-egy elcsigázott gyerek síránkozása csak gyengén szűrődik át az üvegen. Elfojtja a keringőmuzika . . . Rájöttem, hogy zavaros időket élünk, és Lord Spenser szomorúan lovagolt végig Dublin utcáin, körülötte védelmező kíséretével . . . Mert persze a Phoenix parkbeli gyilkosság óta mindig nagy felhajtás volt őlordságának a kormányzónak biztonságára.

A kormányzó őlordsága körül forgolódó nemesi szolgák megörökítették a kor Dublinjára vonatkozó emlékeit. 1957-ben egy 85 éves öregember sajtóinterjút adott gyerekkora Dublinjáról. 1885-ben, tizenhárom éves korában kezdett dolgozni.

Küldönc voltam a Mountjoy Square lakóinál. A mészárosok fűtyentettek és „Tommy”-ért kiabáltak, aztán leküldtek a postára a levelekért vagy a bankba pénzéért. A bankok aranyban fizettek.

és én elhoztam az aranypénzeket egy húzós zsinórral megkötött kis bőrtáskában.

Glencarty earlje az 1. sz. házban lakott. Miss Lawless, az utolsó régi arisztokrata, a 2. sz. alatt . . . A királyi vadászat ott szokott összegyülekezni a sugárúton, és lovakkal, kutyákkal levonult a Belvedere-térre. Mint libériás küldöncfiúnak (egyenruhámát Meath earljétől kaptam, aki a 4, 5, 6. és 7. sz. házban székelt) kötelességem volt Lily Langtry hosszú ruháját feltartani; a „Jersey Lily” a világ legszebb asszonya volt . . . Volt egy Rogers nevezetű ember, aki istállójából lovakat adott bérbé a Fitzwilliam Street-en. Kamásliba és lovaglónadrágba öltöztetett. Azokban a napokban a Mountjoy Square lakói mindaddig nem hajtottak vagy lovagoltak be a városba, amíg a szemetet el nem söpörték az utcákról. Még a kanálisokat is mindennap külön ellenőrizték a Mountjoy Square-en. Ezek a szennyvizet és szemetet az iszapos árterületre vitték. Ott járvány tört ki, és a helyet karbolla kellett meghinteni.

A jelzett árterület éppen az északi partvidék mögött volt, ahol Talboték éltek. Kevés emlékünk van a családról a nyolcvanas évek elején. Pontosan hat hónappal a kikötőtársaság vezetőségétől történt nyugdíjaztatása előtt Charles Talbot egy elkésett előléptetést kapott: „helyettes brigádvezetői bért”, 21 shillinget hetenként. 1882. febr. 2-án nyugdíjba ment 6 shilling 8 penny heti juttatással; ez a nyugdíj 1884 novemberében heti 10 Shillingre növekedett. Éppen akkor lépte át a hatvan esztendő határát. A harminc éves John állandó alkalmazottja volt a kikötőtársaságnak. Matt 28, Bob 26 éves, Joe valamivel fiatalabb, Phil húsz, Charles, a legkisebb pedig tizenegy körül. A 24 esztendő Mary férjénél volt; Elizabeth 17, Susan pedig 13 éves. John akkor talán már megházasodott, egyébként a család férfitagjainak mind megvolt a többé-kevésbé rendszeres alkalmazása, amivel segíthettek otthon, úgy-hogy viszonylagos jólétben élhettek volna. Csakhogy az a tény, hogy valamennyien állandóan ittak – Matt és Phil annyira, hogy alig vagy semmivel sem járultak a családi költségvetéshez –, a család jövedelmét szomorúan megnyirbálta hosszú éveken át. Matt megtérésekor az északi partrészen, a Newcomen Avenue 13 alatt laktak.

Mi mindent látott Elizabeth Talbot férjhezmenetelétől, 1853-tól addig a szombat délutánig az 1884-es év első felében, amikor fia, Matt azt mondta neki, hogy megy letenni a fogadalmat! De most egy sokkal nagyobb változás tanúja lett. Jellemző arra az asszonyra, akiről Matt később bűnbánattal emlegette, hogy összetörte a szívét, hogyan fogadta ezt: azt mondta fiának, ne tegye le, ha nem akar-

ja megtartani. Ez megalkuvást nem ismerő jellemre vall. Matt mind a két nővére, Mary és Susan is jelen volt; évek múlva visszaemlékeztek, hogy édesanyjuk hozzátette: „és Isten adja neked kegyelmét, hogy megtartsd.” Könyörgése meghallgatásra talált, olyan mértékben, amire nem számított sem az imádkozó édesanya, sem a fiú, akinek a kívánság szólt.

V. FEJEZET

Nagyon keveset tudunk Matt Talbotról a megtérését követő hét esztendőben. Nem valószínű, hogy esete erősen különbözött volna a megtérés szokásos formáitól. Családja „sose hallotta többet átkozódni”. Matt józanul – ez a nyolcadik világcsoda volt pajtásainak. Megdöbbenésük még fokozódott, amikor egymásután teltek a hónapok, és azt látták, hogy halálos komolyan megtartja fogadalmát. De övéi sem igen lehettek tisztában vele, milyen tökéletes a megtérése, annak kevésbé más. Az első időkben – eltekintve attól, hogy megtartotta a fogadalmat – élete kifelé aligha mutatta sok nyomát az 1884-es év elején végbement roppant belső megújulásnak és új irányvételnek. Alapvető lelkiéleti tétel, hogy a kegyelem nem változtatja meg a természetet, hanem arra épít. A megtérése napján bensejében végbement munkát, ahhoz hasonlíthatjuk, mint mikor elhordanak egy elhagyatott, halálra ítélt épülettömböt. A hely készen állt; eltűnt, ami veszedelmet jelentett. De ugyanaz a hely volt, ugyanazokkal a természeti előnyökkel, ugyanazokkal a nehezékekkel. És az ember is ugyanaz a Matt Talbot volt, ugyanaz a „szakképzetlen” munkás, a nyolcvanas évek Dublinjának ugyanaz a jelentéktelen polgára.

De amint a huszonnyolc éves Matt, legalábbis egy bizonyos értelemben, megtalálta állandó alkalmazását, ugyanazt a lendületet és határozottságot, ugyanazt a természetes szívósságot fektette be Isten szolgálatába, amelylyel mindig kitűnt munkatársai közül. Valaha-volt ivócimborája, Pat Doyle, jelleméről szólva megjegyezte: „Sohasem tudott semmit könnyedén venni.” Ugyanazok az adottságai, amelyek eddig lefelé húzták – természetes energiazészlete, fékezhetetlen akarata –, most egy másik irányba lökték. Lelkiéletének gyakorlatai sajátos párhuzamban

álltak nehéz napi munkájával. Élethivatása az volt, hogy a különböző területek szakmunkásainak szállítsa a hozzávalót. Állandó foglalkozásként téglát és maltert hordott súlyos, alig kiegyensúlyozható deszkákon. Aki terhet hord a vállán, az lehajtott fejjel jár, tekintete állandóan a földön; gondja van rá, hogy jól megvesse a lábát, mikor létrákra mászik, hogy fölmérje az átjárókat, amelyeken hatalmas terhekkel kell átjutnia. Nem az ő dolga, hogy megálljon az építéssel vagy a brigádvezetővel és megcsodálja a homlokzatot, vigyázzon egy helyére lendített gerendát, fölnézzen a toronycsúcsokra, hogyan csillognak a körülvevő tetők fölött. Abból a kevésből, amit Matt Talbot életéről 1884 és 1891 közt tudunk, olyan ember képe tűnik elő, akinek fő gondja az alázatos, rejtett élet, minden léptére gondosan vigyáz, feladataira figyelve keményen dolgozik, szorgalmas és kitartó lelki és világi foglalatosságaiiban egyaránt.

Mary Talbot (Mrs. Andrews) a következőképpen tanúskodott fivérének, Mattnak a megtérés utáni életéről:

Szabad ideje alatt (napi munkája után este 10 óráig) föl se kelt a térdéről. Sohasem láttam ülni, kivéve ha látogatója volt. Még a vacsoráját is térdelve ette meg. Akkoriban néhányszor hetenként húst vagy tojást ebédelt. Nagybőjtben csak üres kenyeret és kakaót, és néha egy kis halat. Júniusban soha nem evett húst, mert a Szent Szív tiszteletére böjtölt. Ugyanilyen böjtöt tartott egy hétig vagy még tovább az Egyház minden nagy ünnepe előtt. Advent kezdetétől Szent István napjáig is tartózkodott a hústól a kised Megváltó tiszteletére. És böjtölt minden nagy ünnepen is. Egy olyan széles deszkán aludt, mint az ágya, a párnája meg egy tömör fatöng volt. Ezeket leterítette egy lepedővel meg egy könnyű takaróval.

Mrs. Fylan, Susan Talbot azt mondta vallomásában, hogy ő 1888 körül vette észre először a deszkát.

Mikor Matt egy időre visszajött szüleink házába, magával hozta a deszkát meg a fatömböt. Mikor először láttam őket, a fal mellett hevertek. Megkérdeztem, mire valók, erre azt mondta: „Egy bizonyos célra.” Napközben néha észrevettem, hogy mellén keresztbe tett karral imádkozik. De nagyon ritkán láttam igazi ájtottsága közben, mert ezekkel egyedül akart maradni . . . Többször vettem neki láncokat; nem akarta megmondani, miért, de én tudtam. Nem akart megenni semmi nyalánkságot, amit elébe tettem.

Az önmegtágadásra kevésbé hajló halandók talán egy kis vigasztalást találnak Mrs. Fylan vallomásának egy további részletében:

Karácsony reggelére azt a különleges utasítást adta, hogy vegyek egy darabka gyöngye marhahúst, és süssem meg neki. Jól

esett neki az a kis hús karácsony reggelén, miután egész ádventben böjtölt . . .

. . . De rendszeren jóformán csak üres kenyéren és konzervkakaón élt, tej vagy cukor nélkül. Egy font cukor hat hónapig eltartott neki . . . Gyakran emlegette múlt bűneit, és mondogatta: „Mi is lennék Isten meg az ő Szent Anyja nélkül?” Sokszor láttam, hogy vésővel és kalapáccsal faricskálja a fapárnáját. Úgy gondolom, azért, hogy érdessé és kényelmetlenné tegye. A deszka, amin aludt, durva és egyenetlen volt.

A következő vallomást Matt unokahúga, Mrs. Johnson tette:

Mikor letette a fogadalmat, kezdett imádkozni, és esténként titokban templomba járt. Különböző templomokba ment, többek közt a Szent Józsefbe a Berkeley úton . . . Ekkortájt kezdett naponta misére járni, mégpedig a Gardiner Street-en, ahol külön korai mise volt hat órakor. Megtérése után tovább folytatta szokott munkáját, és nagyon nagylelkű volt a pénzzel, amit keresett. Tudom, hogy a szüleimnek tekintélyes pénzüsszegeket adott. Apámnak olyan volt a foglalkozása, hogy gyakran munka nélkül maradt, és édesanyám Matthoz szokott menni segítségért. Mindig adott, amennyit tudott, és sohasem akarta, hogy megadjuk; azt mondta: „Tartsd meg, — végy valamit a gyerekeknek.” Valamennyi idővel a megtérése után eljött hazulról, mert a fivéréi tovább ittak, hiába erőlködött, hogy megváltoztassa őket, és valahol a Gloucester Street-en vett ki egy szobát.

A Merchants' Quay-on lakó ferences testvérek följegyzései szerint – ahol Matt a harmadrend tagja volt – 1900 körül költözött a Gloucester Street-re. Mielőtt odament, egy darabig a Spencer Avenue 12 vagy 13 alatt lakott egy családnál. 1894 körül szülei házában élt a Newcomen Avenue-n, majd 1896-ban az Upper Buckingham Street-en volt szobája, utána pedig hamarosan újból szüleihez költözött, akik akkor a Newcomen Avenue-ról a Middle Gardiner Street-re mentek át.

Nem bizonyos, volt-e Matt Talbotnak lelkivezetője 1884 és 1891 között. Később Dr. Hickey volt az állandó gyóntatója, akit 1895-ben szenteltek pappá Rómában, utána hazatért, és majd harminc évet a Clonliffe kollégium professzoraként és rektoraként töltött. Az eljárásokon tanúskodók elmondták, hogy néha James Walsh jezsuita atya gyóntatószékében is látták Mattot. Utolsó éveiben olykor Tom Murphy jezsuita atyára is várákozott. Több tanú bizonyította, hogy Matt hetenként ment gyóntni a Clonliffe-be. Boldogult Dr. Myles Ronan így tájékoztatta e sorok íróját arra a kérdésére, ki lehetett Matt gyóntatója ebben a tíz évben:

Járhatott Dr. McGrath tisztelendő atyához: ő 1884-ben és a rákövetkező években a kollégium professzora volt, és olyanfajta ember, akit a Matthoz hasonló jellem vonzott. Dr. O'Donnell teológiai tanár szintén Clonliffe-ben működött ebben az időben; ugyanakkor káplánként is a Mountjoy börtönben, és rendszerint érintkezésben állt azokkal a csavargókkal, akik a börtönből és másfelől a legkülönbözőbb időben elvetődtek a kollégiumba. Ő is olyan ember volt, akit valószínűleg érdekelt Matt esete.

Dublin egyházmegyei szemináriuma, a clonliffe-i Szent Kereszt kollégium, szépen fásított pázsitos területen emelkedik a Tolka mentén. Cullen bíboros érsekségének idején épült, és a híres főpap a kriptájában pihen. Matt Talbot megtérése idején a Szent Kereszt a város északi peremén volt, de azután mindenfelé házak épültek körülötte. 1882-től 1886-ig nem kisebb ember tanított filozófiát benne, mint Marmion József atya, akit később Dom Columba Marmion néven ismert meg a világ: a nagy bencés apát, akinek lelki tanítása bejárta a földet, és boldoggá avatási ügyét bevezették Rómában. De nincs adatunk arra, hogy Matt Talbot útja valaha is kereszteződött volna dublini polgártársáéval, bár mind a ketten a városnak ugyanabban a körzetében laktak 1884 elejétől 1886 végéig. Ez volt az a döntő korszak, mikor Matt Talbot hosszú lelki odüsszeiájának az elejét járta, Marmion pedig elhatározta: elhagyja barátait, clonliffe-i helyét és országát, hogy lelke sugallatát követve más úton „keresse Istent”.

Több tanú vallotta, hogy Matt a megtérése után hosszú ideig fizetgette vissza kocsmárosoknak és egyebeknek a korábbi években felhalmozódott adósságokat. Sir Joseph Glynn szerint „azt mondta egy barátjának, egy pap megtanította rá, hogy szeresse az igazságot és gyűlölje a hazugságot”.

Ez az adalék ugyan mutatja az őszinte megtérést, de nem szükségképpen jelzi, hogy állandó gyóntatója volt. Szerencsére azonban van egy még most is meglévő kézfelfogható kapocs Matt életének ezzel a hétesztendő szakszával: könyvgyűjteménye. Ha visszagondolunk rá, milyen sovány volt fiatalkori nevelése, és ezt összetételük a megtérése utáni években felhalmozott olvasmányával, világos, hogy akkor is, mint később is irányítás alatt kellett állnia. Olyan buzgó és szokatlanul megértő pap irányítása alatt, aki maga is az imádság embere volt.

Ha itt mellőzzük az 1890 után megjelent könyveket, a többről föltehetjük, hogy 1884–1891 között olvasta. Persze

az is lehet, hogy az 1890-nél korábbiak egynéhányát sokkal később vette meg vagy kapta kölcsön barátaitól. De egyes könyvekben olyan imalapok, halotti emlékképek stb. találhatóak, amelyek az 1880-as évek dátumait viselik. Minden valószínűség szerint ezekkel kezdte. Több helyen aláhúzások vannak bennük. Az aláhúzott helyek jelzik, milyen irányba tartott Matt lelkiélete abban az időben. Néhányat a következőkben idézni fogunk.

Ennek a csaknem írástudatlan embernek herkulési elmetornát jelenthettek első kísérletei, hogy a Szentírást és lelki könyveket olvassa. De egyben az is velejárt, hogy csigatempóban haladt, tehát mindannak, amit olvasott, volt ideje behatolni és mélyre süllyedni. Bizonyára gyakran elhagyta a bátorsága, és szemrehányóan merültek föl benne azoknak a napoknak emlékei, amikor hiányzott Ryan testvér óráiról. De már megtapasztalta: ha kísértésbe esett, hogy meg szegje fogadalmát, csak kérnie kellett a segítséget a kintásra, és megkapta. Így aztán most is tudta, hogy ha az olvasás során nehézségek merülnek föl, a segítség is kéznél van: „Könyörgött, és megkapta a megértést.”

A vele dolgozó M. McGuirknek elmondta: gyakran kérte a Szentlélek Istent, világosítsa meg, hogy értse, amit olvas. A legelső könyv, amit ekkor és élete minden későbbi szakaszában is olvasott, a *Szentírás*. Több példány teljes bibliája volt, amellel néhány újszövetségi és még külön Szent János evangéliuma.

Az ószövetségben az első megjelölt hely a Másodtörvénykönyv 32. fejezete 35-36. versének egy része:

Mert közel van a pusztulás napja, és az idő hamarosan eljön. Az Úr igazságot szolgáltat népének, és megkönyörül szolgálán . . .

A következő jelzés az ötvenedik, *Miserere* zsolnárnál van. Ez imalap alakjában is megvolt neki. Mind a bibliának ez a lapja, mind a külön lap igen viseltes. Két másik zsolnárt is megjelölt: a 101.-et (Uram, hallgasd meg imádságom) és a 142.-et. Megjegyzendő, hogy ez a három zsolnár a 4., 5. és 7. bűnbánati zsolnár. A Bölcsesség Könyvében az egész 8. és 9. fejezetet megjelölte. A 8. fejezet a bölcsesség további dicséretével és a gyümölcseivel foglalkozik, s a következőképpen kezdődik:

Hatalmával végtől végig betölti a világot, és a mindenséget szelíden igazgatja.

A 9. fejezet Salamon imája bölcsességért. Így kezdődik:

Atyám Istene, Irgalomnak Ura, aki szavaddal teremtettél mindent . . .

majd pedig:

Add meg nekem a bölcsességet, trónod osztályosát, és ne zárj ki engem gyermekeid közül . . . hogy munkámban velem legyen és segítsen, és így föllismerjem, mi kedves a szemedben . . . Mert melyik ember képes föllismerni Isten akaratát, és ki tudja elgondolni, mit kíván az Úr? . . . Ki ismerte föl valaha is akaratodat, ha te nem adtál neki bölcsességet, és nem küldted el a magasból szent lelkedet?

Matt az ószövetségben utoljára a Bölcsesség Könyve 9. fejezetének 18-19. versét jelölte meg:

Csak így lettek simává a földön lakók útjai, s így tanulták meg az emberek, mi kedves a szemedben.

Csak a bölcsesség által menekültek meg, akik tetszettek neked, ó Uram, kezdettől fogva.

Matt különféle bibliái közül kettő látszik viseltesebbnek a többinél. Az egyiket bársonnyal borította be, és ügyetlen öltésekkel odavarrta az eredeti fedőlapra; a másik az újszövetségnek egy zsebkijadása, amelyet nyilvánvalóan hosszú időn át magával hordott. Mind a négy evangélistánál meg van jelölve Urunk szenvedése. Szent Márkban és Szent Lukácsban csakis ez. Szent Jánosban még a 2. fejezet 20-22. verse:

A zsidók ellene vetették: Negyvenhat esztendeig épült ez a templom, s te három nap alatt újjáépítenéd? De ő saját teste templomáról beszélt. Amikor föltámadt a halálból, tanítványai visszaemlékeztek ezekre a szavakra, s hittek az Írásnak és Jézus szavainak.

Legtöbbet Szent Máté evangéliumát olvasta, talán azért, mert ő is „egy Máté nevű ember” volt, aki „fölkelt és követte”.

Alaposan aláhuzigálta az 5–6–7. fejezetet, a hegyibeszédet: a nyolc boldogságot; a haragra és a megbántottakkal való kiengesztelődésre vonatkozó verseket; a botrányokozókról, esküdözésről és bosszúról szólókat; az utasítást, hogy adjunk azoknak, akik kérnek és akik kölcsönt szeretnének; az ellenségszeretet parancsát, és hogy imádkozzunk azokért, akik üldöznek és rágalmaznak:

Igy lesztek fiai mennyel Atyátoknak, aki fölkelti napját Jókra is, gonoszokra is, esőt ad igazaknak, is, bűnösöknek is.

Megjelölte ezekben a fejezetekben azokat a buzdításokat is, hogy a jócselekedeteket – bűjtölést, imádságot, alamizsnálkodást – ne feltűnéskeresésből vagy az emberek

tetszéséért tegyük, hanem titokban és csakis azért, hogy a mennyei Atyának tessünk velük. Megjelölte a Miatyánkot, továbbá ezeket a verseket:

Ne gyűjtsetek magatoknak kincset a földön, ahol moly rágja és rozsdá marja, s ahol betörnek és ellopják a tolvajok.

Hát a ruházat miatt mit nyugtalankodtok? Nézzétek a mezők lilomait, hogyan nőnek: nem fáradoznak, nem szőnek-fonnak.

A szűk kapun menjetekek be! Tágas a kapu és széles az út, amely a romlásba visz — sokan bemennek rajta. Szűk a kapu és keskeny az út, amely az életre vezet — kevesen vannak, akik megtalálják.

A 8. fejezetben a százados feleletét húzta alá:

Uram, nem vagyok méltó, hogy betérj házamba. Csak szólj egy szót, és szolgálóm meggyógyul.

Mátéban az egyetlen még megjelölt vers – eltekintve a teljes szenvedéstörténettől – a 12. fejezet 36. verse:

Mondom nektek: az emberek az ítélet napján minden fölösleges szóról számot adnak, amit kiejtenek a szájukon.

Az 1. korintusi levél 13. fejezetében a 4–13. verset húzta alá:

A szeretet türelmes, jóságos . . . És most megmarad a hit, a remény és a szeretet, ez a három, de közülük a legnagyobb a szeretet.

A többi könyv között, amelyekről a dátumok és a bennük talált betétek alapján úgy látszik, hogy ebben az időszakban olvasta őket, van egy sokat forgatott kötet: *A keresztény élet alapelvei*, Bona bíboros latin művének fordítása. Ebben a könyvben megjelölte a 41. oldalt: Az igaz keresztény jelleme, és a 25.-et: Az emberi élet folyása és gonoszága; hogyan javítsuk kisebb vétkeinket és hibáinkat; a szerzetesek szorosabban vannak kötelezve a tökéletességre, mint mások.

Ezen a 25. oldalon egy imalap van jelzőnek, rajta felajánlás a Szent Szív képe előtt. A felajánlás szövege a következő:

Én . . . hálaadásul és sok hűtlenségem kiengeszteléséül neked adom szívemet, és egészen neked szentelem magamat, szerető Jézusom, és segítségemmel fölteszem, hogy soha többé nem vétkezem. (Pater, Ave, Credo.)

Jézusomnak édes Szíve, add, hogy Téged mindig jobban szeresselek.

Van a könyvek között egy 1884-ből való *Ferences Kézikönyv*. Ebben a legtöbbet olvasott rész a *Nagypénteki Evangélium*. A végén levő üres oldalra Matt a következő kivonatot írta:

Isten vigasztaljon meg és tegyen szentté.

Négy elérjük van szükség, hogy elérjük a tökéletes alázatot:

megvetni a világot,
nem vetni meg senkit,
megvetni önmagunkat,
megvetni, hogy mások megvessenek.

Egy kicsiny, salátává tépett könyvecske címe: *Kegyelmekérés, hogy előkészüljünk a váratlan és szentségek nélküli halálra.*

Jelzések találhatóak a bencés Blossius *Lelki tanítások* könyvének V. részében, különböző helyeken.

Egy névtelen jezsuita szerző igen régi könyvében: *A keresztény és szerzetesi tökéletesség gyakorlása*, a következő pontokat húzta alá:

Válasz néhány főbb nehézségre, ami rendszerint akadályoz, hogy őszintén feltárjuk magunkat előljárónknak.

Másik felelet az előző nehézségre.

A lelki számadás módja.

Válasz egyes nehézségekre az előző fejezetekben mondottakkal kapcsolatban.

Milyen fontos, hogy megfelelően fogadjuk hibáink kilgazftását. A tisztaságról.

Az engedelmisségről.

Egy *Karácsonyi idő* c. könyvecskében egy imalap van ezzel a fohással: „Uram, Te menedékünk voltál mindig: Éljen Jézus!”

Föltételezhetjük, hogy egy *Gyakorlati katekizmus és Szent Ágoston Vallomásainak* egy igen régi (1770-es) kiadása tíz kis kötetben is ez időben olvasott könyvei közé tartozik. Nyomatásukat bárki csak nagy nehézséggel olvashatja, mennyivel inkább így kellett lennie Matt Talbotnál, – mégis négy kötet szinte minden lapon alá van húzva.

Van egy Duffy kiadású *misszálé*; a kiadó akkor a Wellington sétányon lakott.

Moriarty *Szent Ágoston-életrajza* a gyakori használat jeleit viseli; a Szent Monika könnyeit és halálát leíró oldalak meg vannak jegyezve.

Dom Armand de Rance könyve: *A szerzetesállapot szentsége és kötelességei*, valamint egy *Minden szerzet noviciusainak szóló direktórium* fölveti azt a lehetőséget, hogy Matt Talbot életének ebben a korszakában, 28. és 35. éve között komolyan foglalkozott a szerzetbe lépés gondolatával.

A bűnös vezetője c. könyv előzéklapján ez a bejegyzés olvasható: „Drága anyám könyve, halála után kaptam”,

de az írás nem Matté, és a dátum, 1871, több mint negyven évvel előzi meg Talbotné halálát. A következő pontok vannak aláhúzva:

A bocsánatos bűnről. Szilárd elhatározás, hogy sohasem követelek el halálos bűnt. Az isteni igazságosság hatásai (Idézetekkel a Szentírásból és az egyházatyáktól). Bűneink megbánásáról a halálos ágyon. Az igaznak haláláról. Azokról a vigasztalásokról, amelyeket jó emberek a Szentlélektől kapnak. A keresztfeszítésről. Az isteni tökéletességekről.

Az *Urunk Jézus Krisztus szenvedéseiről* szóló könyv fordítás portugál eredetiből, egy ágostonrendi szerző, Jézusról nevezett Tamás műve.

Egy Amsterdamban megjelent, *Krisztus egyházának története* c. műben a Tertullianusra vonatkozó lapokat jelölte meg.

Matt kicsi könyvtárának ugyanebbe a részlegébe tartoztak még: *A Kolosszeum vértanúi*; egy igen régi *Xavéri Szent Ferenc-életrajz*; *Sienai Szent Katalin élete*, a szent gyónatójának tollából; *Butler: Az atyák élete*, továbbá *P. Faber lelki konferenciái*, amelyben a következő szakaszokat jelölte meg: „Mért van a gyakori gyónásnak olyan kevés haszna. A halálról. Az Isten színe előtt értékes halál. Egységű méltó imádat a bizalom.”

Ezekben a könyvekben imalapok jelölik az oldalakat, Szent Józsefhez és Szent Patrikhoz szóló himnuszokkal. Még néhány kisebb könyv: *Szent Alajos ártatlansága és vezeklése*; *Az őskeresztény vértanúk élete*; *Három oratóriánus élete*; *Szalési Szent Ferenc élete*; *A bencés rend szent szüzei*; *Abbé Fouard: Szent Pál és missziós útjai*.

A szentek írásai közül: *Szent Ágoston-válogatás*; *Liguori Szent Alfonz írásai* (megjelölte benne a halálról szóló fejezetet); *Urunk szavai Szent Gertrudhoz*; *Liguori Szent Alfonz: Mária dicsősége*; *Értekezések a szegénységről*; *Rövid értekezések az imáról*. Az imádságról Avilai Szent Teréztől is volt egy könyve.

Az eddig felsorolt könyvek legtöbbszörét, ha nem is mind-egyiket, Matt Talbot 1884 és 1891 közt olvasta. Korábbi ivócimborái helyett ezek alkották most a társaságát. Megmutatják, milyen ösvényeken haladt végig hosszú és meredek lelki útjának első szakaszában. A hangsúly a bűn kerülésén és az erény megszerzésén van, a „négy utolsó dolog” (halál, ítélet, mennyország, pokol) szemléletén, az állandó önmegtágadáson és alázaton. Erre van gondja

annak az embernek, akinek célja, hogy „elrejtőzzék Krisztussal Istenben.” „Az imádságban – mondja az egyik aláhúzott mondat – az ember beszél Istenhez; a lelkiolvasásban Isten beszél az emberhez.” A megtérése utáni hét esztendőben, amelyet most vizsgálunk, ezek a könyvek az egyedüli kapcsolatunk vele.

A bencés *Blosius* Oktatókönyvének következő részlete tipikus példa arra a lelkiolvasmányra, amelyből Matt Talbot meghallotta Isten hangját 1884 és 1891 között.

Az önmegtagadás a jóakarátú embernek hasznos is, könnyű is.

1. Az önmegtagadás és Isten jótetszésébe való belenyugvás minden tökéletesség rövid útja.

Akármit tegyen is az ember, nem halad előre, ha nem komoly, kítartó és szorgos az önmegtagadásban és vezeklésben.

. . . „Hacsak a búzaszem a földbe esve meg nem hal, egyedül marad. De ha meghal, sok gyümölcsöt hoz” (Jn 12,24-25).

Minden tökéletesség legigazabb szabálya: légy alázatos, és akárhol is vagy, szabadulj meg önmagadtól.

Az Istenhez vezető legrövidebb út az igazi megnyugvás mélyeséges alázattal. Az őszinte és tökéletes önmegtagadásban rejlik az igaz és örvendező élet.

Kitűnő gyakorlat, ha lelkünkben mind jobban meghalunk a teremtett dolgoknak; ha másoknál kevesebbre tartjuk és minden teremtmény előtt megalázzuk magunkat.

Mert aki mindenkor meghal magának, az mindig új életet kezd Istenben.

Nem ajánlhatunk föl Istennek kedvesebbet, mint saját akaratunk megadását, mert semmi sem drágább az embernek a maga akaratánál és szabadságánál.

. . . Isten szolgája mondja magában gyakran: „Éretted, Uram, nem kívánom megnézni ezt a dolgot, hiszen nem szükséges, hogy lássam; éretted nem akarom ezt meghallgatni vagy megfigyelni, elmondani vagy érinteni.” Nem találhatja meg Istent tökéletesen lelke szentélyében, míg csak halálra nem adja mindazt, ami valamiképpen rendetlen. Azért mindenfajta henye kielégüléstől meg kell fosztani magunkat.

2. Ha valami hibába esik, sóhajtson föl lelkében, de minden csüggedés nélkül, még ha egy nap százszor vagy ezerszer is esik vissza ugyanabba. Folyamodjék Istenhez, és mondja: „Jaj nekem, Uram Istenem, látod, milyen nyomorult bűnös vagyok, milyen erősen él még bennem a bűn. Azt képzeltem, hogy már meghalt és eltemetődött bennem minden engedékenység önmagam iránt, és lám, újból vad lázadást érzek . . . De nem esem kétségbe kegyelmed felől. Irgalmazz nekem és segíts! Irántad való szeretetből újból kész vagyok elhagyni önmagamat és mindent, íme máris elhagyom őket.” Így imádkozzék, és azután legyen jókedvű.

3. Ez az állandó önmegtagadás kezdetben csakugyan nehéz és keserves. De csak tartsunk ki benne férfiasan egy darabig, utána Isten ajándékából igazán könnyűvé, sőt gyönyörűségessé válik . . . Gyorsan és alaposan megtanulja ezt a művészetet, aki minden

dologra a világon úgy tekint, mintha már nem lenne hozzá több köze, mint halála után, és gyakran ismételteti magában: „Meghaltál, és életed el van rejtve Krisztussal az Istenben” (Kol 3,13).

Ez a hét év, amelyben az új Matt Talbot lassan a régi helyébe lépett, nem volt eseménytelen Dublin és Írország számára. Még ott reszketett a főváros levegőjében annak az izgalomnak a visszhangja, amelyet a Green Street-i bíróságon a „parkbeli gyilkosok pere” keltett. A dubliniek még élénken emlékeztek, hogyan fogták körül gránátos őrök csapatai a Kilmainham fegyházat, gyalogosokkal és rendőrséggel megerősítve, mialatt Marwood, a hóhér kivégezte a „győzhetetleneket”. Különben az volt a szokása, hogy a sajtó képviselőinek kezébe nyomta névjegyét: „William Marwood, hóhér, Horncastle.”

Az 1883/84-es télen folyt le a Green Street-en négy westmeath-i ember pöre. A korona ügyész azzal vádolta őket, hogy összeesküdtek egy helyi birtokos meggyilkolására, de végül is véletlenül az illető sógornőjét, Mrs. Smythe-t ölték meg a Fitzwilliam téren. Edward Carson, az akkor nagyhírű „tanácsos” volt a védő, Peter O'Brien (később „börtöntömő” néven emlegették) és McDermott a vádlók. Az évtized egyik leghíresebb jogi csatája volt ez az angol nyelvű világban. A döntő szakaszban az egész Green Street-en meg az odavezető utcákon csak úgy nyüzsgött a tömeg, várva, hogyan vívja meg kemény küzdelmét „Pether” és a 29 éves Carson.

Városszerte idézték Carson beszédét. „Hol maradt a megerősítés?” – kérdezte az ügyvéd. „Hol a megerősítő tanúvallomás, amelyet az ügyész úr visszatartott? Hol maradt Hanlon, a besúgó? Az ügyész úr azt indítványozta, hogy olvassák fel annak az embernek a vallomását, akinek a tanúságtételét megvásárolták. De a besúgót nem merték előállítani.” Dublinnek elállt a lélegzete. Fölmenteti őket. Carson megcsinálja, hogy fölmentik őket. De másnap reggel az egyik esküdt kérte, mentsék föl, mert fáradt; egy másik tiltakozott, hogy esküdtársa „félbolond” és nem alkalmas esküdtségre. Egnapi halasztást mondtak ki, eközben az esküdtszék egy másik tagja rohamot kapott, az elnöklő bíró pedig nem egyezett bele, hogy hiányos esküdtszékkel tárgyalja le az ügyet. Így azután az egészet a következő ülészsakra halasztották. 1884-ben az új tárgyaláson Carson, a védő nem jelent meg, az esküdtszék pedig nem tudott azonos véleményre jutni. Az év

további folyamán, egy harmadik tárgyalás után mindegyik foglyot tíz évre ítelték. A „börtöntömő Péter” foglalta el az ügyész padját akkor is, amikor az év vége felé még hat westmeath-i ember került a Green Street-re és kapott több éves büntetést ugyanebben az ügyben való bűnrészesség vádjával. Mit sem használt, hogy a vádlottak élénken bizonygatták ártatlanságukat az ítélet ellenében.

Ebben az évtizedben jelent meg Parnell a fórumon; ez volt a hatalom hintajátékának éve Angliában: Salisbury és Gladstone felváltva verte meg egymást a nyolcvanas évek különböző választásain. Az új választójog évtizede volt, mikor az ír háztulajdonosok szavazathoz jutottak, és 1885-ben 105 parlamenti hely közül 85-öt Parnellnek és az ő ír parlamenti pártjának juttattak. Dublin ezidőben olyan látványokkal szolgált, mint Matthew Ryan C. C. atya bekísérése a kilmainhami börtönbe a limericki kórházból, mert nem akarta a csődbíróságnak elárulni plébániája híveinek ügyeit a parnellita mozgalom egyik pörében. Első osztályú szenzáció volt a fővárosban, mikor 1887. március 29-én Dr. Croke casheli érsek, a dublini polgármester és egy sereg polgár, no meg az a néhány hűséges limericki hívő, akinek sikerült erre az alkalomra a városba utaznia, valóságos processzióban masírozott Ryan atyával a börtön kapujáig. Röviddel előbb ugyanezek a kapuszárnyak nyelték el Keller kanonok, youghali plébánost is, hasonló okokból. A fellebbezéskor mind a ketten megnyerték pörüket. Amikor először Keller kanonok, néhány nappal később Matt Ryan atya kiszabadult, nagy ünneplésben volt részük. Az a tömeg, amely a fegyházig kísérte őket, semmi sem volt az üdvözlésükre sietőkhöz képest.

McCabe bíboros 1885 elején hirtelen meghalt. A katolikus direktórium így emlékezik meg haláláról:

Érseksége zavaros időkbe esett (1878—1885). Nyomor pusztította az országot, egyes vidékeken valóságos éhínségnek is mondhatnánk. Nyomában izgalom kelt és gyülemlett, nagyobb, mint amit az előző nemzedékek valaha is ismertek. Dr. McCabe eszményi pap és szerető szívével keresztény volt, igen jóakarató és gyakorlati ember; de a politikához nem sokat értett, és nem is törődött vele.

Teljes erejéből igyekezett némi jobbulást hozni az ír nevelésügy szomorú helyzetébe. Halála után két nappal következett be az első kis enyhülés a közoktatásügyi minisztérium részéről a szerzetes és világi tanítók megkülönböztetése terén.

1885 szeptemberében Dr. Walsh lett a dublini érsek. Röviddel ezelőtt bizonyos Myles Kelly nyilvánosan felpa-

naszolta, hogy a Rathdown népjóléti bizottságban – egy olyan testületben, amely több mint 75 %-ban katolikus lakosság között működik – ő az egyedüli katolikus. Körülbelül ugyanebben az időben a *Szabad ember újsága* ahhoz a tényhez fűzött kommentárt, hogy az ír főposta egyetlen főtisztviselője sem katolikus, és többi magasabb hivatalnok között is csak két katolikus van.

Dr. Walsh bemutatkozó beszédében hívei imádságos segítségét kérte, és így fejezte be:

Imádkozzatok, hogy mindig megkapjam a kegyelmet, hogy kitartsak a kötelesség egyenes ösvényén, sohase tévesszem össze a sötétséget a világossággal, sem a világosságot a sötétséggel, sohase mondjam a rosszat jónak, sem a jót rossznak, és emberi megtorlás félelméből vagy emberi dicséret ostoba és haszontalan vágyából soha ne ingadozzam.

Egyik legelső nyilvános kötelessége az volt, hogy megáldja és megnyissa az új Szent Patrik tanítóképzőt Drumcondrában. Az 1885-ös esztendő 147 új fiatal tanítót látott. Ez volt az előőrse a tanítók szüntelen folyamának, amely Drumcondra, De la Salle (Waterford), Baggot Street (később Carysfort) és Limerick tanítóképzőiből áramlott ki akkortól mindmáig. A katolikus országban gondoskodás történt katolikus tanítókról, és ez gátat emelt a „térítő” ellen. Idáig a szerzetesek és nővérek önzetlen, ingyenes munkájukkal nagyszerű szolgálatot teljesítettek, de számuk az igényekhez képest elenyésző volt.

Gyermekjátzótereket nyitottak a legsűrűltabb városrészekben, amelyek régebben a város határain kívül estek (New Row, Pimlico). Az O'Brien intézet keresztény iskolatestvérei 1887 októberében meghívták a pápai követet, Msgr. Persicót, akit Róma 1887 nyarán elküldött Signor Gualdival együtt, hogy látogassa meg Írországot, kutassa ki, hogy állnak ügyei, és tegyen jelentést róluk. Az intézetben teljes számban összegyűlt minden régi és akkori diák a pápai követ üdvözlésére.

Ott volt-e ugyan az O'Brien felé tartó ezer meg ezer dublini fiú és férfi közt az O'Connell intézetnek egy bizonyos volt tanítványa is? Könnyen lehet, hogy Matt Talbot a megtérésre következő kezdeti lelki elmerülésben édes-keveset tudott mindarról, ami a városban végbement. Munka után estéit valamelyik templomban töltötte. Az 1887 és 1891 közti egyáltalán nem eseménytelen időben volt legalábbis egy dublini polgár, aki nem nagyon figyelt egy-

házának, országának és városának körülötte folyó történelmére.

Matt számára ezeknek az éveknek nagy eseményei régi szokásai fölött aratott győzelmei voltak; bátortalanságának, hiányos neveléséből fakadó hátrányainak legyűrése; az, hogy átrágtta magát egy szentírási szövegen, Blossius egy fejezetén; megtalálta a szöveg kulcsát, ha egy-egy értelmes ismerős fiú vagy nálánál műveltebb munkás kiejtett vagy megmagyarázott egy-egy szót, amely kifogott rajta; ezzel a gondosan elraktározott és földézett ismerettel visszatért olvasmányához; bensőségesen imádkozott a Szentlélekhez; újból elolvasta a helyet, a fejezetet – és a hirtelen földerengő, elmélyülő megértés, amint az igazság belevésődött nyitott, fogékony lelkébe. A „szabadság” szó a levegőben volt; emberek haltak meg érte Szudánban, Kubában, a Fülöp-szigeteken, Japánban, emberek készültek halni érte Transvaalban. Ha Matt Talbottól megkérdezték volna: mi a szabadság, bajosan tudta volna meghatározni. De saját lelkiéletében kezdte megtanulni: „az igazság szabadabbá tesz titeket.”

VI. FEJEZET

1884-ben Matt elhagyta Newcomen Court-i otthonát, miután minden erőfeszítése kudarcot vallott, hogy testvéreit rábírija követésére. A közeli Gloucester Street-re költözött, és ott bérelt szobát. Mary nővére, Mrs. Andrews, nem messze lakott. Főzött neki, már ami kicsit Matt kívánt, és rendben tartotta a szobáját is. Leánya az 1948-as eljárásan így tanúskodott:

Megtérése után sokáig fizetgette vissza azt a pénzt, amivel Itálért tartozott. Azelőtt hitelbe ivott. Elment a kocsmákba, odaadott egy borítékot annyi pénzzel, ahogy megfelelőnek gondolta, és gyorsan távozott.

Édesanyám mondta el ezt a történetet:

Valamikor a megtérése előtt a testvéreivel ellopta egy hegedűstől a hegedűjét, és eladták, hogy legyen Itálra pénzük. A megtérése után tűvé tette Dublin minden szegényházát az illetőért, hogy visszafizesse pénzben, amit ellopott, de sehol sem találta.

Többen is elmesélték nekem ezt a történetet: hogyan kereste Matt a hegedűst. Boldogult John Robbins, aki igen jó barátságban volt Mattal, azt mondta egy barátjának,

hogy végül is a megtalálhatatlan hegedűs kárpótlására szánt pénzen miséket mondatott az illetőért.

Matt unokahúga további részletekre is visszaemlékezett:

Matt mindig jókedvű volt; esténként gyakran hallottam, amint szenténekeket énekel a szobájában. Jól kijött másokkal, barátságos volt a házbellekkel. Egy-egy vidám szóval üdvözölte őket, aztán így folytatta: „Isten áldja”, vagy „Isten vele”. Az édesanya mondta nekem, hogy megtérése előtt pipázott, de utána sose láttam pipázni. Nyílt, egyenes ember volt, el se tudtam volna gondolni, hogy hazugságot mondjon. Gyűlölt mindenkit, aki hazudott.

Vidáman tett nehéz dolgokat, — a fogadalmat, a dohányzás abba-hagyását, a szigorú vezekléseket. Mindig boldog és elégedett volt, és senki se tudta, hogy ilyeneket csinál. Sokszor beszélt az ellen, hogy emberi tekintetből tegyünk valamit.

Hallottam, hogy reggelire rendszeren kakaót ivott, amit Susan nagynéném, Mrs. Fylan készített előző este, és hozzá üres kenyeret evett vaj nélkül. Húst nem evett, de a nagynéném elmondta, hogy vacsorára halat szokott főzni neki. Akkor Matt bemártogatta a kenyerét a hal levébe, a halat meg nekiadta, hogy vigye haza. Édesanyám sokszor mondta: „Jó ég, én nem tudom, hogyan él meg Matt ennyi kis evésből.” Gyakran csodálkoztunk ezen. De akármilyen keveset is evett, jó bőrben volt, egészségesnek látszott és nem leromlottnak. A börtnei ellenére tudta végezni a munkáját.

Nagyaném, Matt édesanyja elmondta nekem, hogy Matt hajnal 4 órakor szokott fölkelni imádkozni, és akkor már fönnmaradt mindaddig, míg eljött az ideje, hogy misére menjen. Édesanyám tartotta rendben a kis szobáját a Gloucester Street-en. Ő fedezte föl először, hogy deszkán alszik. Egy széles deszkát látott a szobájában a falnak támasztva az ágy lábánál. Azt gondolta, ajtót vagy ilyesmit akar készíteni belőle. Egy reggel Matt nyilván elfelejtette kitenni az ágyból . . . Utána már benne hagyta. Matraca nem volt. Az ágy vas vázára tette a deszkát (amit én sose láttam) és egy lepedőt terített rá. Nagynéném, Mrs. Fylan mosta az ágyneműjét. Mondta, hogy egy fatömböt használt párnának. A láncokról, amelyeket viselt, csak a halála után hallottam. Mrs. Fylan még életében tudott róluk, és mikor meghalt, elmesélte. Férjhez menetelem előtt sokszor meglátogattam Mattot. Mindig nagyon kedvesnek, jókedvűnek találtam, a tréfát élvezte. Nem emlékszem, hogy valaha is rossz hangulatban lett volna, bár tudott szigorú is lenni. Mielőtt férjhez mentem, egyszer egy ideig nem volt munkám, és tíz shillinget vettem kölcsön Matt nagybácsitól. Megígérttem, hogy visszafizetem, mihelyt az első havi fizetésemet megkapom az új helyemen, az Egyesített Körzeti Hivatalban, a Rutland Square-en. De fizetéskor teljesen megfeledkeztem a szegény Mattról. Mikor egy hónap múlva a következő fizetést kaptam, az én derék Mattom a lépcsőnél várt, hogy kijöttem a munkahelyemről. Odahívott, és azt mondta: „Gyere csak, Nanny! Nem adtam-e neked tíz shillinget, és nem azt ígér-

ted-e, hogy megfizeted az első havi fizetésedből?" Azt mondtam, hogy most nem tudok fizetni neki, de a következő hónapban igen. Beleegyezett, hogy várjon. Mikor a következő hónap végén elmentem fizetni, elvette a pénzt, és azt mondta: „Ez az, amit ígértél, hogy visszaadod.” Azután a kezembe nyomta ezzel: az egészben csak az volt neki fontos, hogy az ígéretet meg kell tartani, és a tartozást vissza kell fizetni. Azt szokta tanácsolni, hogy sose verjem adósságba magam.

A szobájában semmi fölösleges nem volt, csak a legszükségesebb: egy ágy, egy szék, asztal, feszület és néhány szentkép. A ruházata tiszta volt és rendes. Azt hiszem, Mr. O'Callaghan adott ruhákat neki.*

Matt jóbarátságban volt O'Callaghan atyával a Berkeley Roadról meg James Walsh jezsuita páterrel, akihez gyónni járt. Mindig nagyon alázatos volt, és ezt szokta mondani: „valamennyien bűnösök vagyunk”. Szívből tudott nevetni a Józú tréfákon, amiket elmondunk neki, de ő maga nem tréfált. Ha valamikor egy-egy heves szót mondott a munkahelyén a társainak, utána odament és megkövette őket. Egyenesen megmondta az embernek, mit gondol róla, de próbálta úgy, hogy ne sértse meg az érzéseit. Matt bámulta a szüleit, és nagyon szerette a fivéreit és nővéreit, pedig a fiúk sokat ittak. Sohasem hallottam arról a lányról, aki kérte Mattot, hogy vegye el, csak Sir Joseph Glynn könyvében olvastam.

A visszautasított ajánlatra vonatkozó rész a következő:

Életének ebben a szakaszában (1884—1892) történt az az esemény, amelynek hatására elhatározta, hogy nem házasodik meg. Édesanyja mondta el a történetet lányainak. Amikor Matt egy protestáns lelkész házában dolgozott egy építkezésen, magára vonta a tiszteletes szakácsnőjének a figyelmét. A szakácsnő, jámbor katolikus lány, látta, hogy Matt nem úgy beszél a lányokkal, mint a többiek. Szóba elegyedett vele, és a végén házasságot ajánlott. Elmondta, hogy szépecskén van megtakarított pénze, azzal otthont rendezhet be. Matt azt felelte: kilencedet végez megvilágosításért, aztán majd tudatja a választ. Meg is tette. A kilenced végén azt mondta a lánynak: imádságában azt a feleletet kapta, hogy egyedül kell maradnia. Elhatározásában szilárdan kitartott. Mikor később egyes pajtásai házasságról beszéltek neki, mindig azt mondta: sohasem házasodik meg, mert az nem egyeznék azzal az étellel, amire elhatározta magát. Egy bizalmasának megvallotta: „a Szent Szűz azt mondta neki, ne házasodjék meg”.

Nem lehet megállapítani, ki volt ez a szakácsnő. Arról sincs adatunk, hogyan fogadta, hogy Matt elhárította ajánlatát. Az 1948-as eljárás egyik tanúja sem tudott világot deríteni erre az epizódra, nem volt róla tudomásuk. De a korábbi eljárás néhány tanúja lényegében a fentiekhez

* Az itt említett Mr. O'Callaghan a W. és P. Thompson borkereskedés tulajdonosa, Ralph, a Lower Gardiner Street 85 alatt. Nagyon jó barátja volt Mattnak, de csak kb. 1912-től vagy 1913-tól kezdve.

hasonlókat állított. A döntés előtt végzett kilenced mutatja, hogy Matt komoly megfontolásra találta érdeemesnek a dolgot. Mutatja azt is, hogy hozzászókot: életének kérdéseit és döntéseit meg kell imádkoznia. Harmincas éveinek elején járt ekkor, de úgy látszott, éveit messze meghaladó higgadtságra tett szert; sikerült helyreállítania egy idáig rendezetlen élet rendjét és összhangját. Csodálatot érzünk a megtért iránt. De rokonszenvünk kísérheti a lányt is, aki talán mindenkinél előbb jött tisztába vele: Matt a legjobb ember Dublinban.

De térjünk vissza az eskü alatt tett vallomásokhoz. Ezen a ponton érdekelhet bennünket a boldogult ír elnök, Mr. Seán T. O'Ceallaigh tanúsága, minthogy az 1890–97 közötti évekre vonatkozik. Az elnök mind a két eljárásan tanúskodott. Ezt vallotta:

Személyesen ismertem Matt Talbotot. Abban az időben ismertem meg, amikor a Berkeley Road-i Szent József-templomban ministráltam. 1890 és 1897 között rendszeresen találkoztam vele, és időnként beszéltem is. Néha én nyitottam ajtót a hetes misére, ilyenkor ott láttam várni az ajtónyitásra a templom lépcsőjén. Matt a ministránsok közül kettőnkkel-háromunkkal jó ismeretségbe került, és a keresztnévünkön szólított. Mi meg őt „Talbot úr”-nak. A fiúk néha „szent Joe”-nak emlegették . . . Reggelenként térdelve várt a templomlépcsőn, imádkozva, olvasójával a kezében. Rendesen megáldozott a misén. Néha láttam az esti ájtatosságokon, utána pedig hogy a kereszttutat végzi . . . Nagyon buzgón imádkozott, és látszott, hogy az imádságot sokra becsüli . . . Hosszan imádkozott és igen tiszteletteljes magatartással. Néha hallottam, amint hangosan imádkozik . . . A templomban sem imakönyvet, sem rózsafüzért nem használt. Mikor reggel belépett, odatértelt a Szent Szűz oltárával szemben levő oltár rácsaihoz, és ott fogadta a szentáldozást. Többször is láttam kitérni karral imádkozni; ilyenkor hangosan beszélt, szemét a keresztre emelte, és úgy látszott, minden másról megfeledkezett. Sohasem láttam ülni a templomban, mindig vagy térdelt, vagy állt. Végigtérdelte az egész misét. Mindig Mlásszonyunk oltára előtt lehetett megtalálni; iránta különös tiszteletet érzett.

Sokszor beszélt velem és néhány más fiúval. Megkérdezte, mondjuk-e és szívesen mondjuk-e az olvasót, ajánlotta, hogy végézzük. Gyakran tett föl kérdést a katekizmusból, és jó tanácsokat adott. Néha a fiúk tréfára fogták vele a dolgot, mint mikor „szent Joe”-nak hívták. Sose láttam, hogy neheztelt volna rájuk a bőrére menő tréfiáért. Barátságos és kedves volt hozzánk. És mi nem féltünk közeledni hozzá, sőt sokszor odamentünk és beszélünk vele. Nagyon szíves ember volt. Emlékszem, mikor körülbelül tíz éves lehettem, Matt kézenfogott és beszélgetve körüljárta velem a templomtelket. Megnyerő, hozzáférhető és kedves ember volt. Soha nem láttam mérgesnek, csendesesen és nyugodtan viselkedett.

Nem emlékszem, hogy valaha is felöltöben láttam volna. Külseje, öltözete a szegény emberé, de rendes és tiszta volt a misén. Sálát viselt, mint akkoriban a munkások általában gallér és nyakendő helyett. Más templomokba is járt misére a Berkeley Road-on kívül. Néha láttam hétköznap reggel a domonkos templomban a hatos misén. Vasárnap több misét is hallgatott. Láttam a korai miséken a Berkeley Road-on, aztán mikor megint visszajöttem ministrálni a 12-es misén, ő is újra ott volt. Olyan szerény mindennapi embernek látszott, amilyenel mindenütt találkozunk. Bizonyára nem törekedett magára vonni a figyelmet. Mikor imádkozott, úgy tűnt, hogy semmiről sem vesz tudomást maga körül. Azt mondanám, igen közel állt ahhoz, ahogyan az eksztázist elképzelném. Buzgósága, összeszedettsége rendkívüli volt. Kiválóan szent ember volt. Egész mise alatt térdelt, egyenesen, minden támasz nélkül. A szentáldozás vétele előtt a legnagyobb tisztelettel viselkedett . . . Az utolsók között hagyta el utána a templomot. Láttam, amint a keresztút állomásait járja, megállt, aztán továbbment, állomásról állomásra. Gyakran láttam olvasót mondani; ha senki sem volt a templomban, sokszor fennhangon mondta. Meg szokott állítani és beszélgetett velem az utcán.

Amikor az elnököt megkérdezték erről az utóbbi állításáról, azt mondta, hogy az 1897 utáni évekről beszélt, amikor már nem ministrált a Berkeley Road-i templomban. Matt megkérdezte, hogyan halad az iskolában, melyik osztályba jár, hogy sikerültek a vizsgái, és rendesen hozzátett egy szó tanácsot, hogy használja ki az iskola idejét. Semmi kétség, saját hiányzásaira gondolt vissza! Még később is, mikor a fiatal Seán O'Ceallaigh dolgozni kezdett, Matt megállt, ha valahol találkozott vele, és megkérdezte, mi újság, hogy boldogul. „Mindig igen barátságosan elbeszélgettünk egy kicsit – mondta O'Ceallaigh elnök –, és azt tanácsolta, törődjem a munkámmal és végezzem jól.”

Az 1948-as eljáráson megkérdezték, mi volt az emberek véleménye Matt Talbotról életében és halála óta. Az elnök azt felelte: életében nem sokat hallott beszélni róla, de halála óta elterjedt és egyre terjedőben van szentségének híre. Sokat beszéltek erről a nép között, és minden társadalmi osztályba tartozó emberek erősen kívánták boldoggá avatását is. Ő maga is – mondta – többször meglátogatta sírját a Glasnevin temetőben.

Mrs. Fylan hat évvel fivére halála után tett vallomásban elmondta, hogy Matt fizetése 1913 előtt 12 shilling 6 penny volt egy hétre. Megtérése előtt dohányzott és dohányt rágott, de 1884 után rövidesen abbahagyta. Másik nővére, Mrs. Andrews, a megtérést követő évekről ezt vallotta:

Mattot 1891. október 18-án fölvtették Szent Ferenc harmadrend-jébe. Megvan nekem a fölvtelési bizonyítványa. A „József Ferenc” nevet kapta. Magam láttam, amint csupasz térdein végzi a keresztuti állomásokat. Magam láttam Jónéhányszor a Gardiner Street-i templomon kívül is csupasz térden*, várva, hogy reggel kaput nyissanak. Mások még gyakrabban látták. Olyan kemény volt a térde, mint a fa, és a feje oldalt zsibbadt a fapárnán való fekvéstől. A jezsuitáknál a Szent József halálát ábrázoló oltár közelében volt a kedves helye. Természettől egy kicsit forróvérű volt, és néha kijött egy kicsit a sodrából, de csak néhány pillanatra. Szinte azonnal erőt vett magán újból, és megint olyan nyugodtan beszélt, mint rendesen. Ha mérgében valami mondott, letérdelt és bocsánatot kért az illetőtől. Kellemes ember volt, látogatóival együtt nevetett és beszélgetett . . . próbálta elrejtetni imáit és bűjtjeit, és a templomban a legcsöndesebb helyet kereste. Nem hallgatott semmi dicséretre saját magáról. Nagyon értelmes, fogékony ember volt, semmiképpen sem külön. Nem tudós, de ha vallásról beszélt, nagyon műveltnak látszott. Erélyes, határozott és egyenes beszédű volt.

Jelentős Sir Joseph Glynn tanúskodása erről a korszakról. Gondosan rámutatott a bíróság előtt, hogy vallomása néhány évvel azelőtt meghalt személyek állításain alapul, akik igen jól és hosszú időn át ismerték Matt Talbotot: Mrs. Fylan és Mrs. Andrews, valamint Mr. Ralph O'Callaghan. Az 1884–1891 közötti évekről ezt vallotta:

(Matt) hűségesen megtartotta fogadalmát három hónapig, azután megújította másik háromra, utána tizenkét hónapra, és az év végén életre szóló fogadalmat tett. Megtérése után hamarosan elkezdett éjszaka kettőkor kelni, és négy óráig imádkozott minden reggel.

Elmondták nekem, hogy röviddel megtérése után odaadta új pipáját dohányostul egy embernek, aki egy töltetet kért tőle a pipájába. Utána soha többet nem dohányzott.

Egész idő alatt nagyon szenvedett az ital utáni vágytól. Azt szokta mondani az édesanyjának: „Anyám, nem fogom bírni; ha letelek a három hónap, megint inni fogok.” Édesanyja bátorította, hogy tegye le a fogadalmat megint egy időre.

Belépett a Szeplőtelen Fogantatás Társulatába a Gardiner Street-i Jezsuita templomban.

Megtérése után tovább dolgozott a Pemberton cégnek és a kikötőtársaságnak. Két vagy három év múlva átment a T. & C. Martin fakereskedő céghez, mert ez jobban megfelelt neki. Így 6.15-kor misét tudott hallgatni a Gardiner Street-en. A munka Pembertonéknál 6 órakor kezdődött, Martinéknál pedig nyolckor.

Ami azt az állítást illeti, hogy Matt néhány évvel megtérése után (vagyis 1887 körül) a T. & C. Martin céghez

* Különböző tanúk bizonyították mind az 1931–37, mind az 1948–52 közti eljáráson, hogy Matt Talbot térdben kivágta a nadrágjait, hogy így könnyebben térdelhesen csupasz térdén.

ment dolgozni: kérdezősködtem öreg embereknél, akik ismerték őt és az említett cégeket is. Az eredmény azt mutatja, hogy állandó munkára csak sokkal később ment oda. Azok közül, akik Martinéknál ismerték, senki sem emlékszik rá 1909 előtt, kivéve az egyetlen Daniel Manningot. Sajnos a cég nem őrizte meg a deszkaraktár alkalmazottainak listáját 1890 és az 1900-as évek eleje között, ha egyáltalán volt ilyen lista. De a Kikötőtársaságnál két helyen is említés történik arról, hogy 1900-ban egy ideig ott dolgozott.

A Kikötőtársaság bérnaplója szerint ideiglenes minőségben ment oda dolgozni 1900 májusának első hetében. Egy „brigád”-nak minősített csoport egyik tagja volt. A következő nyolc hétben neve ott áll a fizetési lapokon, egészen július 3.-ig. Minden héten fizetést kapott. A rákövetkező három héten neve továbbra is szerepel a könyvben, de fizetést nem kapott. Azután nincs a Kikötőtársaság listáján. Ezidőbeli alkalmazásának másik adata nemcsak megerősíti a Kikötőtársaság bejegyzését, hanem önmagában is érdekes. A boldogult G. Holohan (Mobhi Road 83, Glasnevin) apja előmunkás volt a Kikötőtársaságnál. Gyakran beszélt arról, hogy Matt Talbot alatta dolgozott. Mr. Holohan iratai közt találtak egyet, amely nyilvánvalóan a sztrájkolók jegyzéke a Kikötőtársaság brigádjaiban. A fejléc a következő:

1900. 7. 9.	Sztrájk folyt.
Kilépett	(huszonegy név, közte
(hat név)	Matt Talboté)
„Sztrájk”	
(tizenöt név)	(hat név)

A „Sztrájk” címszó alatt szereplő negyvenkét név közül harmincnyolc van jelölve ceruzával, különböző színnel. Ez talán azt jelzi, hogy ezek az emberek különböző időben visszatértek a munkához. Négy név: Dolan, McAuley, O' Reilly és Talbot nincs megjelölve, és nem is fordul többet elő a Kikötőtársaság fizetési lapján. Úgy látszik, mikor Matt elhatározta, hogy sztrájkolni kezd és a sztrájkolók kívánságait nem teljesítették, fenntartotta elhatározását: távol maradt a munkától. A sztrájkra, munkafeltételekre stb. vonatkozó magatartásáról egy későbbi fejezetben lesz szó. De érdemes följegyezni, hogy tizenhárom évvel az 1913-as nagy sztrájk előtt így viselkedett.

Bizonyosra vehetjük, hogy nem-szaktunyas társaihoz hasonlóan ott vállalt munkát, ahol talált, felfogadták vagy elbocsátották aszerint, ahogyan a különböző cégeknél több vagy kevesebb munka akadt. Az említett sztrájk oka az volt, hogy a Kikötőtársaság alkalmazottai és a különböző hajózási társaságok matrózai béremelést kívántak, de a társaság ezt visszautasította. Az *Esti Hírnök* 1900. július 2-i száma arról tudósít, hogy azon a napon 150 alkalmazott szüntette be a munkát azzal, hogy emeljék fel a bérüket napi 4 shilling 6 pennyről 5 shillingre, illetőleg óránként 7 pennyről 9 pennyre. Azt is kérték, hogy szombaton csak délután 3-ig dolgozzanak. Július 3-án ugyanez az újság azt állítja, hogy aznap délután 500 ember nem dolgozott. A július 9-i szám olyan hírekre utal, hogy Angliából hoznak embereket a sztrájkolók helyébe. Lázongás mutatkozott, a következő két napban a rendőrség és a sztrájkolók néhányszor összetűztek. Az újságok hosszú listákat tartalmaznak olyan sztrájkolókról, akiket lázadó magaviselettel vádoltak. De Matt Talbot neve nem szerepel köztük.

A július 17-e előtti napokban a lapok említik, hogy emberek csapatostul mennek vissza dolgozni. Utoljára az *Esti Hírnök* július 17-i száma tesz említést a sztrájkról azzal, hogy gyakorlatilag mindenki újból dolgozik, a sztrájk befejezettnek tekinthető. Nincs szó arról, hogy a munkások béremelést vagy munkaidőkedvezményt kaptak. Matt Talbot tovább sztrájkolt. Nem tért vissza dolgozni ugyanahhoz a céghez. Talán éppen úgy meggondolta és megimádkozta a sztrájkra vonatkozó elhatározását, mint néhány évvel előbb a házassági ajánlatot. Legföljebb még jobban, hiszen akkoriban már kétségtelenül odáig érkezett lelki haladásában, hogy csak egyvalami számított neki az életében: Istennek tetszeni.

VII. FEJEZET

Matt Talbot olvasmányai az 1891–1900 közti szakaszban: *A Szentlélek tiszteletének kézikönyve*; *Avilai Szent Teréz élete*; Hedley püspök: *Isteni Megváltónk és más beszédek*; P. Arnold SJ: *A Szent Szív utánzása*, négy kötetben; *Elmélkedések Urunk életéről*, franciából fordította P.

Nouet SJ. Egy viseltes imakönyvben egy sereg litánia található; úgy látszik, ezeket rendszeresen mondta az év egyes ünnepein, vagy egy időben naponta is. Mellettük válogatott könyörgések, litániák és fohászok vannak boldog halálért.

Ha valamilyen társulatról olvasott, amelynek célja vagy imái vonzották, mindjárt elküldte a nevét, hogy írják be. Ezekről később még lesz szó. 1899 márciusában Matthew Talbot és Charles Talbot csatlakozott Szent Patrik római légiójához: ez egy ágostonrendi atya irányítása alatt állt, és az volt a célja, hogy tőkét hozzon össze egy Szent Patrik nemzeti templom építésére Rómában.

Más könyvek, amelyeket ebben az időben olvasott: *A nagyhét szertartásainak magyarázata*; *Genovai Szent Katalin a tisztítóhelyről*; Manning bíboros: *A legméltóságosabb Oltáriszentség, a változhatatlan igazság középontja*; *Ir szentek élete*; *Svédországi Szent Brigitta, Casciai Szent Rita, Majellai Szent Gertrud, Sienai Szent Katalin élete*; még egy *Szent Ágoston-életrajz*; *Urunk kinyilatkoztatásai Szent Gertrudnak*, és különféle kisebb írások.

A legkisebb, egy kb. $2 \times 1\frac{1}{2}$ inch (= kb. 5×3.80 cm) nagyságú apró könyvecske, Hedley püspök egy sokszorosított előadása volt *Az olvasásról*. Matt Talbot nyilvánvalóan újra meg újra elolvasta. A szerző felsorolt néhány könyvet, amellyel minden katolikusnak jól meg kell ismerkedni: a Szentírást, Urunkról, az ő áldott Édesanyjáról és szentekről szóló könyveket. Melegen ajánlott valami könyvet a szentmiséről, *Krisztus követését*, a *Lelki harcot*, Szalézi Szent Ferenc *Filóteáját* és más műveket. Jóformán minden felsorolt könyvet megtalálhatunk Matt gyűjteményében.

Dr. Hedley kis könyvében Matt Talbot a következő szakaszt jelölte meg:

Még ha az újságban semmi rossz sincs, akkor is könnyen elvesz-tegetünk vele egy csomó időt. Persze szükséges és illő, hogy tudjuk, mi történik a világban. De arra nincs szükség, hogy figyeljünk minden híresztelést, minden találgatást és pletykát, minden bagatell eseményt, mindazt a megszámlálhatatlan dolgot, amibe a szolid újdonságok félig belefutnak, mint a házak és sövények az árvízbe. Ez haszontalan és tökéletesen rossz a gondolkodás és a jellem számára. A mai nemzedéken bizonyára rajta hagyja bélyegét az a vonzódás, amelyet az ilyen elaprózódó és kapkodó olvasás íránt érez. Az újságok nemcsak híreket közölnek, hanem mindenféle gondolatot, hozzáfűzést, nézetet és következtetést is.

. . . Miközben az olvasó lenyeli mindezt az előkészített és már megemésztett anyagot, azzal csalja magát, hogy gondolkodik és elmegyakorlatot végez. Pedig erről szó sincs. Egy másik ember ruhált veszi föl, annak a gondolataival szereli föl magát. Aki ezt rendszeresen csinálja, az a gyerek szintjén él. Szórakozik, elfoglalja magát, és tud papagájmódra beszélni, — de ez minden. Az emberek jobbak voltak, amikor kevesebb volt az olvasni valójuk és elgondolkoztak mindenben . . . A mértéktelen újságolvasás tehát nagy időpazarlás, és semmi jót nem tesz az elmének, sem a szívnek. (Dr. Hedley még a rádió és televízió előtt élt.)

Egy bibliában, amelynek dátumai és betétei mutatják, hogy Matt ebben az időben (1891–1900 között) használta, a következő szövegeket jelölte meg: A Leviták könyvének két nyitó fejezetét: az első az égőáldozatokkal, a második a lisztláng- és zsengeáldozatokkal foglalkozik. Aláhúzta Dávidnak Jonatánhoz intézett szavait, 1Sám 20,3:

Csak egy lépés van köztem és a halál között.

A 22. zsoltár, *Dominus regit me*, a következő soroknál van megjelölve:

Megtérítette lelkemet. Az igazság ösvényein vezetett, saját neve kedvéért.*

A 36. zsoltár, *Noli aemulari*, szintén meg van jelölve, valamint a 39.: *Expectans expectavi*. Milyen érzéseket keltettek ezek a szavak Matt Talbot lelkében!

Az Urat hívtam szüntelen,
hozzám hajolt, hogy kiáltásom hallja.
A romlás mélységéből kivont karja,
hogy ne temessen el a Sárverem.
Lábam sziklára állította,
szilárddá tette minden léptem.

A 41. zsoltár mellé a lap szélére azt írta: „A boldogság Isten élete.” Ebben a bibliapéldányban a 46. zsoltár – felszólítás mindenkire Isten dicsőítésére – szintén meg van jelölve. Az újszövetségben csak Lukács 13. fejezetének egy verse:

Ha nem tartotok bűnbánatot, épp úgy elvesztek ti is mind.

Hedley püspök másik művében, az *Isteni Megváltónk és más beszédek* címűben, Matt megjelölte a megváltásról szóló fejezet befejező sorait. Ezek a következők:

Furcsa dolog: sohasem pazaroltak a férfiak és nők több gyöngédséget teremtményekre: feleségükre, férjükre, gyermekükre vagy alárendeltjükre, mint ma; de sohasem volt kevesebb szív Isten iránti szeretetükben. Isten jóformán nem is személy nekik, ha-

* Szószertinti fordítás az angol szövegből. — A zsoltárok számozása a Vulgatát követi. (Ford.)

nem egy rendszer része, egy távoli Első Ok. A világ nem akar emlékezni rá, hogy „az Ige testté lett és közöttünk lakozott, és láttuk az ő dicsőségét.” Aki a legbüszkébb, leggazdagabb, legokosabb ember köztünk, az sem tehet mást, ha ráébred erre, mint hogy letérdel és kisgyermekké lesz. „Hálát adok neked, Atyám, ég és föld Ura, hogy az okosak és bölcsek elől elrejtetted ezeket, és a kicsinyeknek kinyilatkoztattad. Igen, Atyám, mert így tetszett neked.” Ott térdelni a jászolnál, megcsókolni a keresztet, végigjárni a szenvedés állomásait, — mindezt nem a bölcsek és az okosok tartják bölcsnek és okosnak.

A valóságos jelenlétről (az Oltáriszentségben) szóló fejezetben meg van jelölve egy magyarázat Szent Lukácsnak erről a kifejezéséről: „szemüket visszatartotta valami, hogy ne ismerjék fel Jézust”. Ez a két tanítványról szóló evangéliumi elbeszélésben szerepel, akik az első húsvétvasárnap Emmauszba mentek.

Az ebben az időben olvasott könyvek közül legtöbb jelzés P. Arnold SJ négy kötetében található: *A Szent Szív utánzása*. Az I. kötetben az összes megjelölt szakaszok a bűnbocsánattal foglalkoznak, a leghosszabb azzal, hogy a léleknek szilárdan rá kell hagyatkoznia Urunk bűnbocsátó hatalmára és készségére. A II. kötet megjelölt helyei a Krisztus istenségébe vetett hit szükségességéről szólnak és megmutatják, hogyan tanít meg bennünket a Szent Szív, hogy a hit életét éljük. Vastagon alá van húzva a következő két sor: *A Szent Szív a világban élve megtanít bennünket, hogyan élünk a világban úgy, hogy ne legyünk belőle valók, és ne szenvedjünk kárt tőle*. A III. kötetben „A szenvedő Jézus iránti részvét” c. fejezet van megjelölve, a IV. kötet pedig azon a lapon, ahol a szerző óv látomások vagy kinyilatkoztatások kívánásától. Megjelölte továbbá a mű következő fejezeteit: „A legszentebb Szív szeretetének megmutatkozása az Oltáriszentség csodálatos szentségében”, „Meg kell vizsgálnunk magunkat, mielőtt a Szentséghez közeledünk”, „A magány szeretetéről”, „Az imádság adományának kérése”.

Egy a halálról és ítéletről szóló elmélkedésben előfordul a bibliában megjegyzett hely (1Sám 20,3): *Csak egy lépés van köztem és a halál között*. Ez a sor ismét alá van húzva. Egy másik is Tertullianustól: *A keresztény számára nincsen holnap*. Egy betett lapon ez a szöveg áll: *Boldogok, akik hallgatják Isten ígését, és megtartják*. Azután Szent Ágostonnak egy mondása: *A bűnbánóknak ezt mondom: Mire való megalázni magad, ha nem változol meg*

vele? Egy másik aláhúzott hely így hangzik: „Elmélkedjél naponta öt percig a halálról és mindannak semmiségéről, ami az idővel elmúlik. Cselekedjél úgy mindenben, mint akinek meggyőződése, hogy semmi sem igazán nagy, csak ami örök.” Továbbá: „Ha a bűnösök nem büntetik meg saját magukat életükben, az isteni igazságosság örök büntetéssel sújtja őket. Ha a Szentek Szentje börtölt, imádkozott és sírt, mit kell akkor tennünk nekünk nyomorultaknak!”

P. Faber *Lelki konferenciáiban* a halálról szóló fejezeteket jelölte meg, különösen az „Isten színe előtt értékes halál” címűt, amely Faber minden írása között talán az egyik legmegindítóbb és legimádságosabb fejezet. Megjelölte még a „Bizalom az egyedüli imádat” és a „Miért olyan kevés az eredménye a gyakori gyónásnak” c. fejezeteket is. Az utóbbit a híres konvertita oratorianus a következő elvre alapozta: Az életszentség nem annyira attól függ, mit teszünk, mint attól, miért és hogyan tesszük. P. Faber itt különféle utakat-módokat is felsorol, hogyan tudja az önszeretet megrontani és aláaknázni a szándék tisztaságát, hogyan hajlítja el a lelket attól, hogy Isten irgalmának ebben a szentségében szilárdan, egyszerűen csakis Őrá tekintsünk. Másik Faber-kötetét – *Mindent Jézusért* – Matt később barátjának, a Richmond Road-on lakó John O'Callaghannak adta. Előzéklapjára ezt írta föl:

Három dolog elől nem menekülhetek:

- Isten szeme
- a lelkiismeret hangja
- a halál kiszabott órája.

Másutt pedig a következőt:

- Társaságban vigyázz a nyelvedre
- Családodban vigyázz az indulataidra
- Ha egyedül vagy, vigyázz a gondolataidra.

Szalézi Szent Ferenc Filóteájában megjelölte a II. rész 14. fejezetét: „A szentmiséről, és hogyan kell azt hallgatnunk”, valamint az V. rész 4, 5 és 6. fejezetét: „Lelkünk állapotának megvizsgálása Istent, önmagunkat és felebarátainkat illetőleg.” Volt egy kis könyve is, a szent genfi püspök mondásaiából vett gyűjtemény, és több imalapja műveiből vett nyomtatott idézetekkel.

E korszak könyvei közé tartozik Dr. Murray dublini érsek († 1853) *Csend és összeszedettség* c. kis könyve is. Egy

másiknak a címe: *A félénk lelkiismeretű keresztények lelki vigasztalója*. Azután *A katolikus igazság pajzsa* Tertullianustól. Úgy látszik, érdekelte Tertullianus. *Krisztus egyházának története* c. könyvében minden Tertullianusra utaló oldalt megjelölt.

Volt néhány nem szigorúan vett lelki könyve is; ide tartozik *A római birodalom története*, Nagy Péter orosz cár története meg a *X. Leó és Lucretia Borgia jelleme* c. könyv. Utóbbit Isten szolgája talán azért szerezte be, hogy tudjon érvelni a vitában valakivel, aki – nem ismerve Borgia Szent Ferencet – az egyházat a többi Borgia élete után ítélte meg. Éleg meglepő darabja a gyűjteménynek egy könyvecske: *Egyetemi élet a középkorban*. Ez is ebbe a szakaszba tartozik. Továbbá Newman: *Veszteség és nyereség*, a gyakori forgatás szemellátható nyomaival. Bizony hosszú utat tett meg Ryan testvér „iskolakerülője” – észbelileg éppen úgy, mint lelkileg! Newmannel kapcsolatban – könyvei közül három volt meg Mattnak – Daniel Manning, Matt dolgozótársa a Martin cégnél, mind a két eljárás a következőt tanúsította:

Egyszer (ti. míg Martinéknál dolgoztak) Matt életének utolsó évtizedeiben láttam, amint Newman könyvét olvassa: „*Apológia pro vita sua*”. Megjegyeztem, hogy ez igen nehéz könyv, magam is próbáltam olvasni, és alig értettem meg. Ő azt mondta: valahányszor könyvhöz jut, Miasszonyunkat kéri, és hiszi, hogy ő mindig segít neki a szavak helyes értelmét felfogni.

A T. & C. Martin cég egy másik alkalmazottja volt Matt idejében Edward Carew a Dargle Road-ról, Drumcondra. Tanúvallomásában ezt mondta:

Emlékszem, egyszer elmondta nekem, hogy Mózes 5. könyvét, a Másodtörvénykönyvet olvassa. Erre nevetni kezdtem, és megkérdeztem, hogy képes megérteni egy ilyen könyvet. Azt felelte, hogy imádkozik a Szentlélekhez, és így megérti. Nem felvágósan mondta ezt. Azt hiszem, sok vallásos könyve volt, de én sose láttam őket. Egyszer kölcsön vett tőlem egy regényt, amit később visszaadott.

Egy másik tanú, Edward (Ted) Fuller a Great Charles Street-ről megerősítette Carew állításait.

Michael McGuirk, Middle Third, Killester-beli tanú, aki az előzőkhöz hasonlóan a Martin cégnél dolgozott, hozzáteszi:

Matt sokat olvasott jámbor könyveket, és kölcsön is szokta adni a többieknek. Történeteket mondott el a szentek életéből, amit valószínűleg olvasott, és el szokott küldeni embereket az utcai könyvárusokhoz, hogy vegyenek könyvet.

Furlong jezsuita testvér, a Xavéri Szent Ferenc-templom (Upper Gardiner Street) sekrestyése, aki jól ismerte Mattot mint a templom látogatóját, így tanúskodott:

Egyszer megkérdezett, olvastam-e a szentek életét, és úgy emlékszem, külön említette Sienai Szent Katalint. Azt mondta: „Ezek csodálatosak.”

Ha Matt Talbot olvasmányai csakugyan jól utalnak arra, milyen ösvényeken járt, akkor a 90-es évek és az új század első esztendei mintha a második szakaszt jelentnék lelki haladásában. Micsoda változás abban az emberben, aki 1884 előtt részeges, meggondolatlan és – saját szavai szerint – bűnös életet folytatott! Új lapot kezdett életében; állhatatosan kitartott a bűn kerülésében és az Istenhez ragaszkodó igyekezetben. Ahol azelőtt rendetlenség és izgalom uralkodott, ott most minden rend és béke. Kitartóan kapaszkodik fölfelé az erény új meg új magaslataira, hogy onnan még magasabb vidékeket fedezzen föl, míg fölsejlenek előtte a távoli messzeségben a szentség főszege, látszólag megmászhatatlan csúcsai. Túlságosan ragyogó fényben úsznak, az emberi szem káprázat nélkül nem képes rájuk tekinteni. Amikor ráébred, hogy Isten szereti, felbuzog benne a vágy iránta. Előnti a szomjúság az örök források után, s keres valakit, aki ismeri a lelki Mount Everest földrajzát. Amikor pedig megtalálja vezetőjét, követi irányításait. Matt Talbot lelkivezetője, miután meggyőződött gyónógyermeké őszinteségéről, nagylelkűségéről és alázatáról, bizonyára maga jelölte ki és ellenőrizte az olvasmányokat, amelyeknek a munkásembernek a lelke úgy megizmosodott, és olyan nagy útra készült fel.

P. Faber mondja: „Egy nevelési rendszer legjobb próbája, mennyire tanítja meg neveltjeit gondolkodni. A második próba, amelyről megítélhetjük: sikeresen kiképezi-e az olvasási kedvet.” Matt Talbot ifjúkorában nem kapott szóra érdemes nevelést, de huszonnyolcadik életéve óta – csakis az Isten kedvéért, az árnyéka sem volt benne önérdéknek – mindent megtett, hogy ezt a mulasztást pótolja. Először az olvasás technikai nehézségeivel kellett megküzdenie. Ez sem volt csekély feladat, megmondhatja minden tanító, aki segített megbirkózni másoknak az angol nyelv rendkívüli fonetikus eltéréseivel. De a megtérése utáni évek olvasgatása, különösen ez a lassú, küzdelmes

olvasás arra az eredményre vezetett, hogy a lelki dolgok kiterjedt és szilárd ismeretkincse halmozódott föl lelkében.

Annak az embernek, akit sohasem tanítottak gondolkodni, olvasmányai kijelölték a gondolkodás síneit, segítettek következtetések levonásában. Időt nyert azzal, hogy könyveiből összegyűjtötte mások tapasztalatait, különösen a lelkieket. Ismét csak P. Fabertől idézünk: „Tanulságos megfigyelni: ha Istennek úgy tetszik, hogy tudatlan és műveletlen embereket a tökéletesség magas fokára emeljen, természetfölötti tudományt önt beléjük, nagyon gyakran tökéletes teológusokká és a Szentírás mély magyarázóivá teszi őket. Mintha a lelki tudomány az életszentésnek vagy oka, vagy okozata lenne, vagy még valószínűbben mind a kettő.”

Az állandó olvasás Istenről, Szűz Máriáról, az angyalokról és szentekről, a lélekről és az erényekről folytonos ösztönzés forrása volt Matt Talbotnak. Nem jelölte-e meg az 1884–1891-es szakasz egyik könyvében ezeket a szavakat: „Az imában mi beszélünk Istenhez, a lelkiolvasásban és prédikációban Isten beszél hozzánk.” Naponta több órát fordított olvasásra, és ez azt jelentette neki, aminek a régi lelki írók olyan igazán hívták: „olajat az imádság lámpájába.” Lassanként Istenre és szent dolgokra vonatkozó gondolatok töltötték el. Nem élt kolostorban, nem volt sem szabálya, sem előljárója, hanem szünet nélkül nehéz munkát végzett a kemény világ kellős közepén. Ezért kellett, hogy elméjét, Isten Lelkének fellegvárát, olyan gondolatok foglalják el, amelyek erős és megbízható védelmet nyújtanak a három ellenséges hadosztály: a világ, a test és az ördög meglepetésszerű támadásai ellen. Ismernie kellett, hogyan bánjon el rövid úton az áruló énnel, amely olyan erősen belegyökerezett mindegyikünkbe, és olyan ravaszul tudja álcázni magát.

Olvasmányai megóvták lelki légvárak építésétől; elűzték az elkedvetlenedést. Amint ennek az olvasási kedvnek fokozatos befolyása kitágította egyéniségét, egyre vonzóbbá vált. A vele együtt dolgozó emberek lassan rájöttek, hogy valami módon, valami számukra ismeretlen szinten egyre emelkedik, és valami nagyságot visz mindenbe, amit csinál. Benső derű uralkodott el benne; a többiek látták, és érezték, hogy belőlük ez hiányzik. És minél többet olvasott, minél több megvilágosítást merített belőle, annál tágabb lett lelki látóhatára. Méltányolni tudta, hogy

különböző embereknek különbözők az útjai, hogy Isten „sokféleképpen teljesíti be Önmagát”.

Mindenekelőtt pedig azzal, hogy Matt megszerezte, ápolta és kifejlesztette ezt a lelkiek iránti érzéket, megszabadult az emberfélelemtől. Annyira állandóan Isten színe előtt élt és azoknak a nagy és szent embereknek a jelenlétében, akikkel olvasmányai juttatták kapcsolatba, hogy e világ ítéletei már nem számítottak neki. Elvesztették azt a roppant jelentőséget, amelyet az emberek általában embertársaik véleményének tulajdonítanak.

Matt Talbot tehát betű szerint engedelmeskedett Szent Pál íntelmének: „Az odafönn valókkal törődjétek”. Mégis szinte lehetetlen, hogy ne vette volna észre a 19. század végének és a 20. század elejének dublini eseményeit. Az írországi hazafiak azt mondták: Írország túl sokáig volt tartomány, legyen „ismét nemzet”. A 80-as évek látták Pannell emelkedését, a 90-esek a bukását. A századfordulón Arthur Griffitht közzétette „Az egyesült ír ember” első számát, az új század első éveiben pedig John Redmontot megválasztották az újraegyesült ír parlamenti párt elnökévé. Az 1798-as lázadás százéves fordulójának megünneplése újból fölizzította a hazafias érzés hamu alatt lappangó, kiolthatatlan paraszát. Az 1899-ben kezdődő búr háború megmutatta a hatóságoknak, hogy Dublinban éppen úgy, mint másutt sok búrbarát van. Az ír nyelvű irodalom és kultúra egyre fejlődött és egyre nagyobb érdeklődést váltott ki. 1893-ban Dr. Hyde, O'Growney atya és Eoin MacNeill megalapította a gaél ligát.

1896-ban indult el az első villamos a Haddington Roadról Dalkeyba. Mindenki elkészült arra, hogy a feje fölött húzódrótok árama megüti, így aztán sok megkönnyebült sóhaj szállt égnek, amikor az út beleset nélkül ért véget. 1910 januárja látta az utolsót a 186 lóvasút közül – Donnybrook felé krémszínű, Harold's Cross felé zöld, Palmerston felé bíborvörös és a Phoenix park felé barna –, amelyek azelőtt annyi évtizeden át szolgálták a várost. Az öregebbek sóhajtottak és találgatták, mi lett az ezer lóból – általában igáslovak, a kétlovas fogatok számára túl meredek lejtőkön pedig versenylovak –, meg Tullamore hőséből, a hatalmas kancából a Portobello-hídnál*;

* Ott nyert tí. versenyt. Az ír nagy lóversenyző nép.

ezt a lovat az egész város ismerte. Ez az ostoba új sebeségmánia nem vezet jóra, jegyezték meg az öregek, föl-idézve az 1880-as évek villamos – hajó összeütközését a Ringsenden.

Sir Horace Plunkett föl-alá száguldozott a parkban, és néha végigrobogott a Sackville Street-en Írország legelső motorbiciklijén. Mr. Winston Churchill, a búr háborúban szerzett friss újságírói tapasztalataival, előadást tartott Dublinban, de beszédével felsült, mert elfelejtette megemlíteni az ír hadosztályokat. A beállott fagyos csendben a következő szónok, Justice Fitzgibbon próbálta jóvátenni a mulasztást.

1894-ben a brit kereskedelmi kamara 51 ír szakszervezetet tartott számon; 1895-ben 93-at. Az első szakszervezeti kongresszusok napirendje bőven foglalkozott sérelmekkel: éjszakai műszak a pékségekben, éhbérért végzett munka, a nagy kormány szerződéseket kivitelező cégeknek az a szokása, hogy szervezetlen munkásokat alkalmaznak, fiúk dolgoztatása férfiaknak való munkában. 1896-ban a dublini munkáskörök sokat emlegettek egy 26 éves ulsteri fiatal embert, akit addig alig ismertek Írországban, bár már néhány év óta tevékeny szerepet vitt a skót munkásmozgalomban. James Connollynak hívták, ő alapította az ír szocialista köztársasági pártot. Az új század első éveiben Connolly Amerikába vándorolt ki.

Időnként meglátogatta a dublini munkásokat egy másik északi ember, James Larkin. Magnetikus egyénisége magával ragadta az embereket. Saját kizsákmányolt ifjúságának rettenetes tapasztalatai – Liverpoolban és másutt – tekintélyt és meghallgatást biztosítottak beszédének. Jim Larkin első dublini látogatásaival meg akarta szervezni a szakképzetlen munkásokat. A fővárosban éles hasadás volt szakképzettek és szakképzetlen munkások között. Az előbbieket szakszervezeteikbe tömörültek, és a „szakképzetlen”, kizsákmányolt dolgozóktól különálló osztálynak tekintették magukat. A dokkmunkások, fuvarosok és alkalmi munkások viszont a háziurak, uzsorások, kocsmárosok és egyebek áldozatai voltak. A gaél liga, a Sinn Féin, az ipari újjáéledés mozgalmai – mint amilyen Horace Plunketté volt – nem sokat jelentettek a szervezetlen munkások e tömegének. Figyelmük állandóan a keserves létküzdelemre összpontosult, és sem idejük, sem bátorságuk nem volt,

hogy elkötelezzék magukat valami helyzetük javítását szolgáló mozgalomban. A munkásvilágnak ezt a „nyomorba süllyedt tizedét” akarta megszervezni Jim Larkin.

Matt Talbot mint „szakképzetlen” munkás ehhez az osztályhoz tartozott. De mint nőtlen ember, aki magaválasztotta aszketikus életével a minimumra korlátozta igényeit, talán nem érezte a viszontagságokat annyira, mint társai. Ha pedig mégis, akkor valószínűleg nem úgy reagált a kellemetlenségekre, mint mások. Nem azt mondjuk ezzel, hogy érzéketlen volt társai nyomorúsága iránt. Meg fogjuk mutatni: nemcsak érzékenyen figyelt sorstársai szenvedésére, hanem a maga módján megtette a tőle telhetőt, hogy segítségére legyen azoknak, akiket legjobban sanyargatott koruk és körülményeik nyomora.

VIII. FEJEZET

1899 márciusában meghalt Charles Talbot, Matt apja. Matt visszament lakni édesanyjához a Middle Gardiner Street 23-ba. Nővérei már mind férjhez mentek, egy kivételével, aki későn kötött házasságot. Charlie-nak cipőtisztító standja volt, néha az Amiens Street-i megállónál, máskor a főpostánál. John, a család oszlopa, bizalmi állást töltött be a Kikötőtársaságnál. Bob 1886-ban, 28 éves korában meghalt. A nagyivókról, Joe-ról és Philről, „a legény”-ről semmit sem tudunk ebben az időben. Lehet, hogy egyikük vagy mind a ketten önkéntesnek szegődtek a búr háborúba. Ez esetben fivérük, Matt valószínűleg odamondogatott nekik egy kicsit, mikor hazajöttek szabadságra, rámutatva, hogy az írek híresek arról, hogy minden országeránt harcolnak, kivéve a sajátjukat. Könyvei között jó néhány újságkivágás és röpirat nyúlik vissza életének ebbe a szakaszába és mutatja, hová húzta a szíve. A század elején állandó alkalmazást talált a T. & C. Martin cégnél. Már az előző évtizedben is elég rendszeresen dolgozott nekik, ha nem a Kikötőtársaságnál vagy Pembertonéknál volt alkalmazásban.

T. & C. Martin's Ltd., eredeti nevén John Martin és fiai, alapítását 1798-ra, a szomorú sorsú lázadás évére viszi vissza. 1855-ben a cég egy idősebb tagja visszavonult, s ekkor változott a név T. & C. Martin's-ra. T. és C. az ala-

pító unokái nevének kezdőbetűi. Ugyanebben az időben Richard Martin, egy másik unoka külön céget alapított a Liffey déli partján, hivatali helyiségei a kereskedelmi iskola épületeiben voltak. 1886-ban a T. & C. Martin's cég korlátolt felelősségű magántársaság lett; utána Richard Martiné is kft-vé alakult. Később a kettő egyesült.

Matt Talbot örült, hogy átment Martinékhoz: a munka nem kezdődött olyan korán, mint a Kikötőtársaságban, így több ideje volt misére. A napi áldozás akkoriban még szerzetesek közt is elég szokatlan. Mattnak e korszakba tartozó könyvei között van egy a heti szentáldozásról. Ennél gyakoribb áldozás bizonyára feltűnést keltett. A következő vallomásrészletek egy kis fogalmat adnak napirendjéről és munkafeltételeiről. Unokahúga, Mrs. Johnson ezt vallotta az 1948-as bíróság előtt:

Édesanyám és nagynéném elmondta nekem, hogy Matt bűntölt és vezekelt, hogy klengesztelje Istent részegsége bűneiért. Vagy dolgozott, vagy imádkozott. Szabad idejét otthon vagy a templomban töltötte. Szokatlan vezekléseket végzett, de azért nem voltak ezek túlzottak, attól még tudta végezni a munkáját. Nem emlékszem, hogy valaha is beteg lett volna, csak két évvel a halála előtt, mikor a szívével megbetegedett, és egy darabig kórházban volt.

Hallottam, hogy ott térdelt a lépcsőkön a Gardiner Street-i templom előtt, míg ki nem nyitották misére. A Gardiner Street-en nagyon korán volt mise. Mise után rendesen hazajött és ivott egy csésze kakaót, utána ment dolgozni. A munka reggel 8-kor kezdődött.

A Kikötőtársaság egy értesítése a múlt század végén – az ügyintéző küldte a brigádvezetőnek – betekintést enged annak az időnek fizetéseibe, munkaidejébe és átlagos munkafeltételeibe.

1899. szeptember 2.

A következő hétfőtől egész éven át a vámhivatal épületeiben a reggeli 8 és 9 óra között lesz.

A következő szerdától a túlóradíj minden munkás számára óránként 6 penny.

A következő szerdától az egésznapos férfimunkások napidíja (tehát azoké, akik reggel 6-kor kezdik a munkát és záróráig dolgoznak) napi 4 shilling, nem számítva a túlórákat. A munkafelügyelőnek naponta jegyzéket kell vezetnie az alatta dolgozó emberekről, és ezt másnap be kell nekem adnia.

(Ügyintéző aláírása)

Ebben az időben vita támadt a Kikötőtársaság és alkalmazottai között. Fő előidézője az állandó munkások ellenszegülése annak az engedménynek, hogy az alkalmi

munkások túlóráit ugyanúgy fizessék. A vitával kapcsolatos levelezés és újságcikkek gondos átnézése megmutatja, hogy a raktárakban reggel 6-tól délután 4-ig dolgoztak. Háromnegyed óra reggeli- és félóra ebédidő volt. Az ügyintéző egy levelében azt kérte a Társaságtól, hogy hosszabbítsa meg a reggeli idejét egy órára, „mint másutt”. A levélből megtudjuk, hogy a bérek kielégítőnek tekinthetők, és sok az ajánlkozó, továbbá hogy az alkalmazottak nyugdíjban, orvosi ellátásban és betegsegélyben részesülnek.

Matt Talbot nyolc hétig dolgozott a vámhivatal raktáraiban a vita előtt. Néhány hónappal korábban az ügyintézőnek a Kikötőtársasághoz intézett egyik levelében említés történik más munkahelyek bérezéséről, többek között T. & C. Martin's-ról is.

A Desztilláló Társaság hasonló munkáért csak 16—17 shillinget fizet; emberei reggel 8-kor kezdenek, már reggeli után, félóra ebédidőt kapnak, és este 7—8-ig kell dolgozniuk, ha szükség van rá, túlóradíj nélkül. Nyugdíjuk nincs. A T. & C. Martin cég, amely több fenyőfadeszkát kezel mint a kikötő bármelyik cége, heti 18 shillinget fizet embereinek a rendes famunkáért, és külön napi 6 pennyt a fenyődeszka halomba rakásáért.*

Joe Nolan, a T. & C. Martin's egyik nyugdíjas alkalmazottja, igen jól emlékezett Matt Talbotra. Keményen dolgozott, és Nolan gyakran gondolta fejszóválva, milyen nehezen tudhatta elcipelni a szálfákat a rakáshoz vagy karbolozásra, „mert nem láttam még egy ilyen csapott vállú embert, és igen alacsony is volt. Csodálkozott az ember, hogy tudja megtartani azon a csapott vállán a deszkákat.”

Egy másik alkalmazott-társa, Edward Fuller, a következő vallomást tette az apostoli eljárásón:

Tudom, hogy Matt igen szigorú volt önmagához, sokat imádkozott és a korai misére járt. Gyakran hallottam elmenni az ajtóm előtt, mikor a Gardiner Street-i templomba tartott a hatos misére. Háromnegyed hat körül ment el.

A nővére elmondta, hogy már félőtkor vagy ötör fönn volt. Amikor megismertem, a T. & C. Martin's-nál volt munkás. Egy időben a karbolozóknál (ahol a fát karbolla tartósfáják): igen kemény munka; később a fűrészmalomban a fenyőszálakat hordta a malomból a rakásra; utóbb Harry Kearney-nek segített a keményfaszártóban; utána megint a telep „Castle Forbes” nevű részén dolgozott. Becsületes, keményen dolgozó ember volt, és

* Ezek a számok magasabbak, mint amit Mrs. Fylan (Matt nővére) szerint fivére 1913-ig hetenként keresett: 12 shilling 6 pennyt.

nagyon kihasználta az időt. Sohasem lógott; ha néha imádkozva találták, hát csak olyankor, ha várt valami tennivalóra; ezt az időt használta ki imádságra. Gethin úr, a fűrészmalmok ügyintézője, aki Mattnak meg szokta adni az utasításokat, azt mondta nekem: jó, becsületes munkás volt, sohasem hanyagolta el a kötelességét. Nagyon bízott benne, akármilyen munkáról volt is szó.

Munkaidejében talán a Manning-család ismerte Matt Talbotot a legjobban. Ez a család 1904-től 1926-ig a T. & C. Martin's cég telepeinek Castle Forbes néven ismert részén lakott. Daniel Manning tanúvallomása során elmondta, hogy mikor megismerkedett Matt Talbottal, az a farakodásnál dolgozott; emlékszik, hogy később a Castle Forbes telepre került.

Roppant lelkiismeretes munkás volt, egy pillanat időt sem vesztegetett volna el. Szabad idejében, például ebéd alatt, többször láttam olvasni vagy imádkozni. Azt hiszem, saját imamódszere volt, és nemcsak könyv nélkül megtanult imákat mondogatott. Mindenki tudta, hogy naponta misére jár (6 órakor) a Gardiner Street-re. Utána evett valamit, majd pedig elment a 7 órás misére a St. Laurence O'Toole templomba, a munkába vivő útján. Azt gondolom, néha ebben a templomban áldozott meg, és mielőtt dolgozni kezdett, Mrs. Manning (a tanú felesége) készített neki egy kis reggelit.

Amikor a munkából hazafelé tartott, ugyanebben a templomban szentséglátogatást végzett. Étel dolgában nagyon önmegtartóztató volt. A feleségem elmondta nekem, hogy délre teából és kakaóból álló keveréket szokott készíteni a kívánságára. Mondta neki, hogyan csinálhat ilyet, és ő azt felelte, hogy ez „egy kis vezeklés”.

Vezeklése ellenére el tudta végezni a munkáját. Nagy gondja volt arra, hogy megcsinálja, amit mondtak neki. Jó, lelkiismeretes munkás volt. Próbálta kerülni a feltűnést; gondosan került minden kérdést, különösen a vezekléseivel. Nagyon csöndes ember volt, visszavonult, világi dolgok nem érdekelték; de ha szóltak hozzá, udvariasan válaszolt. Lesütött szemmel járt.

Egyszer megkérdeztem, látott-e valami újdonságot a plakátokon. Azt felelte, rá sem néz a plakátokra, az ilyesmi nem érdekli . . . Sohasem találkoztam hozzá hasonló emberrel. Teljesen elmerült az Istenben. Mindig jókedvű volt, de kitartóan szent életet élt. Igen népszerű volt a pajtásai között, szent embernek tisztelték. Nagyon pontos volt. Rendesen ő nyitotta ki a fátalepet, valószínűleg Mr. Carew intézkedésére, és mindig már a munkaidő kezdete előtt odaért. Mindig nagyon kedvesen és lekötelezően viselkedett.

Esténként munka után Xavéri Szent Ferenc templomában töltött bizonyos időt. Azt hiszem, ezt ő maga mondta el nekem.

A munkája többé-kevésbé rutinmunka volt. Ezzel kapcsolatban sohasem támasztott nehézségeket. Mindig nagyon buzgón végezte, még a különmunkát is, ha adódott. Mindig szelíd, barátságos, nyájas volt. Nem volt raktáros a telepen, csak egyszerű munkás.

írott rendelkezéseket kapott a központtól a szálfák eladásáról vagy elosztásáról, és az volt a dolga, hogy vigyázzon rá, hogy a fát a rendelkezés szerint rakják föl. Ha valami különös nehézség támadt, Mr. Carew-hoz fordulhatott. Nagy hatást tett rám nyugodt hidegvérével, bár néha kicsit kijött a sodrából, ha hajtották a munkával. De rendszeren nyugodt és szívélyes, jókedvű volt, könnyen lehetett vele boldogulni. Semmi körülmények között nem volt képes egy durva szót kiejteni. Pedig könnyen elhiszem, hogy korábbi életében sokat kellett küzdenie magával, hogy legyőzze heves természetét.

Idézzük csak föl az öreg Pat Doyle visszaemlékezéseit az előző fejezetekből: Látni fogjuk, hová távolodott Matt azoktól a napoktól, amikor a Talbot-család férfitagjai állandóan civakodtak, ordítottak és „vitatkoztak”.

Manningné tanúvallomásaiban olyan részletekkel szolgált, amelyeket a női szem vesz inkább észre:

Nem gondolom, hogy valaha is új ruhát vett volna. Mikor reggel dolgozni jött, hosszú „fecskefarkú” öltönyt viselt és keménykalapot. A telepre érve letette a jó ruháját, és munkaruhát vett föl. Azt hiszem, a barátaitól kapott ruhákat viselte, és sosem vett magának egy öltönyt. Sohasem láttam felöltöben. Az öltözködésben mindig nagyon tiszta és rendes volt. A kocsi megrakása közti időben a gyerekeim sokszor látták térden állva imádkozni a telep egy kis barakkjában. Néha látták, hogy kiterjesztett karal imádkozik, de nem fennhangon.

Amikor este elvégzett a munkájával, mindig megmosta az arcát meg a kezét hideg vízzel a raktár egy csapjánál. Nem törülte meg, és nem fogadta el a felajánlott törülközőt. Azután levette az ócska ruhát és levette a zsákot, amit fahordás közben a vállán viselt, fölvette a jó ruháját meg a kalapját, és ment a St. Laurence O'Toole templomba. Láttam, mikor odament, és a boldogult Flood kanonok is mondta, hogy Matt benéz oda esténként. Mindig megmondta nekem, melyik szent ünnepe van. Rendszeren a napi szentről beszélt. Csak a mennyei dolgok érdekelték. Látszott, hogy tanulmányozta a szentek életét. Nagyon tisztelte főleg Avilai Szent Teréziát. Lisieux-i Szent Terézt „csodálatos kislány”-nak szokta hívni. Különösen szerette Terézt, az egyik gyermekemet. Kézen fogva vezette körül a raktárban, egyszer imákra tanította, máskor a védőszentjéről, Szent Teréziáról beszélt neki, és buzdította, hogy utánozza.

Az emberek rendszeren délután fél hatkor mentek el a fatelepről, de Matt 5 órakor ment haza, mert ő lőncs alatt is, vagy legalább az idő egy részében dolgozott. Egy este 6 óra körül a házban voltam, a telepet bezárták, és azt hittem, mindenki hazament. Akkor kopogtattak a telepre nyíló hátsó ajtón. Megijedtem, hogy ki lehet az, hiszen már sötét volt. Kérdeztem: ki az, mire Matt felelt. Azt mondta, „néhány imát végzett”, és nem vette észre, hogy sötétedik és bezárták az ajtót. Hozám jött, hogy megkérjen, eresszem ki a házon keresztül.

Délben egy kevéske teából és kakaóból álló keveréket ivott egy csajkából. Engedte kihűlni, s tej és cukor nélkül itta. Sosem lát-

tam enni, de hallottam, hogy csak üres kenyeret evett. Ivócsajkájára a fenekére ráakadt az üledék. Egy nap megkérdeztem, ne tisztítsam-e ki neki. De azt mondta: „Ne”, hagyjam úgy, ahogy van, így szereti „egy kis vezeklésül”. Mindig nagyon vidám és jókedélyű volt.

Szent embernek tartottam. Azok is, akik vele dolgoztak, de John Flood atya is. Nem tudom semmi különössel megokolni, hogy miért gondoltam szentnek, — valami olyan volt benne, amit nem vagyok képes megmagyarázni. Egész külső megjelenésében közönséges munkásember volt. A többiek a jelenlétében fegyelmezték magukat. Tisztelték őt, és nem tekintették semmiképpen sem különccnek vagy furcsának. Amikor a szentekről beszélt, tisztelettel hallgattam. Ő volt a legrendkívülbb ember, akivel valaha is találkoztam. Tiszteletet parancsoló. Flood atya, a St. Laurence O'Toole's templom akkori plébánosa, nagyon tisztelte. Mikor Matt meghalt, Flood atya elment Glasnevinbe a temetésére. Matt mindig boldog volt, vidám és jóhumorú. Nem tudtam mérgesnek elképzelni.

Az egyik lányom mesélte, hogy egyszer ők meg egy Annie Markey nevű kislány — aki később nagyon szentül halt meg — együtt játszottak a telepen, és Annie meggondolatlanul azt mondta: „Ó Istenem!” Matt megkorholta, és azt mondta, nem jöhet többet oda játszani, csak ha megígéri, hogy nem veszi hiába Isten nevét. Később a kislány visszajött, és Matt meghallotta, hogy megint Isten nevét emlegeti. Erre elzavarta. Én sajnáltam a gyereket. Emlékszem, megkérdeztem a lányaimat, mi történt, és ők elmondták úgy, ahogy beszámoltam róla. Hallottam, hogy rászólt az emberekre a telepen, ha csúnyán beszéltek. Mindig lesütött szemmel járt az utcán. Egyszer találkoztam útközben vele és köszöntem neki, de ő nem viszonzta. Utána elmondtam neki, hogy találkoztam vele, és nem fogadta a köszönésemet. Azt felelte, hogy ő mindig a földre néz, és így nem látott meg.

Egyszer talált néhány tojást, amit a tyúkom tojt a raktárban, és elhozta nekem. Azt mondtam, nem kellett volna fáradnia vele, mért nem tartotta meg magának. „Nem — felelte —, nem az enyém volt, nem tarthattam meg.”

Máskor, mikor beszélgettem velem, Martin úr, a Martin cég üzletvezetője jött arra. Nem örültem, hogy látja, amint Mattal beszélek, hiszen azt gondolhatja, hogy csak az idejét rablom. El akartam menni. De Matt azt mondta, maradjak csak ott. „Ne féljen senki emberfiától — mondta —, csak Egyvalakitől kell tartanunk” — és az ég felé mutatott. Nagyon szerette a gyermekeimet, de mindig csak Istenről és az ő szentjeiről beszélgetett velük és velem is. Ebből világos, mennyire akarta, hogy én és a gyermekeim Isten kedvében járjunk, és így a mennybe jussunk.

Mr. Fuller még a következőket mondta Mattnak a telepen eltöltött napjáról:

A fa fölrakása közti időben gyakran észrevettem, hogy Matt Talbot Imádkozva térdel a keményfaszáritó színben. Nedves vagy hideg időben egy zsákot vetett térdeltében a vállára. Mikor hívtam, így felelt: „Jól van. Ebben a percben ott vagyok.”

Mikor tovább kérdezték ugyanerről, megjegyezte, hogy ismeretségük első idejében gyakran szólította, és eltelt néhány perc, mielőtt felelt. Akkor ő (Fuller) rájött, hogy Matt nem szereti, ha imádkozva találják. Így azután ettől fogva egy kis fogással élt: megkopogtatott egy deszkát, odakiáltott valakinek vagy köhögött, hogy Matt meghallja, hogy jön. Ez a csel sikeres volt. Hallotta, hogyan kel föl Matt, és rendszeren már találkozott vele, ahogy feléje tartott.

Fuller szerint Matt munka után hazafelé ment a St. Laurence O'Toole's templomban végzett szentséglátogatása után még a Portland Row-i Szent József-templomba is benézett. Néha bement vele, és látta, amint letérdel, földre borul és megcsókolja a földet. Utána oldalt valami nyugodt helyre vonult félre. Fuller rendszerint tíz percig maradt, de Mattot mindig a kápolnában hagyta. Említi, hogy Matt mindig úgy beszélt Miasszonyunkról, mint „Istennek áldott Anyjáról”. Gyakran mondta: „Dicsőség Istennek”, vagy „Hála Istennek”. Ha hallotta, hogy mások hiába veszik Isten szent Nevét, tisztelettel, csendben megemelte a kalapját a tisztelet és az engesztelés jeléül.

Fuller tanúskodása egy kis fényt vet a Talbot-család életére:

Mikor a két testvére (Joe és Charlie) meghalt, nem volt pénz a temetésükre, mert mindent elittak. Matt nem helyeselte az életmódjukat, de azért mikor meghaltak, ő fizette a temetés költségét. Bob 1886-ban halt meg, mindössze két évvel Matt megtérése után. Huszonnyolc éves volt akkor. Charlie, a cipőfényesítő, 45 éves korában, 1908-ban. Ő volt a legfiatalabb Elizabeth Talbot nagy családjában.

Matt ugyanazt a ruhát viselte vasárnap, mint amiben munkába ment. A ruha túl nagy volt neki, úgy látszott, hogy mástól kapta. Egy este meglátogattam. A szobájában nem volt sok bútor: egy kicsi ágy meg egy támlátlan szék, néhány kis szentkép, feszület és szenteltvíztartó. Nem emlékszem, volt-e asztal. Bár a ruhája szegényes volt, de ő maga tiszta, takaros és szerény. Sohasem lopta az időt; minden szabad idejét imádságra szentelte. Természeténél fogva nyugodt magatartású volt, bár egy-egy percre ki tudott jönni a sodrából, ha fordítva mentek a dolgok. Ilyenkor csendesen elment, hogy „lehüljön”. Ilyen alkalmakkor kemény szavakat is használt, de sohasem mulasztotta el, hogy bocsánatot kérjen. Többször hallottam, mikor elismerte, hogy nem volt igaza — valami munka terén vagy a rendes beszélgetés során. Ilyenkor azt szokta mondani: „Magának volt igaza, én tévedtem.” Mikor rájött, hogy nem volt igaza, sohasem mentegette magát.

Több munkatársa tanúsította Mattnak azt a szokását, hogy egy kavicsot tartott a szájában, — egy kis sima kavi-

csot, amit magával hordott. Senkisémet kérdezte, miért, ő pedig magától nem magyarázta meg. A Richmond Road-on lakó Mr. O'Callaghan elmondja, hogy barátja, a boldogult John Robbins, igen jó barátja volt Mattnak. Könyveket adtak kölcsön egymásnak, és Robbins egyike annak a kevés halandónak, aki meglátogatta Mattot Rutland Street-i szobájában, élete utolsó tíz évének magányos tanyáján. Mikor látogatába ment hozzá, Matt kérte, vegye elő a pipáját és gyújtson rá. A látogató nem szívesen tette meg, mert azt gondolta, nem helyes Matt társaságában olyasmit élvezni, amitől az megfosztja magát. De Matt erősködött: „Nekem ez van” – mondta, odament a kandalló párkányához, és levett egy kavicsot. „Gyújts csak rá, John, és élvezd a füstöt.” Utána megvitatták a legutóbb olvasott könyvet, miközben John Robbins a pipájából pöfékelt, Matt pedig elmerengve szopogatta a kavicsát.

Sir Joseph Glynn összeírta Matt rendkívüli bűntjeit. Ezek még hozzájárultak élethossziglani absztinencia-ígéretéhez és az akkor még szigorú egyházi bűnti és megtartóztatási törvények (nagybűnt, ádvent, kántorbűnti napok, vigiliák) szoros megtartásához.

Nagybűnt idején teljesen tartózkodott a teljes ételektől. Mindennap két szűkös étkezés, hús és vaj nélkül. Júniusban ugyanígy a Szent Szív tiszteletére. Szerdai napon nem evett húst, csak olykor egy kis vaját. Valószínűleg megtartotta az összes franciskánus bűntöt, azután is, hogy XIII. Leó pápa hatályon kívül helyezte őket. Az év más időszakában ez volt a szokása: Vasárnap rendszerint délután kettőkor ette meg az ebédjét; ez volt az első étkezése. Ha ez kiadós volt, akkor már nem evett aznap többet, de ha csak könnyű étkezés, akkor hat óra körül még kakaót vagy teát ivott kenyérrel. Hétfőn üres kenyér és tea. Kedden – ha nem volt vigilia vagy bűnt kedde – kakaó, kenyér és vaj volt a reggelije, ebédje egy kevéske hús. Csütörtök olyan volt, mint kedd; pénteken teljes bűnt. Ahogy öregebb lett, nehezen tudta nyelni a száraz kenyeret. Hogy meg tudja enni vaj nélkül, megkérte a nővérét, főzzön tőkehalat, és annak a levébe mártogatta a kenyerét, de a halat nem ette meg, hanem a nővérének adta, hogy vigye haza. Mikor azonban egészsége hatvanas éveit végén megropant és nem volt szabad dolgoznia, megevett mindent, amit elébe adtak, húst, tojást, vajaskenyeret.

Böjtjeit úgy takargatta kívülállók előtt, hogy szabállyá tette saját magának: sohasem utasítja vissza az ételt, ha unszolják, hogy valahol egyék. Ezt a szigorú étrendet néhány évvel 1899 előtt kezdte, ha ugyan nem mindjárt megteréskeor. Azonkívül éjjel csak négy óra hosszat aludt, később még annyit sem. Az a kevéske pihenés, amit a szegény „számár testvérnek” megengedett, egy deszkán történt, párnája egy fenyőtörök volt, takarója pedig igen vékony. De az evésben és alvásban gyakorolt állandó önmegtagadás még nem merítette ki ennek a nyugodt munkásembernek intenzív vezeklő életét. Láncokat is viselt. Ezt nem is kell említenünk, hiszen halála után fölfedezték a testén ezeket a vezeklőeszközöket, és így jött rá nemcsak közvetlen környezete, amelyben élt és dolgozott, hanem a 19. század végének és a 20. század elejének kortársi világa: élt köztük valaki ismeretlenül, „akire a világ nem volt méltó”.

Munkatársai közül, akik az eljáráson vallomást tettek, kevésnek volt fogalma, hogy ilyen állandóan és szigorúan vezekelt. De saját népe talán kevésbé csodálkozott vezeklésein, mint az Írországon kívüliek.

Az írek a századokból sajátos jellegű lelki örökséget hoztak magukkal, ami megkülönbözteti az ír életszentséget más országokétól. Annak az embernek a lábnyomai, aki először szórja el az evangélium jó magvát, belenyomódnak apostolsága mezejébe; és ugyanígy megőrzi a talaj, amelybe vet – a faji tulajdonságok – bizonyos nemzeti jellemvonásait. Így az életszentség útján Írországon újra meg újra előkerül Szent Patrik misztikus egysége Istennel, amely állandó imában és munkában, önmegtagadásban és buzgóságban áradt ki. És a népben, amelynek az igét hirdette, ma is megvan az a nagylelkűség, heveség és a vallásos elmélyedés iránti érzék, amit Írország apostola elődeikben talált.

Szent Patrik pecsétje a századokon át rányomódott az írek vallásosságára. Manapság éppen úgy megnyilvánulnak bizonyos faji vonások az ír katolicizmusban, mint tizenöt századdal ezelőtt. Mindazokban, akik az első nagy missziós korszakban útra keltek (elsőnek azért hívják, mert a 19. és 20. században a világ tanúja volt Írország második missziós korszakának), az északi skót szigeteken működő Kolumbától kezdve a Jurától a Vogézekig, az Alpo-

kig, az Appeninekig kóborló Kolumbanusig, volt valami Patrikból. De mind szintiszta írek voltak. Nevére érdemes keresztény el nem mulasztotta volna a középkori Európa legszigorúbb vezeklő zarándoklatát, hangsúlyozott magába vonultságával és zordonságával. Shane Leslie írta le *Szent Patrik purgatóriuma* c. könyvében. A zarándok először meggyónt; utána teljes két hétig kenyéren és vizen böjtölt. A következő öt napban reggel-este elénekelték a halottak zsoltosmáját. Végül a bűnbánót a templom közepén letakarták egy lepellel, és requiemet ajánlottak fel érte. A modern zarándoklat Lough Derg-be már nem ilyen szigorú. De azért valószínűleg még mindig ez a legvezeklőbb jellegű abban a világban, ahol a zarándokút már nemcsak hogy könnyű, de kellemes is, és a kegyhelyre érve ugyan ájtatoskodnak, de a szigorú gyakorlatokból nem igen maradt.

Később, a *Tadgh Gaedhaelach* lírai költeményeiben és Írország elnémitott egyházának más költőiben ugyanez a zordon hang vegyült nagyerejű vallásossággal. Ugyanezeket a vonásokat találjuk meg azokban a szentéletű emberekben is, akiknek élete beragyogta a Matt Talbot előtti és utáni évtizedeket: Henry Young atyában, Edel Quinn-ben, John McGuinness-ben, John Sullivan atyában. Matt Talbot vallásosságának legkiemelkedőbb sajátága talán aszkézise volt. Önmegttagadó és vezeklő szellemét nemcsak azok értették félre, akik nem látnak az önmegttagadásban értéket, legföljebb akaratnevelő eszközként, amely aláveti az alsóbbrendű ént az értelemnek. Félreértette sok olyan is, aki az aszkézis fogalmát gátlásokkal, mogorvasággal és egyéb modern nyomorúságokkal kapcsolja össze.

Az „aszkézis” a görög *aszkein*, gyakorolni igéből származik. Azoknak a közönséges elveknek lelki megvalósítását jelenti, amelyeket az okosság és mások tapasztalata diktál, olyan embereké, akik célt tűztek ki maguk elé, és azt el is érték. Szent Pál a korintusiaknak írva rámutat atlétáik példájára, akik megtagadták magukat, „ők ugyan földi koszorúért, mi örökkévalóért”. Az Apostol akkor írta le ezeket a szavakat, amikor rámutatott, hogy az igazi keresztény aszkézis legfőbb rugója: sarkalló indítéka. A testet alá kell vetni, nem önmagáért, mint az atléta esetében, sem az akaratérő kifejlesztéséért, még csak nem is azért, hogy meghódítsuk az alsóbb természetet, és így az

értelem hasznát vegye a beleáramló és benne felhalmozódott energiáknak. Az Egyház az önmegtágadást sohasem tekintette öncélnak, hanem célra vivő eszköznek. A cél Isten szeretete. Minthogy a bűn gonoszsága főként az akarat lázadásában áll – „nem szolgálok” –, a vezeklés igazi értéke az akarat hűséges igyekezete, hogy kicsiben és nagyban egyaránt hasonuljon Isten akaratához.

Matt Talbot Krisztust kívánta szolgálni, és lefordította a maga életének a nyelvére az Írás szavát: *Ha valaki szeret engem, tagadja meg magát, vegye föl keresztjét, és kövessen.* Az életszentség megnyilvánulása szükségképpen más és más; tanúja volt minden kor, minden nemzet, minden osztály. De ritka dolog, olyan ritka, hogy ha az emberek szembekerülnek vele, egyesek csodálkoznak, mások pedig megbotránkoznak. Matt – akárcsak barátai, a szentek, akiknek az életét olyan szívesen olvasta, akiknek a társaságában végül is otthon érezte magát – annyira meg volt győződve Istentől, a Teremtőtől, az ember Céljáról, hogy embertársait messze meghaladó bensőségben és lelki emelkedettségben élt. Krisztushoz akart hasonló lenni. Úgy találta közben, hogy bizonyos dolgok akadályozzák a szellemét, tehát megszabadította magát tőlük. Azt mondta egyszer egy barátjának, hogy életének legnehezebb ideje az ígéret utáni első néhány hónap volt, amikor újra meg újra visszatért az itál utáni sóvárgás, kielégítést követelve. Az első lépések voltak a legnehezebbek. Azután már csak arról volt szó, hogy mindig egy újabbat lépjen. Lemásolta Dávid szavait: „Csak egy lépés van köztem és a halál között.” Semmi más nem számított, csak az, hogy menjen tovább, – menjen Isten felé, Krisztus nyomdokaiiban járjon.

Az öreg Pat Doyle, Matt ifjúkori ismerőse nyomatékosan mondta: „Matt csak egyet kívánt – az italt.” John Monaghan, a Xavéri Szent Ferenc-templom sekrestyése, aki jól ismerte Mattot későbbi éveiben, így beszélt róla, mikor megkérdezték: „Ha köszönt neki az ember, viszonzta, de az volt a benyomásom, hogy jobb szereti, ha senkisémmel szól hozzá. Matt csak egyet kívánt – Istent.” Nem csoda, hogy vezeklései megbotránkoztatnak egyeseket olyan korban, amely annyira a környezet és a test kényelmének él. Egyeseknek ösztökélés, másoknak szemrehányás lehet az, hogy látják: egy szegény műveletlen munkás nagy ugrásokkal halad azon az úton, amelyről minden keresztény tudja, hogy járnia kellene, még ha a kevésbé tüskés széle-

ken marad is. Matt Talbot figyelme Istenre összpontosult. Vezeklésével betű szerint teljesítette Krisztus parancsát: *Tagadd meg magad . . . kövess engem.* Eszköz volt csak a célra.

IX. FEJEZET

Mind a két eljárás tanúvallomásai mutatják, hogy Matt Talbot megtérésétől haláláig állandó lelkivezetésben részesült. Ez igen jelentős tényező azoknak a véleményeknek ellenében, hogy Isten szolgája egyszerűen a saját feje után élt, önmegtagadásai súlyos eltévelyedések voltak, ő maga pedig vagy magamutogató, vagy a normális és alnormális határán imbolygó szegény teremtés.

A tanúk elsőnek Dr. Keane-t említik. Ő vette ki Mattól a fogadalmat a Clonliffe kollégiumban 1884-ben. Az év későbbi folyamán domonkos lett. Matt megőrizte emlékezetében, és hálás volt neki. Világos ez egy sereg újságkivágásából: híradások beszédekről, amelyeket Dr. Keane a Dominick Street-en vagy a város más templomaiban tartott.

Edward Fuller beszámolt vallomásában arról, hogy Matt hetenként járt gyónni:

Azt mondta nekem, hogy minden héten a Clonliffe kollégiumba jár gyónni; rendszeresen elment minden csütörtökön a gyóntatójához, Dr. Hickeyhez. Úgy gondolom, beszélgetett ezzel a pappal, és Dr. Hickey ajánlotta neki, hogy olvassa a szentek életét. Matt elmondta, hogy ő meg ez a pap igen jó barátok.

Edward Carew megerősítette ezt:

Gyakran hallottam Mattot Dr. Hickey tisztelendő úrról beszélni. Nagyon tisztelte őt.

Furlong jezsuita testvér szerint:

Halberté, aki igen jól ismerte Mattot, mondta el nekem, hogy Matt bizalmas viszonyban van Dr. Hickey tisztelendő úrral. Azt is mondta: hallotta, hogy a Marlborough Street-i prokatedrálisban működő O'Reilly atyával is jó barátságban áll.

Mrs. Johnston ezt mondta:

Matt jó barátságban volt O'Callaghan atyával a Berkeley Road-ról és James Walsh jezsuita atyával, aklhez gyónni szokott járni.

Wm Larkin is beszélt vallomásában erről:

Láttam néha, ahogy Matt gyónni megy Walsh atyához a Gardner Street-re.

Boldogult John Robbins, Mountjoy Square-i lakos, aki az első eljáráson tanúskodott, ezt vallotta:

Körülbelül húsz évig vagy még tovább ismertem Matt Talbot halála előtt. Mindennap találkoztam vele a munkában, és meg szoktam látogatni otthon a Rutland Street-en. De nem gyakran, mert az volt a benyomásom, hogy félbeszakítom az Imádságait, és utána pótolnia kell az időt, amit velem töltött, — bár biztosított, hogy mindig szívesen lát. Teljesen egyetértek azzal a közvéleménnyel, hogy rendkívüli életszentségű ember volt. A dohányzás abbahagyásával nézetem szerint hősi áldozatot hozott, mert igen nagy dohányos volt, több uncia* dohányt használt el hetenként. Mikor elhatározta, hogy fölhagy vele, elment a gyónatójához a Clonliffe kollégiumba és fogadalmat tett . . . Egyszer elbeszélte nekem, hogy gyónni ment egy domonkos atyához az Isteni Megváltó templomában. A pap elhúzta a rácsot, ránézett Mattra, és egy szó nélkül megint becsukta. Matt nem mondta, hogy mit gondol az esetről, de én úgy értelmeztem, hogy Isten megvilágosította ezt a papot Matt lelkének az állapotáról . . .

Sir Joseph Glynn „Matt Talbot élete” c. művében beszámolt arról, hogy James Walsh jezsuita atya igen jól ismerte Mattot. Továbbá nemcsak Matt járt el gyakran Dr. Hickeyhez gyónni a Clonliffe kollégiumba, hanem Dr. Hickey is meg szokta látogatni őt az Upper Rutland Street 18 alatti szobájában. Sir Joseph elmondja: Dr. Hickey (akkor már Monsignore) néhány héttel 1925 januárjában bekövetkezett hirtelen halála előtt (és néhány hónappal magának Mattnak hirtelen halála előtt) meglátogatta egy hívét a St. Mary plébánián (Haddington Road), ahová röviddel azelőtt helyezték. A beszélgetés az imameghallgatásra terelődött. Monsignor Hickey azt mondta: ha valami különös isteni kegyelemre van szüksége, mindig egy Matt Talbot nevű szegény öregembert kér meg, hogy imádkozzék érte. Még sohasem történt, hogy Isten ne hallgatta volna meg az imáját.

Egy pap, aki a század elején a Clonliffe kollégiumban tanult, egy 1953-as interjú során jól emlékezett rá, hogyan mondta néha Dr. Hickey a hallgatónak: van egy igen szent ember, akit gyakran meglátogat. Mikor a szeminaristák így megtudták, mekkora véleményrel van erről az öregemberről, időről időre kérdéseket intéztek hozzá, — amelyekre mindig ugyanazokat a feleleteket kapták:

„Hol volt egész este, Professzor Úr?”

„A szent embernél, akiről beszéltem nektek.”

„És mit csinálnak, mikor meglátogatja?”

* 1 ounce = 28.34 gramm.

„Egy ideig egyházi énekeket énekelünk, aztán beszélgetünk. Szent ember az.”

Minthogy biztosnak látszik, hogy Matt hosszú időn át rendszeresen Dr. Hickeyhez járt gyónni és lelkivezetésre, fölmerül a kérdés: miféle ember volt maga Hickey. Nem közönséges mértékben megvilágosodott papnak kellett lennie annak, aki ilyen rendkívüli gyónót irányított. Dr. Myles Renon így írt róla:

Nehéz röviden összefoglalni Dr. Hickey személyiségét. Negyvenöt éves papi életem során senkivel sem találkoztam, aki annyira hasonlított volna X. Szent Plus pápához, — és én mind a két embert jól ismertem. Nagyon szentéletű ember volt. Az elképzelhető legnépszerűbb gyónató, — egyik hallgató sem kívánt mást. Három évig nekem is professzorom volt. Előzékenysége, kedvessége, megértése, tanácsai mindent túlszárnyaltak, amit a Clonliffe-ban töltött időm alatt tapasztaltam. Új szellemmel töltötte el a kollégiumot.

Egyike volt annak a két káplánnak, akik a Clonliffe-ból a Mountjoy börtönbe jártak. Állandóan látogatták volt rabok, akiket működése idején bocsátottak el, vagy szabadulásukkor barátkozott össze velük. Hazatérésük előtt természetesen szűkében voltak pénznek és ruhának. Dr. Hickey sohasem engedte el őket úgy, hogy ki ne űrítette volna a zsebéit. Bizonyára sokszor keresztül látott történeteiken, ravaszkodásukon, nagyon is jól tudta, hogy segélyért jönnek hozzá, de szeretetében föl sem vette ezt. Igazi nagy szíve volt.

Nem volt valami jó hangja, de azért szokott énekelni papi ebédeken és összejöveteleken. Volt egy igen népszerű száma, amit Rómában szedett föl a Propaganda Fide kollégiumban fiatal hallgató korában: egy kis olasz dal, amely a kapucinus atyákat figurázta ki: „Padre Capuccino, siete un birbo” (Kapucinus atya, ravasz fickó vagy!) Hallgatói előadásmódja miatt élvezték annyira ezt a dalt. Egyszerűen elénekelte, a humorizálás vagy értelmezés minden kísérlete nélkül, — mint azok a fiatal fiúk, akiket az ír rádióban hallunk „A sarkon túli iskola” népszerű műsor-számában. Akárhányszor hallottuk is, egyszerű előadásmódja mindig friss benyomást keltett. Nyolc évig volt a Propaganda Fide kollégiumban, és tökéletesen beszélt olaszul.

A szeretetet számolatlanul gyakorolta. Egy alkalomra különösen emlékszem. Élt Dublinban valaki, aki krónikus alkoholista lett. Dr. Hickey tudta, hogy az akkori érsek bánatosan értesült az illető szomorú állapotáról. Utánament szegénynek, minden másnap meglátogatta, gondját viselte, barátja, társa, tanácsadója volt haláláig, utolsó perceiben pedig mellette volt, hogy támogassa.

Ez a Dr. Michael Hickeyről készült tollnapi mutatja, hogy a rendesnél több megkülönböztető képességgel, élet-szentséggel és bölcsességgel volt megáldva. Figyelemre méltó értelmi adottságokkal és nagy személyi varázssal rendelkezett. Emellett úgy látszik, egész életén át megőrizte romlatlan ártatlanságát és csodálkozó képességét. Ezt

nem csorbította, még kevésbé zavarta meg az idő, sem az emberekkel való érintkezése, akár szentéletűek, akár érzékiek, akár cinikusok voltak is.

Az Egyház kötelezi a katolikusokat, hogy legalább évente egyszer meggyónjanak, de senkit sem kötelez lelki-vezetés keresésére. Aki ennek aláveti magát, önként teszi, annak reményében, hogy lelkiileg nyer vele. „Senki sem bíró a maga dolgában” – tartja a mondás, legkevésbé saját lelke ügyében. Aki ezt komolyba veszi, az úgy gondolja, bölcsőbb megkérni valaki mást: adjon tanácsot a fölmerülő bizonytalanságokban, alkalmakban, döntésekben, nehogy önszeretete, amely mindig készen áll a maga oldalára billenteni a mérleget, kijátssza Istent. Lelki-vezetésen szoros értelemben egy-egy főkéletességre törekvő lélek állandó tanítását és bátorítását értjük. Magától értetődő, hogy ehhez szükség van egy irányításra szoruló, irányítást kereső személyre és a tanácsadóra, aki majdnem mindig pap. De nem olyan magától értetődő, mert láthatatlan, a Harmadik: az, aki az illetőt arra készíti, hogy irányítást keressen, a lelki-vezetőt pedig segíti, hogy jó irányító lehessen. Egy mai lelki író mondja: „Minden lelki-vezető legelseje, mindannyiuk fölött áll a Szentlélek.”

A lelki-vezetésben – éppen úgy, mint az önmegtágadásban – Matt Talbot nem célt látott, hanem eszközt a célra. Szalézi Szent Ferenc Filóteájában van egy fejezet: „Kell egy vezető, hogy irányítson bennünket a vallásosság útján.” Ebben példákat olvashatott a Szentírásból és a szentek életéből: hogyan gondoskodott Isten irányítóról azok számára, akik keresték az irányítást és imádkoztak érte. Arról is olvasott, milyen alázatos és komoly elhatározásokat kell a gyónónak tennie, és milyen bizalommal kell afelé fordulnia, aki Istenben atyja: „A legnagyobb bizalommal légy iránta, szent tisztelettel együtt, úgy, hogy a tisztelet ne csökkentse bizalmadat, sem a bizalom ne akadályozza semmiképpen tiszteletedet.” Szalézi Szent Ferenc, maga is csodálatos lelki-vezető, azt mondja: hogy a lelki-anya alkalmas legyen hivatalára, „tele kell lennie szeretettel, ismerettel és okossággal.” Dr. Hickeyben Matt éppen ilyen atyát és barátot talált.

Nagyon is lehetséges, és egybehangzik azzal, amit barátai Dr. Hickeyről mondtak, hogy segítette Mattot a nyomtatott betűvel való kezdeti nehézségeiben. Eltekintve az

Isten Szolgája által olvasott könyvek lelki tartalmától, meg kell jegyeznünk a következőt: az évek múltával már olyan könyveket tudott olvasni és értékelni, amelyek mindig nagyobb igénnyel léptek fel emlékezetével és értelmével, okoskodó és következtető képességével szemben. Mint-hogy a 20. század első negyedében – Matt Talbot életének utolsó 25 évében – az írországi események roppant jelentősek voltak az ország polgárai, de különösen a dubliniak számára, érdekes látnunk, milyen irányban fejlődött Matt olvasása a századforduló után.

Ez a nyugodt munkásember, aki egyedül Istenre és Isten dolgaira figyelt, társaival együtt egyszeriben az ipari élet vitáinak sodrába került, és ráeszmélt, hogy most tevékeny apostoli életre kell kiképeznie magát. Mint egy szabadságáért küzdő ország polgárának, először is ki kellett kutatnia, milyen lépéseket tehet jogosan a katolikus ember a szabadság biztosítására. Miután megbizonyosodott, mi helyes, mi helytelen, állást foglalt. A következő fejezet fogja megmutatni benne ezt a változást. Itt elég megemlítenünk, hogy 1900-tól kezdve Matt Talbot, úgy látszik, minden előforduló gyakorlati nehézséget lelkivezetőjéhez vitt. Élete e kései szakaszában olvasmányai a kor problémáira adták meg a katolikus feleletet.

Olvasása ugyan megjavult sovány és hézagos iskolás ideje óta, de ugyanez nem mondható el a „három r” két másikáról.* Mindig rosszul írt, gyenge helyesírással, számolását pedig számológépekkel, kézikönyvekkel és ott-hon fáradságosan kidolgozott táblázatokkal kellett támogatnia. Egy papírdarabon gondosan besorozta a 19, 20 és 21 számokat hússzal, majd harminccsal, a 16, 17 és 18-at pedig negyvennel. Ezt a papírost könyvjelzőnek használta a Szentírásnak egy kis kötetében, amelyet nyilvánvalóan a zsebében hordott. Tehát ez segítette a számvetésekben, mikor a szálfát halomba vagy hajóra rakták.

Mr. Fuller egy beszélgetés során elmondta, hogy Matt egyszer felelősebb állást kapott a fatelepen, amellyel némi számolás is járt. Előtte hosszú ideig nehéz munkát végzett: a szálfákat hordta a karbolozó készülékhez, és a deszkákat mártogatta a gőzölgő kátránytartályokba. Tetezett neki a változás: „Nem volt olyan piszkos munka –

* Reading, writing, reckoning: olvasás, írás, számolás. (Ford.)

magyarázta Fuller –, és Matt nagyon tiszta és kényes kis ember volt, szerette, ha egyetlen folt sincs rajta. Azt hiszem, azért, mert munka után szentséglátogatásra ment. Nem mintha valaha is tiltakozott volna bármi munka ellen; de sokáig mosakodott és szedte le a kátrányfoltokat a ruhájáról, mielőtt a templomba indult. A tabernákulumban jelen levő Urunk iránti tiszteletből csinálta ezt. Csodálatos felfogása volt arról, milyen tisztának illik lenni testileg is valakinek, ha az Oltárszentséghez közeledik. Mielőtt szentáldozáshoz járult, minden este lábat mosott. Öltözete mindig szegényes volt, de sohasem piszkos, és a tisztaságra olyan kényes volt, mint valami született gentleman.

De a munkaváltozásról beszéltem. Ez az új feladatkör magával hozta, hogy számításokat kellett végeznie. Nem tudom, fizetésemeléssel járt-e – ha igen, az legföljebb azt jelentette, hogy többet adhatott jótékonyásra –, de örült neki. Hozám jött és azt mondta: „Ted, nem tudom, fog-e ez neked nenni.” „Miért ne, Matt? – feleltem. – Hát nem sokkal könnyebb, mint az a munka, amit egész idő alatt csináltál? És nem vagy már olyan fiatal, mint azelőtt.” „Nem azért, Ted – válaszolta –, hanem attól félek, nem fogom tudni kiszámolni a rakományokat.” Sosem volt erős a számolásban. Erre azt mondtam neki: „Átjövök ma este, Matt, és megmutatom neked.” Úgy is tettem, és megmondtam, hogy ha valami nehézsége van, ott dolgozom a közelében, csak kiáltson egyet. Egész jól boldogult. Egyszer vagy kétszer hívott, és én kisegítettem. Sosem volt erős oldala a számolás.”

Más papírszeleteken hasonló számításokat csinált. A papírokat könyvjelzőnek használta. Így kettős célt szolgáltak: kéznél voltak, ha kereste, és mutatták, hol tart, mikor legközelebb ellophatott egy pillanatot Istennek. Érdekes lehet Matt néhány jegyzete, amelyet különféle könyvek margóján csinált:

Az orosz yc czar czar* bevétele évente 20 mill.,

birtoka olyan nagy, mint Frország.

Denis Lacy 1922-ben agyonlőtte Glent.

MacCulagh órája 3-tól 5-ig van.

Mr. McCugh órája 2-től 3-ig, 5-ig és 7-től 8-ig**

* Pontosan így. A „cár” szó szemelláthatólag nehézségeket okozott neki.

** Ez és az előző bejegyzés arra vall, hogy Matt beosztott szentóra végzésére toborozta barátait.

Charles Talbot. 23 Middle Gardiner Street, 1899. márc. 16.
(apja halálának dátuma)
Laurence Murray Doyle. R. I. P.* 1899 április, 2 évre.
Néri Fülöp életében 15 pápa volt.
Robert Staples, R. I. P.
Manréza nyomda, Roehampton.
A Gardiner Street-i templom 1832-ben nyílt meg.
Curtis atya 1843-ban lett a Gardiner Street-i Jezsuiták rektora.

A következőkben idézünk néhányat az Istenre és a lelkiéletre vonatkozó ikézírásos jegyzeteiből:

Isten a megtisztult lélek bölcsessége.

Én Istenem, én nagy Istenem, Életem, Szerelmem, Dicsőségem.

A bűnököt ki értheti meg? Titkos vétkeimtől tisztíts meg,

ó Uram, (14) És mások vétkeitől őrizd meg szolgálodat.

Isten nem azt kérdi majd tőlünk, milyen ékesen beszéltünk, hanem hogy milyen jól éltünk.

18. zsol. 13. v.: Tisztíts meg nem ismert bűneimtől, ó Uram . . . Szabadíts meg, Uram.

De hogy az ember eszközül használhatja Istent a saját megdicsőülésére, az meghalad mindent, amit elgondolhatunk.

Az élet nagy célja: Istent ismerni, útjait megérteni és teljes szentségben virrasztani az Ő jelenlétében.

Isten a megtisztult lelkek bölcsessége. Az ember megszökhét mindentől a természetben, de nem szökhét meg önmagától.

Aml a vér nemességét illeti: igazi nemesség csakis Isten Flának véréből származik.

Istennek, mondja Szent Ágoston, csak szeretettel lehet tiszteletet adni.

Mikor Jézus Krisztus engedelmeskedett Isten akaratának, ezzel elismerte Isten fölségét az emberek akaratá fölött.

Kérlek, ó Istenem, töröld el bűnelmet a ml Urunk Jézus Krisztus nevében.

Jézus Krisztus egyszerre a kezdet, az út és a halhatatlan vég, amelynek elérésére kell törekednünk, mindenké fölött pedig a szentáldozásban ó a ml lelkünk Élete.

Ne feledjük, hogy Jézus átkozottá kívánt válni a Kereszten, csak hogy ml áldottak legyünk Atyja országában.

Míthogy nem vehetlek magamhoz a szentáldozásban, Jézusom, jöjj lelkileg a szívembe, s tedd magadévá mindörökre.

Azzal, hogy az Isten Fia emberré lett, megszentelte az emberek minden életállapotát és életkörülményét. Jézus nem prédikált vagy gyógyított állandóan, de állandóan imádkozott és szenvedett.

Ó legédesebb Jézus, ölj ki belőlem mindent, aml rossz, — hadd haljon meg. Pusztíts el bennem minden bűnösét, mindent, aml törvénnyel ellenkezik. Őld meg, aml nincs tetszésedre, lrtsd ki mindazt, aml a magamé. Adj nekem igaz alázatot, igaz türelmet és igaz szeretetet. Add meg, hogy tökéletesen uralkodjam nyelvemen . . . (befejezetlen)

* Requiescat in pace: nyugodjék békében.

Mennyire vágyódom, hogy szívem ura Te légy, Jézusom!
Jézus — mondja Origenész — az Igazság Napja, amely a kegyelem tavaszával kel fel szívünkben.

Jézus Szíve itt van velem. Állj meg, hallgass el. Azt mondják, Antióchia lakosai egyszer megállítottak egy erős földrengést azal, hogy ráírták a házuk ajtajára: Jézus velünk van. Hallgass el.

1. Vonj engem magad után, Jézus Szíve, és én sietek keneteld Ihatában.

2. Add meg nekem kegyelmedet és szeretetedet, ó Jézusom, és elég gazdag leszek.

3. A veréb házat talál magának és a galamb fészket, ahová fiókáit rakja. Szíved legyen a fészke és pihenőhelyem, ó Jézusom.

4. Szemem és szívem mindig szent Szíved sebén legyen, ó Jézusom.

5. Ki szakíthat el minket Jézus Szívétől?

6. Jézus Szíve, Te légy szívem minden, szeretetednek tárgya.

7. Uram, adj nekem a Szívedből kifolyó vízből, és többé soha nem szomjazom.

8. Jézus Szíve, támogasd a gyöngét, öltöztess a Te erődbe.

Mária, Jézus Anyja, könyörögj értem.

Ó bűn nélkül fogantatott Szűz Mária, könyörögj értem, ki hozzád menekszem. Bűnösök menedéke, haldoklók édesanyja, ne hagyj el minket halálunk óráján.

Ó áldott Anyám, nyerd el nekem Jézustól, hogy osztozzam az Ó balgaságában. Ó Szűzanyám, csak hármat kérek — Isten kegyelmét, Isten jelenlétét, Isten áldását.

Az áldott Szűz Máriának dicsőségére szolgál, ha tiszteljük az angyalokat.

Az angyalok megérdemlik szeretetünket, mert mellettünk állnak majd halálunk óráján.

Az angyalok segítenek bennünket ideigvaló dolgainkban.

Szent Terézia és angyalok — (nem folytatódik).

Szent Terézia egyszer sírt. Megkérdezték, miért, és azt mondta, három dologért. — Ez a három: ISTEN — LÉLEK — HALÁL.

Szívleljük meg, amit Szent Bernát mond: Ki ad szememnek vizet, ki adja nekem a könnyek forrását, hogy most sírjak, és ezzel megelőzzem, hogy majd a pokolban sírjak?

Szent János beszél a test kívánságáról, a szemek kívánságáról és az élet kevélységéről. Nem más ez, mint az élvezetek, a gazdagság és a tisztelet szeretete (Szt. János 2,16).

Szent Ambrus azt mondja: küzdelem nélkül nincs győzelem, győzelem nélkül pedig nincs korona.

Xavéri Ferenc 1506-ban született.

Mit gondolsz Krisztusról? (Egy szentkép hátán, amely a templomban tanító Krisztust ábrázolja.)

A följegyzések többi része vagy a lelkiélettel, vagy a katolikus tanítással vagy buzgósággal foglalkozik. A következő példák jól tájékoztatnak az egészről:

A lelkiélet két dologban áll: önmegtadadás és Isten szeretete. A szegénység a keresztény tökéletesség alapja, — tedd ezt a rablóbarlangot imádság házává.

A boldogságos Szűz Mária igazi tisztelete — Grignon de Montfort. (Bizonyára emlékeztető, hogy megvegye a jólismert könyvet; gyűjteményében megtalálható.)

A hit az akarat aktusa. Nem lehet ráerőltetni senkire.

Róma falain belül 72 templom van a Boldogságos Szűz tiszteletére.

A Bibliának 21 német fordítása volt — 15 felnémet, 6 alnémet Luther előtt. Maga Luther Myrai Szent Miklós egy fordítását használta; ezt 1473-ban adták ki.

A törvényes tekintélynek isteni jogon kell engedelmeskedni.

Tény, hogy a szellemek befolyást gyakorolnak az anyagra.

A „kihágás” szó a tekintélynek való bűnös szembeszegülést jelzi. Ha gyónni mégy, kérd a papot, hogy áldjon meg. A pap ezt mondja: „Az Úr legyen szívedben és ajkadon, hogy igazán és alázattal megvallhasd bűneidet.”

Az erény a legkiválóbb dolgok egyike égen-földön, azért kevesen követik.

Nem testi jelenlétünk révén tartozunk a világhoz, hanem akkor, ha ragaszkodunk nyomorúságos hiúságaihoz és szeretjük őket. Mindentől elmenekülhetünk a természetben, de nem menekülhetünk el önmagunktól.

A lelkiismeret az a tudat, amellyel minden ember rendelkezik saját cselekedetei felől.

Az emberi lélek kopár talaj, amelyben állandóan haszontalan és ártalmas gazok burjánzanak föl. IX (9) Igyekeznünk kell szentnek lenni és mindig vezetelni.

Jézus a mennyek országát nem az okosoknak és művelteknek ígérte, hanem azoknak, akikben megvan a kisgyermekek lelkülete.

A vallás külső cselekedetei háromfélék: imádás, áldozat és fogadalmak.

Krisztusban hármass lényeg egyesült: istensége, lelke és teste. Az ember azáltal, hogy Isten egyesült a természetével, olyan előnyt élvez, amelyben az angyalok sohasem részesültek.

Egy Miatyánk, egy Üdvözlégy a gyalázatot szenvedő Jézus tiszteletére. Ajánld fel magad Istennek örömmel és békében.

Miért akarok beszélni veled, mikor itt van Jézus, hogy beszéljen velem?

Van még sok más hosszabb kivonat. De ez a néhány elég, hogy megmutassa, milyen gondosan olvasott Matt, följegyezve, ami megragadta. Néhány jegyzet arra vall, hogy megkérdezte — talán gyóntatójától — bizonyos fogalmak magyarázatát vagy meghatározását, és később leírta a választ. Ezeket a jegyzeteket részben a könyveiben levő papírszeletek kéken találták, részben a zsebében lelt papíron, részben könyvek margóján. Egy papíron lelkivezetőjéért való ima volt, de ez, eltérően a többitől, nem saját kezeírásával.

Magá Matt írta viszont egy birminghami paphoz intézett levél fogalmazványát, amelyben érmeiket rendel: „3

érmet kérek elküldeni az Upper Rutland Street 18 alá Matt Talbotnak Dublinbe.”

És csak találgathatja az ember, mi vitte egy ilyen ki-
vonat följegyzésére:

Sir Henry Wotton, velencei követ, a dolog nagytekintélyű szak-
értője azt mondja: követ az, akit idegen udvarokba küldenek,
hogy országa javára hazugságokat találjon ki.

Mialatt Matt Talbot ennek a bensőséges, de rejtett, lelki
tevékenységnek az életét élte, az írországi mozgalmak je-
lentősége egyre fokozódott, mert közeledett az 1913-as
nagy sztrájk, majd az 1916-os fölkelés.

A sztrájk előtt ismerkedett meg Matt Talbottal Raphael
O’Callaghan. 1931-es vallomásában ezeket állította:

1912 vagy 1913 körül ismerkedtem meg vele először egy nagy-
néném révén, akinek egyik házában bérelt szobát. Előtte már
hallottam róla, és hogy milyen különleges életet él, hallottam
imádságos lelkületéről és a lelkiolvasmányok iránti szeretetéről . . .
meg a misékről, amelyeket hallgatott. Azután Matt édes-
anyja titokban megmutatta nagynénémnek a deszkaágyat, amelyen
aludt. Nagyon érdekelt ez az ember, aki olyan buzgón és vezeklő
módon élt. Nagynéném azt ajánlotta, adjak kölcsön neki a lelki
könyveimből, és ajándékozzam meg néhány öltönyömmel, mert
akkoriban nagyon szegény volt. Így került a házamba (Windsor
Road, Palmerston Park). Ettől kezdve egészen 1923-as komoly
betegségéig évenként legalábbis három-négyszer rendszeresen
eljött könyvért vagy ruháért . . . Először kicsit félnék volt, de
később úgy látszott, egész otthonosan érzi magát nálam. Rend-
szerint elbeszélgettünk. Két-három alkalommal azt is elfogadta,
ha valami csekélységgel megkínáltam . . .

Én szándékosan igyekeztem szóra bírni, és élveztem a látoga-
tásait. Első találkozásunkkor próbáltam megbizonyosodni róla,
hogy egészen normális-e, nincsenek benne szélsőségek, és a
vallásos dolgokról való felfogása megfelel-e a józan észnek. Igen
kedvező benyomást tett rám. Mikor elment, kölcsönadtam neki
Rodriguez három nagy kötetét a keresztény tökéletességről.
Mind mondtam, utána rendszeres időközökben meglátogattam,
hogy könyvet vigyen vagy visszahozzon. Nagy gondja volt rá,
hogy visszaadja őket. Néha ő kölcsönzött nekem. Egyik ilyen
könyv volt „Krisztus Iskolája” P. Grou-tól. Úgy látszott, nagyon
vonzza a lelkiolvasás, és általában járatos volt a vallásos dolgok-
ban, beleértve sok szent életét is. Követlenül és magabiztosan
tudott beszélgetni ilyen tárgyakról. Különösen csodálta Sienal
Szent Katalint, Avilal Szent Terézt és Pazzi Szent Magdolnát.
Egyszer úgy emlegette őket, mint „nagyserű fehérnepeket”
(grand girls). Egyebek között kölcsönadtam neki Boldog Grignon
de Montfort könyvét, „Szűz Mária Igazi tiszteleté”-t is.

Modora nagyon egyszerű volt, de természetes és nem mester-
kél. Beszédében egyenes és szókimondó. Ha az, amiről beszélt,
érdekelte vagy megindította, néha egészen belelelkesült, sőt
szinte nekihevílt, gesztusokkal adva nyomatékot szavainak. . .

Bár lényegében iskolázatlan volt, gyönyörűséggel olvasott olyan írkat, mint Faber és Manning. Imponált nekem, mert csavaros eszű és világosfejű volt, akarata pedig erős. Semmi ideges vagy túlfutott nem volt a viselkedésében, vagy bármi olyan, ami kiegyensúlyozatlanságra vallott volna. Ha az ember csak rövid ideig beszélgetett is vele, máris meggyőződött, hogy mindenestül és fenntartás nélkül a vallásos életnek szentelte magát. Amit csak vallásos tárgyakról mondott, mindenben látszott a hite, buzgó-sága és őszintesége. Sohasem érezte az ember, hogy bármit is tettene.

. . . Őszintén elismerte fiatalokra mértéktelenségét, azt mondta: „Rettentően szerettem Inni”, és elbeszélte, hogyan adta meg neki Isten a kegyelmet, hogy az ivást abba hagyja, és milyen küzdelmébe került ez. Ettől eltekintve nem szokott megvetően beszélni saját magáról. Elmondotta, hogy minden júniusban bőjtöl a Szent Szív tiszteletére, de a többi önmegtagadásáról, jótékonyágáról, imádságos virrasztásairól sohasem beszélt. Csodálkoztam, mikor Sir Joseph Glynn életrajzában olvastam rólok. Mikor a júniusi bőjtölést említette, meglepődtem és úgy gondoltam, nem kellett volna erről beszélnie, de most úgy gondolom, azért tette, hogy bátorítson: kövessem a példáját. A beszéde nyersen egyenes volt és áttetszően becsületes, de műveletlen és csiszolatlan. Kiejtése a Dublin legszegényebb kerületeiből való egyszerű emberé. Gyakran mondta nekem, hogy Isten megadta neki az imádság adományát, de ezt minden tetszelgés nélkül állította. Bizonyos vagyok benne, hogy csakugyan alázatosan Istennek tulajdonította ezt az adományt, és csak iránta érzett hála-ból beszélt róla. Férfias típus volt; bizonyos fajta önmegvető beszéd visszatetsző lett volna a számára.

Látszott, hogy teljesen az Istené, szeret róla beszélni, és semmi másról nem kíván szót ejteni. Drane Sienal Szent Katalin-életrajzában — ezt is kölcsönadtam neki — olvasta, hogyan mondta Isten a Szentnek: „Leányom, Katalin.” Mattot nagyon megragadta ez. Az volt a benyomásom, az elképzelhető legnagyobb kegye-lemnek tekintené, ha Isten így szólna hozzá.

O'Callaghan kitért arra is, hogy Matt egyszer azt mondta neki: nagyobb nehézségébe került leszokni a dohány-zásról, mint az italtól. Mikor megkérdezte, volt-e valami-
kor valami különös lelki élménye, Matt azt felelte rá: „csak egyszer”. Mikor tovább kérdezgette, elmondta, hogy egy hang fölkelte álmából és azt mondta, imádkozzék egy munkatársáért, akit már hosszú ideje ügyekezett meg-
tériteni. Az ember akkor éjjel váratlanul meghalt.

Az 1931-es bizottságnak Raphael O'Callaghan saját kezeírásával a következő vallomást nyújtotta át:

Semmi feltűnő vagy különös benyomást keltő nem volt Matt Talbot megjelenésében. Mikor az ember napi körútjain találkozott vele, közönséges munkásnak látszott, szegényesen, de tisztán öltözve. Valamivel alacsonyabb volt a középtermetűnél, Inas test-alkatú, gyorsan járt, hosszú léptekkel és laza, kacszáz testtar-

tással. Viselkedése inkább összeszedettség, mint valami gondot áruolt el.

Közelről egyszerre megragadta az embert magas homloka és kerek halántéka. Szeme nagy volt, lecsüngő szemhéjakkal, ami arcának komoly, gondterhelt kifejezést adott . . . Társalgási témái majdnem mindig vallásos természetűek. Ha nagyritkán társadalmi vagy politikai kérdésekre utalt, egyszerűen mások véleményét ismételte, ahogyan napi munkájában hallotta . . . Jó emlékezete volt, tudott idézni a megvitatott dolgokra vonatkozó helyeket és eseményeket. Egy bizonyos veleszületett intelligencia volt az erős oldala; ez képessé tette, hogy személyes módon ragadja meg tárgyát, és így biztosságot kölcsönzött neki a saját talaján.*

O'Callaghan összeállította azoknak a könyveknek a listáját is, amelyeket 1912 és 1925 közt kölcsönadott Matt Talbotnak: Butler: Szentek élete (12 kötet), Faber: Növekedés a szentségben, Galwey SJ: Virrasztás Krisztus szenvedésének tiszteletére, Joyce: A katolikus kegyelemtan, Aquinói Szt. Tamás: A megtestesülés tana, Dalgairns: Szentáldozás, Manning: A Szentlélek evilági küldetése, St. Paul anyja: Krisztus születése, Price: Anglia és a Szent Szív, P. Monsabre OP: Elmélkedések a szentolvasó titkairól, Algar Thorold: Katolikus misztika, Power: Katekizmus, dogmatika, erkölcstan stb., Dr. Hedley: Keresztény örökség, A trienti zsinat katekizmus, Robertson: A modern hitetlenség magyarázata, Bowden: A szentek rövid életrajzai, 2 kötet, P. Pagnini: Anima Devota, Reeves: A Biblia története, Bougaud: Páli Szent Vince nagy életrajza, P. Walsh SJ: Kárhozottak és üdvözültek, Newman: A katolikusok jelenlegi helyzete, P. Gaffney OP: A régi ír egyház, Sheehan kanonok: Maria Corona, Faber: A Teremtő és a teremtmény, Faber: Az Oltáriszentség. Továbbá a már említett két-kötetes Sienai Szt. Katalin-életrajz Drane-től. Kölcsönadott neki még több életrajzot is: Szent Patrik, Magyarországi Szent Erzsébet, O'Toole Szent Lőrinc, Pazzi Szent Magdolna, Kempis Tamás, IX. Pius, Jézusról nevezett Mária anyja, Manning bíboros, Franzelin bíboros, P. Faber és mások életét.

* O'Callaghan volt Matt „személyes jóbarátja”, akit Sir Joseph Glynn említ Matt Talbot életében (77—78). O'Callaghan szerint Matt képessége a könyvek olvasására és megértésére meghaladta a műveletlen ember felfogóképességét: „Szerintem világos, logikus gondolkodása volt ennek a magyarázata. Meg volt győződve, hogy ha a megtestesülés és a megváltás kinyilatkoztatott igazságait elfogadjuk, akkor csak a lehetetlen szab határt Istenszolgálatunknak. Ez a szemlélet sarkalta végletes vezeklő életére, és ez tette kitartóvá mindvégig.”

Paddy Laird, a T. & C. Martin's cég egyik alkalmazottja, egy beszélgetés során visszaemlékezett azokra a napokra, mikor ő és édesapja gyakran mentek haza Mattal együtt este a munkából. Laird bevallja, hogy ez a kilátás nem mindig szerzett neki örömet, „mert mikor egy este az ember nagyon sietett valahova, Matt azt mondta: ‚Elmegyünk szent-séglátogatásra‘, vagy esetleg nem is szólt egy szót sem, csak egyszerűen bement a St. Laurence O’Toole-ba vagy a Portland Row-ba, apám velem ment, és én is. Azután hazajött velünk. Egyesek azt gondolják, hogy Matt nem beszélgetett, folyvást hallgatagon járt. Ez nem áll; mindig nagyon kellemes társaság volt, és szívesen nevetett. Nagyon szerette Mary nővérét (Mrs. Andrews-t), sokkal jobban, mint Susant (Mrs. Fylant).” Majd így folytatta:

Minden iránt érdeklődött, amiről munkából jövet beszélgettünk. Akkoriban vagy a politikáról, vagy a sztrájkokról folyt a szó, de néha futballmeccsekről is. Matt sose járt meccsre, de hallgatta, mikor elmeséltük, emlékezett a játékosok és csapataik nevére, és a legközelebbi mérkőzésnél, amiben ezek a játékosok szerepeltek, megkérdezte, hogyan játszottak. Ma azt hiszem, nem azért csinálta, mintha őt magát érdekelte volna a sport, hanem csak hogy kedves és résztvevő társ legyen. Csúnya beszédet sosem tűrt, de ártatlan kiszólásokat ő is bőven használt. Nem emlékszem már, pontosan melyik kifejezés jött divatba akkor, de tudom, hogy az egyiket fölcsipte, és még akkor is használta, mikor már rég kiment a divatból. Ez a következő volt: „Ugyan menj és nyírasd le a hajad”. Olyankor mondta tréfásan, ha hajszolni próbálták a fa be- vagy kirakásánál. Ha valaki kérte, hogy vegyen meg valami jótékonycélú jegyet, mindig kötélnek állt, de egy napi haladékot kért, hogy elhozza az árát, mert sose hordott magánál pénzt. Az okát megmondta édesapámnak (a néhal Bob Lairdnek). Elmondta, hogy nem sokkal megtérése után elhaladt egy kocsmá mellett — azt hiszem, Bushe-é volt — a Gardiner Street végén, és borzasztó kísértése támadt, hogy megszegje a fogadalmát. Kétszer-háromszor fel-alá járt a kocsmá előtt, tapogatva a zsebében a pénzt. Mindig jobban erőt vett rajta az ital utáni sóvárgás. Végül nem tudta elviselni tovább, és bement. Senki ismerőst nem talált ott, és őt sem ismerték a kiszolgálók. Sokáig várt, de valami okból senkisé ismét jött oda, hogy mit rendel. Erre hirtelen sarkonfordult, kiment, és uccu be az alig egy percre levő Gardiner Street-i templomba. Ott maradt és imádkozott zárásig. Akkor — mondta apámnak — elhatározta, hogy soha többet nem hord pénzt magával, hátha megint elkapja a kísértés.

Hogy sohasem hordott pénzt magával, az tény. Mc Guirk és Fuller szerint mindig hozzájárult a különböző munkásalapokhoz, de mindig egy nap haladékat kért, hogy meg hozza a pénzt. Később bizonyos összeget hagyott ott a fatelep irodájában, és ebből vett, ha valami alapítványra vagy jótékony célra kértek.

Ismerősei kiszámították, hogy heti tíz shilling volt összes kiadása lakbérre és életszükségeire. A többit mind szeretetadományként osztogatta el. Míg édesanyja élt, tehát 1915-ig, hetenként egy fontot adott neki, – vagyis az 1913-as sztrájkokig csaknem egész hetibérért. Élete további folyamán bére ugyan 3 font 1 shilling 6 pennyig emelkedett, de továbbra is kijött 10 shillingből. A béremelés neki csak azt jelentette, hogy többet tud adni szeretetből.

O'Connor, a Martin-cég alkalmazottja, elmondta, hogy Matt Talbot mindig elment a városban és a külvárosokban tartott jótékony célú prédikációkra, és sohasem kevesebbel, mint egy egyfontos bankjeggyel. Az egyik vasárnap egy igen népszerű hitszónok fölkérésre egy előkelőbb lakónegyed templomában tartott beszédet. Mikor Matt a templomhoz ért, az már végig tömve volt, bár még nem kezdődött meg a 12 órás mise, amelyen a beszédnek el kellett hangzania. Megpróbált bejutni, kezében az egyfontos bankjeggyel. De azután látta, hogy egyesek mégis bemennek az egyik bejáraton. Ott viszont egy templomszolga hat penny belépti díjat szedett. Matt is odament. A templomszolga azt mondta neki: „Itt hat penny a belépés.” Matt nem óhajtotta fölváltani az adománynak szánt bankjegyet, és megmagyarázta, hogy nincs aprója. A templomszolga, aki talán látta a bankjegyet és arra következtetett, hogy a bebocsátást kérő ember egyszerűen csak ki akar bújni a fizetés alól, azt felelte: „Hát akkor nem mehet be itt.” Matt nyugodtan megjegyezte: „Ez az Isten háza”, elfordult, ott maradt a bejáratnál a misére, és figyelmesen hallgatta a beszédet. Ugyan látta-e az ajtóban álló gyűjtő, mekkora hozzájárulást adott az az ember, akitől ő megtagadta a bebocsátást?

Edward Fuller beszámol róla, hogy Matt többször adta oda a Martin-cég embereinek „egy pár csizma árát”. Michael McGuirk emlékszik rá, hogy egyszer a fivérének egy italt valót adott, ezzel a megjegyzéssel: „egy pint porter sose értett senkinek”. De nem adott italra pénzt olyanoknak, akikről tudta, hogy nem ismernek határt. Mrs. Leavy – 1912 és Matt halála között Rutland Street-i lakos – elmondja, hogy az ura, Patrick Leavy, a nagy sztrájk óta nem kapott állást, és 1914-ben a Man-szigeteken talált munkát. A Leavy-család nehéz időket látott, és Mrs. Leavy megkérdezte Mattot, tudna-e rajtuk segíteni. Matt 3 fontot adott neki. Hosszú idő múlva meg tudta volna kezdeni a

visszafizetést, de Matt nem akarta elfogadni a pénzt. Francis Donnellan, aki 1909 és 1925 között Mattal egy házban lakott, így tanúskodik:

Valamivel az első világháború után, 1919 vagy 1920 körül, mikor sztrájkoltam, eljött hozzám. Beszélgettünk egy kicsit vallásos dolgokról, és megkérdezte, olvastam-e valaha vallásos könyvet . . . Aztán hozzátette: „Kisgyerekeid vannak, nehéz viszonyok közt lehetsz, — ha akarsz egy pár fontot, adok neked.” Akkor nem fogadtam el a pénzt, mert azt gondoltam, a sztrájk nem tart soká. Erre azt mondta, ha később úgy látom, hogy rászorulok, csak forduljak hozzá.

Egy másik tanú, Carew, előmunkás a T. & C. Martin cégnél, elmondta, hogy egy pap (Fuller szerint Monaghan atyától) jött a raktárba és engedélyt kért, hogy gyűjthesse az emberektől. Carew azt felelte, tegyen ki egy értesítést, hogy a fizetésnapon eljön, és átveszi az adományokat azoktól, akik az illető jótékony célra adakozni akarnak. Pénteken, mikor az emberek fizetést kaptak, a pap visszajött és gyűjtött. Elmenet Carew megkérdezte, találkozott-e Mattal. Megmondta neki, hol találja: ő bizonyára adni fog. A pap visszament Matthoz, és utána odajött Carew-hoz azzal, hogy alig merte átvenni, amit ez az ember adott. Carew megkérdezte: „Mennyit adott?” „Az egészet, ami nála volt” — felelte a pap. Minthogy Matt éppen akkor kapta meg a heti fizetés 3 font 1 shilling 6 penny tartalmazó csomagját, Carew úgy gondolja, ezt mind odaadta.

Más alkalommal 5 fontot nyújtott át T. Murphy jezsuita atyának a Gardiner Street-en. Furlong testvér elmondta, hogy Matt néha 4-5 shillinget adott neki azzal, hogy vegyen virágot a Szűzanya oltárára. Egy idő múlva már nem hozott erre pénzt, megjegyezve: „A misszióra fogom adni.” Akik különféle rendházaknak, a városi templomok szenthelyeinek, a Szent Vince-konferenciáknak és más jótékony célokra gyűjtöttek, mind ismerték Mattot, ha nem is névről, legalább látásból, és ő rendszeresen, bőkezűen adakozott nekik. Utolsó éveiben mintha minden adakozó tevékenységét a misszióra központosította volna, különösen az egyik külföldi missziós társaságra. Úgy látszik, sok éven keresztül küldött pénzt a keady-i szegény klarisszáknak is. Könyveiben az 1900-as évek elejétől kezdve megtaláljuk az apácák hálaképeit. A kolostor könyveiben ugyan nem olvasható Matt Talbot neve, de ismételten előfordulnak egy dublini „jóbarát” adományai. Matt bizonyára valaki má-

son keresztül küldte el a pénzt, mint nem egyszer más esetekben is. Emlékszünk rá, hogy nem volt nagy levélíró.

X. FEJEZET

Az 1913-as év tanúja volt Tőke és Munka nem váratlan összeütközésének Dublin városában, Minthogy Matt Talbot egyike volt azoknak, akik abbahagyták a munkát, mikor a „nagy sztrájkot” meghírdették, röviden meg kell vizsgálnunk azokat az életföltételeket és eseményeket, amelyek a sztrájkra vezettek. Hiszen ez lényeges azok életének megértésére, akik között Matt nap mint nap dolgozott. Az angol kereskedelmi minisztérium egy 1912-es körkérdése mutatja, hogy 1905 és 1912 között az élelmiszerek 14 %-kal emelkedtek. De a bérek nem emelkedtek a megélhetési költségekkel megfelelő arányban. Az azóta elhunyt Seumas O'Farrell a „Studies”-ba írt egyik cikkében erről a korszakról beszélve így felelt a természetesen fölmerülő kérdésre: Mit tettek a munkások?

Kevesebbet ettek, és újabb foltokat varrtak a ruhájukra. Semmi mást nem tehettek. Az állami támogatás a szegényházba való fölvételben vagy természetbeni segítségben nyilvánult csak, — azt is vonakodva és megalázó feltételek mellett adták.

A „természetbeni segítség”, vagy népiesen „közsegély” néhány cipőből, egy csipet teából, egy kis cukorból, pár uncia margarinból állt. Ezért az illetőnek személyesen kellett elmenni a szegényházba, és bemutatni a segélyt engedélyező tisztviselőtől kapott jegyet. Ebből kellett megélni vagy meghalni egy özvegynek gyermekeivel együtt. A lakbért jótékony szervezetek fizették, minthogy az állam egyedül a szegényházzal gondoskodott. A halottakat a szomszédok pennyjéből temették el. Isten a tanúja: ezek az emberek szenvedtek, de csendben szenvedtek. A törvényhozók nagyon messze voltak a Westminsterben, és az önkormányzat igényével törődtek. A nyomortanyák tulajdonosainak képviselőjük volt a dublini testületben. Kihez fellebbezhettek volna a szegények? Cézárhoz Cézár ellen?

Más segítség híján a szegények segítették sorstársaikat. Megvonták a saját éhes szájuktól a kenyeret, hogy azoknak adják, akik még nagyobb ínségben voltak . . . A munkásosztály élelmiszervásárlásának 75 %-a az alapélelmiszerekre ment. A „fényűzési cikkek” voltak: egy pint porter két pennyért és öt cigaretta egy pennyért — azok számára, akik meg tudták venni . . . Az ő dolguk volt, hogyan élnek. Senki más nem törődött vele. Azt pedig, hogy hol élnek, a szoba bére döntötte el. 16 shillingből kevés maradt szállásra, ha csak félig is jól akarták lakatni a családot.

Dublinnek mint kézműves központnak nem volt meg az előnye, amit az ipari világ sok nagyvárosának a szénbányák, acélraktárak, nagy erdők és más nyersanyagok közelsége jelent. Másfelől az ír fővárosnak kétségtelen előnye volt – ha nem is használta ki egészen – a várost kétfelé szelő folyam. Bőségben akadtt munkaerő is, nagyon is sok ahhoz képest, amit ipara a 19. század második felében és a 20. század első évtizedeiben igényelt. A sztrájkot megelőző évtizedekben a város legnagyobb gazdasági problémája éppen ez az aránytalanság a munkapiac kereslete és kínálata közt. Seumas O'Farrell fölidézi a dublini szegények csodálatos testvéri szeretetét ezekben az években. Egy angol újságíró, Arnold Wright, „A megzavart Dublin” c. könyvében így foglalja össze a dublini munkások jellemzését. (Könyvét a városban tett látogatás után írta meg, beszámolva a sztrájkról, és a dublini Munkaadók Szövetségétől 500 fontot kapott érte.)

(A dublini munkások) erősen érzelmi lények, s nagyon hajlanak külső befolyásokra. Könnyen belesodródnak minden olyan mozgalomba, amely akár a zsebükre, akár a vallásos beállítottságukra, akár a hazafiságukra appellál. A kerek világon talán sehol sincs gyúrhatóbb anyag olyan ember kezében, akinek küldetése van (vagy úgy gondolja, hogy van) az emberiség megreformálására.

Minthogy sokkal több munkás élt a városban, mint amennyit az ipar felhasználhatott, a „szakképzetlen” munkások bére alacsony volt. 1913-ban a kormány megvizsgálta a dublini lakásviszonyokat. A bizottság jelentésében a következő számok szerepelnek: A bérlakásokat elfoglaló családfők közül 5604 személy 15 shillingig terjedő fizetést kapott hetenként; 9000 15 shilling és 1 font között; 2685 1 fonttól 25 shillingig; 1627 25–30 shilling között és 2384 30 shilling fölött keresett. Ezek az emberek mind alkalmi munkások, ott dolgoztak, ahol fölvtették őket, valami nagy építkezés idején az építőiparban vagy a kikötőben; egyesek utcai árusok voltak, mások a lovakat őrizték, vagy más filléres foglalkozás után szaladgáltak. A bizottság általános következtetése: „a dolgozó osztályok jórésze, kocsisok, fuvarosok, kifutók és hasonlóak nem keresnek heti 18 shillingnél többet.”

Ennek az elnyomott csoportnak a nyomorúságos lakásviszonyai és az a táplálék, amit képesek voltak megvenni maguknak, nem növelték értéküket a munkapiacra. A látogatók állandóan csodálkoztak, hogy ilyen környezetben,

a nélkülözés és nyomorúság állandó nyomása alatt a dublini szegények mégis olyan buzgón, sőt szinte büszke macacssággal gyakorolják vallásukat, amit kevés helyen lehetett megtalálni a hasonló gazdasági és ipari válságon átmenő városokban. Ezek a látogatók nem tudták, hogy a dublini munkások 1913-as nemzedéke annak a nemzedéknek az utóda, amely sértetlenül vészelt át az ötvenes évek hitellenes hadjáratát, és hite el nem apadó erővel élt tovább a következő évtizedekben. Azt sem tudták, hogy az 1913-as dublini szegények unokái és dédunokái voltak az 1829-es katolikus emancipációt követő korszak dublini lakosainak. Ez a nemzedék a negyvenes évek inséges ideje alatt Istennek épített házakat, mielőtt saját magának keresett volna jobb szállást. A század utolsó évtizedeinek szegény katolikusai fontosabbnak tartották, hogy hitet hagyjanak utódaikra, mint hogy jobb életfeltételeket. Az várhatott. De nem várhatott örökké.

A dublini nyomortanyák 1913-ban és már sokkal előtte – hogy ismét Wrightet idézzük – „a társadalmi lealjasulás infernójának egészen sajátos fejezete”.

Sehol sem találhatjuk összesűrítve annyi fajtáját a rossznak, ami modern civilizációnk alvilágához tapad. Csak a tiszta igazat mondjuk, ha azt állítjuk, hogy ezek a férfiak és nők úgy élnek, mint a mező vadja. Hihetetlen számban nyüzsögnek öreg, roskadozó, fizikai és erkölcsi romlástól átjárt épületekben . . . Dublin teljes lakosságának 1/14-e olyan szállásokon lakik, amelyek elismerten alkalmatlanok emberi lakásnak, kb. egy további nyolcada pedig csaknem ugyanilyen nyomorult körülmények között . . . A lakosságnak közel egyharmada testileg és erkölcsileg káros lakásfeltételek között él.

Peter Monaghan atya, a Francis Street-en levő Myrai Szent Miklós templom plébánosa, 1913-ban tanúskodott a lakásvizsgáló bizottság előtt. Említett egy általa ismert bérházat, amelyben 107 ember lakott, és az egész épületben csak két – vegyes – W. C. volt. A testület hivatalnokai szembeszóltak Monaghan atya adataival, azt állítva, hogy az illető bérházban csak 95-en laknak, és három, nem két W. C. van!

Egy másik tanú, a N.S.P.C.C.* pénztárosa, a nyomortanyák vidékének gyermekeiről beszélt a bizottság előtt: „ott csavarognak az átjárókban, felügyelet nélkül, erkölcsi

* National Society for the Prevention of Cruelty to Children: gyermekvédő bizottság. (Ford.)

és testi veszélyeknek kitéve". Ez az ember életében „sosem látott a bérházakban egy nőt varrni vagy kötni”, bár szakadt és rongyos ruha ugyancsak bőven akadt.

A túlnépesedés és az állástalanság Dublin circulus vitiosus-a volt.* 1911-ben nem kevesebb, mint 169 736 személy szerepelt mint „meghatározhatatlan, nem termelő osztály”, és 45 169 számított „szakképzetlen munkásnak” – a város lakosságának kb. egyhetede. Ez a 45 000 ember és családjuk – Dublin egyharmada – lakta ezeket az emberi lakásnak nem alkalmas odukat, és fizetett értük. Élethossziglan a létbizonytalanság futóhomokjában való sínylődésre ítélt emberek, semmi reményük, hogy valaha is kiemelkedhessenek környezetünk elaljasulásából. Mindaddig nem szedték össze a bátorságukat, míg Connolly el nem jött; nem eszméltek föl mindaddig, míg Jim Larkint nem hallották.

A nyugtalanság a levegőben izzott. Más országokban sztrájkok törtek ki. Angol és skót ipari központokban leállt a munka. Emlegették a mozgalmat, amelyre Arthur Griffith és barátai kötelezték el magukat – de csak csöndesen, hisz az ellenség a kapukon belül volt. Messze volt már 1798, Lord Edward és Emmet, 1848 és a fiatal írek, 1867 és a Fenian-szövetség. Parnell után nem jött vezető.

És a dublini nyomortanya lakói nyomorúságos környezetük ellenére mégis nagy benyomást tettek Arnold Wrightre:

Ez az ember bizonyára nem úgy bűnös, mint a londoni aljanép. Dublinban nincs meg a párizsi apacsvilág; kétes, van-e itt sok igazi huligán. A dublini nyomortanyák népe nem bámul és vigyorg a jólöltözött idegenre, mint London keleti részének nyomornegyedében. Sohasem halt éhen senki az ír fővárosban . . . Tagadhatatlan, hogy ezeken a sivár, piszkos utcákon rengeteg együttérzés él mások balsorsa iránt. Egy közelmúlt kutatás majdnem minden szakértője tanúsította, milyen jók egymáshoz a szegények. Sőt éppen a nyomortanyák népének túláradó szeretete vezet a legkétségbeejtőbb zsúfoltságra a bérházakban, mert akár mekkora is egy szobában a család, mindig odavehet még egy másikat, amelyiket valami okból — például mert nem fizettek bért — kilakoltattak.

1914-ben G. Chart dr. az ír statisztikai és társadalmi kutatótársaság előtt felolvasott egy dolgozatot a dublini

* Szó szerint „hibás kör”, azaz körben forgó hibás okoskodás. A két tényező egymást erősítve ugyanarra az eredményre vezet. (Ford.)

„szakképzetlen munkások” lakás- és életfeltételeiről. A következőket állapította meg:

A dublini munkásosztály mélyen vallásos, amint ezt sok jel mutatja. Általában sokkal erkölcsösebb és tiszteletreméltóbb életet folytat, mint környezetét tekintve várni lehetne. Kiemelkedően tanúsítja a kedvesség, vidámság és udvariasság közösségi erőnyeit. A lakás- és várostervező társaság kutatói, bár a nagy sztrájk idején lakások százait járták be, és sok igen éles és kényes kérdést vetettek föl, ritkán találkoztak gyanúval vagy udvariatlansággal. Ez az osztály gondolkodásában és erkölcsében talán magasabb színvonalon áll, mint a legtöbb város munkásosztálya.

Az alapprobléma az volt, hogy nem állt rendelkezésre elég állás annak a 45 000 „szakképzetlen” munkásnak, akikről legalább 100 000 ember napi kenyerére függött. „Szakképzetlen” volt, hát nem kapkodtak utána a piacon, olcsón lehetett dolgoztatni. Minthogy pedig a dolgoknak ez az állása krónikussá vált, a város lakosságának egyharmada örökös létbizonytalanságban élt. A múlt hetek amolyan libikóka-játékokban teltek: hol lesüllyedtek a teljes romlásba, ahol az elemi létszükségletek is hiányoztak, hol fölemelkedtek addig a tengődésig, amelyet a család kereső tagjától hazahozott sovány fizetés biztosított – föltéve persze, hogy hazahozta! Dublin 350 000 lakosa közül minden harmadik ebbe az elnyomott, gyakran kizsákmányolt osztályba tartozott.

Amint láttuk, erőfeszítések történtek a város szakképzetlen és alkalmi munkásainak megszervezésére. 1908-ban a munkáspártiak egy része ír szakszervezetet próbált alapítani Dublinban, de a kísérlet kudarcot vallott. Jim Larkin szakított a liverpooli szakszervezettel, amelynek ír képviselője volt, és csatlakozott a dublini és corki munkásokhoz. Olyan ír szakszervezetet terveztek, amely független a csatornán túli munkásszervezetektől. Ez volt az ír szállító- és egyéb munkások szakszervezetének (I.T.G.W.U.) a kezdete. Számbeli és anyagi gyöngeségének kiegyensúlyozására Larkint választotta főtitkárává.

1909-től az I.T.G.W.U. egy sereg sztrájkot és munkás-kizárást vett a gondjába. Nem volt elég anyagi forrása, hogy fedezze ezeket a vitákat, ezért a régi Dublini Kereskedelmi Egylethez – a szakmunkások szervezetéhez – for-

dult segélyért, továbbá gyűjtésekkel, előadásokkal, tombolákkal és estélyekkel kellett pénzt fölhajtania. 1910-ben James Connolly az USA-ból hazatért Írországra, és az I.T.G.W.U. belfasti ágának titkára, valamint az ulsteri szakszervezet szervezője lett. De a következő néhány évben Connolly és Larkin viszonya nem éppen a legjobb.

A Gardiner Street-en 1910-ben tartott nagybőjti előadások visszatükrözték a dubliniak azidőbeli problémáit. Robert Kane SJ hat előadást tartott a szocializmusról; röviddel utóbb röpirat formájában is megjelentek. James Connolly „Munka, nemzetiség és vallás” c. tanulmányában vitatta ezeket az előadásokat, és mint a szocializmus elleni támadásokat ítélte el. Minthogy a T. & C. Martin fa-telep embereinek jórésze a Gardiner Street környékén lakott, joggal föltehetjük, hogy az előadások és Connolly kritikája sok vitára adott alkalmat köztük.

Mindenesetre a Martin cégnél legalábbis egy ember megvette és tanulmányozta Kane atya írását, s miután át-tanulmányozta, megvett és elolvasott másokat is, mind olyanokat, amelyek a kor katolikus munkásait oly közelről érintő kérdésekkel foglalkoztak. Ez az ember Matt Talbot volt. Olvasgatta sok könyvét és röpiratát, miközben Connolly és Larkin a rosszul fizetett, szakképzetlen munkások nagy tömegét föl akarta emelni odáig, hogy képesek legyenek kiszabadulni a nyomorúság ragadós mocsarából. Ha a munkások eddig nem ismert neveket idéztek, például Marxét vagy Engelsét, anélkül, hogy bármelyikről sokat tudtak volna, egy dublini munkásember szorgalmasan ismerkedett – és talán másokat is megismertetett – az Egyház tanításával olyan kérdésekről, mint: tőke, munka, igazságos bér, sztrájk és hasonlók, amelyek a rosszul fizetett alkalmi munkásokat érintették, és számunkra a kor égető témáit jelentették.

Ilyen kisebb könyvecskék voltak: *A szocializmus vizsgálata* (Hilaire Belloc) 1909; *Az Egyház és a szocializmus* (Belloc) 1909; *Francisco Ferre és a spanyol anarchisták; Katolikus szociális katekizmus*.

Nagyobb könyveket is olvasott 1912/13-ban. Így: *Az evangélium szociális értéke* (Léon Garriguet): ez a könyv 10 shillingjébe került, és megjelölte azt a szakaszt, amely a javak közösségével foglalkozott az ősegyházban. Másik szerzeménye volt az *1913-as szociális évkönyv*, ezt a

délamerikai katolikus szociális akciónál jelölte meg. Továbbá XIII. Leó levele: *A munkásosztályok helyzete*; egy másik katolikus szociális katekizmus 1913-ból, amelyben a következők voltak megjelölve: *A beteg*; *A betegség*; *A betegség oka*; *Engedély nélküli gyógyítók*; *A híres doktor orvossága*; *Az orvosság alkalmazása*.

Lambert McKenna jezsuita egy sor röpiratot tett közzé abban az időben. Ezek közül Matt hármát vett meg: *Az Egyház és a dolgozók*; *Az Egyház és a munkásosztály*; *Az Egyház és a szakszervezetek*.

Képtelenség azt állítani – pedig megtörtént –, hogy Matt Talbotot nem érdekelte dolgozótársainak az igazságért folytatott küzdelme. Ekkori olvasmányain kívül rendelkezésünkre áll társainak tanúskodása is a Martin-cégtől. De mielőtt ezeket felsoroljuk, föl kell idéznünk az 1913-as nagy sztrájk történetét.

Említettük, hogy a század elejétől sztrájkok voltak a fővárosban. Az 1908 utáni években, amikor az I.T.G.W.U. megalakult, ezek egyre szaporodtak. Ettől az időtől kezdve a szolidáris sztrájk mind népszerűbb lett, és gyakran leállt a munka. Jim Larkin szilaj cikkeket írt az *Irish Worker* c. újságba, vádolva, becsmérelve, befeketítve a sztrájk-törőket, a kapitalistákat, a főváros rendőrségét („ezt a vad kockáhozordát”) hétről hétre. 1911-ben Larkin próbálta áthidalni a szakadékot a munkások különböző csoportjai közt; különösen pártfogásába vette a hajómunkások ügyét. Egész sor munkabeszüntetés következett. Végül a munkaadók a maguk részéről megalakították a Dublini Munkaadók Szövetségét, – amelyet Larkin nyomban a „Munkaadók Titkos Szövetségé”-nek keresztelt el.

Az alkirály, az aberdeeni earl, találkozót hívott egybe. Értekezletre hívta a királyi várba Jim Larkint és az I.T.G.W.U. egy másik képviselőjét, valamint a Munkaadó Egyesület két tagját. Az eredmény ideiglenes fegyverszünet volt. De néhány hét múlva vita tört ki a szakszervezet és a fatereskedők között. Ekkor sztrájkra szólították fel a vasutasokat, azok megtagadták a faszállítmányok kezelését. A sztrájk 1911 őszének elején néhány héting tartott, de kútba esett, mikor az Egyesült Vasúti Társaság alkalmazottai úgy döntöttek, hogy veszített ügyért harcolnak, és tönkremennek, ha a már kimerült alapból még több sztrájkpénzt fizetnek ki. A következő évben újabb viták adódtak, mind-

egyikben munkások tömege vett részt. A Jacob-féle kétszersültgyár, különböző hajóstársaságok, gépgyártó és építő cégek munkáját egy vagy több sztrájk akadályozta. Így ment ez tovább az 1913-as lókiállításáig, – egy sor kisebb-nagyobb csetepaté, amely mind a döntő küzdelem irányába mutatott.

Murphy, a Villamos Társaság elnöke, a „Független Újság” tulajdonosa, akinek Nyugat-Afrikában és különböző brit városokban voltak üzleti érdekeltségei, elhatározta, hogy szállítótársasága a jövőben nem alkalmaz I.T.G.W.U. tagokat. Más munkaadók követték a példát. Az egész város különböző cégeiben munkáskizárások történtek. Az állásukból így kidobottak száma hamarosan elérte a 30 000 főt. A sajtó – az I.T.G.W.U. szervének, az „Ír Munkás”-nak a kivételével – ellenséges hangot ütött meg a sztrájkolókkal szemben. A Sackville (ma O’Connell) Street tömeggyűlésein összecsapások zajlottak le a sztrájkolók és a rendőrség között. Az utóbbiaknak megvoltak a maguk régi sérelmei, amelyekért leszámoljanak a szakszervezet embereivel. Még mindig fájt nekik az az ostorozás, amit az „Ír Munkás”-ban kaptak. Larkin újságja nemcsak hogy a maguk egészségében „órálkodó krakélereknek”, „a bődületes tudatlanság oszlopainak” és még rosszabbnak bélyegezte őket, hanem egyéni támadásokat is intézett ellenük: egyes túlbuzgó rendőröknek a nevét és számát is megadta az állítólagos sérelmek részleteivel, bizonyítva munkásellenes érzületüket.

A legádázabb összeütközés a sztrájkolók és a rendőrség között augusztus 30-án kezdődött és folytatódott még 31-én is. A rendőrök – egyesek ittasan, mások sutba dobva a fegyelmet, és valamennyien feladatuk teljes félreértésével – megtámadtak egy sor bérlakást a Corporation Street-en és a Foley Street-en, egyaránt botozták a sztrájkolókat és nem sztrájkolókat, nőket és gyermekeket bántalmaztak, lerombolták az ott élő szerencsétlenek szerény otthonát, megsemmisítették szegényes javaikat. A Beresford téren és környékén további botozások és összecsapások zajlottak le; Redmond’s Hill aug. 31-én kézitusa tanúja volt a tömeg és a rendőrség között, több mint száz sebesülttel.

Egy fiatalember temetése, aki az O’Connell Street-i összecsapás következtében halt meg, a várost a munkás-

forradalom szélére sodorta. A haláleset közvetlenül nyomában járt a Church Street-en történt szerencsétlenségnek, ahol két bérház összeomlott, hét személy ott pusztult, és sokan súlyosan megsebesültek. Egyes cégek bezártak, mások ugyanezzel fenyegetőztek; a dublini kikötő is ebben a veszélyben forgott. Lorcan Sherlock polgármester sietve megbeszélésre próbálta összehívni a két felet, de a Munkaadók Szövetsége egyszerűen megmakacsolta magát, és nem volt hajlandó egyetlen I.T.G.W.U. tagot sem alkalmazni. Megfogalmaztak egy aláírandó formulát is a munkásoknak, amelynek egyik záradéka szerint beleegyeznek, hogy bármilyen forrásból származó bármely árut kezelni és szállítani fognak. Minthogy ez közvetlen támadás volt a szakszervezeti „szolidáris sztrájk” taktikája ellen, most már különböző olyan cégek is belekeveredtek, amelyeknek alkalmazottai eddig még nem léptek sztrájkba. Az egyik ilyen volt a Martin-cég. Embereik visszautasították a megegyezés aláírását. A sztrájkba lépők között volt Matt Talbot is.

Nem egyszer és nyilvánosan is elhangzott az állítás, hogy Matt Talbot sztrájk törő volt, és nem érdekelte dolgozótársainak küzdelme a jobb létföltételekért. Ez nem igaz. Eltekintve a vele dolgozó emberek tanúságától meg azokétól, akik találkoztak vele a sztrájk idején, a szakszervezetében máig megmaradt adatok is teljesen megcáfolják. Matt 1911. szept. 22-én lépett be az I.T. & G.W.U. 1. sz. ágába az Építőmunkások ágába, és az 1913-as sztrájk kezdetén tagsági díjával teljesen rendben volt. Fizette a sztrájkhozjárulást. Nem ment sztrájkörtségbe, de nem is játszotta ki társait. Az ő korosztályába tartozó, hatvan felé közeledő embereket nem kérték föl sztrájköröknek. Ha sztrájk törő lett volna, nem zárta volna-e ki a szakszervezet? Már pedig a neve bent maradt a könyvben, és szakszervezete betegbiztosítást fizetett neki 1923–24-es betegsége idején.

Sokat hangoztatták, hogy nem vett részt a szakszervezeti gyűléseken, főleg a sztrájk alatt. Dehát sohasem olvasott újságot, sohasem emelte föl a szemét az utcán jártában, hogy a falragaszokat vagy a plakátokat nézze, és egész nap a templomban ült. Nagyon lehet, hogy nem is tudott a gyűlésekről. Még ma, a munkásmozgalom magasfokú szervezettsége idején is gyakran megtörténik, hogy

jól képzett, értelmes tagok nem jelennek meg szakszervezetük rendes vagy különleges gyűlésein. Nem mindenki szeret gyűlésekre járni.

A boldoggá avatási eljárás folyamán a következő valóságok hangzottak el Matt Talbotról az 1913-as sztrájk szakaszában:

John Robbins:

Lelkiismeretes munkás volt, akkor is törődött a munkával, ha nem lett volna kötelessége. Sohasem hallottam a munkaadói ellen beszélni, de nagyon jól tudta, hogy az embereket nem mindig fizették megfelelően. Egyszer azt mondta, hogy X. úr (egy előmunkás) „a gazdák embere”, vagyis jobban pártolja a munkaadókat, mint minket munkásokat. Matt nem volt sztrájkörsegen a nagy sztrájk alatt. Nem beszélt sokat a munkások bajairól, de azt akarta, hogy tisztességes fizetést kapjunk a tisztességes napi munkáért.

Raphael O'Callaghan:

Matt Talbot velem nagyon őszintén beszélt a munkások helyzetéről és a sztrájkokról. Ez kényes tárgy volt, mert hiszen ő sztrájkoló volt, én pedig munkaadó, és tagja a Munkaadók Szövetségének, amellyel a sztrájkvezérek háborúságban álltak. Különösen a tapintatát csodáltam ezekben a beszélgetésekben. Az akkori idők keserű ellenségeskedése teljesen hiányzott a szavaiból, és próbálta nem sérteni az érzelmeimet, de fenntartotta és jól tudta védeni a maga véleményét. Őrült, hogy a kétségtelenül nem megfelelően fizetett emberek béremelést kaptak, de távol tartotta magát a városban eluralkodó hevességtől, és nem esett bele az általános izgalomba. Biztos, hogy nem engedte megzavarni ezzel a lelkiéletét. Hogy több bért kapott, annak csak azért örült, mert többet tudott adni jótékony célra, különösen a külföldi missziókra. Hallottam, hogy egy bizonyos hölgygel heves vitája volt a sztrájkokról; volt néhány Larkin-féle írása is. Nem ment sztrájkörsebbe, a sztrájkpótlékért sem. Helybe hozták neki. A sztrájk előtt 15 shillinget keresett hetenként. Ekkor kért meg a nagynéném, hogy adjak neki ruhát.

J. J. Flood kanonok, a Jézus Szent Neve plébánia (Beechwood Avenue) boldogult plébánosa, így vallott:

Személyesen nem ismertem Matt Talbotot, de 1908-tól 1924-ig plébános voltam a St. Laurence O'Toole templomban, és világosan emlékezem egy furcsa emberre, aki mintha mindig sietett volna. Munkásruhában járt, vékony volt és aszkéta külsejű, rozszul táplált. Inkább szaladt, mint járt. Akkor nem tudtam, hogy ő Matt Talbot, de azóta rájöttem. Minden este eljött a templomba, és körülbelül tizenöt percig maradt. Reggel is eljárt, úgy a mise közepe felé ért oda . . . Matt halála óta csak egyetlen személlyel beszéltem, aki ellene szólt, az pedig túlzó agitátor volt. Egy gyűlésen mint „sztrájktörőről” beszélt róla. A hallgatóság, amely eléggé szélsőséges nézetű emberekből állt, tiltakozott, és kényszerítette a szónokot megjegyzése visszavonására.

James Tallon, egy szabó, ezt vallotta:

Az 1913-as nagy sztrájk megzavart. Megkérdeztem Mattot, milyen jögon történik. Azt mondta, hogy őt is megzavarta, és hogy beszélt egy pappal a Gardiner Street-en, aki egy könyvet adott neki olvasni. A harmadik vagy negyedik lapon azt olvasta, hogy senkinek sincs joga a szegényeket kihasználni és így kényszeríteni engedelmességre. Ez neki elég volt, és megnyugtatta a lelkiismeretét.

Frank Larkin Mattnak Jim Larkin iránti tiszteletéről beszélt:

Matt nagyon tisztelte Larkint és mindenkit, aki mások javán fáradozott. Úgy találta, hogy Larkint később cserben hagyták az emberei, és azt mondta, hogy a munkások hálátlanok voltak ve-zérük iránt.

John Gunning a következőképpen tanúskodott:

Az 1913-as sztrájk alatt Matt nem vette föl a sztrájkpótlékot, csak ha odahozták neki. Én akkor jó állásban voltam, ezüstcsiszoló a West cégnél, azért rábeszéltem, vegyen tőlem kölcsön. Sok rábeszélés után elfogadott összesen kb. 4 vagy 5 fontnyi összeget. Mikor a sztrájknak vége volt, 5 shillinges heti részletekben visszafizette.

Egy öreg hölgy, Halbertné, az első bizottság előtt elmondta, hogy kb. huszonöt éven át ismerte Matt Talbotot 1925-ben bekövetkezett halála előtt. Ő a legkorábbi misére járt a Xavéri Szent Ferenc templomba. Mikor kapunyitás előtt ért oda, mindig ott találta „a lépcsőn térdelve, esőben, sárban-hóban”, várakozás közben imáit mondogatva. Halbertné ezt is mondta:

Többször vitatkoztam Matt Talbottal a sztrájkokról. Én nagyon ellene voltam. A nagy sztrájk alkalmával ő úgy gondolta, hogy az emberek csakugyan sérelmet szenvedtek, és a pártjukon állt.

Bookerné vallomása:

Egyetlen egyszer láttam Mattot nagyon bosszúsnak, mikor egy asszony mindenáron beszélni akart Furlong testvérrel a Jezsuita templomban. Azt mondta nekem: „Micsoda dolog föltartani egy embert, akinek annyi a munkája!” A nő meghallotta, és azt mondta: „És micsoda dolog, hogy ez a vén larkinita — már mint Matt — így beszél rólam!”

M. J. Dillon, Martinék egyik előmunkása, az alábbi vallomást tette:

Mattnak különös képessége volt arra, hogy nyugodtan végezze a dolgát, és mégse maradjon el vagy késsen soha a munkájával. Nem lehetett siettetni. Tisztelettudó volt a gazdáival, de nem habozott — egyenesen, bár tisztelettel — leszögezni a jogait. A nagy sztrájk idején Matt álláspontja az volt, hogy vele magával nem bántak rosszul, de a munkatársait rosszul fizették. Igazságérzete magába zárta a munkaadókat és az alkalmazottakat egya-

ránt . . . Egy nap, mikor kocsikat raktak meg, és egy kis szünet állt be a munkában, ő — mint rendesen — visszavonult Imádkozni. Mikor a rakodás újra kezdődött, a brigádnak Matt nélkül kellett folytatni, mert ő nem került elő. Néhány perc múlva jött csak. Megszidtam, hogy ne imádságra pazarolja a gazdái idejét. Nagyon felindultnak látszott, bocsánatot kért, és azt mondta, nem hallotta visszajönni az autót, de még egyszer nem fog ez megtörténni. Megtartotta az ígéretét. Mikor az emberek különdíjat kaptak egy hajó kirakásáért, Matt nem jelentkezett érte. Nekem a kötelességemhez tartozott ennek a pénznek a kifizetése, és ha egyvalaki nem vette föl, az fölborította az elszámolómat. Ezért beszéltem vele erről. Azt mondta: „Igaz, egy kicsit keményebben kell dolgoznunk, de utána sok üres idő van a raktárban a rakodások között, — nem gondolom, hogy jogom van erre a pénzre.” Minthogy nem jött érte, ezután félretettem, és mikor találkoztam vele, odaadtam, ami összejött. Ilyenkor elfogadta, de azzal: „Valami jótékony célra adom.”

Azért nem akarta elfogadni a különbért, mert más munkások, akiknek kevesebb hetibérük volt és nehezebb munkájuk, szintén csak ugyanannyi prémiumot kaptak, mikor kiraktak egy hajót.

Gethin, a Martin cég egyik kereskedelmi hivatalnok, további tájékoztatást adott erről a Matt által visszautasított prémiumról:

Ezt a pénzt nem túlórázásért adták, hanem mint prémiumot, ha egy hajót ki kellett rakni, hogy kész legyen, mire a dagály jön. Ha sikerült, minden ember 2 shilling prémiumot kapott, ha nem, akkor csak a rendes napibérüket. Nagyon keményen meg kellett dolgozniuk ahhoz, hogy időben kirakhassák a hajót és az elérje a dagályt.

Matt jó viszonyban volt a gazdával, de senki előtt nem tudott hajlongani. Illó tiszteletet tanúsított, de függetlenül gondolkodott, és egyenesen beszélt. Mikor leltároztam, egy szombati napon tovább benn kellett maradni. Mikor készen voltunk, azt mondtam: „Nohát vége van, Matt” —, mire azt felelte: „Mindennek vége van egyszer, egyet kivéve.” Néha megkérdezte: azt gondolom-e, hogy örökké élek. Nem valami sok kedélyesség volt benne, de azért nem volt mogorva. Túl kevésbé élt a földön ahhoz, hogy olyan vidám cimborá legyen, amelyet én szerettem. Beszélt nekem néhány vallásgyakorlatáról, de intett, hogy tartsam titokban; szeretett volna belőlem is „szentet” csinálni, de attól félek, nem sikerült neki. Az emberek roppantul tisztelték, és mikor egészsége gyengült, gyűjtöttek a számára, és elvitték hozzá.

Edward (Ted) Fuller ezeket állította:

Társai a Martin-cégnél igen nagyra tartották Mattot; nincs tudomásom, hogy valaki is kinevette vagy kigúnyolta volna. Azt mondta nekem a dolgozók jogairól: csodál mindenkit, aki kiáll a jogaiért. Az 1913-as sztrájkról meg azt mondta, meg van győződve, hogy az emberek magasabb bért érdemelnek, mint amilyet kapnak. Rokonszenvezett velük, de arról nem tudok, hogy valamikor ott lett volna a sztrájkgyűlésen, nem is hallottam, hogy elment volna. Nem volt sztrájkórságon sem a többiekkel, hisz nem volt ott a gyűléseken, ahol beosztották rá őket. Utána azt mondta

nekem, hogy a sztrájk alatt a templomban töltötte az idejét, imádságait mondva és a szentek életét olvasva. A munkászavargások idején megemlítette nekem, hogy az emberek csak a jogaiért küzdenek. Nem tudok visszaemlékezni olyan alkalomra, amikor ő maga állt volna ki a jogaiért. Matt úgy érezte, hogy a dolgozóknak joguk van magasabb bérré. Viszont mindig úgy vélekedett, hogy becsületesen meg kell az embernek dolgozni a kapott bérréért. Az emberek örömeit dolgoztak vele, mindig olyan vidám és kedves volt.

Furlong jezsuita testvér:

Isten szolgája a dolgozók oldalán állt, szerette volna, ha tisztességesen bánnak velük. Egy reggel megkérdeztem, vége van-e már az (1913-as) sztrájkoknak. Azt mondta, hogy nem, és hozzátette: „Remélem, megkapják, amit akarnak — tisztességes bért.” Emlékszem, egy reggel azt mondta nekem, mikor az ír szabad állam első kormányzótabornokát kijelölték: „Nem rettenetes, hogy az az ember ott a parkban 10 000 fontot kap évente, a szegények meg éhen halnak?” Én megjegyeztem: „Hát szegények mindig lesznek velünk.” Matt rám mosolygott, és elment.

Francis Donnellan, aki sokáig egy házban lakott Matt Talbottal és segítséget kapott tőle a sztrájk idején, ezt vallotta:

Az utcánkban igen kevesen ismerték Matt Talbotot, — nagyon magának való volt. Egy bizonyos McKeag, protestáns ember, aki a Martin cégnél dolgozott, azt mondta nekem, hogy ha az emberek kezdtek igen csúnya szavakat használni. Matt kivett a zsebéből egy nagy feszületet, föltartotta, és ezt mondta: „Fiúk, nézéztek csak, kit sértegettek.” McKeag szerint Matt idővel akkora befolyásra tett szert társai fölött, hogy a jelenlétében sohasem beszéltek csúnyán. Soha nem vitatkozott velem a sztrájkról vagy társadalmi kérdésekről. Azt szokta mondani: „Nem tudok eleget ahhoz, hogy ítéletet mondjak, — Jim Larkin tudja a legjobban.”

Boldogult William J. Larkin, Frank testvére, így tanúskodott:

Az 1913-as sztrájk idején a dolgozók igen rossz helyzetben voltak. Matt tudatában volt ennek az igazságtalanságnak. Együtt sztrájkolt 1913-ban dolgozótársaival, de nem vett tevékeny részt a sztrájkorszervezésben. Ismertem őt ebben az időben, és azt mondhatom, hogy állandó érintkezésben állt a sztrájk alatt szakszervezetével. A többiek nem vették tőle rossz néven, hogy nem vesz tevékenyebb részt a vitában, — tiszteletben tartották. Késztelen volt, hogy kész egyháza tanításának megfelelően cselekedni . . . Nem mutatott érdeklődést világi dolgok iránt . . . Kedvelt mondása volt: „Minden Isten kezében van.” Együttműködött azokkal, akik jobb életfeltételekért küzdöttek a munkások számára.

Véleményem szerint a szakszervezeti gyűléseken fölmerült dolgokban Matt nálánál illetékesebbekre hagyta a döntést, — szívesebben is töltötte az idejét imádsággal és elmélkedéssel. Ha munkahelyén az igazságossággal kapcsolatban merültek föl kérdések, habozás nélkül megmondta még a főnökének is, mit gon-

dol róla. Tisztelte az egyház tekintélyét, jóllehet az akkori dublini légkör nem volt valami kedvező az egyház számára. Szükségben levő társának segítségére sietett, pénzt adott neki, pedig magának sem volt valami sok evilági java. Egy szegény ember, aki azóta meghalt, elmondta nekem, hogy Matt Talbot egészen rendkívüli volt abban, ahogyan másoknak segített; mikor „a kis ember (Matt) adott nekem valamit, nem várta meg, hogy megköszönjem, hanem elszaladt.”

A Gardiner Street-i templomban voltak a kongreganista gyűlések. Az volt a benyomásom, hogy mikor utána Matt félrehívott egy-egy szegény munkást és végigment vele a folyosón (a templom néhány kijárata egy hosszú folyosóra nyílik, az épület egész hosszában), olyankor vagy pénzt akar adni neki, vagy meg akarja téríteni. Nem tudom, hogy minden bérét elajándékozta-e, de abban bizonyos vagyok, hogy segítette a szegényeket és sok katolikus szeretetművet . . . Megnyerően tudott másokat visszavezetni Istenhez. Gyűlölte a pózolást, — nyersen és nyíltan beszélt. Mindig megadta mindenkinek, ami járt, — nem tudok róla, hogy valamikor is igazságtalanságot követett volna el valakivel szemben, vagy barátságtalan szót mondott volna a másoknak. Szerette az igazságot. Nem volt szolgálékú; de szolgálta Istent.

Mrs. Johnson, Matt Talbot unokahúga:

Az 1913-as sztrájk alatt Matt nem vett részt a sztrájkorségben, az emberek nem is várták ezt tőle. Ha politikát próbáltam belekeverni a beszélgetésbe, ő fölemelte a kezét, és azt mondta: „Semmi politikát, — Istennel törődj, és semmi politikát.” Ha nem is vett tevékenyen részt a sztrájkban, mindig azt hallottam tőle, hogy a munkásoknak joguk van az igazságos bérrre. Újságot sosem olvasott. Imádkozott a bajba jutott emberekért, és segítette azokat, akik anyagilag rászorultak.

Edward Carew, előmunkás a Martin-cégnél:

Közvetlenül az 1913-as sztrájk után ismerkedtem meg Matt Talbottal. Hallottam, hogy rokonszenvezett az emberekkel; úgy tartotta, hogy az ügyük tisztességes. Nem volt sztrájkorségen a többiekkel, és amennyire tudom, a többiek nem törődtek ezzel, — persze akkoriban már öregedett is. Jó viszonyban volt munkaadóival; tisztelettudó volt, de nem szolgál. Kész volt kiállni az ügyért, ha az igazságosság forgott kockán. Jó, vallásos, lelkiismeretes ember volt, mindenben azt akarta tenni, amit helyesnek gondolt. Murphy, aki előttem volt előmunkás Martinéknál, azt mondta nekem, hogy egyszer egy másik, magasabb fizetéssel járó állást ajánlottak föl ott Mattnak, de ő visszautasította. Az a benyomásom: azért, mert nem kívánt olyanokkal dolgozni, akik csúnyán beszéltek.

A tanú még ezeket vallotta:

Rendszeresen adott kölcsön olyanoknak, akik segítségre szorultak. Többektől hallottam ezt, akiknek segített. Sohasem beszélt jócselekedeteiről. Saját magához szigorú volt, de másokkal szemben nyugodt, nyájas és kedves. Mindenki szerette, nem voltak ellenségek, mindenki tisztelte. Sosem ugratta az embereket, hanem kereken kimondta, amit gondolt. Nem volt forrófejű, hanem szolid és belátó; szorgalmas munkás, aki hűségesen dolgozott,

és nem lopta az időt. Sohasem találtam semmi hibát a munkájában, és nincs tudomásom róla, hogy valamikor nem teljesített valami parancsot. Ahol tudott, szolgálatot tett másnak. Emlékszem, egyszer hallottam, amint mondja Murphynak, az előbbi munkavezetőnek: nagyon sajnálja, hogy összetűztek. Murphy azt felelte: „Semmi baj, Matty . . .” Rendkívüli befolyása volt civakodásra hajló emberekre, és remekül tudott velük bánni. Én magam sose lettem volna ilyesmire képes. Hallottam, hogy egyszer megtagadta az engedelmességet egy utasításnak, mert a lelkiismerete ellen volt. Kész volt inkább elveszíteni az állását, mint azt tenni, amit nem tartott helyesnek; ahogy mondta: „elsősorban a lelke érdekét kell néznie.”

Egy alkalommal a Martin-cég egyik igazgatója megkérdezte Mattot, látta-e, hogy egyik társa elkésett. Matt így felelt: „Szeretném, ha nem kérdezne tőlem ilyet. Tudja, hogy nem akarok felelni rá.” Mikor az igazgató tovább ment, Matt a bűnöshöz fordult, aki ott bújt meg a közelében, és megjegyezte: „Hallottad? Jól vigyázz. Nem akarok hazudni, hogy megmentsem a bőrödet.” Máskor elég feszélyezetlenül beszélt egy előmunkással, és ragaszkodott a véleményéhez, mire az szemrehányást tett neki. Másnap visszajött és bocsánatot kért azzal, hogy a Mi Urunk mondta neki, hogy így tegyen.

Sir Joseph Glynn azt vallotta, hogy röviddel Matt halála után beszélt a Martin-cég előmunkásaival és más alkalmazottaival, s ennek alapján azt állítja: Matt Talbot úgy gondolta, hogy a munkások, főleg a házasemberek, nem kapnak elég fizetést. Ezekbe a témákba egészen belemelegedett. Egy alkalommal a raktárban mindenki fizetés-emelést kapott, kivéve Mattot és egy másikat. Matt Talbot ekkor jelentkezett az igazgató hivatalában, és kérte, emeljék föl a bérét, vagy magyarázzák meg, miért nem kapott béremelést, mikor mindenki más kapott. Az igazgató az felelte: „Maga ne hívja magát munkásnak”, és megtagadta az emelést. Matt szó nélkül kiment.

Mr. Fuller elmondta, hogy egyszer egy munkástársa a „mesterről” beszélt Mattnak, a Martin-cég egyik vezetőjére gondolva. Erre Matt: „Ő nem a mesterem – csak a főnököm. Csak egy Mesterem van – a mennyben.” * Mindig egyenes és bátor volt, és gyakran mondta: „Csak egy Mesterem van, a Mindenható Isten.”

* Az angol „Master” szó egyszerre jelent mestert (tanítót) és gazdát. (Ford.)

McGuirk elmondta a szentszéki bizottságnak, hogy egy alkalommal Matt a szokott félreső szögletében húzódott meg a farakások között, imádkozva, ahogy a rakodási időközökben szokta. Egyszerre bejött Thomas Martin egy előkelő látogatóval. Valami mozgást hallott a fa között, és odaszólt: „Gyere ki, akárki is vagy, ne félj.” Matt ezzel jött elő: „Uram, teljes tisztelettel mondom, még sohasem találkoztam olyan emberrel, akitől féltém.” Martin semmit sem felelt, hanem elment. Később azt mondta Sir Joseph Glynnnek, hogy Matt Talbot mindig megmondta a véleményét, ha az alkalom úgy kívánta, – viselkedése a cég vezetői iránt mindig tisztelettudó, de nyílt volt. „Matt mindig megmondta az embernek, amit gondolt.”

Matt tehát nem vett nyilvánosan és tevékenyen részt a munkások küzdelmében. De egyik testvére igen. Mikor az 1913/14-es keserves tél után az angol szakszervezetek nem voltak hajlandók tovább anyagi támogatást küldeni a dublini sztrájkolóknak, ezek előtt csak az éhhalál állt, és így újra kellett kezdeniök a munkát, olyan feltételekkel, ahogy a munkaadók megszabták. De azok gyakran elutasítottak olyanokat, akik kiemelkedő szerepet játszottak a küzdelemben. Ezek között volt Matt egyik fivére. Fuller úgy gondolja, Joe volt az. Charlie, a cipőtisztító ugyanis 1908-ban meghalt. Ez világos Matt következő kézirásos bejegyzéséből egyik könyvében:

Charles Talbot, aki 1908. június 8-án halt meg. Az Úr Irgalmazzon lelkének.

A sztrájk után még sokáig kölcsönös bizalmatlanság és ellenségeskedés uralkodott munkaadók és alkalmazottak között. És Matt Talbot tovább tanulmányozta a vitában fölmerült kérdéseket. A Martin-cég emberei elmondták, hogy egyszer ebédidőben a munkások közt vita támadt az Egyház álláspontjáról valami társadalmi kérdésben. Egyikük ezt indítványozta: „Kérdezzük meg Mattot.” Tehát előkerítették, és fölítették neki a kérdést. Így felelt: „Nem tudom erre a helyes választ, de tudom, hol kell megtalálni. Hallottam egy legutóbb megjelent könyvről, amelyik ezt a kérdést tárgyalja. De Amerikából kell megszerznem.” Ezzel elment. Akik odahívták, kicsit csalódottak voltak, akik pedig a kérdést fölvetették, diadalmaskodtak. Ha Matt nem tudja az Egyház feleletét, hát akkor kicsoda?

Néhány hónap múlva, mikor az összes érdekelt rég elfelejtette az esetet, Matt csatlakozott a csoporthoz ebéd

idején. Ez meglepte őket, mert elfogadott tény volt, hogy ezt az időt imádkozva tölti a farakások között. Egy új, szépen bekötött könyv volt a kezében: „Demokratikus ipar”, szerzője Dr. Joseph Husslein SJ. A kiadó: P. J. Kennedy és fiai, New York. Ez a vásárlás kb. 12 shilling 6 pennyjébe került Mattnak. A következő fejezeteket jelölte meg benne: A középkori céhek eredete; Egy skót kereskedőcéh; Az első modern munkásosztály; Női és gyermekmunka; Társadalombiztosítás.

Más könyveket is beszerzett Matt ebben az időben, így Dr. Coffey egy röpiratát: „Kapitalizmus és szocializmus között”; egy másik röpirat szerzője barátja, Dr. Keane OP volt, és a címe: „Létfenntartásra szolgáló bér és családi bér”.

Matt Talbot azt mondta, hogy nem ért a sztrájk fölvetette kérdésekhez. Bár időt szentelt a munkásokat érdeklő kérdések tanulmányozására, nem tartotta illetékesnek magát, hogy véleményt nyilvánítson. A döntést másokra hagyta; kívártta, mire szavaz a többség. Nem vett tevékeny részt a küzdelemben, – nem tört be ablakokat, nem szedett le rendőröket a lóról, nem szólalt föl gyűlésen. Mégsem volt sztrájktrőrő. Már 1900-ban, hosszú évekkel az I.T.G.W.U. megszervezése előtt, mielőtt még Connolly írásai megjelentek volna, vagy Larkin beszélt volna a dublini kikötőmunkásoknak, Matt Talbot egy csapat emberrel együtt sztrájkba lépett a Kikötőtársaságnál. Ezek az emberek úgy látták, hogy igazságos okból sztrájkolnak. Mikor a sztrájk meghiúsult, és az emberek nyomorúságosan visszakullogtak a munkához, először egyesével, kettősekével, azután nagyobb csoportokban, akkor – mint láttuk – csak négy ember nem jött vissza: Dolan, McAuley, O'Reilly és Matt Talbot. Matt egy papot kérdezett meg az 1913-as sztrájk jogosságáról, mielőtt beszüntette a munkát. Minden valószínűség szerint 1900-as sztrájkba lépése előtt is megkérdezte gyóntatóját vagy más papot. 1913-ban engedelmeskedett szakszervezetének, mikor az kiadta az utasítást, hogy térjenek vissza a munkához. 1900-ban nem volt a hozzá hasonló alkalmi munkásoknak igazi szervezete, és ő, ha egyszer elkezdett sztrájkolni, ki is tartott, bár társai feladták a küzdelmet. És ezt olyan időben csinálta, mikor nem volt szakszervezet, hogy sztrájkpénzt fizessen. Többet sohasem ment vissza dolgozni a Kikötőtársasághoz.

Az 1913-as sztrájk idején tevékenysége nem volt valami látványos, de azért nem kevésbé hasznos: saját szűkös sztrájkpénzéből próbált megtakarítani társai számára, mikor a sorsverte emberek gyermekeit az éhség fenyegette. Sem a sztrájk előtt, sem utána, sohasem versengett a „főnökség” kegyeiért. Egyik barátjának megvallotta, hogy a sztrájk idejét imával és olvasással töltötte.

A jelenlegi szakszervezeti tagok megadják Mattnak a kijáró tiszteletet. Fintan Kennedy szenátor, az I.T. & G.W.U. elnöke, egy nyilvános felszólalásában megállapította:

Matt számára az erény nem azt jelentette, hogy kihúzza magát a dolgokból. Mindig kész volt levonni a teljes elkötelezettség következményeit. Nem túlozunk, ha a szakszervezeti mozgalom egyik alapító tagjának tekintjük.

A nemrég sajnálatosan elhunyt Jimmy Dunne szenátor betegágyából kelt föl, hogy részt vegyen egy emléktábla leleplezésén az Upper Rutland Street 18 alatt, ahol Matt 1903-tól 1925-ig lakott. Megindító hozzászólásában ezeket mondta:

Korábbi lekcinylések ellenére meg kell ismételni, hogy Matt Talbot a zsenge I. T. & G.W.U. egyik első és köztisztelőben álló tagja volt, és kivette részét az ír szakszervezeti mozgalom e bátor úttörőjének küzdelmeiből. Az ír szakszervezeti mozgalom, de különösen Matt szakszervezete büszke, hogy itt ma képviselheteti magát . . . Emlékét semmi ki nem törli szívünk-ből . . . Ma Dublin tiszteli meg Matt Talbotot; hamarosan megtörténhet, hogy Matt Talbot szerez tiszteletet Dublinnak. Mert bizonyos, hogy városunk az ő személyében kapja majd legnagyobb dicsőségét, és munkásaink legnagyobb vezérüket.

Egy óvatos ember, Stephen McGonagle, mint a szakszervezetek ír kongresszusának elnöke, nyilvánosan hangsúlyozta ugyanezt:

Matt elkötelezett szakszervezeti tag volt, a legelsőek egyike . . . világítótoronyként emelkedik az ír munkások előtt.

1975 júniusában, Matt halálának ötvenedik évfordulóján, Morgan Costelloe atya, Matt Talbot szenttéavatási ügyének vicepostulátora, így beszélt az I.T. & G.W.U. évi összejövételén:

A szakszervezetek méltán büszkék olyan tagjaikra, akik kítűnnek a politikában, az üzleti életben vagy az iparban. De a tí szak-szervezetek dicsősége egyedülálló. Egy olyan tagot vallhattatok magatokénak, aki az egyházi szentté avatás jelöltje. Ha Róma úgy dönt, hogy a közeljövőben új munkásszentet ad az Egyháznak, az nagy megtiszteltetés lesz Írországnak, de különösen nagy megtiszteltetés az I. T. G. W. U.-nak. Tí támogattátok Matt Talbotot, mikor 1913-ban, majd 1923/24-ben ismét koldusszegény volt. Most is megérdemli támogatásotokat. És minthogy a múlt-

ban sok jó ügy mellé odaálltak, felszólítalak benneteket, támogassátok hivatalosan ügyét halála aranyjubiléumán.

Costelloe atya felhívása nem volt pusztába kiáltó szó. Az összejeövetel végén a küldöttek a következő táviratot küldték a Szentszéknek:

Az ír szállító- és egyéb munkások évi összejeövele alkalmával, 150 000 tagot képviselő 400 küldött részéről tisztelettel kérjük a Szentszékot, gyorsítsa meg volt tagunknak, Isten Szolgájának, Matt Talbotnak boldoggá avatási ügyét.

Az 1913-as vita hevében mind a két oldal szem elől tévesztette, mi az az alapvető rossz, ami Dublint – a munkásokat éppúgy, mint munkaadóikat – a pusztulás szélére sodorja. Mert annak a problémának a gyökere, hogy túl sok munkáskéz volt túl kevés munkához, nemzedékeken át tartó helytelen kormányzatba nyúlt vissza. Az idegen hatalom képviselői bizonyára mélységes elégtétellel nézték Dublinben az 1913-as vita keltette mély szakadást. A tekintély képviselői úgy döntöttek, hogy a vitát kívülállónak kell elrendezniök, minthogy az írek nem illetékesek, sőt egyáltalán nem is képesek elintézni saját dolgaikat. Az ügy zavarossá vált. Nem Matt Talbot volt az egyetlen ember, aki nem értette meg; de kevesen voltak olyan alázatosak, hogy ezt – akár csak magukban is – elismerjék.

Miközben a város még éppen magához próbált térni a sztrájk következményeiből, kitört az 1914-es háború. Most legalább bőven akadt elfoglaltság az állástalanoknak: megrohanták a sorozótiszteket. Mindenütt a kis nemzetek jogairól és a rajtuk esett jogtalanságokról vitáztak. Valószínűleg a Martin-cég munkásai éppen olyan hangosan vitatkoztak a „berukkolni vagy be nem rukkolni” témáról, mint mindenki más. A katonabandák ezt játszották: „Hosszú az út Tipperaryig, Dugd zsebre a bajaidat”. Mikor pedig a csapathajók elhúztak Martinék raktára mellett, ki a dublini rakpartra, ez hallatszott: „Gyere vissza frországba.”

Matt Talbot további könyveket és röpiratokat vásárolt magának: *Katolicizmus és béke; A pápa a békéről és háborúról; Franciaország fiataljai és a háború; Mi is az az Orange-mozgalom.* A katolikus Egyház értelmiségi igényei; Szent Kolumbán élete (Dr. Myles Ronantól); Ingyen leves; Egy 1898-ban száműzött pap emlékiratai.*

* Észak-ír protestáns szervezet; nevét Orániai Vilmosról kapta. (Ford.)

Egy unokaöccse, az egyik Andrews-fiú, felcsapott az angol hadseregbe. Első szabadságán meglátogatta „Matt bácsit”. Nagybátyja azt mondta: nem szereti „ebben az uniformisban látni”. Az unokaöccs ezen szívből nevetett. De „Matt nem tréfált.” Inkább sápadtnak és fáradtnak látszik, gondolta a fiú. Ez a Rutland Street-i szoba elég komor hely volt egy eltávozásra hazajövő ifjú „Tommy”-nak.* Meg sem látogatta volna Mattot, ha az anyja nem akarja mindenáron. Úgy látszott, az idős embernek semmi kedve a csatornán túli városok életéről vagy unokaöccse franciaországi tapasztalatairól hallani. El is tökéltte, hogy rövidre fogja a látogatást. Nagyon hideg este volt, és Matt nem fűtött. Mikor a katona távozni készült, hirtelen részvét töltötte el a hallgatag kis ember, anyjának fivére iránt, levetette meleg pulóverét – azok közül való volt, amelyeket hazafias angol nők olyan nagy számban kötöttek a csapatoknak –, ráerőltette, megszorította a kezét, és már ott sem volt, mielőtt még Matt tiltakozni tudott volna, vagy visszautasíthatta volna az ajándékot.

1915-ben történt ez, Matt anyja halálának évében. Talbotné majdnem nyolcvan éves volt. Mióta 1895-ben elhagyta a Newcomen Avenue-t, több helyen lakott egymás után: Upper Buckingham Street, Middle Gardiner Street, Gloucester Street, Henry Place és Hardwicke Street. 1903-ban, négy évvel ura halála után, Matt és ő az Upper Rutland Street 18-as ház alagsorába költöztek. Ott töltötte az édesanya életének utolsó tizenkét évét. Az 1948-as kihallgatásokon lányunokája elmondta, milyen odaadóan figyelmes volt édesanyjához Matt ezekben az években. Ha az anya éjszaka fölébredt, látta, hogyan térdel fia imádkozva ágya mellett. Talbotné bölcs asszony volt; nem tett megjegyzést Matt szokatlanul hosszú imádságainak; arra sincs semmi jel, hogy elmondogatta volna a szomszédoknak fia viselt dolgait. Lányainak elmondta, de úgy látszik, lelükre kötötte, hogy kifelé ne beszéljenek róla, mert unokája így tanúskodott:

Sohasem beszélünk sokat Mattról saját családi körünkön kívül, bár tudtuk, hogy szent ember.

Anyja halála után Matt egyedül élt. De nem volt magányos. Mikor egy asszony egyszer panaszkodott neki, milyen magányos, mert szeretett fivére külföldre utazott, ezt

* Az angol közkatona tréfás neve. (Ford.)

felelte: „Hogy is lehet magányos valaki, mikor ott a Mi Urunk az Oltáriszentségben?”

Unokaöccse visszament a háborúba. Matt Talbot, munkavezetője, Carew szavával élve, továbbra is „úgy csinált mindig, ahogy helyesnek gondolta.” Ezidőbeli imakönyvei kis papírszeleteket tartalmaznak, veszett csatákról szóló újságcímekkel. Egyszer a szövetségesek vesztek, máskor a németek. Matt Talbotnak mindez a szerencsétlenség azért volt fontos, mert lelkeket jelentett, akikért imádkozni kell. Embereket, akikért Krisztus meghalt, időnap előtt az örökkévalóságba küldtek, – talán készületlenül. A kis nemzetekről, akiknek a jogai és a rajtuk elkövetett jogtalanságok annyit szerepeltek az újságokban a háború kitörésekor, hamarosan megfeledkeztek, mihelyt az összeütközés kiélesedett. De az Európát bevilágító tűzvész világánál egy kicsiny nemzet kezdte meglátni az utat, hogyan tegye jóvá az ellene elkövetett jogtalanságot.

XI. FEJEZET

Mondottuk, hogy Matt Talbot nem érdeklődött a politika iránt. De ez nem jelenti, hogy nem érdekelté országának szabadságküzdelse. Rokonainak állítása szerint sohasem beszélgetett politikáról. Ez könnyen lehetséges, hiszen tudta, hogy egyik Andrews-fiú az angol hadsereg kötelékében harcol Németalföldön, és így arra gondolhatott, hogy a politikai vita megoszlást kelt. Paddy Laird a Martin-cégtől egy interjúban elmondta, hogy az 1916–1920 közötti években gyakran ment haza a munkából apjával és Matt Talbottal együtt, és a beszéd sokszor terelődött az akkoriiban Írországban folyó harcra. Matt nagy csodálója volt Tom Murphy jezsuita szónoknak és lelkipraktikus mesternek. Az atya gyakran beszélt a Gardiner Street-en, és 1917-től prézese volt a férfikongregációnak. Hetenként összejöttek az ottani jezsuita templomban. Kongreganistái mindig „Tom atyá”-nak hívták. Remek szónok volt, nagy tömegeket tudott odavonzani és megtartani. A hit, hazafiság és régi, már-már elfelejtett hagyományok húrjait pendítette meg, hogy hallgatóit emlékeztesse örökségükre, biztassa őket, hogy szerezzék vissza és őrizzék meg.

Laird emlékszik, hogy Matt gyakran mondta: „Ott voltál múlt este a Gardiner Street-en? Tom atya nagy volt. Igazán jól tette neked is, ha hallanád.” A fatelep emberei nem voltak valami nagy prédikációbarátok, de az ellen nem volt kifogásuk, hogy meghallgassanak egy kommentárt azokról az eseményekről, amelyek akkor a fővárost és az egész országot felbolygatták. Matt Talbot lunch idején vagy este odament hozzájuk, és azt mondta: „Gyere el ma este (a kongregációs gyűlés estéjén) a Gardiner Street-re. Tom atyát hallanod kell. Mindig érdemes meghallgatni, amit mond.”

A már idézett Michael McGuirk ezt vallotta:

„Matt tagja volt a Szeplőtelen Fogantatásról nevezett kongregációnak a Gardiner Street-i templomban, és sok tagot toborzott neki, köztük néhány „nagy halat” is.

Murphy atya családja rokonságban állt az 1898-as forradalom híres John Murphy nevű papjával, így hát a hazafias érzés második természetű volt. Ebben az időben, talán Murphy atya befolyására, Matt Talbot ír szentek életrajzait kezdte olvasni. Könyvei közt megvan az *Ír szentek élete*, továbbá Szent Dymphna egy rövid életrajza, Szent Colmille és Szent Patrik élete, meg a már említett Szent Kolumbán-életrajz, amelyet Dr. Myles Ronan az 1915-ös centenáriumra írt.

Érdekes még megemlíteni néhány más röpiratot, amelyet Matt ezidőtájt szerzett be. A *cselszövés. Német vagy angol?* és *A megígért határbizottság elleni vizsgálat c. röpiratok* 1918-ban jelentek meg. Egy másiknak a címe: *A nemzeti kérdés mai állása*. Volt egy újságkivágás Eamon de Valera* rövid életrajzával, és mások, amelyek az ország különböző helyein meggyilkolt írekről számoltak be röviden a nemzeti háború alatt. Matt nyilvánvalóan azért tartotta meg őket, hogy emlékeztessék: imádkozzék a megöltékért. Egyeseknek a szélére dátumokat írt, talán akkor misét hallgatott vagy ajánlott föl az elhunytakért. Vagy talán – mint egy bizonyos Laurence Murray Doyle barátja esetében, aki 1899-ben halt meg – a margóra írt szám azt jelezte, mennyi ideig szándékozik imádkozni, vagy misét mondatni a halottért. Doyle esetében ezt írta: „1899 április, R. I. P. Két évig.”

* Későbbi ír miniszterelnök és államfő. (Ford.)

Van egy folyóirat, amelyből több példánya is volt: *The Catholic Bulletin*. Szerkesztője a rettenhetetlen „Sceilg” – a boldogult J. J. O’Kelly – volt, kiadója Gills. A lapot az 1916 utáni időben az angol rendfenntartó erők különös figyelemmel kísérték. Egyik számából néhány cikket töröltek a brit cenzorok. Ez a szám üres oldalakkal jelent meg a törlés bizonyosságául.* Razziák és szétzúzott szedések napirenden voltak a *Bulletin* életében. Matt példányai közül az egyik részletes leírást tartalmazott Lough Derg-ről: ez a hely akkor is és mindmáig a zarándoklás, bűnbánat és imádság egyik központja. Egyik könyvében egy kis röplap is volt a zarándoklatról, imákkal és a búcsújárás programjával, úgyhogy azt kell gondolnunk, hogy valamilyen ő is elment.

De a *Bulletin* számai közül legtöbbet az 1916 novemberit forgatta. Ennek vezércikke azt kívánta, hogy mielőtt Anglia hozzáfogna rendet teremteni Írországbán, először hozzáik rendbe a dublini királyi kastélyt. A coriki püspök, Dr. Cohalan, hosszú cikkben méltatta XIII. Leó enciklikáját, a *Rerum Novarum*-ot. Matt Talbot már jól ismerte ezt a pápai enciklikát. A *Bulletin* azért tartotta meg, mert egyik cikke nevéket és fényképeket tartalmazott, négy fiatal nevével, akiket az összecsapásokban megöltek. Mintegy halotti emlékképül szolgáltak ezek neki. Versek is voltak a lapban, mindegyiknek az utolsó sora írül. De Mattnak meglehetősen erőfeszítésébe kerülhetett megtanulnia az ír nyelvet. Holmija között ír nyelvleckéket tartalmazó lapkivágások vannak. Nyilvánvalóan megkért valakit, vegye ezeket ki neki egy újságból, amely akkoriban ír nyelvlecke-sorozatot hozott.

Sir Joseph Glynn elmondja, hogy 1916 húsvét hetében Matt továbbra is eljárta a misékre, nem ügyelve a katonai kordonra, amelyen a hívőknek át kellett haladniok, pedig ez sokakat megfélemlített.

Az 1919-től 1921-ig tartó angol–ír háború idején, ha valaki megkérdezte, hallott-e erről meg arról, azt felelte, hogy nem, hiszen nem olvas újságot, és a plakátokat sem nézi. Egy reggel a Martinék raktárainak tőszomszédságá-

* 1916 pünkösdjén volt Dublinban a nagy ír fölkelés, utána következett az angol katonai megszállás. De Valerát csak az mentette meg a kivégzéstől, hogy amerikai állampolgár volt. (Ford.)

ban lévő Londoni és Északnyugati Vasúti Szálló, akkor brit katonai központ, levegőbe röpült. A katonaság azonnal átkutatott a közelben mindent. Eppen Martinék munkakezdetre, 8 óra előtt volt, és Matt Talbot, aki akkor a Castle Forbes telepen dolgozott, jött, hogy kinyisson. Kis hivatalában letartóztatták, föltartott kézzel végigvezették a telepen a kapuig, a falhoz állították és átkutatták. Aztán elengedték. Később találkozott a kapu mellett lakó Mrs. Manninggal, de egy szóval sem említette neki reggeli kalandját. Mikor az asszony próbálta ráterelni a szót, másra tért át. Végignéztem az aznap reggel fölvetett tucatszámú képet az újságokban, de Matt Talbot nem látható rajtuk. A fényképező lencséje elé civilek közül csak egy nő meg egy gyerek került, amint siet el a harc színhelyéről.

De bár a munkások küzdelme Mattot mint munkást közelről érintette, a szabadságért vívott harc pedig mint ír embert fölkaparta, és mint dublini polgárnak befolyásolta az életét (a város volt a fölkelés központja), mindez belső életére kevéssé vagy egyáltalán nem hatott. Ez a csendes és intenzív belső élet egész idő alatt nőtt és teljesebbé vált. Erősen átítatta természetes létének minden részét, és mindennapi emberi élete úgy ömlött bele ebbe a természetfölötti életbe, úgy keveredett el vele, mint folyó a tengerrel.

Életének utolsó évtizedében, 1915-től 1925-ig, lelki könyvei meg az ipari és nemzeti küzdelmekre vonatkozó olvasmányok mellett sok hitvédelmi tárgyú írást is olvasott. A hatvanas éveiben olvasott könyvek és röpiratok címe arra enged következtetni, hogy kérdéseket tettek föl neki – vagy olyanok, akiknek hitbeli kételyeik voltak, vagy nem katolikusok –, és ő meg akart bizonyosodni a helyes feleletről. Ennek a korszaknak a könyvei: *A zsidó biblia vallása* (Hitchcock); *Az Egyház Skóciában* (H. G. Graham nevű pap); *Virágvasárnap* (H. Thurston SJ); *Könyv, harang és gyertya: Exorcizmus és anatómia* (Thurston); *A lélek ereje és eredete* (P. M. Northcote); *Keresztény tudomány* (Herbert Thurston SJ); *Az Egyház Portugáliában* (C. Torrend SJ); *Néhány tény Luther Mártonról* (Attenridge); *A modernizmus elleni eskü* (S. M. Smith SJ); *Jezsuita engedelmesség* (Smith); *A jezsuiták „titkos utasításai”* (John Gerrard SJ); *Mivel tartozik a világ a pápaságnak* (Msgr. Grosch); *A legméltóságosabb Oltáriszentség, a változhatatlan igazság középpontja* (Manning bíboros); *A katolikus Egyház intel-*

lektuális igényei (Sir Bertram Windle KSC); *Mindegy, mi a vallásom?* (bencés szerzőtől).

Legtöbbje röpirat. De vannak más, hosszabb könyvek is, pl.: *Időszerű gondolatok* Msgr. Wardtól; Newman bíboros: *Tanulmányok a csodáról*; *Krisztus az emberek között*, Sertillanges-fordítás (ebben a könyvben megjelölte a „Jézus és a természet” c. fejezetet); *Szent Pál és missziós útjai* (Fouard). Szent Pálról még két kisebb könyve is volt. Továbbá: *Nagy Szent Leó és a megtestesülés dogmája*; Leeds püspökétől: *Vegyesházasság*; Bertrand Conway atya: *A paulinusokhoz intézett kérdések*. Az utóbbiban Isten szolgája megjelölte a következő kérdéseket feleleteikkel:

Kell-e hinniük a katolikusoknak, hogy a világot Isten hat nap alatt teremtette?

Miért enged meg az Igazság Istene annyi hamisságot a vallásos emberek között?

A feszület, a világ legcsodálatosabb könyve (szerzője William McLoughlin a Mount Melleray apátságából), úgy látszik, sokat forgatott lelkiolvasmánya volt utolsó éveiben. Volt azután egy kis könyvecskéje, *Isten Gondviselése*, amelyet kongregációs prézese, Murphy állított össze; három könyve a szent angyalok iránti tiszteletről, több imája és imalapja Szent Mihály arkangyallal kapcsolatban, akihez – úgy tűnik – különös áhítat fűzte. Utolsó éveiben olvasta még Sienai Szent Katalin, Svéd Szent Brigitta, Árpádházi Szent Erzsébet, Tiszteletreméltó (azóta már Szent) Plunkett Olivér, Canisius Szent Péter, Néri Szent Fülöp életét; egy Szent Teréz-életrajzot Robert Kane SJ-től; egy rövid Bellarmin-életrajzot Aubrey Gwynn SJ tollából; Suárez, Newman bíboros, P. Lacordaine stb. életét. Ott van könyvei közt Casciai Szent Rita, Ferreri Szent Vince, Alacoque Szent Margit Mária és Morus Szent Tamás élete; T. Burke OP és R. Kane SJ intelmei *A részegség átkáról*. Vásárolt ebben az időben az imáról és elmélkedésről szóló könyveket is; Robert Staples OCD *A lélek fölemelése Istenhez* c. könyvébe a szerző neve alá bejegyezte: „R. I. P.” Másik ilyen könyve volt *A lélek tudománya*. P. Grou műve: *Elmélkedések Isten szeretetéről. Értekezések Isten tökéletességeiről és csodálatos műveiről* – már a címével mutatja, milyen irányba tartott imaélete.

Mindezekben az években csütörtökönként tovább járt Clonliffe-be Dr. Hickey-hez. Néha, talán ha az távol volt,

Walsh jezsuita atyához ment el a Gardiner Street-en. Élete utolsó néhány évében pedig gyakran látták ugyanebben a jezsuita templomban „Tom” Murphy atya gyóntatószékénél várni.

Utolsó éveiben – a lakásához közel eső Gardiner Street-i jezsuita templomtól kívül – látogatta a kármelitákat a Clarendon Street-en, a ferenceseket a Merchants’ Quay-n, a domonkosokat a Dominick Street-en, a St. Laurence O’Toole templomot, a prokatedrálist és Szent József templomát a Berkeley Road-on.

A Merchants Quay-i atyák az 1948-as bizottság előtt a következőket állították:

Matt Talbotot a Merchants Quay-i ferences templomban vette föl a harmadrendbe P. J. Cleary ferences atya, 1890. okt. 12-én. Ugyanez az atya bocsátotta fogadalomra 1891. okt. 18-án. Tehát harmincöt esztendeig volt Szent Ferenc harmadrendjének tagja.

Figyelemre méltó, milyen szorgalmasan látogatta a gyűléseket. Tagságának első húsz évében (a jegyzék szerint) csak kétszer maradt távol a havi összejövetelekről; egyszer 1899-ben és egyszer 1909-ben. Úgy látszik, sohasem hiányzott a havi közös szentáldozásról. 1911 és 1916 között négy gyűlésről maradt távol, egy alkalommal kimentette magát. (Bizonyára valami okot adott meg a vezetők egyikének, talán betegséget.) 1917-ben valami szokatlan oknak kellett távol tartania a havi szentáldozásról januártól júliusig, majd ismét szeptembertől novemberig. A havi összejöveteleken bizonyára részt vett ebben az évben, mert csak egyszer szerepel, hogy „kimentette magát”, novemberben. 1918-ban csak egyszer, decemberben nem volt ott sem a havi szentáldozáson, sem a gyűlésen. 1918-ban új rendet vezettek be a jelenlét megőrkítésében, így nem lehet pontosan megállapítani, hányszor jött el a halálát megelőző hét évben. De világos, hogy ekkor is szokásos rendszerességével járt, hiszen a gyűléseken mindenki ismerte.

Ez a részvétel annál figyelemreméltóbb, mert tagságának 35 évében hatszor változtatott lakást, és élete egyetlen szakaszában sem lakott a Merchant Quay közvetlen közelében.

Alíráás: Fr. Cormac Daly OFM, gvárdián

Mr. Alwright a Fade Street-ről, több évtizedig a ferences templomi kórus tagja, emlékszik, hogy a kongregációs mise reggelein Matt Talbot mindig megelőzőtt mindenkit. Más vasárnapokon is gyakran járt abba a templomba későbbi misékre. A kórustagok egymás közt úgy szoktak mutogatni rá, mint a „hűséges öreg”-re, aki mindig ugyanazon a helyen volt. Alwright azt állítja, hogy Matt tiszteletudóan térdelő, mozdulatlan alakja „mágnesként vonzotta az ember tekintetét”.

Lawrence kármelita atya a Clarendon Street-i Szent Teréz templomból így válaszolt a kérdésekre 1954 májusában:

Matt Talbot nagyon gyakran járt a templomunkba a félhatos misére. A sekrestyés testvér mondja, hogy 1924-ben vagy ez év körül Matt már öt óraker a templom előtt szokott várni, a kapu egyik oszlopának támaszkodva, fejére húzott kabáttal. Amint a testvér öt óraker kinyitott, Matt bejött, és mielőtt a helyére ment volna, néhány percre arca borult az Oltáriszentség előtt.

A testvértől említett időben gyakran áldoztattam őt. Csak évekkel a halála után tudtam meg az azóta elhunyt Mr. Woodstól, Szent Vince-konferenciánk elnökétől, hogy Matt Talbot volt az a jámbor öregember, akinek a félhatos misén a szentáldozást kiszolgáltattam.

Ez akkor volt, amikor Matt éppen kijött a kórházból kétszeri bentartózkodás után. 1924-ben a Gardiner Street-i templom csak 6 óra után nyitott, mert az első mise félhatos kezdődött. De a templom látogatói az első misén már ott látták Mattot; eszerint a Szent Teréz-templomban meghallgatta a félhatos misét, és 6 óra után visszasietett Xavéri Szent Ferenc templomába. Ez úgy 15–20 perces út, ha valaki jól kilép.

A Gardiner Street-i Xavéri Szent Ferenc-templom igazgatója, T. Mulcahy SJ, a következőket vallotta az 1948-as bizottság előtt:

Ellenőriztem Matt Talbot tagságát a Xavéri Szent Ferenc-templomhoz tartozó alábbi társulatokban:

A Szeplőtelen Fogantatásról és Xavéri Szent Ferencről elnevezett kongregáció,
a „jó halál” testvérület,
a Szent Szívről elnevezett teljes absztinencia-egyesület,
az Imaapostolság.

E társulatok jelenlegi vezetői közül senki sem volt lelkiigazgató Matt Talbot tagságának idején, de mindegyik írásban benyújtotta a tagságára vonatkozóan ismeretes tényeket.

Matt Talbot rendszeres résztvevője volt a felsorolt társulatok gyűléseinek egészen haláláig.

P. Mulcahy csatolta Patrick Breennek, a Szeplőtelen Fogantatás kongregáció akkori elnökének 1933 márciusában kelt nyilatkozatát. Ő ugyanezt a tájékoztatást adta Matt tagságáról, de hozzátette, hogy a szokásos tagdíj havi 2 penny volt – Matt azonban mindig havi 1 shillinget fizetett egészen halála napjáig, sőt még azon is. Aznap ugyanis, amikor meghalt (1925. jún. 7-én), ott volt a közös szentáldozáson, és kifizetett 1 shilling tagdíjat.

Néhány külföldi társulatba is beletartozott. Így Szent Mihály arkangyal testvérületébe, a New York-i Szent Jó-

zsef-egyesületbe (Drumgoole atya árvákat pártoló híres egyesülete); a palesztinai szenthelyek megőrzésének „keresztshadjáratába”; a haldoklókat pártfogoló testvérületbe (Baltimore, USA); egy másik hasonló társulatba, amelynek a székhelye Párizsban volt, és tagjai vállalták, hogy minden hónapban egy óra hosszat imádkoznak a haldoklókért. Küldeményeit elismerő értesítéseket kapott különféle katolikus jótékonyági szervezetektől, és állandó előfizetője volt két külföldi missziós újságnak: „A Távols-Kelet” és a Szentlélek-atyák Missziós Évkönyvei.

Mint már említettük, a klarissza kolostor (Keady, Armagh) rendszeres támogatást kapott tőle. De a missziós vállalkozások közül legjobban a kínai Maynooth misszió (most Kolumbánus atyák néven ismeretes) keltette föl érdeklődését. Állandóan küldött nekik pénzt. A navani Kolumbánus atyáknál fedezték fel Matt Talbot egyetlen levelét, amelyet a következő fejezetben idézünk. 1924. decemberében kapták, hat hónappal halála előtt. Daniel Conneely atya, a „Távols-Kelet” volt kiadója, írásban bizonyította a következőket:

Matt Talbot levelén nem volt keltezés, de a mi hivatalos bélyegzőnk mutatja, mikor kaptuk meg: 1924. dec. 31-én Egy noteszből kitépelt lapra volt írva.

De Matt misszióknak szánt adományait 1920. decemberétől bizonyos Mr. William Kilbride által küldte, aki az Eccles Street 72 alatt lakott. 1920. dec. 7-én Mr. Kilbride ezt írta:

Csatolok egy 4 fontos csekket missziójuk céljaira: 3 font Matt-hew Talbottól, 1 font tőlem. Minthogy hétfőn néhány hétre elhagyom a várost, kérem, küldjék az elismervényt Talbothoz az Upper Rutland Street 18 alá. Nevünket ne hozzák nyilvánosságra. És ha nem veszik rossz néven, azt ajánlanám: kérjék, hogy imádkozzék nagyon sikereikért. Tudom, úgyis megteszi, de mégis úgy gondolom, ha kéri rá, az hatásosabb. És nem ismerek olyan embert — akár egyházit, akár világit —, akiről jobban szeretném, hogy imádkozzék értem.

Kilbride 1920. decembere és 1923. júniusa között összesen 47 fontot küldött Matt Talbot részéről ennek a missziós társaságnak. 1923. jún. 5-én a következő ír nyelvű levelet írta nekik:

Mondjanak egy kis Imát Talbotért, aki beteg. Nagyon Jótékony, bár egyszerű munkásember.

A harmadik, szintén ír nyelvű levél így szól:

Mr. Talbot sokat javult, de még nem tud dolgozni.

Kilbride levelei arra az időre vonatkoznak, amikor Matt Talbot 1923-ban beteg volt. Ebben az évben kétszer tar-

tózkodott a Mater Misericordiae kórházban. Boldogult Henry Moore professzor, a Mater főorvosa és a dublini egyetemi kollégium orvostudományi professzora, azt valotta az 1948-as bizottság előtt, hogy Matt Talbot meglátogatta, mielőtt 1923 júniusában vagy ekörül fölveették a kórházba. Ekkor ismerkedett meg vele. Miután megállapította, hogy veséje és szíve beteg, azt tanácsolta neki, jöjjön be kezelésre a kórházba. Matt igen vonakodva hagyta csak meggyőzni magát. Dr. Moore állítása szerint

Az volt a benyomásom, hogy teljesen különböző betegeskedése iránt, és kész elfogadni, amit csak Isten küld neki.

Matt Talbot 1923 jún. 19-től júl. 17-ig és szept. 10-től okt. 27-ig volt a Mater kórházban.

Mint beteg csodálatosan és szentül viselkedett (folytatódik Dr. Moore tanúskodása). Rendkívül vallásos ember volt. Először arra gondoltam, hogy vallási hóbortban szenved. Hallottam, hogy pénze jórészt másoknak adja, és az volt a benyomásom, hogy enni-valóra se tartott meg magának eleget. Azt is elmondta nekem, hogy fölkel és éhgyomorral elment egy korai misére (azt hiszem, 5 órakor). Azt is, hogy több misén ott maradt a templomban. Nem sok idő telt bele, és megváltoztattam róla való véleményemet. Igen mély benyomást tett rám. Az egyik legnemesebb ember volt, akivel valaha is találkoztam. Ha nem lettem volna annyira elfoglalt akkoriban, szívesen barátságot kötöttem volna vele. Le akarom szögezni, hogy csak vonakodva adta meg nekem a főnti tájékoztatást életéről és szigorú önmegtadásairól. Emlékszem, azt tanácsoltam neki, hogy az első mise után egyék valamit, mielőtt a többit meghallgatja. Bizonyos vagyok benne, hogy a kórházból való elbocsátása után visszajött hozzám, de nem tudom, milyen gyakran keresett föl, vagy mikor volt nálam utoljára.

A papi bírák kérdéseire Dr. Moore elmondta, hogy Matt Talbot betegsége nem fájdalmas a szó szokásos értelmében, de sok kellemetlenséggel jár. Így pl. Matt esetében, ha sietett vagy lépcsőt járt, elfulladt a lélegzete, és a légzési nehézségek az alvásban is akadályozták. Dr. Moore szerint Matt nem volt valami jó bőrben, de nem is volt nagyon sovány. Talán a betegsége miatt, mert az ilyen betegségben szenvedők testében gyakran víz halmozódik föl. Elmondotta, hogy igen engedelmes, az utasításokat követő beteg volt.

„Mindazok között, akikkel találkoztam – fejezte be a tanú – Matt Talbot benyomásom szerint kiemelkedően szent ember volt.”

Mary Veronica Frost nővér és Mary Emmanuel O'Connor nővér is vallomást tett; mindketten ápolónővérek vol-

tak a Mater Misericordiae (Irgalmasság Anyja) kórházban. Matt első kórházi idejében, 1923. jún. 19-től a Szent Lőrinc-kórteremben feküdt, ahol Veronika nővér volt a felügyelő. Július 2-án átvitték a Szt. Brendan-terembe, Emmanuel nővér felügyelete alá. A nővérek elő tudták adni a Matt kórházi tartózkodására vonatkozó kórlapokat. Amikor bekerült, elég beteg lehetett, minthogy két nappal érkezése után fölvette a szentségeket. Veronika nővér úgy emlékszik betegére, hogy alig szólt valakihez, kivéve bizonyos MacDonnellt, aki azóta meghalt. Fölkelni egyáltalán nem tudott.

Amikor átkerült Emmanuel nővér kórtermébe, úgy találták, hogy pulzusa abnormálisan gyors (percenként 160). Megengedték, hogy fölkeljen az ágyból, de napközben egy díványon kellett pihennie a kórházi folyosón. A nővér emlékszik, hogy fának fordított arccal feküdt; az volt a benyomása, hogy imádkozik, és nem érdekli, ami körülötte történik. Nagyon csendes volt. A nővér megfigyelte, hogy olvasóját morzsolgatja, és látogatja az Oltáriszentséget. Mikor már tudott egy kicsit járkálni, látta, amint séta közben kezében tartotta az olvasót, de úgy, hogy mások nem igen láthatták. A nővér sem vette volna észre – mondta –, csak úgy jött rá, hogy kiment utánanézni a kertbe, nehogy túl soká kint maradjon. Délutánonként a lifttel fölment a kápolnába. Térdelnie nem volt szabad; Emmanuel nővér emlékszik, amint ott ült az utolsó padban. Semmit sem mondott a lelki életéről, sőt egyáltalán alig beszélt.

A tanú elmondta: Mattnak külön engedélyt kellett kérnie, hogy délutánonként a kápolnába mehessen, mert a szívbetegek mindig különös felügyelet alatt álltak. Emmanuel nővér a betegségéről, tachycardiáról (rendellenesen gyors szívdobogás) „szegény öreg Tacs”-nak becézte Mattot. Egy beszélgetés során a nővér arra is visszaemlékezett, hogy egy alkalommal az egyik fiatalabb nővér vizsgára készült, és panaszkodott neki, hogy nem képes megjegyezni a mellkasüreg anatómiai szerkezetét. Emmanuel nővér azt mondta neki: menjen és vizsgálja meg „szegény Tacs”-ot, mert az ő bordáit és mellcsontját könnyű tanulmányozni. „Minden beteg közül, akivel csak találkoztam – tette hozzá – Matt Talboton volt a legkevesebb hús.”

Veronika nővér tanúvallomásában elmondta, hogy amikor Matt szeptemberben visszajött a kórházba, az ő gond-

ja alá tartozott. Mikor fönn tudott lenni, sok időt töltött a kápolnában a kóruson

. . . és elfelejtett enni jönni, olyankor érte küldték az ápolónőt. Egyszer figyelmeztettem, hogy ha nem jön idejében, hideg ebédet kap. Ezt felelte: „Nővér, a lelket is táplálnunk kell, éppen úgy, mint a testet.” Ezt mosolyogva mondta . . . Később, a halála után, amikor elkezdődött ügyében a nyomozás, megkérdeztem McDonnellt, egy cukorbeteg, aki időről időre visszatért a kórházba: gondolja-e, hogy Talbot, a vele szemköztli ágyban fekvő beteg, kiemelkedően szent ember volt. Azt mondta, biztosan az volt. Láttá, amint éjszaka imádkozik, kitért karral, olvasóját a kezében tartva. Ő szokta vezetni az olvasó imádkozását a teremben. Akármilyen szolgálatot tettek neki, nagyon hálás volt. Betegsége sok szenvedést okozott neki, főleg mikor rohamokat kapott. De nem panaszkodott. Amennyire tudom, megevett mindent, amit elébe adtak. Emlékszem, hogy viseltes, de tiszta ruhát hordott. Fecskefarkú kabátja volt. Bizonyos Mr. Watt meg szokta látogatni a kórházban; nagy barátja volt, és közelről ismerte. Matt halála után engem is meglátogatott néhányszor. Igen szent embernek tartotta barátját.

Amennyire emlékszem, Matt minden szabad idejét — délelőtt 11-től 1-ig és délután 2—6-ig — az Oltáriszentség látogatásával töltötte. Míg a kórházban volt, kéthetenként áldozott, mint a terem többi betege.

Dolores McDermott nővér is vallomást tett:

Ápolónővér volam a Szent Lőrinc kórteremben, mikor Matt Talbot visszajött oda (1923 őszén). Szívbeteg volt, azonnal ágyba fektették. Míg a kórházban volt, majdnem egész idő alatt feküdt. Akkor nem viselt láncokat. Nagyon nyugodt és visszavonult volt, nem igen szólt senkihez. Nagyon kedvesen mosolygott, és a maga módján mindig szívélyes volt. Elfogadta, ami ételt adtak neki, és sosem tett rá megjegyzést, nem volt panasza. Észrevették, hogy nem ette meg a vaját. Nővére és egy barátja tojást és gyümölcsöt hozott neki. Ezeket szó nélkül odaadta nekem . . . Én aztán kiadagoltam az étkezéseihez. Nagyon beteg lett, és feladattam neki a szent kenetet. Elküldtem a nővéreiért, és megmondtam nekik, hogy haldoklik. Azt mondtam, jó, ha most hal meg, olyan szépen elkészült. Úgy látszott, meg is hal, mert a betegek szentségeinek fölvétele után allig lélegzett. Most úgy gondolom, hogy a teljes elmélyedés állapotában volt. Csodálattal töltött el ekkori rendkívüli nyugalma. Elmondtam a haldoklók imáit. De kiállta a rohamot, és két nap múlva már le tudott menni a lépcsőn kardiográfra. Utána visszafeküdt, és néhány nap múlva föl is kelhetett.

Az első nap, mikor fölkelhetett, eltűnt, és sem a kórházban, sem a kertben nem találtuk. Azt gondoltuk, kiment, és az utcán rohamot kapott. Aztán véletlenül fölfedeztük a kápolna egy szögletében imádkozva. Mikor panaszkodtam neki, mekkora ijedelmet okozott mindnyájunknak, szokott nyugodt mosolyával válaszolt: „Köszönetet mondtam az ápolónőknek és az orvosoknak, úgy gondolom, illik, hogy a Nagy Gyógyítónak is köszönetet mondjak.” Ezek a szavak akkora benyomást tettek rám, hogy azóta mindig

mondom a betegeknek: menjenek a kápolnába, és köszönjék meg Istennek a gyógyulásukat. Mikor a kórházban volt, a nővérek mindig megfigyelték nagy összeszedettségét a kápolnában, és észrevették, hogy sohasem imádkozik könyvből. Ott volt a kápolnában minden este, mikor a nővérek a zsolozsmájukat imádkozták. Mindig ott látták egy eldugott sarokban, egyenesen térdelve. Sohasem kért semmi kivételt. Minden hétfőn áldozott. Más reggeleken, ha valamelyik beteget áldoztatták, megkérdeztem, akar-e áldozni ő is. Mindig Igent mondott, de magától sohasem kérte. Nem beszélt vallásos dolgokról a nővérekkel. Egyes betegek szeretnek beszélgetni a vallásról, de Matt Talbot viselkedése sohasem mutatta, hogy több, mint egy szelíd természetű, szent öregember. Most, hogy tudom, milyen szigorú életet folytatott, világos előttem, hogy próbálta elrejtetni az életszentségét a körülötte lévőké elől.

1923. okt. 27-én Matt Talbotot elbocsátották a kórházból. Dolgozni nem tudott, és egyideig rendszeresen be kellett járnia kezelésre. Mint az I. T. G. W. U. építőmunkás osztályának tagja megbiztosítást kapott jún. 4-től nov. 26-ig, azaz 26 hétig, heti 15 shillinget. Azután már csak rokkantsági járulékra volt jogosult, heti 7 shilling 6 penny-re.

Az 1931-es bizottság előtt Raphael O'Callaghan, Talbot életének erről a szakaszáról tanúskodva, elmondotta, hogy a Páli Szent Vince Társaságtól 3 font segélyt szerzett barátjának. Mikor meglátogatta a kórházban, Matt megjegyezte: „Sokat szenvedtem.” Később, mikor hallotta, hogy elbocsátották a kórházból, fölkereste otthonában.

Szánakoztam rajta. Nagyon betegnek és elhagyottnak látszott; megviselt és letört volt. Azt ajánlottam neki, menjen a szegények kis nővéreihez. De azt mondta, inkább maga marad; hozzátette, hogy félnék természetű.

Mrs. Halbert azt vallotta, hogy Matt életének utolsó hónapjaiban elmondta neki: sokat szenved a szívével, és időnként nagy gyöngeség jön rá.

Könyveiben volt néhány Páli Szent Vincéről szóló kis lap 1924-ből, amikor ez a társaság valószínűleg támogatta. Néhány barátja, Raphael O'Callaghan és mások, nagynehezen rábeszéltek, hogy fogadjon el pénzadományokat ebben az időben. De az 1923 novemberétől 1925 márciusáig terjedő idő nagyrésztében igen rossz állapotban volt; betegsége és a gyakori nélkülözés kezdett súlyosan ránehezedni. Az élet hegyére kapaszkodó ember az utolsó hónapok, hetek, napok és órák kötelein függött. A végső útszakasz alapos kitartást igényelt, de a hegymászó jó

tréninggel rendelkezett. Szenvedés, tétlenség, az utolsó néhány kötelék teljes elszakadása várt rá a végnél.

1925 januárjában hirtelen meghalt barátja, tanácsadója, Istenben atyja, Dr. Hickey. Néhány hónappal azelőtt átment a Haddington Road-i Mária-templomba. Ötvenes éveit derekán járta ekkor, és Monsignore lett. Január 19-én még a templomban volt, 20-án már halott. Halála bizonyára megdöbbenetette Matt Talbotot, de talán nem viselte olyan nehezen, mint a korábbi megpróbáltatást. Hiszen ezt a válást megelőzte a másik, mikor Dr. Hickey elhagyta a Clonliffe kollégiumot. Igaz, még mindig érintkezett Mattal, de ez már nem volt ugyanaz. Elmaradt a rendszeres szombat esti gyónás a Clonliffe kollégiumban; a múlté volt az a sok kis látogatás, amit Dr. Hickey harminc éven át olyan gyakran tett nála. Matt bizonyára visszaemlékezett, hogyan kereste föl a fiatal pap a Middle Gardiner Street-en és a Gloucester Street-en, a Henry Place-en és a Hardwicke Street-en. Földidézte látogatásait a Rutland Street-en, amelyek Talbotné halála, 1915 óta még gyakoribbak lettek. Hogyan beszélgettek lelki dolgokról, hogyan kapott tanácsokat, hogyan énekeltek együtt szent énekeket; milyen nagy szívvel, szerető megértéssel fordult feléje az az ember, akinek kiönthette a szívét, úgy, mint senki másnak ezen a világon. Ha Matt Talbot valaha is sírt, bizonyára akkor, amikor Dr. Hickey átment a Haddington Road-ra. Barátja halálhírére aligha szomorkodott, hiszen szentek számára a halál inkább öröm, mint siratni való.

XII. FEJEZET

1923 őszétől 1925 tavaszáig – amikor visszament dolgozni – Matt Talbot nagyon szegény ember volt. A heti 7 shilling 6 penny csökkentett betegbiztosításból fizette a lakbérét; maradt 6 penny napi megélhetésre. Ez az összeg valószínűleg elég volt arra, hogy már rég minimálisra lecsorított szükségleteit fedezze, de nem engedte meg neki, hogy folytassa jótékonykodását. Nem tudta többet segíteni a missziókat, a Keady-i szegény klarisszákat, Drumgoole atya árváit New York-ban. Rossz napokat látó ismerősei, munkanélküli szomszédai nem számíthattak többé

Matt segítő kezére. Vége volt egészségének, és ő, a nagy természetes energiával rendelkező ember, most el kellett, hogy fogadja a tétlenséget, és a belőle következő haszontalanságérzetet, amit rossz fizikai állapota okozott. Vége volt élénkségének, vele együtt biztonságérzetének, és – bár korlátozott – képességének, hogy anyagilag segítsen másokat. Vége volt barátságának Dr. Hickey-vel; és őt senki más nem pótolhatta igazán.

Abban az évben, amely az utolsó lett életében, Matt-nak meg kellett járnia az elszakadás végső fokait. Olvasmányaiából megtanulta, hogy a szív és lélek teljes szabadságának elérése nem könnyű vállalkozás. Mindenkinek van valamije, amihez ragaszkodik, legyen az kicsi vagy nagy, külső vagy belső dolog. „Mindenkinek előtt cél és vágy lebeg, akármilyen.” A parancs: „Hagyj el mindent és kövess engem”, olyan messzemenő és olyan gyökeres lemondást foglal magában, hogy még a legbátrabb ember is megijed tőle. A „minden” szó kizárja a fenntartásokat, tökéletes megadást kíván. Túl azokon a korlátokon, ahol egyesek kiselejteznek azt, ami a legtöbb ember számára nélkülözhetetlennek látszik, további, még félelmetesebb barrikádok emelkednek. A buzgó lelkek, hogy ezekre is felhághassanak, megfosztják magukat mindattól, ami még leköti őket. De az a néhány rettenthetetlen, aki Krisztus nyomában járva lépést akar tartani vele, az út végső szakaszán még nagyobb követelményekre bukkan. Ott ki kell vetközniük még a jónak látszó dolgokhoz való ragaszkodásból is, – abból, hogy segíteni tudjanak másokat, hogy elérjék a tökéletességet, hogy keresni tudják Istent.

1924 decemberében a Maynooth kínai misszió a következő levéllkét kapta:

Matt Talbot nem dolgoztam az elmúlt 18 hónapban. Beteg voltam és lemondtak rólam Pap és Doktor. Nem hiszem hogy dolgozni fogok még itt egy Font tőlem és tíz shilling a Nővéremtől.

Ez az adomány volt Matt utolsó kis megtakarított pénze. Fylanné elmondta Sir Joseph Glynnnek, hogy amíg Matt dolgozott, mindig hagyott nála egy kis pénzt „előre nem látott esetre”. Betegsége alatt néhány barátja ragaszkodott hozzá, hogy Matt pénzt fogadjon el tőlük. Ezt is Fylannénak adta. A tíz shillinges adomány a missziónak, amiről a levélben azt mondja, hogy Fylanné küldi, a hála egy kis megnyilvánulása volt Matt részéről nővére iránt, amiért gondot viselt rá betegségében.

Mikor a napok hosszabbak lettek, és Matt egy picit erősebbnek érezte magát, elhatározta, hogy ismét munkát keres, könnyű munkát, de inkább akármit, csak hogy ne maradjon tétlenül. Furlong jezsuita testvér ezt mondotta a bizottság előtt:

Egy időre azután, hogy kijött a kórházból, egy nap dél felé találkoztam vele a templomban. Odamentem hozzá és megkérdeztem, hogy van. Azt mondta: „Hát csak úgy-úgy; de bizonyára ez az Isten akarata. Belefáradtam a tétlenségbe és a lődörgésbe. Megint visszamegyek dolgozni.”

Röviddel azután a testvér hallotta Matt egy férfiismerősétől, hogy visszament dolgozni Martinékhoz. Johnsoné azt vallotta erről, hogy mikor nagybátyja kijött a kórházból, egy ideig még nem tudott dolgozni, de azután visszatért a Martin-céghez, és ott dolgozott egészen a halála előtti napig. Carew, az előmunkás, akinek a keze alatt volt, szintén ezt állította, és hozzátette, hogy mikor újból dolgozni kezdett a cégnél, napi munkája kevésbé fárasztó volt, mert a többi munkás ráhagyta a könnyebb feladatokat.

Donnellané, a Rutland Street 18 egyik lakója, visszaemlékezett, egy esetre Matt betegségével kapcsolatban. Mielőtt kórházba került, az ura, Francis Donnellan és a fiuk, Jack gyakran fölment meglátogatni a szobájában. Egy este Jack Donnellan úgy látta, hogy szomszédjuk sokkal rosszabbul van a szokottnál, és felajánlotta: mellette marad az éjszaka. De Matt hallani sem akart erről. Azt mondta, igazságtalanság lenne megfosztani a fiatalembert az álmától, hisz másnap dolgoznia kell; és hozzátette: „Senki sem tarthat vissza, ha a Mi Urunk hív.”

Donnellan és felesége azt vallotta, hogy mikor Matt visszatért a munkájához, betegsége és a kórházban töltött két időszak után, ugyanazt a szigorú életmódot folytatta, mint mindig. A gyöngeségének tett egyedüli engedmény az volt, hogy vasárnaponként nem maradt étlen kora reggeltől az utolsó mise végéig, hanem a korábbi misék után hazament és megevett egy kis reggelit – rendszerint egy csésze konzervkakaót –, mielőtt elment volna a többire. Donnellan gyakran dolgozott éjszakai műszakban, és nappal kellett aludnia. A család ritkán hallotta, amint Matt bejön a házba vagy kimegy; ebből azt következtették, hogy nagyon csendesen ment föl-le a lépcsőn, figyelemből az aludni próbáló munkásember iránt.

Amikor Matt Talbot először költözött a Rutland Street-re, anyjával az alagsorban lakott. Bérletársai gyakran hallották, amint este vagy éjszaka szent énekeket énekel – úgyannyira, hogy egyesek nehezményezték is. Mikor a padlásszoba megürült, Matt felköltözött oda. Azután ritkán hallották énekelni, de ennek valószínűleg az a magyarázata, hogy a hang fölfelé száll, no meg ekkorra a szomszédai annyira megszokták az énekét, hogy már észre sem vették. Egyszer az egyik asszony egész éjjel virrasztott beteg gyermeke mellett, és hajnali kettőkor hallotta, amint valaki szent énekeket énekel. Elég nehezen tudta lecsillapítani nővérét, aki elijött, hogy vele virrasszon, és nagyon megijedt, mikor a padlásról a hangot hallotta. „Mondtam neki, hogy csak Talbot úr az” – vallotta a tanú. Több tanú állította, hogy Matt igen kellemes hangú énekes volt.

Ha apró ablakából kinézett, ott láthatta, alig öt percre padlásszobájától, a Clonliffe kollégium szürke falait és zöld mezőit, ezt a számára mindenekfölött drága helyet. De azoknak a vallomásaiból, akik a legjobban ismerték, nem olyan ember bontakozik ki, akinek ideje lett volna olyanforma fényűzésre, mint kinézni az ablakon, vagy visszaemlékezni élete legboldogabb napjaira. Inkább arra következtethetünk belőlük, hogy Matt Talbot biztosítani akarta magányát, ezért adta heti 7 shilling 6 pennyjének több mint a felét lakbérre, hogy fenntartsa szobáját 1924/25 telén. Leleke ablakaiból varázslatos kilátások nyíltak végtelen távlatokba. Mi szükség lett volna emlékezésre? A legjobb még ezután várt rá.

Mikor 1923-ban elhagyta a kórházat, dr. Moore figyelmeztette, hogy szívbajába akármikor váratlanul belehalhat. Fylanné ezt hallva sürgette fivérét, hordjon a zsebében egy papírdarabot nevével és címével, arra az esetre, ha valami történék vele. De Matt azt felelte: „Mi szükség a nevemre meg a címemre? Nem lesz-e velem az Isten, mikor meghalok?”

Röviddel a kórházból való elbocsátása után találkozott Ted Fulllerrrel. Elmondta neki, hogy a szíve beteg, és nem hiszi, hogy még fog tudni dolgozni. Később Fuller hallotta, hogy Matt visszamegy a Martin-céghez. Mikor visszament, két embert küldtek segítségére a telepen, mert még mindig nagyon gyöngye volt. Nem tudott dolgozni, mégis kitartott. Mr. Manning azt vallotta, hogy Matt addigi munkáját folytatta, de ő állapíthatta meg, mennyi fát emel föl, és így

biztosíthatta, hogy nem erőlteti meg magát túlságosan. Manningné találkozott Mattal a Martin-cég kapujánál aznap, mikor visszajött dolgozni. Azt mondta, azért jött, hogy „beszéljen Mr. Kellyvel” – ez az egyik cégvezető volt –, és hogy nagyon szeretne munkát kapni megint. Ettől kezdve mindennap ott dolgozott Martinéknál, egészen a halálát megelőző napig.

Majdnem hatvankilenc éves volt már. Imádságnak és szigorú vezeklésnek több, mint négy évtizede terült el az 1884-es Matt Talbot és az 1925-ös öregedő munkás között. Mindezekben az években az emberek egyszerű munkásnak látták, aki az átlagnál megbízhatóbb, szokatlanul gondos és lelkiismeretes a munkájában, hallgatagabb, félrevonultabb, mint társai. Kevesen tudták, hogy állandóan imádkozik, hogy megtagadja testétől az ételt, a nyugalmat, a kényelmet; alig valaki ismerte éjszakai virrasztásait, néhány órás pihenését deszkaágyon, fapárnán; senki sem láthatta a láncokat, amelyek úgy övezték testét és végtagjait, hogy minden mozdulatra szorították valahol, vagy éppen fájdalmat okoztak. Talán gyóntatója volt az egyetlen, aki ismerte Isten tetteinek egész történetét a dublini munkásember, Matt Talbot életében, és az ő belső életét. Mert ez az élet „el volt rejtve Krisztussal az Istenben.”

Többször próbált rávezetni másokat a lelkiélet egy-egy gyakorlatára, amit ő maga hasznosnak talált. Az egyiknek azt mondta: „Amit én meg tudok tenni, azt biztosan te is.” Egy másiknak megjegyezte: „Isten állhatatosságot kíván.” Ő maga állhatatos volt, és Isten ezt igazán királyi módon viszonzta neki. Egyszer megvallotta egy barátjának, hogy egész életében a legkeményebb dolog az első (1884-es) három hónapos absztinens fogadalom megtartása volt. Talán ebben tanúsított hűsége szerezte meg neki a kényelmet, hogy keményebb próbákban is hűséges maradjon. Kicsi dolognak látszott, de a fiatal Matt Talbot számára nem könnyű erőfeszítésnek bizonyult, hogy megtegyje és megtartsa azt az elhatározást, amely leigázta az Isten és közte álló bűnt.

Önmaga iránti engedékenység okozta bukását; önmegtadadás volt a létra, amelyen fölkapaszkodott az élet-szentségre. A kezdet az a három hónapos fogadalom volt, amelyet Dr. Keane előtt tett le 1884-ben a Clonliffe kollégiumban, hogy nem iszik. Ezután igen rövid idő alatt le-

gyűrte a mértéktelenségnek azokat a szokásait, amelyek tizenhat esztendeig rabságban tartották. Három hónap múlva hosszabb időre tette le a fogadalmat, és megtérése után egy éven belül életre szólóan. Néhány év múlva ő volt az első egyike, akik csatlakoztak a Szent Szív újonnan alakult Mértékletességi Szövetségéhez. A listán a 133-as számot viselte. Később a társulat „úttörő mozgalom” néven vált ismeretessé.* Matt 1884-es három hónapos fogadalmára nemcsak életreszóló ígéretté vált számára, hanem a jóvátétel eszközévé annyi ember kicsapongásaiért. Ezeket a kicsapongásokat a saját bőrén tanulta megismerni.

Irország 1925-ben még mindig az angolok kivonulását követő polgárháború hatásaitól szenvedett, de azért nagyon különbözött az előző nemzedék Irországától. A vörös postaládákat és postautókat zöldek váltották fel; a kakiszinú egyenruhák eltűntek a főváros és a városi főhadiszállások utcáiról, és az emberek lassan hozzászoktak a zöld ruhás nemzeti hadsereghez. A „feketesárgák” rossz álmommá halványultak; az „útonállók” fekete kabátja helyett a polgárőrség tengerkékje vált meghitt látvánnyá, amint az új rendőrség kezdte irányítani a forgalmat. Vége volt a levertség napjainak. „A tél elmúlt, és országunkban megjelent a tavasz.” Mindenütt motorkerékpárok és autók szaladgáltak, s időnként egy-egy repülőgép keltett izgalmat az emberek feje fölött.

Matt Talbot tovább virrasztott, tovább böjtölt, tovább imádkozott, tovább dolgozott. Újból elolvasta két könyvét, Newmannak a csodákról szóló tanulmányát, és egy angolra fordított értekezést: *Az erények gyöngye: a tisztaság*. Az elsőben könyvjelzőként egy értesítést hagyott a Gardiner Street-i nagyböjti prédikációk idejéről és címéről. Ezeket abban az évben George Byrne SJ tartotta. A másodikban egy olyan cédula volt, amely az 1925 nagy-pénteki prédikációt hirdette, Jézus három órás haláltusájáról. A húsvétot követte az áldozócsütörtök, pünkösd is eljött és elmúlt. Az 1925 májusában egész Európán és Amerikán áthömpölygő hőhullám pünkösd hetében érte el Dublint. Pünkösd, május 31-e, és az állami ünnep napja

* Az úttörő mozgalom P. James Cullen SJ alapította 1899-ben. Tagjai, valamennyien önkéntesen, életre szóló fogadalmat tettek, hogy nem isznak, és naponta imádkoznak az ital rabjainak megtéréseért. Elkötelezésük Indítéka lelki.

szokatlanul hideg volt, záporokkal, jéggel, esővel. De a hét közepére a dubliniak égető napfényben tiikkadoztak. A hőmérséklet árnyékban csaknem 70°R, napon 80°R volt. A barométer felforrt. Szentháromság vasárnapja a hőség fátylában virradt fel.

A kórházakban bőven akadt munka, és a mentőszolgálathoz állandó hívások érkeztek. A Jervis Street-i kórházba szombat éjjel beszállítottak egy asszonyt, akit a Charlemont sétánynál mentettek ki a csatornából. Másnap reggel kutyabaja sem volt. Közben a kórházba más mentőkocsik is érkeztek. Egyikük a Killarney gőzhajó egy ügyes matrózát szállította: a tengerész egy nehéz rakományt rakott ki, közben összeesett és meghalt. A belgyógyász megállapítása szerint szívelégtelenség okozta a halált, nem pedig a sebesülések, amelyeket a teher alatt összeroskadva kapott.

Június 7-én, Szentháromság vasárnapján Matt Talbot korán elment hazuról, hogy végigcsinálja szokásos vasárnap reggeli programját, imáit, szentmiséket. Egy hónap telt el hatvankilencedik születésnapja óta. Negyvenegy éve járta a vezeklés rögös útjait, kapaszkodott az imádság csúcsai felé. A kor súlya kezdett ránehezedni. Dr. Moore iránti engedelmességből kicsit módosította vasárnapi napirendjét. Már nem vett részt annyi misén, amennyin csak tudott; bármennyire is szerette volna, fékezte magát, tudva, hogy Isten szemében nagyobb jó a törvényes tekintélynek való alávetettség, mint az áldozat.

Azelőtt minden hónap első vasárnapján kongregációjával a Gardiner Street-en volt misén; második vasárnap a Merchant's Quay-n a harmadrendi testvérek havi szentáldozásán; utána pedig mindig más templomokba ment, leginkább a prokatedrálisba, saját plébániatemplomába, az egyházmegye anyatemplomába, ahol keresztelték. Ott az ember bizonyos lehetett benne, hogy sok misét kap, mert a Dublinon átutazó papok valamelyik közeli hotelban laktak. Egy kis könyvben – a könyv címe *A Jézustársaság célja*, és megjelölte benne a tisztaságról és az engedelmességről szóló fejezetet – az egyik lap szélére odaírta: „1909. augusztus 29, a Szűzanya hét örömének ünnepe: 19 mise.” Az ünnep dátumában hibázott, mert az akkor augusztus 22-én volt, de alaposan megünnepelte Miasszonyunk örömeit 1909-ben éppúgy, mint más években. Egy régi imakönyvében van egy jegyzet 1915. au-

gusztus 15-éről, vasárnapról, amikor 21 misén volt, és uganebbe a könyvbe egy lappal odébb ezt írta be: „A Bold. Szűz Mária hét örömeinek ünnepén, 1915. augusztus 22-én, én, Matt Talbot, huszonegy misén voltam jelen.”

1925 Szentháromság vasárnapjának reggelén talán visszagondolt ezekre és más pirosbetűs napokra, amelyeket megörökített viseltes imakönyveiben és lelkiolvasmányokban. 1910-ben a Gardiner Street-i templom ünnepélyesen kezdte júniust, a Szent Szív hónapját. Ezekben a nagy napokban Matt a keresztút 12. és 13. állomásán elmélt, – a keresztrefeszítésen és a keresztről való levételen. Különösen könnyű lehetett neki a keresztről való levételen elmélt, mert rendes helye éppen szemben volt ezzel az állomással. Ott térdelt egy pad végén, három ülőhely távolságra a Szent József oltártól, olyan helyzetben, hogy ráláthatott a főoltárra és egy másik mellékoltárra is.

Nem tudjuk megfejtetni ezt a följegyzését: „Emlékezz 1896. máj. 31-ére”, azt sem, mi indította, hogy egy lapszélre odaírja: „Uram, te voltál menedékünk mindig”, és alája: 1892. jún. 25, a Szent Szív ünnepe.” Az *imádság feltételei* c. könyvbe beírta: „1909. szeptember 12.” Egy cikk fölé pedig, amely az erényben való kitartásról szólt: „1910. június.” Egyik kedves szerzője volt Hedley püspök. Megjelölt egyes passzusokat a *kegyelmek kegyelméről*, a kitartásról szóló könyvében. A bencés szerző ajánlotta olvasóinak, hogy mindennap imádkozzanak ezért. „Életünk – írta – napokból áll, és minden napot Isten szent kegyelmében, Hozzá egyre közelebb kell végigélnünk . . . Ez a munka megvilágosult lelki érzéket és férfias elhatározást követel . . . Imádkozzunk mindennap, teljes buzgalommal hűségért . . . Gondoljunk vétkeinkre . . .” 1922-ben Matt a jezsuita templomban részt vett Michael Garahy atya összes nagybőjti előadásán. A sorozat címe volt: „A társadalom bálványai.” Ezek az előadások akkora benyomást tettek rá, hogy megvette a róluk megemlékező újságokat, ikivágta és megőrizte a beszámolókat.

Aligha kapott valami benső figyelmeztetést arról, hogy ez az 1925-ös Szentháromság vasárnapja a „napok napja” lesz számára. De még ha így is lett volna, akkor sincs semmi okunk föltételezni, hogy emiatt változtatott volna szokásos vasárnap reggeli rendjén. Mert Matt számára ez nem volt pusztán szokás – az órák hosszát tartó térdelés, a

Kálvária megújulása, valahányszor új mise következett. Számára ima és vezeklés az öröm és béke csendes szökőkútja volt. Lakótársai a Rutland Street 18-ban nem hallották elmenni azon a reggelen, – de hiszen máskor se igen hallották, mikor elment vagy megjött. Azok az emberek, akiket munkájuk korán elszólított hazuról – rendőrök, tejesek, újságárusok, éjjeli műszakból hazatérők – annyira hozzászoktak hajlott alakjához a Xavéri Szent Ferenc-templom előtt, már jóval a napi templomnyitást megelőzően, hogy utána senki sem tudott visszaemlékezni: ott volt-e ezen a reggelen, vagy sem. A járókelők már rég nem fűztek megjegyzéseket a templom mellett térdelő emberkéhez. (Ha sokan voltak ott, tovább ment az utcán, és az ír kanitász nővérek kolostorának lépcsőjére térdelt.) Nem volt reggel, hogy ott ne legyen, sálja a nyaka köré csavarva, kemény kalapja mellette a földön. Az a néhány ember, aki még ma is él az akkoriak közül Dublinnak ezen a részén, úgy megszokta, mint a négy oszlopot a Gardiner Street magaslatát megkoronázó tágas templom homlokzatán. Mert a hosszú kocsit mint valami ütőér nyúlik végig és emelkedik a Liffey partjára néző vámháztól Dublin központjának északi szegélyéig.

Mr. Laird, amikor megkérdeztem erről a reggelről, azt mondta, hogy Matt mellette szokott térdelni a kongregációs összejövetelen. Jól emlékezett erre a vasárnapra. Két nap múlva sokat beszéltek Mattról Martinék emberei. Emlékezett, hogy mikor az emberek fölálltak, hogy a Szűzanya tiszteletére énekeljenek, Matt is fölállt és együtt énekelt a többivel; de mikor az éneknek vége volt és mindenki letérdelt, Matt nem vette észre és állva maradt, szemmeláthatóan megfélekedve mindenről és mindenkiről, míg valaki mellette meg nem bökte. Roppant szokatlan volt, hogy Matt ne térdeljen, mikor mindenki más térdel; hiszen mindig sietett újból elfoglalni ezt a helyzetet, hogy elmélyedve figyeljen az oltárra és arra, ami ott történik.

A Szeplőtelen Fogantatás kongregációjának könyvei megmutatják, hogy Matt aznap reggel ott volt a havi szentáldozáson, és megfizette szokásos havi egy shilling tagdíját. Valószínű, hogy reggel 6 órától vagy még korábban is ott volt a templomban. John Mulvanny nevű lakótársa a Rutland Street 18-ban találkozott vele a lépcsőházban valamivel 9 óra előtt. Ez is kánikulai nap volt. Mulvanny úgy vette észre, hogy Matt rossz bőrben van,

azt is tudta, hogy 1923-ban kétszer is kórházban volt, így azt tanácsolta szomszédjának, hogy pihenjen. Matt azt mondta, hogy egy kicsit gyöngén érzi magát. Valószínű, hogy szombaton, június 6-án szigorúan böjtölt, ugyanígy előző szerdán és pénteken, minthogy ez a három kántorböjti nap volt. Aztán fölment padlásszobájába. Nyilván ivott egy keveset abból a hideg tea és kakaó keverékből, ami az egyedüli itala volt. Egy félóra múlva újból az utcán volt. Mulvany beszélt vele, mikor kiment. Halála előtt – a Szent Kévin kórházban halt meg 1936-ban – aláírásával ellátott írásos nyilatkozatot tett. Ebben az alábbi áll:

Mikor megint lejött a lépcsőn, gyöngének látszott. Megjegyeztem neki: ne menjen ki, míg ki nem pihente magát. Mosolygott és azt mondta, hogy jól van, és megy a Dominick Street-i templomba. Vártam az ajtónál, míg az utcasarkot megkerülve a Great Charles Street-re nem ért . . . Ekkor láttam utoljára élve. Majdnem utána mentem, de tudtam, nem olyan ember, aki szereti, hogy akárki is „megjegyzéseket tegyen” rá, hát inkább a Gardiner Street-re indultam.

A forró reggel ellenére Isten Szolgája valószínűleg sietve ment a domonkos Megváltó-templom felé. Patrick Farrell, aki az 1931-es bizottság előtt tett vallomást, és Matt Talbotot 30 éven jól ismerte, ezt mondta: „Mattnak sohasem volt elég a szentmiséből. Ha az ember találkozott vele misére menet, szinte szaladt.” Hogy a Dominick Street-re eljusson, át kellett szelnie a Mountjoy Square-t és végigmenni egy elég hosszú útvonalon: Gardiner Place, North Great Denmark Street és Gardiner’s Row. Azután keresztezte a belváros legnagyobb észak-déli átjáróútját, és tovább ment a Parnell Square egyik oldalán. Csodaszép reggel volt. De hiszen Matt Talbot számára minden reggel csodaszép volt. Ha azt mondták neki: „Gyönyörű nap, Matt”, vagy: „Változékony nap, Matt”, vagy: „Csúf egy nap, Matt”, változatlanul így válaszolt: „Minden nap jó, amit Isten küld.” 1925 június 7-e, vasárnap, jó nap volt. A szent és fölséges Szentháromság napja. A domonkos templomban a pap hamarosan elolvassa az introitust:

Aldott legyen a Szentháromság, az osztatlan egység; dicsérjük őt, mert Irgalmasságot gyakorolt velünk.

Amikor Matt befordult a Granby Lane-be, megbotlott, és tehetetlenül lerogyott a baloldalra a falnál. Néhány ember észrevette, és segítségére sietett. William Chambers, aki akkoriban a Parnell Square-en lakott, aznap reggel a

9 órás misén volt a domonkosoknál. A következőképpen mondja el a történeteket:

A fűszeresegédek kongregációjának a szentáldozása volt aznap reggel. Én mint egyik prefektus aláírtam a tagok lapját. Azt mondanám, hogy körülbelül háromnegyed tíz volt, mikor kijöttem a templomból, hogy a Granby Lane-en át hazamenjek. Mikor odaértem Mrs. Keogh boltjához, egy embert láttam feküdni a bolt mellett az útszélen. Két fiatalember tartotta föl a fejét. (Ez a bolt a síkátor jobboldalán volt: Matt Talbot előreesett a baloldaltól, és odavitték a bolt küszöbére.) Azután láttam Mr. O'Donohoe-t, egy közeli kocsmá tulajdonosát, amint kijött a miséről, és visszasietett papért. Boldogult Walsh domonkos atya jött, és ellátta a haldokló embert. Vagy huszan voltunk ott, és mind leterdeltünk, míg P. Walsh elmondta az imákat.

W. J. O'Brien, Rugbyből, 1948-ban az „Universe” c. lapban így írta le, mi történt a Granby Lane-en:

Matt Talbot nem egészen öt lábnyira ment előttem. Láttam, amint megborzong, kicsit megfordul, és a földre rogy. Odaszaladtam hozzá, ugyanígy egy Walsh nevű fiatalember. Meglázítottuk az inggallérját, de tudtam, hogy halott. Beszaladtam a Dominick Street priorátusára, és papot hoztam. Mikor a pap meglátta, tisztában volt vele, hogy már nincs benne élet. Letérdeltünk, és imádkoztunk lelke nyugalmáért.

Noel Carroll a Szent Alfonz-utca 32-ből (Drumcondra) egy levelében így ír:

Apám egy gyógyszerész vezetője volt a Bolton Street-en. Minden második vasárnap inspekciózott. Nyitás előtt rendszeren a tízes misére ment a Dominick Street-en. Néha engem is magával vitt. 1925. jún. 7-én, vasárnap vele mentem. Bár még csak nyolc és fél éves voltam akkor, nagyon jól emlékszem erre a reggelre, hiszen ez volt az első találkozásom a halállal, és mély benyomást tett rám.

Tűzött a nap, és mikor befordultunk a Granby Lane-re, nagy izgalmat vettünk észre, középpontjában egy földön fekvő férfival. Apám, mint gyógyszerész, odament, hogy első segílyt adjon. Láttam, amint kinyitotta a férfi inggallérjának gombját. Ekkorra már egy csomó ember gyűlt össze, és emlékszem, hogy apám azt mondta nekik, hátráljanak egy kicsit. Mikor hátrébb mentek, igen jól láttam az embert, akivel apám foglalkozott. Nem volt keménygallérja vagy nyakkendője, szürke öltönyt viselt; a szeme nyitva, mintha nézne valamit. Az arca kerek volt, nem megnyúlt és elkíszott, mint egyes képeln ábrázolják. 9 óra 40 körül járt az idő, mert kezdtek harangozni a tízes misére.

Két ápolónővér akkor ment vissza a domonkos templomban hallgatott miséről a Parnell Square 34 alatti ápolóotthonba. Ezek is résztvevői voltak a jelentnek. O'Leary ápolónő, mind a két bizottság előtt vallomást tett. Azt mondta, mikor ő és társnője odaértek, „hét-nyolc ember” volt jelen. Odament a látszólag öntudatlan emberhez, és mikor érezte, hogy „nincs pulzusa”, papért és orvosért

küldte a bámészködőkat. Mondta nekik, hogy Dr. Eustace Parnell Square-i orvos ott van a templomban. A tömegből néhány fiú elszaladt a Parnell Square-re, és elhozta O' Hanlon rendőrt; az hívta a mentőket. Ezek hárman és mások, akikkel beszéltem, élénken emlékeznek a jelenetre. A csendes sikátorban kiemelkedett Walsh domonkos atya magas alakja, amint lehajol, hogy lelki segílyt nyújtson annak a hallgatag valakinek, aki az egész izgalom középontja volt. A Granby Lane porában a krémfehér-fekete domonkos ruha mintha lobogó lett volna, amelyet a halál tiszteletére hajtottak meg.

A Tara Street-i mentőknek ugyancsak akadt munkájuk azon a hétvégén a hőhullám okozta balesetekkel. Úgy féltiz után újból telefonáltak értük. Egy Rogers nevű tisztviselő fölvette a hívást, és három tűzoltóval meg egy sofőrrel elindult a Granby Lane-re, az Isteni Megváltó templomának hátsó bejáratához. Mikor odaérték – mondja Rogers –, néhány embert találtak ott, köztük az azóta meghalt Dr. Eustace-t a Parnell Square-ről, akit kihívtak a templomból, hogy vizsgálja meg a sikátorban összeesett embert. Ott volt Mrs. Keogh, a jobboldalon levő bolt tulajdonosa és a fia, „Myler”. Az asszony látta, amint az a férfi megbotlik, elesik, és hívta a fiát; ketten fölemelték a leroskadt embert, és a küszöbükre fektették. Dr. Eustace a következő írásos nyilatkozatot tette:

Én, Dr. E. P. Eustace, vizsgáltam meg Matt Talbotot 1925. jún. 7-én, amikor a Granby Lane-en meghalt a domonkos templomba vezető útján. Az út baloldalán halt meg, mintegy három lábnyira a Parnell Square-re vezető utacskáától. Véleményem szerint szívélegtelenség okozta halálát.

A mentők megérkezte után az összegyűlt csoport felbomlott. Reginald Walsh atya visszatért a priorátusra; Dr. Eustace visszasietett a templomba. Hanlon rendőr megkérdezte, ismeri-e valaki a jelenlevők közül a halottat. Amikor nem kapott feleletet, kikutatta a szürke öltöny zsebeit. A keresés eredménye egy olvasó és egy imakönyv volt, semmi más. Sem név, sem lakcím, semmi útbaigazítás a halott férfi nevére vagy lakására vonatkozólag.

A Tara Street-ről jött emberek egyike fölvette a kalapot, amely a sarokba gurult, mikor viselője elesett. A többi a mentőkocsiba emelte a testet. Tiszta, rendes öregemberé volt, kistermetű emberkéé. Charles Manners ravatalozó és Laurence Thornton portás teljesített szolgálatot a Jervis Street-i kórházban, mikor a mentőkocsi megérkezett. Hanlon rendőr is velük jött kötelességéhez híven. A Fitzgibbon

Street-i rendőrőrs naplójában az akkori őrmester, Timothy Maher jegyezte föl az esetet. Azzal kezdi, hogy miközben Thomas Hanlon rendőr szolgálatot teljesített a Parnell Square-en, néhány fiú hírül adta neki, hogy egy öregember fekszik eszméletlenül a Granby Lane-en. A rendőri jelentés így folytatódik:

A rendőr azonnal odament a helyszínre, és látta, amint a férfi hátán fekszik a sikátorban. Röviddel azután megérkezett a mentőszolgálat, és az illetőt a Jervis Street-i kórházba szállította. A felvételi irodába vitték. Dr. Hannigan, a kórház sebésze megvizsgálta és megállapította, hogy halott.

Chris Keogh, Granby Lane 4 alatti lakos, kijelentette, hogy látta az elhunytat, amikor a Granby Lane-en lefelé tartott a Dominick Street-i templom felé, és közben elesett az ő ajtajánál. A férfit a környékeliek nem ismerték, és a rendőrök nem sikerült semmi közelebbit megtudni róla.

Személyleírás: kb. 50 éves, 5 láb 8 inch magas*, közepes alkatú, szürkülő barna haj, majdnem kopasz, szürke bajusz. Ócska szürke tweedöltönyt viselt, a hajtókán „Kildare áruház” felírással, fekete keménykalapot, fekete fűzős bakancsot, piros-fehér csíkos kék inget.

A Raphael O’Callaghan-tól kapott egyik öltöny volt ez. Matt ekkor már csaknem hetven éves volt, a rendőr mégis „kb. 50 éves”-nek gondolta.

Időközben a Jervis Street-i kórházban lefolyt a szokásos eljárás. Papért telefonáltak. Rögtön jött McArdle atya a prokatedrálisból. Nem biztos, ellátta-e a szentkenettel Matt Talbot testét, vagy nem. A baleseti osztály ügyeletes ápolónője, Mária Ignác nővér, a következő nyilatkozatot tette az apostoli eljárásakor:

Mikor a holttest megérkezett, elküldtek értem. Úgy emlékszem, hogy amint beléptem a baleseti osztályra, egy ügyeletes ápolónő azt mondta, hogy a halottat P. Walsh domonkos már megkente. Közben elhívták McArdle atyát. El is jött, de bizonyos vagyok benne, hogy nem kente meg, mert úgy tudtuk, hogy már kiszolgáltatták neki a szentkenetet.

Charles Manners ravatalozó vallomása ellenkezik a nővérével:

Az ember földi maradványait mentő hozta a kórházba. Papért telefonáltak. Emlékszem, hogy a pap jött és megkente a halottat. Nem emlékszem, ki volt ez a pap.

Manners és egy másik alkalmazott, Laurence Thornton, a pap távozása után levetkőztette a halottat. „A teste köré csavarva” egy láncot találtak, „körülbelül lópatkónyi vastag volt, a láncszemek mintegy fél inch hosszúak.”

* Nyilvánvaló hiba. 5 láb 8 inch túl magas lenne. Matt ismerőseinek véleménye szerint „alig öt láb magas” volt. Raphael O’Callaghan „középtermetűnél alacsonyabb”-nak írja le.

Egyik karján egy könnyebb lánc, a másikon pedig egy kötél. Volt egy lánc az egyik térd alatt is, közvetlenül a térdhajlatnál, „úgy elhelyezve, hogy térdelés közben fájdalmat kellett okoznia.” Charles Manners elment Mária Ignác nővérért és megkérte, jöjjön be és nézze meg, mit találtak. A nővér vallomásaiban ezt mondja:

Mikor lementem, láttam a láncokat, még mindig rajta a testen. Világosan emlékszem a melle körüli láncra, megfigyeltem a karján levő kötelet és láncot is. A portások mondták el, hogy a lábán is lánc volt.

A portások azt mondták, hogy a láncok nem vágódtak bele a húsbba, de nyomokat vájtkak a bőrbe. Úgy látszott, az illető hosszú ideje viselte őket. Mind a hárman megjegyezték, milyen makulátlanul tiszta volt a test és ruházata. A nővér intézkedett, hogy a láncokat vegyék le a testről, és a nála talált holmival együtt tegyék a koporsóba.

Senki sem sejtette, ki lehet a halott. A június 8-i „Ír Függetlenség” a következő hírt hozta:

Ismeretlen ember halála

Egy öregebb férfi tegnap összeesett a Granby Lane-en. A Jervis Street-i kórházba vitték, ahol kiderült, hogy halott. Tweedöltőnyt viselt, de nem volt nála semmi, amiből személyazonosságát meg lehetett volna állapítani.

Vasárnap este Fylanné, Matt húga, nagy izgalomban jelentkezett Francis Donnellannál, a Rutland Street 18-ban: „Matt eltűnt.” Donnellan elment vele a Fitzgibbon Street-i rendőrőrszobára, elmagyarázta az esetet, és az őrmester telefonon érdeklődött néhány helyen, de hiába. Ez elég furcsa, hiszen tudjuk, hogy az őrsi naplóban erre a vasárnapra be volt jegyezve a Granby Lane-i baleset. Az éjszaka folyamán azonban a rendőrség nyilvánvalóan érintkezésbe lépett a Jervis Street-i kórházzal, mert kora reggel egy rendőr ment Fylannéhoz azzal, hogy menjen oda. Az asszony beszólt Donnellannak, aki újból elkísérte. Látták Matt Talbot testét és a láncokat „a közelében egy kis asztalon”. Mikor a nővér bejött, megkérdezte Fylannét: „Miféle láncok ezek?” Fylanné azt felelte: „Matt viselte őket, mikor élt.” A nővér kérdezte, mit csináljanak velük. Fylanné azt mondta, tegyék melléje a koporsóba.

Június 8-án, hétfőn a városi halottkém, Dr. Louis Byrne lefolytatta a vizsgálatot. A halotti bizonyítvány a halál okául szívizomelfajulást adott meg.*

* A városi halottkém, Dr. McErlean, megerősíti, hogy vizsgálatot tartottak. A halotti bizonyítvány is megállapítja, hogy volt vizsgálat. Ugyanezt tanúsítja a dublini temetőbizottság főjegyzése: „Temetés a halottkém utasítására.”

Bár Matt Talbot már jún. 7-én, vasárnap meghalt, csak jún. 11-én, csütörtökön, Úrnapján temették el. Szerda este barátja, Raphael O'Callaghan, aki „nem látta, mióta pár hónappal előbb visszament dolgozni, véletlenül értesült a haláláról”. Üzent az akkor már a prokatedrálisban működő Flood atyának. Aznap este Isten szolgája utoljára ment el a Xavéri Szent Ferenc-templomba. Azok között, akik földi maradványait odavitték, ott volt munkatársa és barátja, John Robbins. A koporsót a Szent Szív kápolnában helyezték el, és a halott az Oltáriszentség ünnepének vigiliáján ott pihent, ahol az élő olyan gyakran imádkozott.

Laird, a Martin-cég alkalmazottja, aki aznap este ott volt a Gardiner Street-en, azt állítja, hogy nem voltak sokan jelen. Másnap reggel a gyászmenet 11 óra után hagyta el a jezsuita templomot. Martinéktől hárman voltak ott, továbbá O'Callaghan, P. Flood, a Fylan-és Andrews-család, valamint a Szeplőtelen Fogantatás kongregáció néhány tagja. Minthogy parancsolt egyházi ünnep volt, bizonyára sokan nézték a menetet. Dublin erősen közösségi érzelmű város, így szinte bizonyos, hogy az emberek már beszélgettek egymás között Matt Talbot-ról. Szigorú önmegtartóztatásait hosszú időn át titokban tartotta, és csak Isten tudott róluk, most azonban napfényre kerültek. Az ismeretlen, közönséges munkásember több, mint negyven évig elrejtette életszentségét. Hirtelen halála azonban nyilvánosságra hozott olyan dolgokat, amelyeket ő maga, ha megérezte volna halála közeledtét, föltétlenül eltitkol.

A gyászmenet végighaladt annyi dublini temetés útvonalán, az északkeleti úton a Glasnevin temetőbe. A temető ott terül el, ahol az első angol hódító, az „Erősíjjú” *, legyőzte Roderick O'Connor király seregét. Mióta Dr. Yore az Arran Quay-ról 1832-ben megáldotta, sok emlékezetes temetés folyt le itt. Ide temették Philpot Currant, O'Connellt, a felszabadítót, Mangant, a költőt, Hogant, a tehetséges szobrászt, tudósokat, mint O'Donovan és O'Curry, szentéletű, buzgó papok, önzetlen hazaszerető emberek, nemesszívű polgárok hosszú sorát. Elköltözésük még szegényebbé tette a város szegényeit; szomorúan nézték a temetőbe tartó gyászmenetüket . . . Matt szegénytemetését kapott, amelynek költsége nem haladja meg a 10 fontot.

* Nyilván az Írországot meghódító II. Henrik. (Ford.)

Halála után szentségének híre széles körben elterjedt. 1931-ben megkezdődtek az első kihallgatások életéről. Hat év múlva a pápa aláírta a boldoggá avatási perét bevezető határozatot. A második bizottsági kutatás, mint a boldoggá avatás folyamatának természetes része, később kezdődött. 1949-ben negyven tanút hallgatott ki a felállított bizottság. 1952-ben Matt földi maradványait exhumálták, és kivették a Glasnevin temető közepetáján lévő sírjából. A megjelentek között volt valaki, aki a Berkeley Road-i templomban ministrált, mikor Matt Talbot ott imádkozgatott. Írország elnöke volt ez, az azóta elhunyt Sean T. O'Kelly. 1962 februárjában pedig átvitték maradványait Lourdes-i Miasszonyunk templomába a Gloucester Street-en. Annak a kerületnek plébániatemploma ez, ahol Matt az életét töltötte. A gránitból készült sír elejét üveglap fedi, látni lehet rajta át a koporsót. A következő felírású tábla áll rajta: ISTEN SZOLGÁJA, MATTHEW TALBOT. 1856–1925.

Ebben a Dublinnak oly drága sírban várják Matt Talbot földi maradványai a végső feltámadást. Az emberek eljárnak ide imádkozni, egyesével, kettesével, vagy százakra rúgó szervezett zarándoklatokban. Nemcsak Dublínból jönnek, hanem szigetünk legtávolabbi részeiből is, Angliából, Skóciából, továbbá Európából, sőt a föld végeiről. Imádkoznak Matthoz, megemlékezve arról, hogyan állította barátja, Dr. Hickey: sohasem tudott olyan kegyelemről, amit Matt Talbot kért Istentől, és Ő ne adta volna meg. Imádkoznak érte, hogy az Egyház oltárra emelje, és tisztelje meg a „szent” címmel. De a szentek nem azért szentek, mert hivatalosan kijelentették róluk, hanem azért, mert szentül éltek. Matt vonzóerejének titka is az élet-szentség, a maga egészen sajátos mágneses erejével. Sírja előtt állva csodálkozunk, hogy egy élete folyamán szinte ismeretlen ember milyen híres lett halálában; hogy egy szerény, képzettség nélküli munkás olyan befolyásra tett szert, amely messze túlterjed Dublin határain, messze túl szülőhazája partjain. Eszünkbe jut, hogyan tették az előmunkások egy századdal ezelőtt az építkezéskor Mattot mindig az első helyre, hogy a többiek vele tartsanak lépést. Úgy tetszett Istennek, a nagy Építőmesternek, hogy a nem kézzel épülő város munkálataiban támasszon nekünk egy Matt Talbotot – *pauper, servus et humilis*, szegény, szolgáló, alázatos embert –, és élénk állítsa, hogy mutassa nekünk a lépést.

BIBLIOGRÁFIA

A szerző jegyzete. Ez a könyv, a Gills kiadónál 1954-ben megjelent eredetinek átdolgozott kiadása, a következő forrásokon alapul:

1) 67 személy eskü alatt tett vallomása az életéről és erényeiről lefolytatott két eljárás folyamán. Ezek személyesen ismerték. Az első bizottság 1931-ben kezdett ülésezni, hat évvel Matt halála után, a második eljárás 1948-ban nyílt meg. Egyes tanúk mind a két alkalommal vallomást tettek.

2) Interjú 50 személlyel. Ezek közül egyesek a második eljáráson tanúskodtak, mások mind a kettőn. Hét személy nem jelentkezett a bizottság előtt, mert úgy gondolták, hogy csak jelentéktelen dolgokat tudnának mondani. A nyolcvan éves Pat Doyle, aki Mattnak megtérése előtt testi-lelki jópajtása volt, nem hallott a kihallgatásokról.

3) Matt Talbot könyvei, jegyzetei stb., amelyeket a dublini érseki palotában őriznek.

4) 1880—1925 közti napilapok cikkei.

Az Ír Szállító és Egyéb Munkások szakszervezetének okmányai.

Különböző folyóiratok.

A Dublini Kikötőtársaság dokumentumai.

A (ma már nem létező) T. & C. Martin Ltd. könyvel.

A keresztény iskolatestvérek anyakönyvei.

A Úttörő Szövetség könyvel.

A Holohan-család írásai.

Mr. Birney köszönetje: a Közlekedési és Tudományos Múzeum Társaságának írásai.

1850—1925 közti katolikus direktóriumok.

Postal címtárak.

Különböző városi templomok anyakönyvel.

A fenti elsődleges forrásokon kívül a szerző felhasznált egy sereg művet Matt korának vallási, társadalmi, politikai és gazdasági történelméről. (A főbbek Jegyzéke az eredetiben két oldalt tölt meg.)

M e g j e g y z é s . A fordító időnként kissé rövidített az eredeti szövegben. Az Ír viszonyok részletezése más nemzetiségű olvasónak olykor nehezen követhető.

MATT TALBOT

1856 - 1925

Ima Matt Talbot szentté avatásáért

Urunk, te szolgádban, Matt Talbotban csodálatos példát adtál nekünk a káros szenvedélyek legyőzésére, a hűséges kötelességteljesítésre és az Oltáriszentség életre szóló tiszteletére. Az ő imádságos és vezeklő élete adjon bátorságot nekünk is, hogy magunkra vegyük keresztünket, és így kövessük nyomon Megváltó Urunkat, Jézus Krisztust.

Atyám, ha akarod, hogy szeretett szolgád megdicsőüljön Egyházadban, mutasd meg, hogy már látja színedet és hatalma van szíveden. Mutasd meg ezt azzal, hogy közbenjárására meghallgatod kéréseinket. Ezért könyörgünk a mi Urunk Jézus Krisztus által. Amen.

Minden imameghallgatást jelezzünk a következő címre: Fr. Morgan Costelloe, Adm., Our Lady of Lourdes Church, Sean MacDermott Street, Dublin 1. (Matt ebben a templomban van eltemetve.) Ugyaninnen kapható ereklyés kép.